

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ETNOLOGIJO IN KULTURO ANTROPOLOGIJO

PETRA ŠINKOVEC
Družabno življenje v Otočcu

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ETNOLOGIJO IN KULTURNO ANTROPOLOGIJO

PETRA ŠINKOVEC

Družabno življenje v Otočcu

Magistrsko delo

Mentor: dr. Habinc Mateja

Študijski program: Etnologija in kulturna antropologija - E

Ljubljana, 2017

Povzetek

Magistrsko delo podaja vpogled v družabno življenje Otočanov v obdobju Federativne ljudske republike Jugoslavije in Socialistične federativne republike Jugoslavije (1945–1990). To je predstavljeno predvsem skozi državne praznike in proslave, vezane na njih. Predstavljeni so akterji, kot so društva in organizacije, ki so pomagali pri kreiranju raznovrstnih družabnih dogodkov javnega značaja. Ravno tako so predstavljeni prostori družabnosti, ki prikazujejo, na kateri lokaciji se je odvijalo največ družabnih dogodkov. Vas Otočec je obravnavana ločeno od »turističnega« Otočca, tj. kompleksov okoli gradu Otočec, po katerem je vas leta 1952 dobila svoje ime. Hotel Grad Otočec s svojimi kompleksi zaseda prostor na levem in desnem bregu reke Krke. V magistrskem delu je orisano tudi družabno življenje v omenjenih kompleksih, ki so bili namenjeni predvsem turistom, tujcem in meščanom, medtem ko so bili ciljna množica družabnih dogodkov v vasi Otočec predvsem domačini. Nazadnje so v nalogi predstavljene prelomne letnice in obdobja kraja ter sodelovanje med »turističnim« Otočcem in naseljem Otočec.

Ključne besede: Otočec, družabno življenje, prazniki, društva, organizacije, prostori družabnosti, hotel Grad Otočec

Summary

This master's thesis presents an insight into the social life of the inhabitants of Otočec in the period of the Federative People's Republic of Yugoslavia and the Socialist Federative Republic of Yugoslavia (1945 – 1990). It is presented mostly through national holidays and celebrations related to these holidays. Presented here are elements such as societies and organisations which helped create a variety of social events of public character, as well as locations showing which venues hosted the most social events. In the thesis the settlement of Otočec is divided into two parts: the "old" part (the village of Otočec or Šentpeter) and the "touristy" part. The latter includes the Grad Otočec Hotel with its premises on the left and right bank of the Krka River. The thesis also outlines the social life that took place in the above mentioned premises of the Grad Otočec Hotel in the "touristy" part of Otočec which was intended for tourists, foreigners and townsfolk. The target audience of the "old" part, on the other hand, were the locals. At the end, the thesis presents relevant years and periods that marked the place, and cooperation between the "touristy" and the "old" part of Otočec.

Key words: Otočec, social life, holidays, societies, organisations, venues, Grad Otočec Hotel

Vsebina

UVOD	1
Vpogled v nalogo	3
Cilji in hipoteze raziskovanja	10
Metode raziskovanja	12
ŠENTPETER ALI OTOČEC	14
DRUŽABNO ŽIVLJENJE V NASELJU OTOČEC	24
PRAZNIKI IN PROSLAVE	26
<i>Kulturni praznik – 8. februar</i>	27
<i>Dan žena – 8. marec</i>	29
<i>Dan ustanovitve OF – 27. april in praznik dela – 1. maj</i>	33
<i>Dan zmage – 9. maj</i>	35
<i>Kurirčkova pošta</i>	36
<i>Dan mladosti – 25. maj</i>	39
<i>Dan borca - 4. julij</i>	45
<i>Dan oborožene vstaje – 22. julij</i>	47
<i>Krajevni praznik Otočec – 24. september</i>	47
<i>Dan mrtvih – 1. november</i>	53
<i>Dan republike – 29. november</i>	55
<i>Dan Jugoslovanske ljudske armade – 22. december</i>	57
<i>Novoletna jelka in dedek Mraz</i>	58
<i>Analiza praznikov</i>	63
PROSTORI DRUŽABNEGA ŽIVLJENJA V VASI OTOČEC	72
OSNOVNA ŠOLA OTOČEC	74
<i>Učitelji</i>	79
<i>Mladinske organizacije</i>	80
<i>Zveza socialistične mladine Slovenije</i>	81
<i>Zveza pionirjev</i>	82
<i>Dejavnost šole pri proslavah, prireditvah, družabnem življenju in povezovanje s krajem</i>	85
KULTURNI DOM	87
<i>Družabni dogodki v dvorani</i>	91
<i>Gledališke igre</i>	91
<i>Kinematografske predstave</i>	93
<i>Gasilsko društvo</i>	93
<i>Aktivnosti na področju družabnega življenja</i>	95
<i>Kulturno-umetniško društvo</i>	97
<i>TVD Partizan</i>	98
<i>Krajevna konferenca SZDL</i>	99
<i>Kulturno turistično društvo</i>	100
PROSTORI DRUŽABNOSTI ZUNAJ VASI OTOČEC	101
BECELETOVA JAMA	101
<i>Zveza borcev</i>	102
STARI GRAD	104
<i>Lovska družina Otočec</i>	105
OTOČEC ALI OTOČCA?	107
AVTOCESTA LJUBLJANA–ZAGREB; CESTA BRATSTVA IN ENOTNOSTI	107
DVA OTOČCA	110

GRAD OTOČEC	114
Pikniki in srečanja	117
Dolenjsko poletje.....	118
Prizorišče filmarjev	119
Obiski pomembnih gostov.....	120
Poroke	123
KOMPLEKSI HOTELA GRAD OTOČEC.....	124
<i>Aktivnosti in dogodki v kompleksih</i>	127
<i>Kopališče oziroma jasa na Otočcu</i>	133
Prostor za ribiške družine	135
Taborniki in taborjenje na jasi	136
POVZETEK DOGAJANJ V GRADU OTOČEC IN NJEGOVIH KOMPLEKSIH.....	138
ZAKLJUČEK	143
LITERATURA	150
VIRI	156
ILUSTRATIVNO GRADIVO	171
KAZALO TABEL	173
IZJAVA O AVTORSTVU	174
IZJAVA KANDIDATKE	175

Uvod

Reka Krka je posebna po tem, da je na njej veliko otokov in na enem od njih stoji grad Otočec. Grad Otočec je prepoznavna turistična točka, kjer se turisti naužijejo lepote starodavnega grada in njegove okolice. To je kraj, kjer mladi pari izrečejo usodni da, in sicer z osnovnim, gosposkim ali viteškim poročnim obredom. Ni pa vse le romantično. V bližini gradu Otočec je svoje mesto našel eden izmed najslavnejših rockovskih festivalov Rock Otočec. Bil je prava Meka za rokerje, ki so se na bregu Krke zabavali ob dobri glasbi. Otočec krasi tudi embalažo Ljubljanskih mlekarn za vaniljev in kakavov sladoled.

Verjetno bi večina Slovencev na vprašanje o tem, kaj vedo o Otočcu, naštela zgoraj naštete prepoznavnosti – grad na otoku, poroke, Rock Otočec in sladoled.

Vendar kraj je veliko več kot to. Po navadi se omenja le turistični Otočec, ki nima statusa naselja, temveč predstavlja grad Otočec z njegovo bližnjo okolico, ki je od vasi Otočec oddaljen zgolj dva kilometra. O samem naselju, ki je središče krajevne skupnosti Otočec in je od gradu na otoku šele leta 1952 prevzelo le ime,¹ po vsej verjetnosti ne bi znali povedati ničesar.

Zato bomo spoznali Otočec skozi družabno življenje v času socialistične Jugoslavije (1945–1990). Obravnavala bom vas Otočec (med domačini še vedno znan kot Šentpeter) in »turistični« Otočec, ki bo poimenovanje za predel gradu Otočca z njegovimi kompleksi na levem bregu reke Krke in kopališčem s travnikom ter gradom Struga na desnem bregu Krke.

Zajela bom obdobje od konca 2. svetovne vojne (1945) pa do razpada Jugoslavije in s tem nastanek samostojne Slovenije (1990). Obdobje je med drugim značilno po proslavljanju praznikov, vezanih na narodnoosvobodilni boj (v nadaljevanju tudi NOB) in revolucijo, ter praznikov, vezanih na državo in predsednika Tita (gl. Repar 1978, Repe 1999). Nova oblast je spremenila koledarsko leto praznovanj in jih zamenjala z novimi. Država in politika sta se strogo ločili od cerkve in s tem je bilo ukinjeno javno praznovanje verskih praznikov. Mladino so vzgajali v duhu narodnoosvobodilnega boja, jim vliвали vrednote, kot sta bili bratstvo in enakost med jugoslovanskimi narodi (gl. Okoliš 2009). Pridobitve NOB so imele v življenju državljanov posebno mesto in jih je tudi predsednik Tito uporabljal za izhodišča notranje in zunanje politike (Vrhunec 2009: 78). V programe ali pogovore so bili vedno vpleteni spomini na drugo svetovno vojno, poudarjali so pomen antifašističnega boja zaveznikov ne le za

¹ Vas se je imenovala Št. Peter pri Novem mestu (v zapisih tudi Šentpeter, v lokalnem govoru Šempeter), leta 1952 pa je bila preimenovana v Otočec ob Krki.

uničenje nacifašizma, temveč tudi za gradnjo povojnih mednarodnih odnosov in oblikovanje svetovne ureditve, ki je temeljila na vrednotah in pridobitvah tega boja (isti.). Vrednote NOB so tudi bistveni element titoizma, kot pravi Vrhunec (2009: 79).

Socialistična federativna republika Jugoslavije (SFRJ) je bila zvezna republika svobodnih in enakopravnih narodov ter njihovih republik in avtonomnih pokrajin (Grad 1990: 318). Zajemala je šest republik: Bosno in Hercegovino, Črno goro, Hrvaško, Makedonijo, Slovenijo in Srbijo ter avtonomni pokrajini Kosovo in Vojvodino. Leta 1945 se je imenovala še Demokratična federativna Jugoslavija, naslednje leto pa že Federativna ljudska republika Jugoslavija, s čimer je bila tudi dokončno odpravljena monarhija (isti: 322). V FLRJ so se zgledovali po Sovjetski zvezi (do 60. let 20. stoletja), ki je temeljila na načelu enotnosti oblasti in demokratičnega centralizma. S spremembo ustave leta 1963 je Federativna ljudska republika Jugoslavije postala Socialistična federativna republika Jugoslavije (isti.).

Vodilno vlogo na vseh področjih družbenega življenja je prevzela Komunistična partija Jugoslavije (KPJ). V rokah je imela vsa politična sredstva za uresničevanje revolucionarnega programa pri uvajanju socializma (Grad 1990: 325). Družbeni razvoj je vodila v smeri enopartijskega sistema, odprave zasebne lastnine, kolektivizacije kmetijstva in izkoreninjanje zasebne lastnine (isti: 326). Delavski razred je bil steber socialističnih družbenih odnosov, saj naj bi ga bilo lažje nadzorovati in mu vsiljevati nove kulturne vzorce in zgodovino (gl. Bučar 2007). V teoriji in praksi je uveljavljala voljo, interese in oblast delavcev, kmetov in delovne inteligence (Vrhunec 2009: 7). Poleg socialističnega političnega sistema je bila druga značilnost neomejen absolutizem. Povezan je bil z osebo »generalnega sekretarja komunistične partije, ki je hkrati predsednik države, vrhovni komandant oboroženih sil in končni arbiter v vsaki zadevi, ki je kakor koli povezana z močjo države, formalno urejena z zakonskimi predpisi ali pa tudi povsem neformalno prepuščena neomejeni samovolji vladarja. Svojo sublimacijo je dosegel v osebi Tita – zato označimo kot titoizem – državni absolutizem posebne vrste, vezan na Tita kot njegovega nosilca« (Bučar 2007: 256). Titoizem je bila oblika posebnega socializma, ki je Jugoslavijo »popeljal iz zaostale kmečke, v drugi svetovni vojni razdejane države v srednje razvito moderno industrijsko državo« (Vrhunec 2009: 7). Državljanom je ta oblika vladanja zagotavljala enakopravnost in blaginjo ter vztrajno pospeševala družbeno-ekonomski razvoj države (isti.). Socialna pravičnost, bratstvo, enotnost, solidarnost, samoupravljanje in neuvrščenost so bili nekakšni sekundarni atributi Titove vladavine, ki so začeli pridobivati transparentno jasen in pozitiven predznak (Vidovič 2010: 180). Vsakemu državljanu je bila dana pravica do brezplačnega šolanja, do rednega dela, zdravstvenega zavarovanja in

pokojnine, kar je bila plemenita in etična ideja (isti.: 180). Kot razglablja Vidovič, naj bi to zraslo na osnovi Titove želje po ugajanju množicam in na temeljih marksistične ideologije (2010: 180). Titoizem je z ljudsko demokracijo uveljavil izviren model socializma, s politiko bratstva in enotnosti je rešil nacionalna vprašanja, z družbeno lastnino uvedel edinstven sistem delavskega samoupravljanja in komunalne decentralizacije (Vrhunec 2009: 7).

Vodilne stranke so si prizadevale izbrisati preteklost iz ljudi. Vendar je preteklost preživela v zavesti ljudi in kulturnih vzorcih, ki so se prenašali iz generacije v generacijo. Država si je prizadevala, da bi to »nesprejemljivo kulturno strukturo čim prej in čim popolneje izkoreninili« (Bučar 2007: 263), da bi ljudje ravnali v skladu z novimi kulturnimi vzorci, ustvarili novo zgodovino. Kot pravi Bučar, si je država prizadevala za »vsenarodno amnezijo; z množično indoktrinacijo in pranjem možganov« (2007: 264).

Vpogled v nalogo

Družabno življenje že od malega poučuje, kako razvijati smisel za javnost, v ljudeh krepi energijo in veselje do življenja (Ovsec 2005: 8). Družabno življenje naredi iz človeka družabno bitje, saj ga dviga, napolnjuje, napravi zaželenega in samozavestnega, deluje kot antidepresiv, saj družabno življenje oživlja, pomirja in daje občutek varnosti, kot zapiše Ovsec (2005: 8). Človek z družabnim življenjem ve, kam sodi in kaj lahko pričakuje. Družabno življenje nas uči, kako razvijati smisel za javnost, v ljudeh krepi energijo in veselje do življenja; odseva življenjski slog ljudi tako v zgodovini kot sedanjosti. Če hočemo spoznati neko družbo, moramo spoznati njeno vsakdanje življenje, ki ga tvori družba skupaj s svojo zgodovino. Damjan Ovsec, ki je svojo raziskavo o družabnem življenju izvajal v Ljubljani, je ugotovil, da družabno življenje zajema vse sloje prebivalstva in je pomemben del socialne strukture (Ovsec 1979: 1; cit. v Balkovec Debevec 2007: 63). Družabno življenje označuje tudi specifičnost dobe. Sredi 80. let prejšnjega stoletja se je s to temo ukvarjala tudi Maja Godina in ugotovila, da je družabno življenje širok pojem, ki še ni natanko obdelan; obdelana so bila posamezna področja socialne kulture (Balkovec Debevec 2007: 63). Marija Klobčar v svojem delu *Kamničani med izročilom in sodobnostjo* z različnih zornih kotov obravnava kamniške meščane. Družabno življenje meščanov in njihov vsakdan je preučeval tudi Slavko Kremenšek v svojem delu *Ljubljansko naselje Zelena jama kot etnološki problem* (gl. isti.). Vsem raziskovalcem je skupno, da so se osredotočali na mestno družabno življenje, z izjemo Godinove, ki je pozornost namenila razlikam v narodnosti in socialno-poklicni sestavi, vendar njeno raziskovalno delo ravno tako poteka v drugem slovenskem največjem mestu – Mariboru. Etnološki raziskovalci so se manj ukvarjali z družabnim življenjem na vasi in v manjših krajih. Mojca Ravnik v svojem delu

Slovensko ljudsko izročilo v sintezi o družabnem življenju ugotavlja, da spoznanja novejših raziskav opozarjajo na prepotrebne vsebinske in metodološke dopolnitve v vedi (Ravnik 1980: 134; cit. v Balkovec Debevec 2007: 64). Do zanimivih ugotovitev je prišla Ingrid Slavec Gradišnik, ki v svojem delu *Etnologija na Slovenskem: med čermi narodopisja in antropologije* pravi, da je družabnost vezivo in gibalno, ki prežema vsakdanje življenje in je drugi obraz kulturnega (Balkovec Debevec 2007: 65). Zato družabnega življenja ne smemo osamiti.

Damjan Ovsec je v *Slovenskem etnološkem leksikonu* v definicijo družabnega življenja vključil naslednje: »a) družabne prireditve in igre; b) človeški odnosi v določenem okolju in druženje zaradi pomembnega osebnega, kulturnega, verskega ali športnega dogodka.« (Ovsec 2004: 101)

V svojem magistrskem delu bom zajela družabno življenje, ki se veže tako na družabne prireditve in igre kot na človeške odnose v določenem okolju in druženju zaradi pomembnega kulturnega dogodka. Te družabne dogodke so organizirale različne organizacije, društva in institucije. Organizirali so razne piknike, proslave ob praznikih, veselice, plese itd. Družabno življenje bom obravnavala iz dveh vrst gradiva, in sicer iz pisnih in ustnih virov. Pisni viri pričajo predvsem o priložnostnih proslavah, ki so se odvijale ob praznikih. Moji sogovorniki pa so izpričali še nekatere druge družabne dogodke, o katerih ni bilo ne duha ne sluha v pisnih virih. Glede na pridobljeno gradivo se bom v nalogi najbolj posvetila proslavam ob različnih praznikih. Besedo bom namenila tudi preostalim družabnim dogodkom, ki se jih moji sogovorniki najbolj spominjajo.

Družabno življenje zajema tudi »človeške odnose v določenem okolju in druženje zaradi pomembnega osebnega, kulturnega, verskega ali športnega dogodka« (Ovsec 2004: 101). V to kategorijo spadajo praznovanje praznikov in z njimi povezane proslave. Proslave so se odvijale v kulturnem domu, pri Beceletovi jami in Starem gradu. Proslave so organizirale organizacije, kot so Zveza borcev, SZDL (Socialistična zveza delovnega ljudstva), Lovska družina Otočec in AFŽ (Antifašistična fronta žena). Za samo izvedbo prireditev in sodelovanje izvajalcev pa je najbolj zaslužna šola s pionirsko in mladinsko organizacijo ter učitelji. Čeprav so pomembni osebni, verski in športni dogodki tudi del družabnega življenja, jih ne bom obravnavala. Nekateri sogovorniki so poudarili tudi pomembne verske dogodke, kot so obhajilo, birma² (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija), cvetna nedelja in trošenje rožic, božič in

² Birma naj bi bil velik družaben dogodek za celotno vas tudi v času Jugoslavije (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija), čeprav je bila cerkev ločena od države.

polnočnica (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija) ter velika noč³ (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Sogovorniki so imeli najlepše in najbolj žive spomine na Titov obisk Otočca, čakanje ob avtocesti in mahanje z zastavicami. Nostalgijo so imeli tudi po veselicah, ki sta jih prirejala Gasilsko društvo Otočec in Lovska družina Otočec.

Poudarjali so druženje ob delu, pri betoniranju, sekanju drv, gradnji hiš in cest. Mlajše generacije imajo veliko lepih spominov na druženje na vasi, kot so igranje različnih iger, kartanje, pečenje kostanja, lovljenje polhov, drsanje na ledu, sankanje, smučanje in podobno. Omenjenih oblik družabnosti na vasi v nalogi ne obravnavam, saj sem se osredotočila na javno družabno življenje, ki so jih organizirala različna društva ali organizacije.

Kot že rečeno, družabno življenje zajema tudi druženje ob praznikih in z njimi povezane proslave. »Praznik je dan posebnega pomena v življenju posameznika ali skupnosti, ki se praviloma na različne načine obhaja vsako leto. Na praznik ljudje počivajo, se oblečejo v praznično obleko, sprejemajo oz. izrekajo čestitke, se obdarujejo, prirejajo proslave. Poznamo več vrst praznikov: osebni in družinski, praznik skupnosti, nacionalni ali državni, tudi mednarodni in cerkveni; krajevni in stanovanjski. Skupnosti in institucije praznujejo pomembne zgodovinske dogodke, posebne lokalne državljanske, verske, kulturne vrednote in s tem poudarjajo identiteto. Ob krajevnih praznikih, ko se največkrat zberejo vsi sorodniki in krajanji, tudi povabljeni od drugod, se prepletajo posvetne in verske vsebine. Med stanovskimi prazniki so posebnega pomena delavski prazniki. Prazniki imajo posebno socialno in integracijsko vlogo v življenju posameznika, družine, lokalne, stanovske in nacionalne skupnosti, legitimirajo družbeno in državno ureditev in miselnost« (Ložar - Podlogar 2004: 463).

Prazniki in njihova vsebina so se v socialistični Sloveniji in Jugoslaviji oblikovali predvsem v prvem desetletju po drugi svetovni vojni. Za ta praznovanja je bil značilen močan ideološki naboj, poudarek je bil na novejši zgodovini (narodnoosvobodilni boj in revoluciji). Uvajali so

³ Ivanka Jerič izpriča anekdoto: »Samo pri Begovih niso (op. p. praznovali velike noči), je rekel Andrej: mi nimamo nič šunke, mi smo malo komunistični« (isti.). Na vasi v družinah, v katerih je bil kdo v Zvezi komunistov, velike noči niso praznovali, vseeno pa so jedli tudi šunko, nekateri so jo jedli tudi za praznik dela (isti.), saj naj bi bil 1. maj za člane Zveze komunistov nadomestilo za veliko noč. Kot pove sogovornica, katere oče je bil član Zveze komunistov »nismo praznovali velike noči, nikoli nismo nesli žegnata, ampak vedno smo imeli šunko, hren, pobarvana jajčka, ... samo žegnat nismo šli ... kasneje mi je tašča rekla, da se da lahko košaro na okensko polico in bo hrana žegnana, ker papež požegna ves svet...« (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Iz najbolj zgodnjega otroštva o verskih praznikih mi je govoril tudi Zvone Šeruga, ki se spomni »žeganja in štantov pred cerkvijo (ali na Trški gori), kjer so prodajali vse sorte kič, ki je bil za otroke seveda iz nebes poslala mama« (elektronsko pismo, 29. 1. 2017).

nove praznike, dopuščali pa so tudi stare, saj so bile močno zakoreninjene med prebivalstvom. Drugi razlog je bil, »ker so oblasti želele najprej izvesti revolucionarne ukrepe in se utrditi ter šele nato dokončno opraviti s starimi tudi na simbolni ravni« (Repe 1999: 146). Praznovanja so postala eden izmed najmočnejših elementov množične kulture. S proslavami, zaznamovanjem različnih obletnic iz zgodovine delavskega in revolucionarnega gibanja ter narodnoosvobodilne vojne, z organizacijo spominskih, športnih in drugih prireditev, s poimenovanjem ulic, določanjem praznikov na lokalni ravni (skoraj vse krajevne skupnosti in občine so imele praznike v spomin na vojne dogodke), s postavljanjem spominskih obeležij in podobnimi akcijami je režim skušal vplivati na zgodovinsko zavest Slovencev in jo oblikovati po svoji predstavi. Novim praznovanjem so dodajali folklorne prvine, trudili pa so se popolnoma izriniti cerkvene praznike. »Državni prazniki naj bi razvijali bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov, prispevali k identifikaciji ljudi z jugoslovansko državo in krepili vero v socializem kot najboljši sistem na svetu« (Repe 1999a: 147).

Etnološki raziskovalci se niso toliko ukvarjali s socialističnem obdobjem, kot so se s predsocijalističnem obdobjem, pri tem pa jih je zanimal tudi koncept etničnosti (Habinc 2006: 12). Socialistične praznike so etnologi tudi večinoma ignorirali, »do njih so zavzemali aktivističen pristop oziroma jih pomagali ustvarjati ali pa naj bi se ukvarjali zgolj s soobstojem tradicionalnih in sodobnih oblik praznovanja« (isti: 12). Etnologi tudi niso preučevali tistih tem, ki bi kritizirale tedanji režim in bi lahko ogrozile varnost raziskovalca (Rihtman Auguštin 1992: 84). V socialističnem režimu so etnologi veljali za »konservativce« (isti.), njihovo raziskovanje pa »previdna etnologija« (isti.), saj se niso želeli izpostavljati na nobenem področju, ki je mejilo na socialistično politiko. Izogibali so se preučevanja vsega, kar se je nanašalo na nacionalna obeležja, tradicionalne kulture in etične ter nacionalne razlike, dekristjanizacije narodne kulture in kmečke pobožnosti (isti: 87). Prihajali so raziskovalci z zahoda, ki so jih zanimali socialistični prazniki in rituali (Habinc 2008: 80). Velike razlike med raziskavami so bile, če je raziskovalec živel v socialističnem režimu ali ne. Prvi naj se ne bi zanimali za kritično analizo praznikov (Rihtman Auguštin 1992: 87), saj to tudi ni bilo zaželeno. Etnologi so začeli posvečati pozornost preučevanju praznikov šele v zadnjih desetletjih. Po letu 1980 so se v okviru raziskav religij ali v zvezi z ustvarjanjem lokalnih in nacionalnih identitet začeli posvečati koledarskim praznikom (Habinc 2008: 80). Prve raziskave na temo koledarskih praznikov so stekle na Hrvaškem in v Srbiji, kjer so se ukvarjali s sprejemom v pionirsko organizacijo, dnevom žena in vlogo žensk v socializmu, razvojem socialističnega praznika dan zmage in podobno. Šele po letu 1991 nastanejo nekatere strokovne monografije, ki so se

ukvarjali s temami o koledarskih praznikih, kot je etnološka rekonstrukcija postsocialističnih praznikov in praznične preteklosti (gl. Habinc 2008).

Prazniki so zgolj eden od številnih pripomočkov za pomnjenje preteklosti določene skupnosti: med drugimi so to zastave, himna, glavno mesto, heroji, spomeniki, ikone, svetišča in drugi. Vendar vsakoletna proslavljanja in obujanja spomina na določene zgodovinske dogodke in osebnosti pomembno sooblikujejo predstave »zamišljenih skupnosti« o tem, kdo so njihovi predniki, od kod prihajajo in kam gredo, torej o njihovi preteklosti, sedanosti in prihodnosti (Jezernik 2013: 9).

Radikalne spremembe v političnem sistemu praviloma prinesejo tudi spremembe v simbolnem sistemu družbe. Stari simboli se umikajo novim, ki predstavljajo in utrjujejo novo ideologijo in nove politične skupine (Jezernik 2013: 11). Prazniki pomagajo oblikovati identiteto pripadnikov določenega naroda, krepijo vezi med njimi, povzdigujejo ponos, mobilizirajo domoljubna čustva in dejanja ter dajejo legitimnost vladajočim (isti: 12).

Ker bi bilo obravnavanje vseh vrst praznikov preširoko področje, se bom osredotočila na državne in krajevni praznik. Slednji je bil pomemben zaradi in predvsem v duhu povojne politike in vzgoje; duh narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Krajanje so obeleževali državne praznike in pomembne zgodovinske dogodke in s tem dobili občutek pripadnosti in poudarili svojo identiteto.

Leta 1945 sta bila za zvezna državna praznika razglašena 1. maj in 9. maj, ki sta bila dela prost dan, zaprte so bile tudi vse trgovine (Habinc 2006: 49). Poleg 1. maja in 9. maja so uzakonili še praznika 8. februar kot slovenski kulturni praznik in 8. marec kot dan žena (gl. Repe 1999b), ki se je sprva imenoval dan borbenih žena. Istega leta so praznovali tudi Titov rojstni dan, ki se je leta 1956 preimenoval v praznik dan mladosti. Dan republike je bil kot državni praznik razglašen leto dni pozneje (1946) (Habinc 2006: 49). Dan Jugoslovanske ljudske armade je bil uzakonjen leta 1947. Praznik dela in dan mrtvih sta bila za državna praznika, uzakonjena leta 1948 (isti.). Praznik dela in dan republike leta 1949 postaneta dvodnevna prosta dneva. Dan oborožene vstaje se kot državni praznik uzakoni leta 1951 (gl. Repe 1999b), leta 1952 se kot državni praznik zopet uzakoni 27. april, 31. december kot novoletna jelka in dedek Mraz (isti.), dan zmage se prestavi na 15. maj (Habinc 2006: 50). V istem letu 24. septembra Otočani prvič proslavijo svoj krajevni praznik. Leta 1956 se kot državni praznik uzakoni še dan borca (gl. Repe 1999b).

Kurirčkovo pošto sem vključila v nalogo, ker je o njej poročal Dolenjski list in se je sogovorniki radi spominjajo. Iz obravnavanih praznikov in drugih dogodkov bo razvidno, kdo je sodeloval pri organizaciji prireditev, komu je bila namenjena posamezna prireditev in kje se je odvijala.

Proslave ob praznikih so prirejala različna društva in organizacije, ki so delovale v vasi. V *Slovenskem etnološkem leksikonu* je društvo definirano kot »organizirana skupina ljudi, ki ima skupne cilje in deluje po sprejetih pravilih in je uradno registrirana. V društvih se ljudje združujejo zaradi strokovnega, znanstvenega, kulturnega, prosvetnih, gospodarskih, umetniških, športnih, humanitarnih, verskih, družabnih in drugih potreb. Pred sredo 19. stoletja so imeli tako vlogo cehi, bratovščine, kmetijske družbe itd. Prva društva, ki smo jih leta 1848 dobili tudi Slovenci, so imela narodni politični program, pozneje so ustanavljali številna druga. Mnoga društva so bila bolj kot zaradi svoje temeljne dejavnosti pomembna, ker so dvigala splošno kulturno raven, krepila in utrjevala narodno in delavsko zavednost. Posebno telovadna, pevska in gasilska društva so se v veliki meri razširila po vaseh in nadomestila prejšnje fantovske in dekliške skupnosti. Društva so bila na Slovenskem zelo številna in množična.« (Ravnik 2004a: 100). Bila so nosilci nacionalne kulture (Kremenšek 1973: 202), v določenem pogledu naj bi celo »odtujevala ljudi od tradicionalnih ljudsko kulturnih vrednot« (isti.).

Tako so se v posameznih društvih »širile nove ideje, nova znanja in veščine. Ljudje so se družili, povezovala jih je pripadnost skupnim nazorom in idealom, vezi so se utrjevale ob skupnem delu, pripravah na različne prireditve, nastope, tekmovanja« (Balkovec Debevec 2008: 63).

Opisala bom gasilsko društvo, lovsko družino, Zvezo borcev, mladinsko organizacijo, pionirsko organizacijo, kulturno-umetniško društvo, kulturno-turistično društvo, krajevno konferenco SZDL in telovadno društvo Partizan, torej organizacije in društva, ki so delovala v krajevni skupnosti Otočec in so s svojim delovanjem pustile pečat na družabnem življenju Otočanov in prebivalcev okoliških naselij. V nalogi se omejujem na Otočec, nekdanji Št. Peter (v virih tudi Šentpeter), ostala naselja pa obravnavam ali le omenim samo v povezavi z dogodki, v katere so bili najmočnejše vključeni tudi Otočani oz. Šentpetrčani (npr. Zagrad zaradi Beceletove jame, Paha zaradi lovskih veselice).

Niso pa samo društva in organizacije krojile družabnega življenja krajanov Otočca. Za izvajanje kulturnih, športnih in razvedrilnih dogodkov ter proslav so morali imeti tudi prostore – prostore družabnosti. Zato bom v svoji nalogi obravnavala tudi ustanove, ki so pripomogle h kreiranju družabnosti v Otočcu. Prva na seznamu je seveda šola, ki poleg vzgoje in izobraževanja mladih

generacij s svojo vpetostjo v okolje lahko pomembno vpliva na kulturno in družabno podobo kraja.

Različne institucije (javna, organizirana skupnost ljudi za opravljanje kake dejavnosti; ustanova (SSKJ 1998: 304)) so tisti elementi v krajevni skupnosti, vasi ali mestu, ki dajejo prostor za izvajanje različnih družabnih dogodkov, naj so to športni ali kulturni. So prostori, kjer potekajo proslave in različne prireditve. Institucije so ključni element na vsakem podeželju ali mestu, katere prebivalcem nudijo prostor spoznavanja, druženja, povezovanja ob različnih dogodkih. Različnim društvom in organizacijam dajejo prostor, kjer lahko uresničijo svoje cilje, dogodke, igre. Pri tem svoje delovanje prikažejo širši množici, ki je željna razvedrila.

Šole so vzgojno-izobraževalne ustanove, vendar so tudi vpete v družbeno okolje. Ob praznikih prirejajo proslave, ki so interne ali javne narave. Lahko so organizatorji proslav, dogodkov, lahko pa le aktivno sodelujejo s programom. Z okolico so povezani tudi na podlagi javnih del, kot so čistilne akcije ali urejanja kraja. Šole dajejo prostor za prirejanje proslav in dogodkov, s tem postanejo prostori družabnosti. Po drugi strani pa so sami organizatorji, pri čemer imajo veliko vlogo učitelji in učiteljice, ki vzgajajo mlade ter jih pripravljajo na različne proslave. Izvajajo krožke, gledališke igre, lutkovne predstave in podobne prireditve, namenjene širši javnosti. Tako učitelji in učiteljice veliko prispevajo k družabnemu življenju kraja.

Različnim društvom in organizacijam nudi svoje prostore kulturni dom, ki prav tako daje prostor za različne prireditve, namenjene krajanom. Zaradi svoje večnamenskosti je nepogrešljiv element vsakega kraja.

Šola in kulturni dom sta v vasi Otočec oziroma v Šentpetru, kot se je naselje imenovalo v preteklosti. V neposredni bližini, dva kilometra od vasi sredi reke Krke stoji grad Otočec. Med gradnjo Ceste bratstva in enotnosti je gostil udarniške brigadirje, po njihovem odhodu pa so ga uredili v prestižni hotel Grad Otočec.

V neposredni bližini gradu Otočec je avtokamp, ki je bil pred dograditvijo avtoceste tranzitna točka za tujce. Konec šestdesetih let je hotel Grad Otočec razširil svojo ponudbo tudi na levo stran reke Krke. Zgradil je motel, restavracijo, bungalove, diskoteko, športno dvorano. Ti novi kompleksi so pritegnili veliko turistov. Nedaleč stran od gradu se nahaja »jasa«, prostor na desni strani reke Krke, ki je služil za kopališče, družabne prireditve, veselice, piknike itd.

V nalogi zajemam družabno življenje javnega značaja, in sicer s poudarkom na proslavljanju državnih praznikov. Ker obravnavam javno družabno življenje na vasi, sem zajela tudi kulturne

in družabne dogodke, ki so se odvijali v vaškem kulturnem domu, šoli ali na različnih lokacijah po vasi in njeni bližini. Zajemam družabne dogodke javnega značaja, ki so bili namenjeni celotni vasi in so služili kot razvedrilo. Vse javne družabne dogodke je moral nekdo organizirati, zato omenjam različna društva in organizacije, ki so skrbele za družabno življenje na vasi. Ker so za svoje dejavnosti izkoriščale prostore družabnosti, v nalogi obravnavam tudi te. Pri »turističnem« Otočcu, kamor spadajo kompleksi hotela Grad Otočec, se osredotočam ravno tako na družabno življenje in dogodke, ki so jih organizirali delavci hotela Grad Otočec.

Cilji in hipoteze raziskovanja

V magistrski nalogi me bo zanimalo družabno življenje v naselju Otočec, ki ga bom prikazala skozi praznike in proslave, pa tudi javno družabno življenje na splošno, kot so veselice in gledališke predstave. Praznike, ki so jih praznovali v vasi Otočec, bom v nalogi nizala po koledarskem letu od januarja do decembra, v analizi pa se bodo vrstili po naslednjem zaporedju: 1.) najpomembnejši za sogovornike in 2.) največkrat zasledeni v Dolenjskem listu.

V kompleksih hotela Grad Otočec so imeli bolj razgiban družabni program, zato bom v tem delu predstavila vse družabne dogodke, ki so se odvijali v omenjenih kompleksih, oziroma vse družabne dogodke, ki sem jih zasledila v lokalnem časopisu, tj. v Dolenjskem listu.

Poleg družabnega življenja in praznikov bomo spoznali tudi akterje družabnosti oziroma društva in organizacije, ki so bile dejavne na družabnem področju. Društva bodo obravnavana v sklopu prostorov družabnosti pod institucijo, v kateri so največkrat prirejali družabne dogodke in praznike. Prostori družabnosti, kot so šola, kulturni dom, Beceletova jama, Stari grad in kompleksi hotela Grad Otočec, bodo razvrščeni po istem ključu kot prazniki, le kompleksi hotela Grad Otočec bodo predstavljeni v svojem poglavju, saj so bili pomembnejši za turiste kot pa za domačine.

Cilj naloge je, da spoznamo, kateremu društvu in kateri instituciji so Otočani pripisovali največji pomen, jih videli kot najaktivnejše in v katerih se je odvijalo največ družabnega življenja javnega značaja. Spoznali bomo tudi, katerih praznikov se sogovorniki najbolj spominjajo in o katerih je največ poročal Dolenjski list ali so bili zapisani v kroniko Osnovne šole Otočec.

Družabno življenje bom v nalogi tudi primerjala glede na to, kaj je bilo zapisano v lokalnem časopisu – Dolenjskem listu, katere informacije so bile subjektivne narave, v skladu z dovoljenim in odvisne od novinarjev. V primerjavo so vključeni tudi zapisi iz šolskih kronik, ki so bili subjektivne narave, dogodki pa so morali biti dovolj »pomembni«, da so jih zabeležili

v kroniki. Dolenjski list in šolske kronike bom primerjala z izpovedmi svojih sogovornikov. Zanimalo me bo, česa se najbolj spominjajo, katero društvo je bilo po njihovi presoji najaktivnejše in podobno. Zbrano gradivo bom torej primerjala glede na pridobljene vire: ustne in pisne.

Za konec bom Otočec obravnavala kot dva Otočca, enega kot naselje in drugega kot »turistični« prostor. Dalo bo uvid, v katerem »Otočcu« je bilo več družabnih dogodkov in kako sta naselje in turistični kraj vplivala drug na drugega oziroma kako sta med seboj sodelovala. Poudarili bomo prelomne letnice, ki so zaznamovale kraj Otočec. Največja prelomnica je vsekakor izgradnja avtoceste Ljubljana–Zagreb oziroma Cesta bratstva in enotnosti, ki jo zaradi udarniškega dela lahko obravnavamo tudi skozi družabno življenje. Zaradi širitve vasi, novih gradenj, pojava mobilnosti in individualizma so sedemdeseta leta drugo prelomno obdobje in nato osemdeseta leta, ko so se že spreminjale vsebine kulturnih programov, razsežnost proslav in ciljno občinstvo proslav.

Moja glavna hipoteza sloni na vplivu izgradnje Ceste bratstva in enotnosti oziroma avtoceste Ljubljana–Zagreb: 1.) brez nje Otočec ne bi postal prepoznaven ne kot vas in ne kot turistična destinacija; 2.) brez nje ne bi bilo »turističnega« Otočca, gradu ne bi obnovili v prestižni hotel in okoli njega oziroma pod njegovim okriljem ne bi nastali kompleksi, kot so moteli, restavracije in kamp, torej ne bi mogli govoriti o tako razvitem družabnem življenju, kot se je na Otočcu odvijalo po njihovi izgradnji; 3.) vas Otočec se ne bi razvijala v infrastrukturnem in komunalnem pogledu. To bi pripeljalo do pomanjkanja denarnih sredstev za obnovo večnamenske dvorane, zaradi pomanjkanja prostora pa bi družabno življenje zamrlo tudi v vasi. Oziroma če naprej razmišljam, bi se družabno življenje kvečjemu odvijalo poleti, ko se lahko dogodki odvijajo na prostem. Če se naslonim na družabno življenje, lahko za povzetek hipoteze predvidevam naslednje: brez izgradnje avtoceste Otočec v socializmu ne bi zaživel, lahko bi celo nazadoval (do prihoda samoprispevkov), veliko manj bi bilo družabnega življenja oziroma bi zaradi pomanjkanja prostora lahko tudi zamrlo ali pa bi ves razvoj potekal počasneje, kot je sicer.

Druga moja hipoteza je, da se je največ družabnih dogodkov in proslav, vezanih na praznike, odvijalo v kulturnem domu, za izvedbo pa je bila najzaslužnejša šola.

Tretja hipoteza sloni na podlagi praznikov in z njimi povezanih prireditev. Te so se odvijale v duhu vrednot NOB – najodmevnejši in najbolj množični prazniki so bili ravno tisti, ki so to vsebino najbolj poudarjali.

Četrta hipoteza se navezuje na mojo prvo hipotezo. Otočec moramo obravnavati kot dva Otočca: 1.) naselje Otočec in 2.) turistični Otočec. V prvem so se družabni dogodki odvijali za domačine, v drugem so bili namenjeni turistom (domačim in tujim gostom) in meščanom. Gre torej za dva Otočca in za dve ciljni množici, za kateri so prirejali različne razvedrilne družabne dogodke.

Metode raziskovanja

Pri pisanju se bom opirala na vire, ki sem jih našla v Dolenjskem listu – lokalnem časopisu. Pregledala sem vse številke Dolenjskega lista od njegove ustanovitve (1950) pa do obravnavanega časovnega okvira (1991). Dolenjski list izhaja tedensko, v njem je bilo zaslediti »glavne« ali »odmevne« dogodke, ki so se odvijali v »vaškem« in »turističnem« Otočcu. Zapisi o dogodkih, proslavah in drugih dejavnostih so bili seveda odvisni od novinarskega dela, novinarjeve subjektivne presoje in seveda od zanimivosti in aktualnosti dogodka za širšo skupnost. Pomembna je bila zanimivost za skupnost. Manj pomembno je bilo, ali je prispevek zanimiv za bralce, saj v tistih časih še ni bilo boja za bralce. Dolenjski list v lokalnem prostoru ni imel konkurence in je bil edini vir novic za večino Dolenjcev, Zasavcev in Belokranjcev. Seveda pa to ne pomeni, da je bil časopis suhoparen. Novinarji so si prizadevali, da je bila besedila čim bolj informativna, raznolika in zanimiva. Viri iz lokalnega časopisa nam tako dajejo informacije subjektivne narave in v skladu s političnim režimom.

V svojo nalogo sem vključila tudi kronike Osnovne šole Otočec od šolskega leta 1945/46 do 1990/1991. Zapisi za posamična šolska leta so bili zelo odvisni od ravnatelja šole oziroma sprva šolskega upravitelja, čigar naloga je bila pisanje kronike. Nekateri so vestno zapisovali vse dogodke v kraju, praznovanja, povezave šole z okoljem, krožke in podobno. Spet drugi so si za pisanje kronike vzeli manj časa in so bili zapisi krajši in pomanjkljivi.

V nalogi so ravno tako vključene kronike Lovske družine Otočec in Gasilskega društva Otočec. Ti dve društvi sta izdali lastni kroniki svojega delovanja od nastanka do izdaje knjižice oziroma kronike. Preostala društva in organizacije kronik ali zbornikov nimajo, zato tudi niso vključeni.

Pri razumevanju družabnega življenja mi bodo pomagali tudi sogovorniki, ki so svojo mladost preživljali v vasi Otočec za časa Jugoslavije. Najstarejša sogovornica je rojena pred drugo svetovno vojno leta 1936, najmlajša pa leta 1971. Kot glas sveta krajevne skupnosti in gasilskega društva sem imela sogovornika Jožefa Bega, ki je bil aktiven član od sedemdesetih let naprej. Predstavil mi je celotno gospodarsko in politično delovanje krajevne skupnosti. Glas sem dobila tudi iz učiteljskih vrst. Svoj poklic je opravljala na Otočcu od leta 1959 naprej.

Osnovnošolska učiteljica (ker želi ostati anonimna, jo v nalogi imenujem po poklicu) mi je predstavila potek proslav in glavne organizatorje ter realizatorje.

Svoje družabno življenje mi je orisalo 14 sogovornikov. Dve sogovornici živita na Trški gori, eden sedaj živi v Ljubljani, vendar je svojo mladost preživel tudi v Otočcu, drugače prihaja iz Sel pri Ratežu. Dva sogovornika sta iz Herinje vasi, preostali pa živijo v Otočcu. Najmlajša sogovornica je rojena leta 1971, tri sogovornice so rojene v šestdesetih letih 20. stoletja, en sogovornik leta 1956. Štirje sogovorniki so rojeni v štiridesetih letih 20. stoletja, in sicer od leta 1941 do 1948.

Pogovore sem posnela z diktafonom in jih nato prekodirala, če to razumemo kot prenos žive govorice v pisani medij (Smole 1994: 143). Ker bi bil zapis⁴ za širši krog bralcev naporen in zahteven, sem se odločila za priredbo govorjenega besedila. Če povzamem po Smoletovi, je to zapis besedila iz narečja v bolj ali manj knjižni jezik, približan pokrajinskemu pogovornemu jeziku, »saj sistem na drugi strani ni oz. si ga zapisovalec lahko (če želi biti dosleden) sproti določa; pri tem popolno znanje narečja niti ni nujno, saj lahko tisto, česar ne razume, ohrani (delno) nespremenjeno in bralcu prepusti v lastno razumevanje« (isti: 152). Citati v kurzivi mojih sogovornikov predstavljajo prekodirano priredbo besedila, da dobimo majhen uvid v njihova čustva in spomine. Nekatere njihove pripovedi le povzemam; ti niso označeni s citati in niso zapisani v kurzivi. Dovoljenje za objavo posnetega gradiva in uporabo njihovega imena sem pridobila od enajstih sogovornikov, trije pa so želeli ostati anonimni. Tako v nalogi uporabljam polno ime za tiste sogovornike, od katerih sem pridobila soglasje in anonimno ime za tiste brez soglasja. Dobila sem tudi negativne odgovore, saj nekateri niso bili pripravljeni sodelovati.

Pri pogovoru s sogovorniki sem uporabila polstrukturirani intervju, ki je potekal v sproščnem ozračju, vendar pogovora nisem prepustila naključju. Vprašanja sem imela pripravljena vnaprej, vendar so mi služila bolj kot vodilo pri pogovoru, da sem pridobila tiste podatke, ki me zanimajo. Sprva sem uporabila strukturirani vprašalnik. Izpolnili so ga trije informatorji, vendar se je ta tehnika pridobivanja podatkov izkazala kot neučinkovita, saj se informatorji niso spomnili družabnih dogodkov oziroma so preveč splošno in kratko podali odgovor. Polstrukturirani intervju na štiri oči se je izkazal za veliko bolj učinkovitega, saj so se z mojimi vprašanji in podvprašanji spomnili veliko več družabnih dogodkov. Pri takšni tematiki se je izkazalo, da je bolje narediti kvalitativno raziskavo kot pa kvantitativno.

⁴ Dosleden prenos vseh glasov narečnega besedila z dogovorjenimi znaki (Smole 1994: 153).

Šentpeter ali Otočec

Slika 1 Vas Šentpeter, na sliki levo zgoraj kulturni dom z župniščem, desno zgoraj otoška šola, levo spodaj prva pošta v Št. Petru in desno spodaj cerkev Sv. Petra (vir: Turistično društvo Otočec (FB stran), 5. 1. 2017).

Vas Otočec je od Novega mesta oddaljena 6 km. Leži na levem bregu Krke in jo uvrščamo v gručasto vas. Vas leži ob cesti Novo mesto–Krško oziroma ob Cesti bratstva in enotnosti – hitra cesta Ljubljana–Zagreb. Od leta 1955 je Otočec krajevna skupnost, ki spada pod občino Novo mesto. Kraj se je sprva imenoval Št. Peter oziroma Šentpeter. Ime je dobil po cerkvi Sv. Petra, ki se nahaja v središču Šentpetra (vasi). Cerkev je bila prvič omenjena v letu 1526, od leta 1863 pa je postala sedež župnišča (gl. Nečimer 1971: 520).

Med drugo svetovno vojno so 13. aprila 1941 Nemci okupirali Št. Peter, meja z Ljubljansko pokrajino, ki je bila pod italijansko okupacijo, pa je potekala v Mačkovcu. Prebivalci so bili bolj navdušeni nad nemškim okupatorjem kot italijanskim (Kronika OŠ Otočec 1945/46, zvezek 2.: b.n.s.). Čeprav so bili Nemci znani kot strožji okupatorji, se Marija spomni, da le niso bili tako nasilni in so jim dajali hrano (Marija Šinkovec, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Nemci so svojo mejo z Ljubljansko pokrajino premaknili 10. junija leta 1941 na Zameško (Kronika OŠ Otočec 1945/46, zvezek 2.: b.n.s.), s tem je Šentpeter pripadal Ljubljanski pokrajini in prišel pod italijanski režim. V marcu leta 1942 so se na tem območju prvič pojavili partizani, zasedli so Št. Peter in ga razglasili kot osvobojeno ozemlje. V Domu

ljudske prosvete je bilo javno zborovanje, kjer so sežgali vse italijanske zastave, slike in listine, ki so jih dobili na občini (isti.). Aprila 1942 se je v grad Otočec naselila italijanska vojska in partizani so jo iz zasede napadli. Po kapitulaciji Italije je bil Št. Peter popolnoma osvobojen, vendar je 21. 10. 1943 nemški okupator znova zasedel vas. Partizani so se umaknili, Nemci skupaj z domobranci pa zasedli Št. Peter. V maju leta 1945 so se domobranci začeli umikati pred partizansko vojsko in 8. maja 1945 je bila vas osvobodjena (gl. Kronika OŠ Otočec 1945/46, zvezek 2.: b.n.s.).

Otočec je leta 1955 postal krajevna skupnost, pred tem pa je deloval kot Krajevni ljudski odbor Št. Peter.⁵ Še pred drugo svetovno vojno je bil Šentpeter samostojna občina, saj se je leta 1935 ločil od občine Prečna in je bil ustanovljen kot nova samostojna občina Št. Peter.

Torej sta jugoslovanska in slovenska oblast »v novi državi, nastali po koncu druge svetovne vojne, odpravili občine kot najmanjše upravnoteritorialne enote na lokalni ravni. Pri vzpostavitvi novih organov sta se naslonili na pridobitve narodnoosvobodilne vojne. To je bila mreža krajev, okrajev in okrožij kot upravnoteritorialnih enot, ki so jih upravno in oblastno vodili odbori Osvobodilne fronte, kjer so bile izpeljane volitve, pa narodnoosvobodilni odbori« (Kopač 2006: 11)

Če povzamemo, je bil Šentpeter vse do konca druge svetovne vojne samostojna občina. Po propadu Kraljevine Jugoslavije in ustanovitvi Socialistične federativne republike Jugoslavije so sprva vzpostavili narodnoosvobodilne odbore oziroma ljudske odbore. Vas se je imenovala Št. Peter pri Novem mestu, leta 1952 pa je bila preimenovana v Otočec ob Krki. Od sredine leta 1955 so ukinjali ljudske odbore oziroma narodnoosvobodilne odbore in jih priključili občinam. Tudi Otočec je kot krajevna skupnost⁶ postal del občine Novo mesto.

⁵ Do sprememb je prihajalo, ko se je začela »rušiti notranjepolitična kontinuiteta Kraljevine Jugoslavije, ki je bila dokončno pretrgana 29. novembra 1945 z aktom Ustavodajne skupščine, s katerim je razglasila Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo (FLRJ) (Strobl 1986; cit. v Kopač 2006: 11). Prvi zametki nove lokalne samouprave so nastali med drugo svetovno vojno, saj je nova država rasla na temeljih, ki so bili ob enem temelji nove lokalne samouprave, na narodnoosvobodilnih odborih« (Šmidovnik 1970; cit. v Kopač 2006: 11). Po vojni so bili ljudski odbori najpomembnejši organizatorji in nosilci naporov za obnovo in izgradnjo nove države (gl. Kopač 2006). Do sredine leta 1955 so narodnoosvobodilni oziroma ljudski odbori delovali v upravnoteritorialnih enotah, na katere je bila razdeljena Federalna Slovenija oz. Ljudska republika Slovenija (gl. Kopač 2006). »Občine so se povezovale v večje upravnoteritorialne enote, ki so bile še vedno okraji z okrajnimi ljudskimi odbori. Sredi leta 1955 so bile odpravljene vse dotedanje upravnoteritorialne enote. Ustanovljene so bile velike občine, imenovane tudi komune, z občinskimi ljudskimi odbori. Povezane so bile v okraje z okrajnimi ljudskimi odbori« (Kopač 2006: 14).

⁶ Krajevna skupnost – po 2. svetovni vojni formalno organizirana enota komunalnega sistema ali krajevne samouprave. Med prebivalstvom krajevnih skupnosti se je razvil občutek pripadnosti, ko so si predvsem s prostovoljnimi delom in samoprispevki izboljšali razmere. Na tej podlagi so se razvili tudi krajevni prazniki, ki dopolnjujejo praznike stare – vaške skupnosti« (Ravnik 2004b: 246–247).

Staro ime se je med domačini ohranilo morda tudi po zaslugi uvedbe ulic v osemdesetih letih, saj je ulica v starem vaškem jedru obudila ime Šentpeter, starejši domačini pa o sebi še vedno govorijo, da so Šentpetrčani ali Šempetrčani. Sprememba imena je bila v duhu ločitve cerkve od države po končani vojni, ko se je praznovanje cerkvenih praznikov umaknilo iz javnega družabnega življenja, prihajalo pa je tudi do preimenovanj vasi, ki so se imenovala po svetniku. Ena od sogovornic se spominja, da »je bil sprva Šentpeter, nato pa so ga preimenovali v Otočec, ker so (op. p. državna oblast) morali izničiti vse verske stvari« (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Po drugi svetovni vojni je Otočec štel 242 prebivalcev (SURS 2017a), do razpada Jugoslavije se je število prebivalcev povečalo na 475 (leta 1991) (SURS 2017f). V krajevni ljudski odbor Otočec in kasneje krajevno skupnost Otočec so spadala naselja: Črešnjice, Dobovo, Dolenje Grčevje, Golušnik, Gorenje Grčevje, Gorenje Kronovo, Herinja vas, Jelše pri Otočcu, Koti, Lešnica, Lutrško selo, Mačkovec pod Trško goro, Otočec, Paha, Sela pri Štravberku, Sevno na Trški gori, Srednje Grčevje, Štravberk, Trška Gora, Vrh pri Pahi, Zagrad pri Otočcu in Ždinja vas (Dobovšek 1971: 469). Po letu 1981 (SURS 2017e) se Mačkovec pod Trško goro ni več štel v krajevno skupnost Otočec. Upad prebivalstva (glede na statistični popis) je zajemal leta med 1953 vključno s popisom iz leta 1971. V 70. letih 20. stoletja pa je število prebivalstva začelo naraščati, kot je tudi vidno v tabeli spodaj.

Leto/ vas	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Črešnjice	89	93	92	86	77	79
Dobovo	29	30	22	15	20	18
Dolenje Grčevje	39	40	29	35	23	19
Golušnik	36	51	56	41	29	23
Gorenje Grčevje	29	43	27	21	27	15
Gorenje Kronovo	42	40	33	32	45	43
Herinja vas	127	121	92	97	77	75
Jelše pri Otočcu	56	57	58	56	69	62
Koti	28	24	22	21	20	20
Lešnica	63	68	71	76	105	114
Lutrško selo	77	67	66	79	92	142
Mačkovec pod Trško goro	114	147	165	192		
Otočec	242	233	276	337	477	475
Paha	30	28	30	27	34	31
Sela pri Štravberku	52	40	37	24	16	15
Sevno na Trški gori	35	47	54	77	108	103
Srednje Grčevje	107	101	73	81	53	43
Štravberk	39	33	32	32	26	37

Trška gora	105	113	105	116	97	115
Vrh pri Pahi	84	76	68	81	91	87
Zagrad pri Otočcu	39	33	32	21	26	28
Ždinja vas	246	213	201	190	182	170
Skupaj	1708	1698	1641	1737	1694	1714
	(SURS	(SURS	(SURS	(SURS	(SURS	(SURS
	2017a)	2017b)	2017c)	2017d)	2017e)	2017f)

Tabela 1 Statistični popis prebivalstva v KLO Št. Peter in KS Otočec od leta 1948 do leta 1991; Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva; spletni vir SURS 28. 4. 2017)

Prebivalci so na delo hodili v Novo mesto, kjer je bilo več rastočih tovarn (Labod, Novoteks, Iskra, Tovarna zdravil Krka). Po letu 1970 so zaposlitev dobili tudi v hotelu Grad Otočec in v njegovih kompleksih, ki so rasli v drugi polovici 20. stoletja. »Dol je vsak službo dubu, ker je hotu delat« (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

V krajevni skupnosti so občani opravljali razna dela (komunalna, socialna, kulturna, društvena itd.), s prostovoljnim delom in samoprispevki so si izboljšali življenjske in delovne razmere (Vlaj 1991: 361). Napeljevali so elektriko, gradili vodovode, lokalne ceste, družbene domove (isti.), telekomunikacijsko omrežje itd.

Elektriko je Otočec dobil kmalu po drugi svetovni vojni, leta 1947 (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija), vodovod pa leta 1954, za kar je veliko zaslužna gradnja avtoceste Ljubljana–Zagreb, saj so brigadirjem želeli zagotoviti pitno vodo (Dolenjski list, 19. 3. 1954: 3). Vodovodna pipa, ki je služila za celo vas, je bila nasproti takratne osnovne šole Otočec, kjer zdaj stoji kapelica. Štefka pravi, da je bila napeljava vodovodne pipe posledica gradnje avtoceste, pravi, da je bil to eden izmed prvih kazalnikov, da je gradnja ceste dober znak za razvoj kraja (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Deset let kasneje (1964) je vas dobila glavni kanalizacijski vod, kamor se je priključila tudi šola (Kronika OŠ Otočec 1963/64, zvezek 3.: b.n.s.). V letu 1985 je vas pridobila kanalni zbiralnik in čistilne naprave, saj je bilo to nujno potrebno ob gradnji šole in za razvoj kraja, pa tudi zaradi turizma na področju gradu Otočec. Sklicevali so se namreč na to, da je Otočec turistični kraj in se ne spodobi, da bi se kanali tik pred gradom in kopališčem iztekali v Krko (Dolenjski list, 21. 2. 1985: 4).

Slika 2 Zgoraj: Gradnja glavnega kanalizacijskega voda v vasi (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1963/64). Spodaj: Kopenje vodovoda (vir: Dolenjski list, 16. 4. 1970, str. 24).

Leta 1953 v Otočcu ni bilo mostu, ki bi povezoval levi in desni breg Krke. Namesto mostu so imeli splav pri Otočcu. Želja po mostu je bila največja, ker so prebivalci na levem bregu Krke

imeli na desnem bregu vinograde in travnike, desni breg Krke pa si je želel povezavo s prebivalci izpod Gorjancev (gl. Dolenjski list, 18. 1. 1973: 8). Mostove so začeli graditi v šestdesetih letih 20. stoletja. V istih letih so gradili tudi ceste. Mladinska delovna brigada Kluba študentov novomeškega okraja so poletje 1962 preživeli na gradbišču ceste Otočec–Gumberk (Dolenjski list, 7. 6. 1962: 3). V letu 1972 je bila dokončana cesta Otočec–Paha (Kronika OŠ Otočec 1971/71, zvezek 3.: b.n.s.). Še v letu 1987 so bile nekatere vasi brez ceste, do njih je bilo mogoče priti le peš, niso imele komunalnega sistema, imeli so težave z oskrbo z vodo in so bile brez telekomunikacije (Dolenjski list, 12. 5. 1987: 4).

Slika 3 Gradnja ceste Otočec–Paha leta 1982 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1981/1982).

Takratni predsednik hotela Grad Otočec Jože Lampert se je zavedal, »da mora poskrbeti tudi za življenjski standard delavcev, da se ne more osredotočat le na podjetje, delavci pa naj bi živeli, kot pač živijo« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). V vasi Otočec se je leta 1963 začela gradnja stanovanjskih blokov. Zgrajeni so bili v središču naselja nasproti kulturnega doma. Pred izgradnjo bloka so se delavci stiskali v barakah na drugi strani Krke pri gradu Otočec (Dolenjski list, 11. 4. 1963: 14). Še vedno pa ni bilo denarja za stanovanja,

namenjena učiteljem, zato so se stiskali v neprimernih, predvsem podstrešnih sobah in stanovanjih (Kronika OŠ Otočec 1963/64, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1965⁷ je bil ustanovljen odbor krajevne skupnosti⁸ (Dolenjski list, 11. 2. 1965: 14). *»Krajevna skupnost je bila osnovna celica v naši državi /.../ krajevna skupnost se je ukvarjala z zagotavljanjem osnovnih življenjskih pogojev, da ni bilo treba delat občini ali državi, to je pustila krajanom. Vodilna politična organizacija je bila partija in so iskali izobražene, angažirane ljudi za vodenje krajevne skupnosti«* (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Jože nadaljuje, da sprva ni bilo dobrega vodstva v krajevni skupnosti, saj niso imeli posluha za družbo in so gledali le na lastno korist, *»pri intelektualcih in delavcih, pa je ta solidarnost in za (op. p. delo) za skupnost bolj prisotna«* (isti.). Jožef Beg pravi, da so člani krajevne skupnosti postali vplivni ali pa vidni ljudje iz posameznih vasi in da niso bili izvoljeni, ampak postavljeni, kot naprej razlaga *»približno tako je zgledalo, če si se kje oglasil, običajno je bil zbor občanov, pa če se je kdo oglasil pfff, pa si dobil funkcijo, da poskrbiš za celotno vas in ne le zase«* (isti.).

Svet krajevne skupnosti se je zavzel, da uredijo vasi, kanalizacije, vodovod in podobno. Zaradi bližine turističnega kraja je bilo v »higienskem pogledu« urediti naselje (Dolenjski list, 11. 2. 1965: 14). Primanjkovalo je sredstev, da bi hkrati rešili vse težave. »Z urejevanjem komunalnih zadev: poti, kanalizacije, vodovoda, šole, kulturnega doma, stanovanjskih in gospodarskih zgradb, turizma in gostinstva se Otočec s svojim okoljem razvija v gospodarsko in kulturno naprednejše naselje, ki ga prav radi in množično obiskujejo domači in tuji turisti. Še posebno privlačen je grad Hotel Otočec s čudovito prirodno lepoto, do katere nas pripelje lepo urejena avtomobilska cesta, ki je odprla Dolenjski vrata v svet« (Dolenjski list, 28. 10. 1965: 6). Za krajevni praznik v letu 1965 so se zelo potrudili za podobo kraja. Poleg obnovitve doma Partizan so »prebelili šolo, očistili odtočne jarke ob cesti, izpopolnili javno razsvetljavo, nasuli gramoz po poteh skozi naselje in počistili dvorišča. Lastniki stavb so vsaj deloma uredili gnojnične jame in odtok gnojnice. Pomladek osnovne šole je v akciji urejanja naselja pridno sodeloval več kot dva dni, medtem ko nekateri prebivalci niso pokazali zadostnega zanimanja za ureditev vasi, ki bo v prid predvsem njim samim.« (Dolenjski list, 4. 11. 1965: 12).

⁷ Kot mi je povedal Jožef Beg, je svet krajevne skupnosti obstajal od njene ustanovitve, saj se je moral vzpostaviti (23. 2. 2017, osebna komunikacija). Po vsej verjetnosti je bil leta 1965 vzpostavljen nov svet krajevne skupnosti, katerega člani so bili bolj angažirani za modernizacijo in delo v prid vseh krajanov.

⁸ »Krajevna skupnost je 1.) neformalna združba ljudi, ki jih povezuje prebivanje v istem naselju, vasi, manjšem trgu ali delu večjega naselja. Zgodovinski pojem krajevne skupnosti obsega različne skupine, kot so fantovske in deklishe skupnosti, predvsem pa skupnost gospodarjev (soseska).« (Ravnik 2004b: 246–247).

Naslednja obnova kraja je stekla leta 1969. Krajevna konferenca SZDL, krajevna skupnost in Turistično društvo Otočec so polepšali Otočec. Vsi vaščani so sodelovali pri olepšavi vasi, tako da je vsak uredil okolje svoje hiše in poskrbel, da je bilo na oknih čim več zelenja in cvetja. Kupili so posode za smeti. Vaščani so morali sami poskrbeti za odvažanje smeti. Postavili so oglasno desko in so odslej samo nanjo lepili letake in obvestila. Turistično društvo je uredilo avtobusno postajo (Dolenjski list, 5. 6. 1969: 23).

Po mnenju sogovornika Jožefa Bega moramo delovanje sveta krajevne skupnosti ločiti na obdobje pred letom 1976 in po njem. »Do leta 1976 je bilo tako, da smo imenoval /.../ bolj tehnokratsko, leta 1976 so bili sprejeti tako imenovani amandmaji, ki jih je postavil Kardelj, in sicer o ustroju države, spremenili so ustavo« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Po njegovih besedah je bilo do leta 1976 tehnokratsko in partizansko vodeno. Po letu 1976 se je pričelo delati na višjem nivoju, imeli so večje kompetence, lastni žiro račun in poslovali so kot pravna oseba (isti.). Usmerili so se v gradnjo in modernizacijo infrastrukture. Pričeli so pobirati samoprispevke, toda kot pravi Jožef Beg, so bili samoprispevki le kvas, morali pa so imeti tudi podporo ljudi, drugače svojih načrtov ne bi mogli realizirati (isti.).

Leta 1975 je bil pri svetu krajevne skupnosti ustanovljen gradbeni odbor, ki se je zavzemal za obnovo kulturnega doma, razširitev pokopališča in ureditev športnega igrišča ter igrišča za predšolske otroke (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b. n. s.). Začeli so se manjši delovni projekti za gradnjo cest, vodovoda in elektrike, to so bile tudi tri stvari, ki so združile ljudi, pa če so bili še tako sprti med seboj (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Vsa infrastruktura se je gradila s samoprispevki in prostovoljnim delom, čeprav so že najemali tudi zasebnike za zaključna dela, saj krajani, ki so pomagali pri delu, niso želeli prevzeti odgovornosti za morebitne napake, ki bi se lahko dogodile.

Do leta 1975 se je naselje Otočec zelo razširilo, zraslo je število prebivalstva, gradile so se nove hiše, ceste, vodovod, električna in telefonska napeljava (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.). Treba je bilo tudi razširiti pokopališče, na katerem ni bilo več prostora. Podjetje Novograd je zgradilo novo betonsko ploščo in pokopališče so razširili (isti.). Pri zaključnih delih so sodelovali tudi učenci otoške šole pod vodstvom učiteljice Francke Murgelj. Posadili so smreke in ostalo drevje po zunanji strani pokopališkega zidu (gl. isti.). Urejena je bila tudi mrliška vežica.

Vas Otočec se je morala razširiti, če so želeli pridobiti novo šolo. Težava je bil v demografiji, saj je bilo otrok premalo, da bi dobili dovoljenje in finančna sredstva za gradnjo nove šole. Tako

se je gradbeni odbor krajevne skupnosti odločil, da spremenijo prostorsko dokumentacijo in uredijo zazidljivost parcel na sedanjih lokacijah Dobrave, Skalna ulica in Novega naselja. S tem so omogočili nakup zemljišč prišlekom (ali domačinom) in posledično zvišali demografsko sestavo, da je ustrezala merilom za pridobitev nove šole (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). To sovпада s statističnimi podatki prebivalstva, navedenimi zgoraj, saj se je v 70-ih in 80-ih letih pojavilo množično priseljevanje zaradi zazidljivosti parcel.⁹ Z gradnjo novih bivalnih objektov in povečanjem števila otrok je šola opravičila svojo novogradnjo.

Leta 1979 so Otočec obiskali novinarji Dolenjskega lista in krajanji so imeli priložnost predstaviti svoj pogled na razmere v kraju. Motilo jih je, da se je o Otočcu govorilo kot o urejeni vasi in skupnosti, ker so vsi imeli v mislih znani hotel Grad Otočec, čeprav je bilo v resnici nekaj metrov stran od turistične idile kup komunalnih težav (Dolenjski list, 19. 4. 1979: 6). Med raziskavo sem že velikokrat zasledila besede »malomarnost« in »svinjarija«. Z malomarnostjo je mišljen odnos Otočanov do čistoče v njihovem kraju. »Svinjarije je na vsakem koraku toliko, da je ljudi lahko sram. Zato se lovci, gasilci in mladina pripravljamo, da bi očistili vsaj okolico cest, kjer je nesnaga najbolj na očeh turistom« (Dolenjski list, 19.4.1979: 6). O nečistosti v kraju večkrat piše tudi takratni ravnatelj Franc Pavkovič v šolskih kronikah. Po letu 1976 je krajevna skupnost zaposlila dve osebi kot komunalna delavca in urejevalca okolice (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Čistost kraja je bila na prvem mestu pomembna za turiste. Sogovorniki mi o tej »svinjariji«, ki naj bi bila v kraju, niso govorili, saj po njihovem mnenju tega ni bilo.

Do leta 1988 se je naselje Otočec tako razširilo, da je bilo nujno posamezne predele poimenovati in vpeljati ulični sistem (gl. Šolska kronika OŠ Otočec 1988/89, zvezek 5.: b.n.s.). Krajevna skupnost Otočec je izpeljala postopek uvedbe in poimenovanja skozi javno razpravo med prebivalci in uskladitvijo z organizacijami in društvi ter okoliškimi upravnimi organi (isti.). Gledali so, da so imena pristna, slovanska, starejša in že uveljavljena. Ker je bila v poimenovanje ulic vključena tudi Zveza borcev, so sprva padali predlogi, da bi se ulice imenovala po partizanih oziroma naj bi bila poimenovanja v duhu NOB. Sedanja Krožna pot naj bi nosila ime ulica partizana Draga¹⁰ (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna

⁹ Izdajanje dokumentacij za zazidljivost parcel se je zaradi odločitve, kje bo potekal drugi pas avtoceste, zavleklo v 70. in 80. leta.

¹⁰ Kot mi je povedala učiteljica, naj bi se ta večkrat oglasil pri Bučarjevih. To naj bi bil dovolj velik razlog, da se ulica poimenuje po njem.

komunikacija). Spet za drugo ulico, sedanjo Dobravo, so predlagali ime Ulica Osvobodilne fronte (isti.). Vendar kražani predlaganim imenom v duhu NOB niso bili naklonjeni.

Družabno življenje v naselju Otočec

»Družabno življenje vključuje družabne prireditve in igre; človeške odnose v določenem okolju in druženje zaradi pomembnega osebnega, kulturnega, verskega ali športnega dogodka. Družabno življenje zajema vse plasti prebivalstva v mestih in na podeželju in je pomemben del socialne strukture in kulture. Med oblike družabnega življenja sodi obiskovanje na domu, obiskovanje lokalov, plesi, obiskovanje gledališča, kabarejev, varietejev, koncertov in kina, promenada, druženje ob sobotah in nedeljah, izleti in počitnice, veselice, igre in tekmovanja, pikniki, šport, lov in ribolov, literarni krožki, godovanja in rojstni dnevi, pustovanje, glavni cerkveni prazniki in procesije itd. Družabno življenje poučno označuje posebnosti dobe, v kateri njegove oblike nastajajo in se razvijajo.« (Ovsec 2005: 7–8)

Razčlenimo Ovščevo definicijo družabnega življenja in ga primerjamo z družabnim življenjem na vasi, konkretno v Otočcu.

Kot prvo obliko družabnega življenja Ovsec navaja »družabne prireditve in igre« (Ovsec 2004: 101). Sem sodijo veselice, ki sta jih v Otočcu prirejala Gasilsko društvo Otočec in Lovska družina Otočec. Gasilci so svoje veselice prirejali večinoma neodvisno od praznikov. Prirejali so jih vsaj enkrat na leto, po različnih lokacijah v vasi (Tekstarejev kozolec, Vidrihov kozolec, kulturni dom in podobno). Večje veselice (te je bilo zaslediti tudi v Dolenjskem listu) so se odvijale ob njihovih jubilejih in ob pridobitvi nove gasilske opreme. Lovska družina pa je svoje veselice večinoma prirejala (vsaj po znanih podatkih) ob prazniku dan borca. Nato so tu še pikniki, ki jih je največkrat organizirala ribiška družina. Kot drugo vrsto družabnih prireditev lahko razumemo razne gledališke predstave, ki so bile organizirane v dvorani kulturnega doma in ravno tako kinematografske predstave. Športne prireditve je v času svojega obstoja prirejalo tudi telovadno društvo Partizan. Organizirali so razne športne igre, kolesarske dirke, tekme v plavanju, smučarska tekmovanja, tekmovanje v malem nogometu. V to kategorijo sodijo tudi plesi, ki so jih v otoški restavraciji poleti prirejali vsak dan, organizirali pa so jih tudi ob novoletni zabavi.

Kot drugo obliko družabnega življenja Ovsec vidi družabno življenje kot »človeški odnosi v določenem okolju in druženje zaradi pomembnega osebnega, kulturnega, verskega ali športnega dogodka« (Ovsec 2004: 101). V to kategorijo spadajo praznovanje praznikov in z njimi povezane proslave. Proslave so se odvijale v kulturnem domu, pri Beceletovi jami v Zagradu in pri Starem gradu. Proslave so organizirale organizacije, kot so Zveza borcev, SZDL (Socialistična zveza delovnega ljudstva), Lovska družina Otočec in AFŽ (Antifašistična fronta

žena). Za samo izvedbo in sodelovanje nastopajočih pa je najbolj zaslužna šola, in sicer pionirska in mladinska organizacija ter učitelji. Človeški odnosi in druženje so tudi verski dogodki, kot so obhajilo, birma, cvetna nedelja in trosenje cvetja (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija), božič in polnočnice (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija) ter velika noč (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Tudi te so moji sogovorniki izpostavili kot obliko družabnega življenja.

Obisk predsednika Tita je v Jugoslaviji veljal za pomemben dogodek. Le-tega so moji sogovorniki izpostavili, imeli so lepe in žive spomine na Titov obisk Otočca. Spominjali so se stanja ob avtocesti in mahanja z zastavicami. Družabno življenje zajema tudi druženje v prostem času, ki se ga spominjajo predvsem mlajše generacije. Imajo veliko lepih spominov na druženje na vasi, kot so igranje različnih iger, kartanje, pečenje kostanja, lovljenje polhov, drsanje na ledu, sankanje, smučanje in podobno.

Slika 4 Druženje ob delu – gradnja ceste skozi na novo nastali del naselja nad avtocesto konec 70-ih let 20. st. (hrani: Petra Šinkovec, osebni arhiv).

Sogovorniki so kot druženje in družabni dogodek navedli delo, in sicer udarniška dela ob gradnji infrastrukture (cest, kulturnega doma, gasilskega doma, lovskega doma), kopanje kanalizacijskega voda in druge komunalne storitve, ki so jih morali narediti krajani sami. Med

drugim so za družabno življenje navajali tudi betoniranje in izgradnjo lastnega doma, ko so na pomoč priskočili prijatelji in sorodniki.

Izpostavijo tudi druženje in petje ob žaganju in pospravljanju drv ter ob delu na njivi in vrtovih. Za večjo obdelovalno površino je bilo potrebno tudi večje število rok, zato je delo opravljalo več ljudi. Delo so združili z druženjem. Do vsesplošnega druženja ob delu je prihajalo tudi med gradnjo ceste bratstva in enotnosti, ki so jo gradili skozi Otočec. Delo je potekalo s pomočjo mladinskih delovnih brigad, v katere so se vključevali mladi iz vseh republik in povezovali delo z druženjem. Kot mi je govorila tudi sogovornica, so ob prihodu in odhodu na delo vedno prepevali, veselo pa je bilo tudi v barakah, kjer so prebivali.

Kot dodatek k Ovščevemu razumevanju družabnega življenja bi tako dodala še druženje ob delu. Kot se je izkazalo, je bilo to v vaseh ena izmed močnejših oblik družabnega življenja v Jugoslaviji po drugi svetovni vojni.

Prazniki in proslave

Prazniki in z njimi povezane proslave so del družabnega življenja, ki ga je zgodovinsko zaradi zapisov v lokalnem časopisu ali šolskih kronikah tudi najlažje obravnavati. V nalogi orisujem družabno življenje Otočanov (v vasi Otočec oziroma »starem« delu Otočca) skozi praznike. Kot je bilo zaslediti iz pisnih virov, so v »turističnem« delu Otočca praznovali le dan žena in silvestrovo, enkrat tudi dan mučenikov. Da bi obeleževali druge državne praznike, ni bilo zaslediti. Načeloma so domačinom odstopili svoj prostor (na primer kopališče) za obeležje praznika, kot je dan mladosti, v enem primeru tudi za dan borca.

Na Otočcu oziroma Št. Petru so v šoli praznovali vse praznike, ki so bili zapisani v koledarskem letu, se pravi vse državne praznike. Proslavljali so jih z vsemi svečanostmi in po ustaljenih tirnicah. To so potrdili vsi sogovorniki, kot glavnega organizatorja pri proslavah pa so navajali šolo.

Ob proslavah so bili kraji dogodka tudi praznično okrašeni. V dvorani so oder okrasili z različnimi rožami, ikebanami, zimzelenimi rožami, drevesom življenja (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija), sceno sta dopolnila velik rdeč napis z imenom praznika in Titova slika.

Kulturni praznik – 8. februar

Slika 5 Obeleževanje kulturnega praznika v otoški šoli leta 1976 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1975/76).

1. februarja 1945 je predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS) razglasilo dan Prešernove smrti za kulturni praznik slovenskega naroda (gl. Bogataj 2011, Repe 2015). Odlok je bil sprejet z namenom, da dvignejo kulturno zavest slovenskega naroda, ponosa, narodno zavest in samozavest. SNOS je v odloku zapisal, naj ta dan obeležujejo s proslavami in svečanostmi po vseh slovenskih prosvetnih in kulturnih ustanovah ter zavodih (Repe 2015: 103)¹¹.

Tudi v povojnih letih so kulturnemu prazniku namenili veliko pozornosti. Šola je praznik praznovala vsako leto. Prvi zapis o proslavljanju slovenskega kulturnega praznika sega v leto 1965, ko so ga praznovali že 6. februarja (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). Leta 1966 so pionirji Prešernov dan proslavili skupaj s krajani Otočca, in sicer s kulturnim

¹¹ »Prešernova kulturna dediščina je po svoji politični in občečloveški vsebini tudi temelj in jedro načel in ciljev naše narodnoosvobodilne borbe. V kurirskih stanicah, v tehnikah, na položajih, v bolnicah, v barakah internirancev in pregnancev, povsod, kjer so bili zbrani pravi Slovenci, je Prešernova beseda dvigala v njih moč borbe in vero zmage« (Bogataj 2011: 40). Med drugo svetovno vojno je bila za Slovence pomembna ohranitev kulture in slovenskega jezika. Kultura je bila sestavni del upora, ki se je kazala v literaturi, risbah, likovnih stvaritvah, gledališču in fotografiji (gl. Repe 2015). Vidni člani OF so tedaj trdili, »da je partizanski boj v svojem temelju kulturni boj« (Repe 2015: 103).

programom (Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.). Kot je zapisano v šolski kroniki, so imeli učenci leta 1970 ob slovenskem kulturnem prazniku interno proslavo, ki so ji namenili zadnjo šolsko uro pouka (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.).

Več podatkov, kako so Otočani obeležili slovenski kulturni praznik, je za leto 1977. Proslavo so organizirali učenci Osnovne šole Otočec. Za program so poskrbeli člani mladinskega in pionirskega pevskega zbora ter člani literarnega krožka, ki so nastopili s pesmimi znanih slovenskih pesnikov (Dolenjski list, 24. 2. 1977: 5). Po proslavi so imeli dejavnosti v krožkih ali igrali namizni tenis (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1978 so s kulturnim programom počastili 100-letnico rojstva Otona Župančiča in spomin na pesnika Franceta Prešerna (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Na dan praznika so podelili tudi priznanja za bralno značko. Na isti dan je bilo tudi ustanovljeno Kulturno društvo Osnovne šole Otočec, katera mentorica je bila učiteljica Francka Murgelj (isti.). Dan po prazniku se praznovanje kulturnega praznika ni končalo. Šolarji so si ogledali film Sreča na vrvi.

V 80-ih letih so imeli učenci Osnovne šole Otočec interne prireditve ob kulturnem prazniku. Brali so literarna dela, deklamirali, pevski zbor je zapel pesmi (Kronika OŠ Otočec 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.), imeli so kviz, proslavo (Kronika OŠ Otočec 1984/85, zvezek 5.: b.n.s.) ali pa so pripravili le skromen kulturni program (Kronika OŠ Otočec 1987/88, zvezek 5.: b.n.s.). Leta 1986 so šolarji v počastitev kulturnega praznika odšli v Cankarjev dom v Ljubljani (Kronika OŠ Otočec 1985/86, zvezek 5.: b.n.s.).

V letu 1989 so šolarji v sodelovanju s Kulturnim društvom Otočec pripravili proslavo v kulturnem domu. Počastili so praznik 8. februar in 8. marec. Sodelovali so domači mešani pevski zbor, mladi iz osnovne šole in vrtca ter tamburaši iz Žužemberka (Dolenjski list, 23. 2. 1989: 4). Šolarji so v tem letu imeli tudi svojo interno proslavo ob kulturnem prazniku v svoji šoli (Kronika OŠ Otočec 1989/1990, zvezek 5.: b.n.s.).

Leta 1990 so pripravili predavanje dr. Mirka Mahnič, ki je predaval o lepi besedi in rabi slovenskega jezika (Dolenjski list, 22. 2. 1990: 7). Potekalo je v kulturnem domu in bilo namenjeno širši javnosti oziroma vsem krajanom.

Kot je povedala osnovnošolska učiteljica, so slovenski kulturni praznik obeleževali vsako leto in to v dvorani (kulturni dom) (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Za praznik so vedno povabili znanega pisatelja, kot so Partljič, Ela Peroci, Vitan Mal in drugi. Poleg proslave ob prazniku so

vedno poskrbeli, da je prišel pomemben pisatelj, imel govor in razgovor, nato pa je odgovarjal na vprašanja poslušalcev (isti.). Osnovnošolska učiteljica ima v spominu obisk znanega pisatelja, ki je s seboj prinesel magnetofon, »pa so naši otroci tako debelo gledal, ko je pa pritisnil, k je mel posneto /.../ pa vsi okoli njega, kako je to, kako deluje, pa je bil prijazen je razložil vse potankosti« (isti.). Tudi otoški šolarji so radi dali pobudo, katerega pisatelja naj šola povabi, vedno pa so aktivno sodelovali pri pripravi kulturnega praznika.

Slovenski kulturni praznik pri sogovornikih ni pustil večjega pečata, verjetno tudi zato, ker ni bil dela prost dan. Kljub temu so ga v kraju vedno praznovali, saj je bil specifičen slovenski praznik, saj je bil povezan s slovensko kulturno identiteto in ga v drugih jugoslovanskih republikah niso praznovali. »8. februar – vedno je bil kulturni praznik in proslava v kulturnem domu in to je bila vedno proslava« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija) Podobno so govorili tudi ostali sogovorniki. Po njihovih pričevanjih so vedno nastopali osnovnošolci in tudi kdaj kakšna starejša mladina, peli so pesmi, recitirali. Kot se spomni Ivanka, je bila priljubljena »Bliža se železna cesta« (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), v programu so bile deklamacije, igre, skeči. Kot se spomnijo sogovorniki, je proslavo organizirala šola.

Dan žena – 8. marec

Med drugo svetovno vojno so se borile tudi ženske. Organizirale so se v Antifašistično fronto žensk – AFŽ. Ta je delovala tudi na Otočcu. Po vojni naj bi namreč postala najpomembnejša naloga mater vzgoja otrok v narodnem duhu in spoštovanju žrtev, ki so padle v narodnoosvobodilnem boju (Leben 2003: 77). Mladino so morale vzgajati v slovenskem duhu. Da bi bile soudeležene pri vzgoji otrok, so sodelovale s šolo. Na prvi in zadnji šolski dan otroke pogostile z malico, malinovcem in pecivom. Pri sprejemu prvošolcev so imele na prvi šolski dan tudi kratek sprejemni nagovor. Večkrat so za otroke pripravile lutkovne predstave, bile zadolžene za miklavževanje in vsesplošno pomagale otrokom (gl. Leben 2003). Njihovo udejstvovanje in povezovanje s šolo je v šolski kroniki Otočec zabeleženo od šolskega leta 1945/46 in nazadnje v šolskem letu 1951/52.

AFŽ je organizirala tudi kuharske in gospodinjske tečaje, šivanje, predavanje o higieni, negi, zdravstvu itd. (Leben 2003: 78). Tudi v Otočcu oziroma Šentpetru so bili organizirani kuharski in gospodinjski tečaji, namenjeni vsem dekletom. Ob zaključku tečaja so tečajnice na razstavi pokazale svoje nove vrline (gl. Kronika OŠ Otočec 1950/51, zvezek 2.: b.n.s.). Kot se spominja

tudi Marija, so članice AFŽ organizirale kuharske tečaje, »to je poštarjeva Mima delala. Ona je učila, sprva v njeni hiši, nato v telovadnici (op. p. kulturni dom, dvorana), to smo imeli vsako zimo, je ona to naredila, pa smo material prinesle, kolikor je katera imela, vsak je nekaj prinesel, potem smo pa pekli, potem za zaključek smo velik napekli, potem je bila pa razstava dol v telovadnici in so ljudje lahko prišli, da so videli, kaj smo naredile« (Marija Šinkovec, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Slika 6 Dekleta gospodinjkega tečaja v Otočcu leta 1957 (vir: Dolenjski list, 11. 4. 1957, str. 4).

Organizirale so tudi festival AFŽ, 16. 10. 1947. Pokazale so, kako pojmujejo ljudsko oblast in da v skupnosti gradijo boljše in lepše življenje v novi državni FLRJ. Priredile so kulturno prireditve, ki je bila zelo uspešna (Kronika OŠ Otočec 1947/48, zvezek 2.: b.n.s.).

Organizirale so praznovanje dneva borbenih žena oz. dneva žena.¹² Tega se spomni tudi moja sogovornica: »AFŽ je imela najprej čez.« (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

¹² Praznik dan žena se je prvotno praznoval v čast pridobljene enakopravnosti žensk (gl. Bogataj 2011). Praznoval se je od leta 1911, po drugi svetovni vojni je postal državni praznik, ki ni bil dela prost dan (gl. Repe 1999b). Antifašistična fronta žena je bila zadolžena za izvedbo praznovanja, poudarek je bil na tem, da je to »dan borbenih žena« (Repe 1999b: 154). Praznik je sčasoma začel izgubljati konotacijo prizadevanja za žensko emancipacijo. Za praznik so bile organizirane proslave, izleti, kulturne prireditve, deljenje rož ženam in dekletom (gl. Repe 1999b). Ker se po drugi svetovni vojni ni smel javno praznovati materinski dan (25. marec), so ga praznovali poleg dneva žena (gl. Repe 1999b, Bogataj 2011).

Leta 1946 se je praznik imenoval »praznik matere in otroka« (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.), za organizacijo praznovanja pa je bila zadolžena organizacija AFŽ. V tem letu so matere obiskale svoje otroke v šoli, prisostvovala pouku in obdarile otroke s pecivom. »S tem obiskom so najlepše dokazale, da se zavedajo, kolike važnosti je povezava med starši in šolo, le tako bomo dosegli pri vzgoji otrok res velike uspehe« (isti.). Naslednje leto (1947) je organizacija AFŽ ravno tako organizirala proslavo ob svojem prazniku, ki se je še vedno imenoval dan matere in otroka. V šolski kroniki o tem priča podoben zapis kot leto prej: »Žene so pokazale, da se zavedajo povezave med starši in šolo, ker le na ta način bomo pri vzgoji otrok dosegli velike in trajne uspehe.« (Kronika OŠ Otočec 1947/48, zvezek 2.: b.n.s.).

Prvi zapis o množični in javni proslavi ob dnevu žena je iz leta 1963, ko so imeli krajani Otočca proslavo v otoški šoli (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Otoški pionirji so imeli leta 1965 dve proslavi: množično proslavo v domu Partizan, kjer so sodelovali s kulturnim programom, in razredno proslavo v šoli (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). Ločeno proslavo ob dnevu žena so imeli v letu 1966, in sicer na dopoldansko in popoldansko proslavo po razredih (Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.).

Kot se spomni Olga, se je dan žena »zelo praznovalo, je bila tudi kakšna zakuska /.../ vedno so ga organizirale AFŽ /.../ bila je kakšna proslava, druženje, tekme med dvema ognjema« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Leta 1967 so ob dnevu žena pionirji pripravili proslavo ob omenjenem prazniku. Poleg tega so ponesli pisne čestitke s šopki cvetja na domove žena in mater (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). V letu 1969 so pionirji obiskali stare in onemogle žene (Kronika OŠ Otočec 1968/69, zvezek 3.: b.n.s.) in jim prinesli čestitke.

Proslavo ob dnevu žena je v letu 1970 pripravila krajevna konferenca SZDL Otočec. Zaradi odsotnosti predsednika konference bi proslava kmalu propadla, vendar jim je na koncu uspelo organizirati zakusko za žene in izpeljati proslavo 15. marca (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.). Obdarili so starejše žene, učenci so jim odnesli darila in čestitke.

Pionirji so skupaj s konferenco SZDL Otočec leta 1971 v domu Partizan pripravili proslavo (Dolenjski list, 9. 3. 1971:1), ravno tako leta 1972, ko je učiteljica Francka Murgelj pripravila program za ženske. Pionirji so nastopili z deklamacijami, folkloro in pevskim zborom (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.). Ker je bil dom Partizan v slabem stanju, so leta 1974 proslavo priredili v osnovni šoli. Prireditve so pripravili pionirji in mladinci, ki so prikazali dve

lutkovni igri »Debela repa« in »Lažnivi Kljukec« (Dolenjski list, 7. 3.a 1974: 17). Proslave so bile namenjene vsem krajanom.

Učenci so leta 1976 sami priredili proslavo za svoje matere (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1977 je bil kulturni program ob dnevu žena namenjen javnosti – celotni krajevni skupnosti. Program je bil izveden v novem oz. obnovljenem kulturnem domu (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.).

Pionirji – člani kulturnega krožka so leta 1978 skupaj z mladinci pripravili kulturni program za matere (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Proslava je bila javnega značaja. Ravno tako naslednji dve leti (gl. Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4, Kronika OŠ Otočec 1979/80, zvezek 4.). Glavni organizator je bil SZDL.

Na začetku osemdesetih let so šolarji na proslavi sodelovali s posameznimi kulturnimi točkami (Kronika OŠ Otočec 1982/1983, zvezek 5.: b.n.s.). Leta 1986 so pionirji in mladinci v šoli pripravili proslavo za vse krajanke (Kronika OŠ Otočec 1985/86, zvezek 5.: b.n.s.). V naslednjih letih so ravno tako potekali kulturni programi, ki so jih organizirali krajevna skupnost ter mladinci in pionirji OŠ Otočec, kot piše v šolski kroniki. Amaterska igralska skupina s Trške gore in Sevnega je ob dnevu žena nastopila s komedijo Marjana Marinca »Poročil se bom s svojo ženo« (Dolenjski list, 14. 4. 1988: 7). Igra v počastitev praznika je potekala v kulturnem domu. Že naslednje leto (1989) so praznik dan žena združili s kulturnim praznikom. Za proslavo so poskrbeli člani Kulturnega društva Otočec. Nastopili so domači pevski zbor, tamburaši iz Žužemberka in mladi iz osnovne šole in vrtca (Dolenjski list, 23. 2. 1989: 4).

Ivanka Jerič se spomni, da so dan žena praznovali vsako leto, pa tudi da so neko obdobje dobivali denar za pripravo velike proslave, na katero so povabili vse matere in jih pogostili (22. 2. 2017, osebna komunikacija).

V prvih povojnih letih je dan žena organizirala AFŽ, nato je organizacijo prevzela šola, posamezne učiteljice. Med organizatorji sta za posamezna leta zapisani tudi krajevna konferenca SZDL in enkrat KUD Otočec. Vedno so nastopali otoški otroci. *»Prerisali so tudi čestitke in potem na ta sam praznik ni bilo ne vem, kako posebno obeleženo na šoli, za kraj smo pa priredili proslave in smo potem poleg šopkov dajali tudi čestitke,«* mi pove osnovnošolska učiteljica (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Dvorana je bila vedno okrašena: *»vedno*

smrekice, bršljan, to je bilo vedno okrašeno, pa dan žena na veliko z rdečim napisano, pa Titova slika obvezno ... to pa obvezno!« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Dan ustanovitve OF – 27. april in praznik dela – 1. maj

V Otočcu naj bi (po zapisih iz šolskih kronik in lokalnega časopisa) dan ustanovitve OF¹³ in praznik dela¹⁴ praznovali skupaj, zato ju bom v tem poglavju tudi tako obravnavala. Zapisov o praznovanju (kako so praznovali) ni veliko. V šolskih kronikah je beležen le datum obeleževanja.

V Otočcu je leta 1951 na predvečer praznika ustanovitve OF potekala svečana seja OF, s sprejemom novih članov. Praznik so počastili s prižiganjem kresov, pripravili akademijo, na kateri so nastopili pevski zbor, telovadno društvo in drugi (Dolenjski list, 20. 4. 1951: 1). Na dan praznika so odkrili spomenik padlim borcem. Temu je sledil partizanski miting (gl. isti).

V domu Partizan so leta 1962 skupaj proslavili dan ustanovitve OF in praznika dela (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Za prvi maj so srednješolci iz Novega mesta organizirali pohod k Beceletovi jami. Imeli so proslavo z rožami in recitacijo Faturjeve pesmi »Minute tišine« (Dolenjski list, 10. 5. 1962: 9). Leta 1965 so množično proslavili ustanovitev OF in praznik dela. Poleg pa še 600-letnico ustanovitve Novega mesta in 20-letnico osvoboditve (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.).

¹³ Deset dni po vdaji in razpadu starojugoslovanske vojske in dva tedna po okupaciji Slovenije je bila 27. aprila 1941 ustanovljena Osvobodilna fronta (OF). Partizani so že med drugo svetovno vojno praznovali dan ustanovitve OF (gl. Bogataj 2011). Kot državni praznik se je dan Osvobodilne fronte praznoval vse do leta 1952, nato so ga premaknili na 22. julij (gl. Repe 1999b: 166). Takratno jugoslovansko vodstvo je menilo »da morajo praznovanje v Sloveniji zaradi zgornjega datuma ustanovitve OF v primerjavi z odpori v drugih republikah poenotiti z drugimi republikami in so dali večji pomen dnevu vstaje 22. julija« (Bogataj 2011: 125). Leta 1968 so dnevu ustanovitve OF vrnili status državnega praznika (gl. Bogataj 2011, Repe 1999b).

¹⁴ Postavljanje majskih dreves, mlajev, kurjenje kresov in druge oblike so se v razvoju združevala z različnimi starejšimi, keltskimi in drugimi elementi ter se ohranila. »Pomembne spremembe so se zgodile z razvojem industrijske družbe in oblikovanjem delavskega sloja v drugi polovici 19. stoletja. Prvi maj je postal predvsem praznična oblika boja delavcev za pravice« (Bogataj 2011: 127). Prvi maj je bil za državni praznik razglašen po drugi svetovni vojni – 22. aprila leta 1945. Uzakonjen pa šele leta 1948. Naslednje leto je praznik dela postal dvodnevni praznik. Pred letom 1973 se je praznik imenoval praznik delavske solidarnosti, nato so ga preimenovali v praznik dela (isti.). V Jugoslaviji je veljal za enega izmed najpomembnejših praznikov. Proslavljali so ga s paradami, množičnimi povorkami, streljanjem častnih salv, športnimi in drugimi prireditvami (Repe 1999b: 155). Člani Zveze komunistov so prvi maj imenovali tudi komunistična velika noč; na ta dan so jedli kuhano šunko, potico, rdeče pobarvane pirhe (Bogataj 2011: 127). Najbolj značilno je bilo prižiganje kresov. V Beogradu se je odvijala največja proslava za praznik dela. Udeležil se je tudi predsednik Josip Broz Tito. »Armada je vsako leto organizirala mogočno prvomajsko parado, na kateri je prikazala naj sodobnejšo oborožitev. Parada je bila ukinjena konec 80. let 20. stoletja, zaradi kritik o razkazovanju moči« (Repe 1999b: 155). V počastitev praznika so po šolah prirejali kulturne prireditve z obiskom borcev iz druge svetovne vojne, ki so pripovedovali svoje spomine (Bogataj 2011: 125), prirejali so tudi proslave in razna športna tekmovanja, gledališke predstave in slavnostne akademije, koncerte, plesne revije, odpirali so novozgrajene objekte in postavljali spominske plošče ter podeljevali odlikovanja (Repe 1999b: 166).

25. aprila 1970 so Otočani proslavili praznika s pohodom v naravo in igrami ter kulturnim programom (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.). Leta 1972 so oba praznika praznovali pred otoško šolo z deklamacijami, plesom in petjem (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.).

30. obletnico osvoboditve so počastili s pohodom k Beceletovi jami. Organizator dogodka je bil novomeški Partizan z občinsko konferenco SZDL (Dolenjski list, 1. 5. 1975: 4).

Leta 1976 je potekal kulturni program za dan OF in praznik dela v šoli. Proslavo so pripravili pionirji pod vodstvom učiteljice (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.). Na enak način so praznika obeležili tudi 26. aprila 1979 (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1983 je krajevna konferenca SZDL s pionirji in mladinci iz otoške šole pripravila program, namenjen vsem krajanom (gl. Kronika OŠ Otočec 1982/1983, zvezek 5.: b.n.s.).

Leta 1987 je prireditev ob dnevu OF potekala v kulturnem domu. Nastopili so mešani pevski zbori iz Šentjerneja, Šentjernejski oktet, trio Novina. Med nastopajočimi so bili tudi mešani pevski zbor Otočec, ki je poleg dneva OF praznoval tudi 5-letnico svojega delovanja (Dolenjski list, 23. 4. 1987: 4). Leta 1988 so prireditev ob dnevu OF pripravili na Trški gori. Odkrili so spominsko ploščo, posvečeno partizanskemu mitingu. Kot recitatorja sta sodelovala dva učenca iz otoške šole, preostali so spremljali program. Organizatorji dogodka so bili občinski odbor Zveze združenih borcev NOV Novo mesto, krajevna skupnost Otočec, OK SZDL Novo mesto in OSZSS Novo mesto (gl. Kronika OŠ Otočec 1987/1988, zvezek 5.: b.n.s.).

Leta 1990 dneva OF v krajevni skupnosti niso več proslavljali (Kronika OŠ Otočec 1989/1990, zvezek 5.: b.n.s.), v šoli pa so ustanovitvi OF in prazniku dela posvetili šolsko uro (isti.).

Kot je povedala tudi osnovnošolska učiteljica, so dan OF in praznik dela v šoli in kraju praznovali skoraj vedno skupaj (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Za dan OF je bilo značilno, da so tudi povabili vedno koga iz Zveze borcev ali udeleženca NOB, ti pa so imeli pripoved ali govor. Glavni organizator praznika je bila Zveza borcev Otočec in kot se spominja učiteljica: *»Oni so imeli diktat, vse je delala šola vse kulturne programe, oni so samo direktivo dajal«* (isti.).

Najbolj nostalgичno se ta dva praznika spominja Olga. *»1. maj praznik dela in 27. april ... prvi maj to je bilo pa nekaj prekrasnega, to smo se pa dobili pri Beceletovi jami, ... prvi maj to je bil praznik dela, to je bil delavski praznik, to je bilo nekaj posebnega! To je bila masa ljudi.*

Bila je proslava in godba na pihala in na koncu veselica. To je bil vsesplošni praznik, to smo bili vsi praznični» (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Na sam dan praznika dela so radio prižgali že ob petih zjutraj, da je cela vas vedela, da se je praznik dela začel, na domovih so obesili zastave (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Štefka Pucelj se praznika dela spominja ravno po tem radiu: *»V šoli je bil edini radio na vasi, dali so ga na okno pa musko ful na glas navijal, to sem slišala, in to smo poslušali cel dan, pa ni šlo nobenemu na živce, vrteli so pa partizanske pesmi« (22. 2. 2017, osebna komunikacija).*

Za prvi maj so imeli proslavo in kurjenje kresov. Udeleženci so bili mladinci 7. in 8. razreda. *»Zvečer so prišli mladinci iz vasi in tudi okoliških vasi, na Gotlipovem hribu so kurili kresove, ob kurjenju kresov je bil tudi kulturni program, največkrat mladinci, vendar v sodelovanju z vaško in šolsko mladino, to je bil en tak dan druženja cele vasi, tako da je mladina bila skupaj« (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).* Podobno se spominijo praznovanja tudi druge moje sogovornice in jim je ostalo v lepem spominu. Kot mi še pove osnovnošolska učiteljica, so okoli kresov plesali kolo.

Dan zmage – 9. maj

V dvorani TVD Partizan na Otočcu so v počastitev 9. maja¹⁵ in mednarodnega dne Rdečega križa priredili slovesnost. Po uvodnih govorih so pionirji in pionirke domače šole pokazali, kaj vedo o boju naših narodov in o Rdečem križu. Ob tej priložnosti so pripravili tudi svečan sprejem cicibanov v podmladek RK in mladincev v MRK. Sledilo je razvitje prapora na osnovni šoli. Na koncu so uprizorili igrico *»Oči za dedka««*. (Dolenjski list, 12. 5. 1966: 21).

Leta 1977 so si učenci OŠ Otočec na dan zmage po televiziji ogledali vojaško parado (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.). Ravno tako so si vojaško parado ogledali leta 1976 (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1984 so pionirji iz OŠ Otočec na dan zmage sprejeli štafeto mladosti (Kronika OŠ Otočec, 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.). Leto kasneje so si po televiziji ogledali parado v Beogradu, ki je potekala v okviru 40-letnice osvoboditve (Kronika OŠ Otočec 1984/85, zvezek 5.: b.n.s.).

¹⁵ Nacistična vojaška komanda je leta 1945 ratificirala akt o brezpogojni kapitulaciji. Od takrat praznujemo dan zmage 9. maja. Narodna skupščina FLRJ se je leta 1952 odločila, da se praznovanje premakne ne 15. maj, saj so se v Jugoslaviji šele takrat uradno končali spopadi. Vendar so leta 1965 praznovanje vrnilo na 9. maj. Praznik ni bil dela prost dan, zaznamovali so ga s proslavami na kraju pomembnih bitk in s srečanji nekdanjih borcev, podeljevanjem plaket in odlikovanj, odkrivanjem spominskih plošč. (gl. Repe 1999b: 162–163)

Proslavljanje dneva zmage za vse krajanje je bilo v vseh virih zapisano le enkrat. Otoški šolarji so po vsej verjetnosti ta dan obeleževali vsako leto, saj so proslavljali vse državne praznike. Na ta dan so si po TV ogledali vojaško parado, ki je potekala v Beogradu. Kako so proslavljali ta praznik pred prihodom televizijskega sprejemnika v šoli, ni znano.

Kurirčkova pošta

Slika 7 Kurirčkovo pošto so s čolnom prepeljali prek reke Krke (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1964/1965).

Prvi zapis o akciji kurirčkove pošte¹⁶ v Otočcu je iz šolske kronike leta 1965. 6. maja so otoški pionirji sprejeli kurirčkovo pošto in jo prenesli v Novo mesto. Pred šolo so imeli miting z

¹⁶ Akcija kurirčkova pošta je bila pionirsko obujanje spominov na medvojno prenašanje poročil, navodil, propagandnega materialnega ... Hoditi so morali po skrivnih poteh, prenašati sporočilo v kurirčkovi torbici, paziti, da ne bi padli v zasedo, in nato predati sporočilo svojim tovarišem, pri predaji so uporabljali skrivno geslo. Kot je bilo v navadi v Jugoslaviji, so se vse akcije, proslave in prireditve vrtele okoli NOB in revolucije, v tem okviru se je odvijala tudi akcija Kurirčkova pošta. Na javkah, prostorih, kjer so si pionirji izmenjavali torbico, so potekali kulturni programi z govorom nekdanjih borcev, ki so jim pripovedovali o narodnoosvobodilnem boju in revoluciji. Pobudo za akcijo Kurirčkova pošta je podala otroška revija Kurirček, katere namen je bil mladim približati boj za svobodo (gl. Šinkovec 2013).

Prvič je kurirčkova pošta potekala leta 1963. Do leta 1980 je sporočilo kurirčkove pošte skupaj s štafeto romalo v Beogradu, kjer je bilo izročeno tovarišu Titu. Kurirčkova torbica »je vsebovala želje in čestitke predsedniku Titu, poročilo o delu pionirjev, dnevnik poti, kamor so pionirji vpisovali čas in kraj predaje na javki in opis opravljenih akcij ob kurirčkovi pošti, zemljevid, v katerega so vrisali del svoje poti, na karton odtisnili žig pionirskega odreda in priložili prispevek na določeno temo, ki je vseboval spominske obletnice (Ban, Zalokar 2009; v Šinkovec 2013: 23).

govorom borcev (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). Po sliki sodeč, so kurirčkovo pošto prenesli po reki Krki na čolnu.

Šmarješki pionirji so leta 1966 v Kronovem predali kurirčkovo pošto otoškim pionirjem, ti pa so jo prenesli v Novo mesto (Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.). Miting je potekal pred otoško šolo, v programu je sodelovala Zveza borcev. Kurirčkovo pošto so otoški pionirji leta 1967 prejeli 6. maja. Prejeli so jo od pionirjev iz Ždinje vasi, v Otočcu je potekal miting (gl. Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). Leta 1969 so otoški pionirji 23. aprila prejeli kurirčkovo pošto (Kronika OŠ Otočec, 1968/69, zvezek 3.: b.n.s.), naslednji dan pa Titovo štafeto.

Pred spomenikom padlih borcev v vasi so pionirji 3. aprila leta 1972 prejeli kurirčkovo pošto od novomeških pionirjev. Pred spomenikom so imeli tudi miting (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.).

Ob prevzemu kurirčkove pošte 18. aprila je otoške pionirje obiskal narodni heroj Luka Vidmar. Pionirjem je pripovedoval o narodnoosvobodilnem boju in o boju XIV. divizije na Kozjanskem, v Velenju, Šoštanju, Graški gori na Koroškem (Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s.). Po proslavi je potekalo srečanje kolektiva, članov krajevne organizacije ZZB Otočec s tovarišem Vidmarjem. Spremljal ga je tov. Franc Murgelj, borec NOB. Otrokom je pripovedoval o bojih in akcijah partizanov v dolenjskih krajih – vaseh (isti.). Kurirčkovo torbo so sprejeli od OŠ Katje Rupena in jo odnesli šmarješkimi pionirjem.

Leta 1976 so kurirčkovo pošto prejeli 15. aprila. Sprejeli so jo od učencev OŠ Katje Rupena. Sprejem in proslava je potekala v gozdu pri Dolnji vasi (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.).

Zapis iz Dolenjskega lista leta 1979 omeni predajo pošte pionirjem iz Otočca; prevzeli so jo od pionirjev iz Bršljina (29.4.1976: 5). Leta 1978 je ob predaji torbice o svojih spominih na NOV spregovoril Franc Becele (Dolenjski list, 13. 4. 1978: 1), gasilsko društvo pa je prisostvovalo s svojim praporom (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Predaja torbice je potekala pred otoško šolo. Torbico so prejeli od učencev OŠ Brusnice (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Naslednje leto so kurirčkovo pošto prejeli od pionirjev OŠ Katje Rupena 28. marca (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.). Prejeli so jo v Mačkovcu. Program so pripravili pred otoško šolo, za kar je poskrbela Zveza borcev. Otoški pionirji so po kulturnem programu pred šolo odnesli torbico s sporočilom pionirjem iz OŠ Brusnice. Po proslavi je bil program z borci tov. Beceletom, tov. Golobom in tov. Rifljem (isti.).

Slika 8 Proslava ob sprejemu kurirčkove pošte pred otoško šolo (vir: Dolenjski list, 13. 4. 1978, str. 1).

Leta 1980 so kurirčkovo pošto sprejeli in oddali 24. marca (Kronika OŠ Otočec 1979/80, zvezek 4.: b.n.s.). Predali so jim jo pionirji z Malega Slatnika. Otočani so kurirjem v gozdu pri Gumberku pripravili sprejem, na katerem je govorila borka Ivanka Jaketič - Potočar (Dolenjski list, 3. 4. 1980: 1).

Za nadaljnja leta je v Kroniki OŠ Otočec zapisan le datum, kdaj so kurirčkovo pošto prejeli. Več podatkov ni znano. Kot vemo, je akcija kurirčkove pošte potekala v zgodnjem pomladnem času, da je lahko prepotovala celotno regijo in naposled krenila v Beograd. Leta 1983 so otoški pionirji kurirčkovo pošto prejeli 25. aprila. Naslednje leto so pripravili tudi sprejem in razgovor s člani Zveze borcev iz Otočca (Kronika OŠ Otočec 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.). Isti potek dogajanja je bilo tudi leta 1985, in sicer 27. marca (Kronika OŠ Otočec 1984/85, zvezek 5.: b.n.s.).

Prireditelj je iskala nove poti, tako so v letu 1988 spremenili vsebino torbice. V njej se ni več nahajalo pozdravno pismo predsedstvu, ampak so si pionirji izmenjevali naloge, ki jih je moral rešiti posamezni pionirski odred (Dolenjski list, 21. 4. 1988: 1). Ob sprejemu kurirčkove pošte so pripravili še obrambni dan, borci so obujali spomine in pionirjem ponekod pripravili prave zasede. V omenjenem letu so otoški pionirji na Marofu predali kurirčkovo torbico bršljinskim pionirjem. Leta 1989 je potovalo v kurirčkovi torbici ekološko sporočilo, ki so ga izdelali učenci na naravoslovnem dnevu. Otoški pionirji so kurirčkovo torbico prejeli 21. aprila v Dragi, oddali

pa učencem z Malega Slatnika (Kronika OŠ Otočec 1988/1989, zvezek 5.: b.n.s.). To je bila tudi zadnja predaja kurirčkove pošte.

Otoški pionirji so kurirčkovo torbico prejeli ali iz smeri Novo mesto–Otočec, ali iz smeri Šmarjeta–Otočec. Mitinge in programe z borci so izvajali ali pred spomenikom padlih borcev v vasi ali pred šolo. Predaje oziroma mitingov so se udeležili tudi krajani.

Sogovornikom je kurirčkova pošta ostala v spominu, kot lokacija predaje pa gozd pri Štravberku. Sogovornica se spomni pohoda za kurirčkovo torbico in proslave ob tem dogodku (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Proslava je bila v znamenju partizanskih pesmi, prebiranju pisma (isti.) in govora enega od članov Zveze borcev (Alojz Jožef, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Kurirčkova torbica je bila vedno povezana s športnim dnevom, tako kot dan mladosti. Kot razlaga osnovnošolska učiteljica, so imeli proslavo, preden je kurirčkova torbica prispela, nato so jo učenci predali ob geslu, torbica je hitro krenila naprej, sledile pa so deklamacije, govor borcev, sodelovanje učencev pri kulturnem programu (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Preostali sogovorniki jo imajo v spominu, vendar se kakšnih podrobnosti ne spominjajo.

Dan mladosti – 25. maj

20. stoletje je zaznamovano s praznovanjem rojstnih dni monarhov, njihovih družin in kasneje po drugi svetovni vojni predsednika Josipa Broza Tita. V Jugoslaviji je politična oblast v praznični koledar vnesla rojstni dan maršala Tita (gl. Jezernik 2013). Ta se je od leta 1945 praznoval 25. maja. To je sprejel centralni komite Zveze komunistične mladine Jugoslavije s ciljem, da se organizira Titova štafeta,¹⁷ ki vsebuje želje predsedniku (gl. Muzej »25. maj« 1980, Šinkovec 2013, Repe1999b). Štafeta mladosti je potekala še naprej do leta 1988 in jo je na stadionu prejel vsakokratni predsednik Zveze socialistične mladine Jugoslavije.

V kroniki OŠ Otočec je zapisano, da so se 25. maja, na rojstni dan maršala Tita, vsi učenci udeležili pionirskega festivala v Šmarjeti, kjer je bila tudi razstava ročnih del, stenskih časopisov in risb. Otoški pionirji so nastopili v Šmarjeti s telovadno točko, petjem in deklamacijami (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.). O Titovi štafeti ni bilo govora.

¹⁷ Idejo o štafeti je dobil iz leta 1936, ko je olimpijska štafeta šla mimo Kragujevca. Na željo predsednika Tita se je leta 1956 akcija štafete in praznik preimenovala v štafeto mladosti in praznik dan mladosti, ki je z zakonom postal zvezni praznik (gl. Repe 1999b). Štafetna palica je bila simbol povezave med vsemi državljani Jugoslavije, da se je med njimi vzpostavila »direktna, fizična medosebna vez« (Leposović 2004; cit v Šinkovec 2013: 14) ravno tako vez s predsednikom, ki jo je v roke dobil zadnji na beograjskem stadionu. Praznovanje se je končalo z mogočno športno in kulturno manifestacijo na stadionu JLA v Beogradu (Repe 1999: 156). Leta 1979 je predsednik Tito zadnjič prejel štafetno palico s čestitkami, saj je preminil naslednje leto.

Rojstvo predsednika Tita so praznovali tudi v letu 1956. Zanimiv je zapis, da so bili na ta dan učenci 3. razreda sprejeti v pionirsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1955/56, zvezek 2.: b.n.s.) in ne na dan AVNOJ-a oziroma dan republike 29. novembra, in to šele v 3. razredu in ne v prvem.

Leto 1958 je bilo posebno zaradi gradnje ceste »bratstva in enotnosti«, ki je potekala tudi skozi Otočec. Na to leto so se otoški pionirji pripravili z daljšim kulturnim programom. 22. maja so obiskali delovne brigade v Mačkovcu, kjer so nastopili s telovadnimi točkami, deklamacijami, krajšimi prizorčki in pevskim zborom (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.).

»Kakor vsako leto v mesecu maju, je tudi letos šla 9. 5. Titova štafeta skozi naše vasi« (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.). Pionirji so štafetno palico nesli do Bele cerkve, kjer so počakali glavno štafeto mladosti delovnih brigad in izročili pozdravno pismo (isti.).

Leta 1959 so dan mladosti proslavljali na travniku za otoškim gradom. Sprva so imeli kulturni program, nato pa športne dejavnosti in tekmovanja z žogami (Kronika OŠ Otočec 1958/59, zvezek 2.: b.n.s.). Po cesti skozi Otočec je leta 1960 šla Titova štafeta. Otoški pionirji so jo odnesli iz vasi do Bele Cerkve (Kronika OŠ Otočec 1959/60, zvezek 2.: b.n.s.).

Leta 1961 so učenci iz višjih razredov sodelovali pri Titovi štafeti, štafetno palico so nosili od Otočca do Bele Cerkve. Učenci so ta dan proslavili s pohodom v partizanske kraje, saj je bil v zvezi s praznovanjem 20. obletnice vstaje (Kronika OŠ Otočec 1960/61, zvezek 2.: b.n.s.). Otoški učenci so bili leta 1962 določeni za nosilce štafete, vendar je niso nosili, ker je bilo hudo neurje (Kronika OŠ Otočec 1961/62, zvezek 2.: b.n.s.).

Leta 1963 je otoška mladina dan mladosti proslavila z velikim tabornim ognjem in kulturnim programom, in sicer v sodelovanju s kolektivom gradu Otočec (Dolenjski list, 6. 6. 1963: 14). Za praznik mladih so se zaposleni iz hotela tudi ponudili, da jim pomagajo pri ureditvi doma Partizan in graditvi športnega igrišča, dveh lokacij, ki sta bili namenjeni zabavi in dejavnostim predvsem mladih.

Titovo štafeto so pionirji osnovne šole sprejeli nekaj dni pred dnevom mladosti. Tako so jo leta 1963 sprejeli 14. maja od pionirjev osnovne šole Šmarjeta v Kronovem, otoški pionirji so jo nesli do Mačkovca, kjer so jo predali naprej (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). V vasi Otočec so pred spomenikom padlih borcev priredili še množičen sprejem štafete in kratek program (isti.). Dan mladosti so proslavili s športnim dnevom in pogostitvijo na igrišču hotela Otočec.

Leta 1964 so Titovo štafeto pričakali pred spomenikom padlim borcem v vasi. Štafeto so pričakali tako šolarji kot krajani (Kronika OŠ Otočec 1963/64, zvezek 3.: b.n.s.). Leta 1965 se je Titova štafeta preimenovala v štafeto mladosti. Otoški pionirji so jo prejeli pred spomenikom padlih borcev v kraju Otočec in priredili proslavo (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). 25. maja so proslavili dan mladosti s športnim dnevom in sprejemom učencev 7. razreda v Zvezo komunistične mladine Slovenije (isti.).

15. maja leta 1966 so Titovo štafeto sprejeli v Kronovem ter jo ponesli do Lešnice. Miting je potekal pred spomenikom padlih borcev v Otočcu (gl. Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.).

Dan mladosti so otoški pionirji preživeli s šmarješkimi pionirji. Praznovali so ga na kopališču pri gradu Otočec. Imeli so športno tekmovanje med šolama (Kronika OŠ Otočec 1972/73, zvezek 3.: b.n.s.).

3. maja 1967 so otoški pionirji prejeli Titovo štafeto in imeli miting. Tednu mladosti so namenili tekmovanjem, kot so: matematično tekmovanje, tekmovanje v kolesarski vožnji, tekmovanje v atletiki (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). Točno na dan mladosti so imeli razne dejavnosti in proslave. Naslednje leto (1968) so dan mladosti obeležili s pohodom do Starega gradu (Kronika OŠ Otočec, 1967/68, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1970 so učenci proslavili dan mladosti s proslavo na kopališču pri gradu Otočec in sprejemom pionirjev v Zvezo komunistične mladine Slovenije (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.).

V Zagradu pri Beceletovi jami so dan mladosti praznovali leta 1972. Imeli so deklamacije, pevski zbor in telovadne točke (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.).

Člani ZKJ KO Otočec, šmarješka in otoška šola so leta 1975 skupaj organizirali za otroke in njihove starše izlet na Urh pri Ljubljani, v živalski vrt in Tivoli (Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1976 so praznik dan mladosti obeležili s pohodom do gradu Otočec (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.).

Kot piše v šolski kroniki OŠ Otočec, so bili 25. maja 1977 pionirji sprejeti v organizacijo Zvezo socialistične mladine Slovenije¹⁸ na Bazi 20 (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.).

¹⁸ Leta 1974 se je Zveza komunistične mladine Slovenije preimenovala v Zvezo socialistične mladine Slovenije.

Ob prazniku so imeli tudi kulturni program in športne igre. Dan mladosti so leta 1978 obeležili s kulturnim programom in kvizom na temo »10 kongresov partije« (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1979 je postalo prizorišče dneva mladosti igrišče pod Starim gradom. Tam so bili pionirji 7. razreda sprejeti v mladinsko organizacijo. Od tam so nadaljevali pohod proti Beceletovi jami, kjer je potekalo množično srečanje vseh novomeških šol (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.). Pri Beceletovi jami je potekala tudi proslava.

Leta 1983 so dan mladosti počastili z mednarodnim tekmovanjem v rokometu in med dvema ognjema (Kronika OŠ Otočec 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.). Naslednje leto je bilo ravno tako v znamenju športa. Šolarji z Brusnic, iz Šmarjete in Otočca so se pomerili v športnih igrah na travniku pri gradu Otočec (Kronika OŠ Otočec 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.). Leta 1985 so dan mladosti proslavljali na otoškem kopališču, kjer so bili pionirji sprejeti v ZSMS (Kronika OŠ Otočec 1984/85, zvezek 5.: b.n.s.). Grad Otočec in njegova okolica sta postali stalnica za praznovanje dneva mladosti. Ob tej priložnosti je imela mladina sprejem pionirjev v ZSMS, športna srečanja in kulturno zabavni program (Kronika OŠ Otočec 1985/86, zvezek 5.: b.n.s., Dolenjski list, 29. 5. 1986: 8). Mladina iz Šmarjete, Brusnic in Otočca so dan praznovali skupaj. Otoška mladina je gostila druge šolarje tri leta, nato so jih Šmarječani povabili v Šmarješke Toplice, kamor so odšli peš. Pri prostoru nad bazenom so nato imeli malico, kulturni program, sprejem v mladinsko organizacijo in športno tekmovanje (Kronika OŠ Otočec 1986/87, zvezek 5.: b.n.s.).

Zahteve po ukinitvi štafete so se pojavile leta 1987, pojavilo se je tudi mnogo afer in škandalov na temo dneva mladosti ter štafetne palice (Repe 1999b: 158), ki so jo naslednje leto prenašali zadnjič. V kroniki Osnovne šole Otočec je za 25. maj zapisano le – dan mladosti in sprejetje v mladinsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1987/1988, zvezek 5.: b.n.s.), torej so v šoli praznik še vedno obeležili in izvajali sprejem pionirjev v ZSMS. Leta 1990 so za dan mladosti gledali film (Kronika OŠ Otočec 1989/1990, zvezek 5.: b.n.s.). Konec je bilo s športnim in kulturnim programom, ki je združeval mladino iz različnih krajev.

Sogovornikom je več pomenila kurirčkova pošta oziroma se je bolj spominjajo kot štafete mladosti. Dan mladosti je bil vedno v športnem duhu, najprej je bil pohod, nato srečanje s kratko proslavo (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Vendar to je bil večinoma športni dogodek. Praznik dan mladosti je bil zaznamovan z druženjem mladih. Otoški pionirji so največkrat sodelovali s šmarješkimi pionirji in imeli skupaj piknike, proslave, športna

tekmovanja in podobno. Na ta dan so bili pionirji 7. razreda sprejeti v mladinsko organizacijo. V dnevih pred 25. majem je potekala tudi Titova štafeta oziroma štafeta mladosti, v kateri so kdaj sodelovali tudi otoški pionirji. *»Štafeto smo šli vedno gledat ob cesti, ko so jo nosili«* (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), Olga se tudi spomni, da je enkrat tekla Titovo štafeto *»iz začetka Šentpetra pa do konca britofa, ko smo jo predali naprej«* kot nadaljuje *»to je bil spektakel, to so prišli vsi gledat, to je bilo nekaj lepega«* (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Ob sprejemu štafete so priredili tudi mitinge.

Slika 9 Zgoraj: Sprejem Titove štafete v Kronovem od šmarješki pionirjev leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).

Slika 10 Spodaj: Titova štafeta v vasi Otočec leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).

Slika 11 Sprejem štafete s kratkim programom pred spomenikom v vasi leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).

Slika 12 levo: Telovadna točka 7. razreda ob dnevu mladosti; desno: sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1971/1972).

Dan borca - 4. julij

Ko je bil dan borca¹⁹ razglašen za praznik so Krajevni odbori Zveze borcev Otočec, Smolenja vas, Kronovo in Šmarjeta pripravili proslavo pri gradu Otočec. Pripravili so igro, telovadni

¹⁹ 4. julij 1941 se je sestel Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije v Beogradu in sprejeli so sklep o oboroženi vstaji. Tako se je dan borca (4. julija), praznoval kot dan vstaje narodov Jugoslavije. Za praznik je bil

nastop, petje, recitacije šolske mladine, nastop tamburašev in druge točke (Dolenjski list, 29. 6. 1956: 5).

V letu 1962 so učenci otoške šole pripravili proslavo z množičnimi organizacijami (Kronika OŠ Otočec 1961/62, zvezek 2.: b.n.s.), vendar ni podatka o tem, kje so jo priredili. Dan borca so otoški pionirji leta 1964 preživeli v Bajnofu, kjer je potekala proslava v počastitev praznika (Kronika OŠ Otočec 1963/64, zvezek 3.: b.n.s.).

Organizacijo za dan borca je prevzela Lovska družina Otočec, ki je na Starem gradu priredila srečanje lovcev in počastitev praznika. Za zabavo sta poskrbela ansambel Košmrl in pevski zbor Gorjanci (Dolenjski list, 1. 7. 1971: 15).

Proslava ob dnevu borca je leta 1978 potekala na Pahi pri lovski koči (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Glavni organizator proslave je bilo lovsko društvo, ki mu je pomagala tudi otoška šola. Na proslavi je šola dobila priznanje za sodelovanje pri gradnji lovske koče na Pahi (isti.).

Ravno tako so proslavo ob počastitvi prazniku priredili leta 1981. Tokrat so pri organizaciji sodelovali še otoški borci, krajevna skupnost in mladina (Dolenjski list, 2. 7. 1981: 18). Proslava je potekala pri lovskem domu na Vrhu pri Pahi. Tudi leta 1980 so gasilci in lovci pripravili proslavo, na kateri je sodelovala tudi šolska mladina (Kronika OŠ Otočec 1979/80, zvezek 4.: b.n.s.).

V kulturnem domu so leta 1984 pripravili koncert. Nastopil je mešani pevski zbor KUD Otočec in ženski zbor iz Brusnic (Dolenjski list, 28. 6. 1984: 4).

Sprva je bila organizatorica praznika Zveza borcev, kasneje pa je Lovska družina Otočec. V počastitev praznika so pripravili proslavo in veselico. Sprva so bile na Starem gradu in pri Beceletovi jami v Zagradu, nato pri novozgrajenem lovskem domu na Pahi. Pri proslavi so pomagale tudi druge organizacije, ki so delovale v Otočcu, in seveda šola, saj so pionirji nastopili s svojim programom. Ker je bilo to v času poletnih počitnic, je bilo šolarje za nastop težko dobiti. Kot mi je pripovedovala učiteljica, je hodila po vasi od vrat do vrat in spraševala otroke, ali bi kdo sodeloval. Kdor se je javil, si je nato sam izbral, ali bo kaj zapel, zrecital, deklamiral, zaigral in podobno. Učiteljica jim je le določila tematiko, ki je bila v duhu praznika

razglašen leta 1956 in je bil tudi dela prost dan. Vsako leto je bila osrednja proslava v eni od republik na kraju pomembnih partizanskih bitk. Potekalo so podobno kot praznik dan zmage. (Repe 1999b: 164)

in povezana z lovsko vsebino (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija). Proslave so bile javnega značaja in namenjene vsem krajanom Otočca.

Krajanji so radi zahajali na veselico, ki so jo priredili v počastitev dneva borca. Otroci so se takrat najbolj veselili srečelova, ki so ga organizirali poleg proslave. Sogovornici je v spominu ostalo, da je enkrat zadela hranilnik ježka, ki ga še vedno hrani (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija). Sogovornica se tudi spomni, da so te veselice potekale dva dni, v soboto in nedeljo, bile so bolj organizirane in prišlo je veliko ljudi (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Dan oborožene vstaje – 22. julij

Proslavo ob dnevu vstaje²⁰ je leta 1956 pripravila Krajevna organizacija Zveze borcev v gradu Otočec, sledilo je ljudsko rajanje (Dolenjski list, 20. 7. 1956: 5). Leta 1962, ob 20-letnici vstaje jugoslovanskih narodov, je telovadno društvo Partizan priredilo športni dan. Tekmovali so v nogometu, odbojki, namiznem tenisu, šahu in teku (Dolenjski list, 30. 8. 1962: 11). Krajevna organizacija ZZB NOV Otočec priredila proslavo v počastitev dneva vstaje slovenskega naroda in 30- letnice osvoboditve. Mladina in borci so ob tej priložnosti uredili okolico Beceletove jame pri Starem gradu ter spomenik in grobišče na Otočcu (Dolenjski list, 24. 7. 1975: 19).

Praznik je organizirala Zveza borcev, pri kulturnem programu pa je sodelovala šola, čeprav so bile počitnice (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Krajevni praznik Otočec – 24. september

Tudi krajevni praznik je praznik posebnega pomena v življenju posameznika in skupnosti (gl. Ložar - Podlogar 2004: 463), ki se praznuje vsako leto. »V letih po drugi svetovni vojni so ob žeganjih ali namesto njih bili v ospredju prazniki občinskih in krajevnih skupnosti« (Peršič 2003: 47; cit. v Habinc 2006: 115). Po navadi so praznike spremljali partizanski pohodi do spomenikov padlim borcem (Habinc 2006: 115), v primeru Otočca do Beceletove jame.

Krajevni praznik Otočca je nastal iz pomembnega zgodovinskega dogodka, ki se je zgodil 24. septembra leta 1942. Takrat so Italijani usmrtili večino aktivistov OF, ki so jih zajeli v Beceletovi jami in v jami v Žlebeh pod Trško goro.²¹ Kot je bilo značilno za praznovanja v

²⁰ Leta 1951 je bil za praznik razglašen dan oborožene vstaje. V jugoslovanskem političnem vrhu naj bi tistega leta določili hierarhijo začetkov upora po posameznih pokrajinah. Približno takrat naj bi Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet izdalo ukaz, naj partizanske čete začnejo z organiziranimi napadi. (Repe 1999b: 167).

²¹ Italijani so zaradi izdaje zajeli otoške domačine in nekaj borcev iz drugih krajev – aktiviste novomeškega okraja, ki so jih zajeli pri Beceletovi jami in v jami pod Trško goro, narodni heroj Vinko Paderšič pa jim ni prišel živ v roke. Zajete partizane so prignali v šolo v Otočcu, jih mučili in naslednjega dne na koncu vasi ustrelili (gl. Dolenjski list, 22. 9. 1960: 5), v šolski kroniki pa je zapisano, da so jih odgnali v Kraševčev boršt, kjer so jih zverinsko mučili in ustrelili (Kronika OŠ Otočec 1953/54, zvezek 2.). Vinko Paderšič - Batreja se je branil,

povojnem obdobju, so se močno odražali ideološki naboji in poudarek na zgodovini narodnoosvobodilnega boja in revolucije (gl. Repe 1999a), zato ni nič nenavadnega, da so krajanje Otočca dan poboja aktivistov vzeli za svoj krajevni praznik. Praznik so zaznamovali s proslavami, na kateri ni manjkal kulturni in športni program. Kot je za praznike značilno, da je to priložnost za podeljevanje odlikovanj in priznanj (gl. Jezernik 2013), so le-ta ob počastitvi praznika potekala tudi na Otočcu. Praznični dnevi oblikujejo občutek za skupnost bivanje in zgodovino (Jezernik 2013: 9), takrat zgodovinske osebe in dogodki postanejo podoba naroda – v tem primeru kraja – postanejo predmet občudovanja, ponosa, vzora in nenazadnje simbola (isti.).

Krajevni praznik v Otočcu je torej posledica dogodka, ki se je zgodil v Beceletovi jami. Beceletova jama je od Otočca oddaljena dva kilometra. Po letu 1942 je postala znana zaradi tragične usode aktivistov OF, po drugi svetovni vojni pa je postala prostor družabnih dogodkov oziroma prireditev vezane na praznike NOB. V Otočcu je Beceletova jama najpomembnejše obeležje iz vojne.

Slavnostno so krajanje Otočca svoj praznik proslavili leta 1954. Na praznik so na pokopališču odkrili spominsko ploščo narodnemu heroju Vinku Paderšiču, ki je bil v kraju zelo priljubljen (Kronika OŠ Otočec 1954/55, zvezek 2.: b.n.s.).

Leta 1955 so krajanje Otočca tretjič praznovali svoj praznik – krajevni praznik. Za praznik so spomenik padlim borcem, ki je stal pred občinsko hišo, lepšali in uredili, ravno tako prostor okoli njega (Dolenjski list, 30. 9. 1955: 3). V svečanem delu praznovanja je imel govor takratni šolski upravitelj Lapanje, ki je orisal pomen praznika, posvečenega spominu na padle borce in žrtve fašistično-domobranskega nasilja (isti.). Po svečanosti pred spomenikom so udeleženci odšli pred šolo, kjer so odkrili spominsko ploščo nekdanjim učiteljem na šoli, ki so padli med NOB (isti.). Proslave so se udeležili predstavniki domačih organizacij in društev, šolska mladina z učitelji, svojci padlih borcev in drugi. Pri odkritju plošče so sodelovali s kulturnim sporedom tudi šolski otroci. Pionirski pevski zbor je zapel več narodnih in partizanskih pesmi.

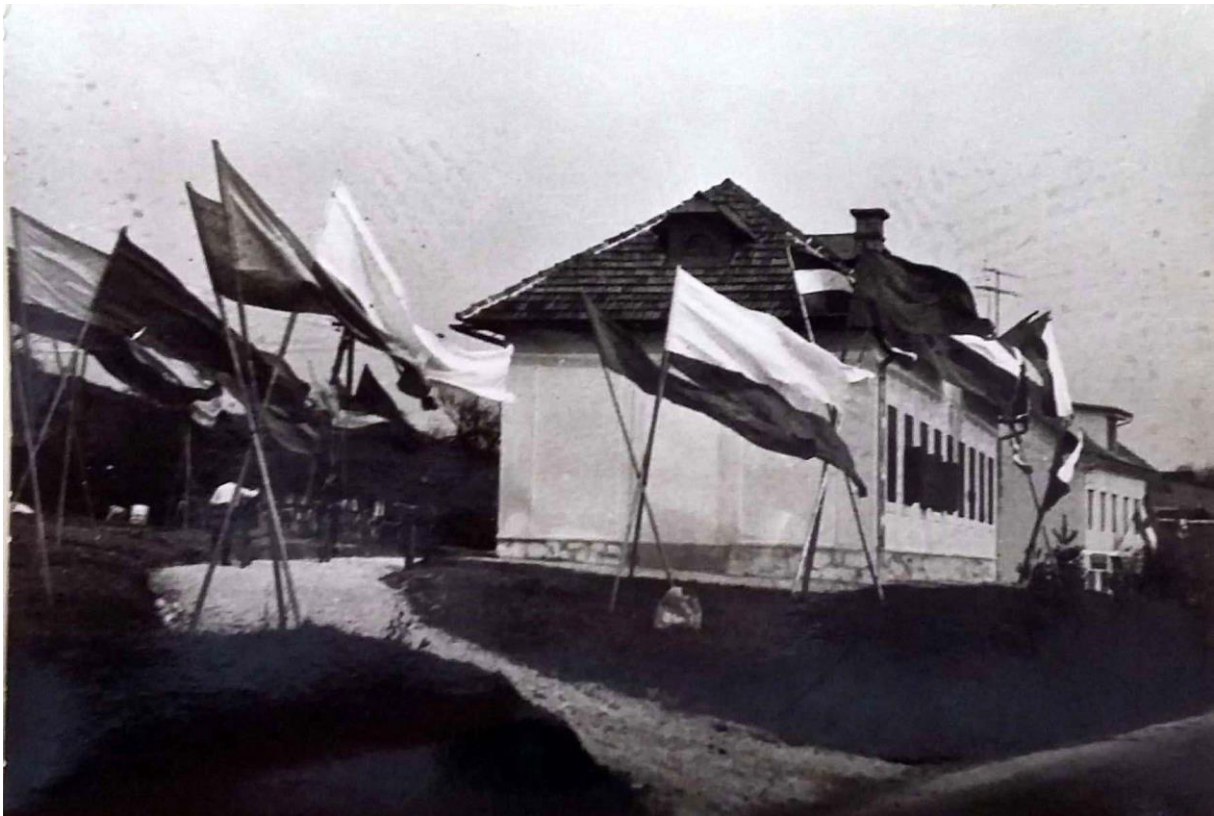
dokler mu ni ostal zadnji naboj, s katerim si je vzel življenje sam. Pod svojim strelom je padel 23. septembra leta 1942. V spomin na narodnega heroja in žalostne dogodke so si krajanje Otočca izbrali ta dan za svoj krajevni praznik.

Pri Starem gradu se nahaja še eno partizansko obeležje. Odkrila ga je Ana Florjančič iz Otočca, ki je bila tudi medvojna aktivistka (Dolenjski list, 27. 10. 1983: 1). Spominska ploščica je posvečena 12 talcem, ki so bili tam ustreljeni 26. septembra 1942. Tako so se italijanski okupatorji maščevali za smrt vojaka in oficirja, ki sta padla med obleganjem Beceletove jame. Italijani so talce, vključene z bodečo žico, pripeljal iz novomeških zaporov. Na jasi v neposredni bližini gradu so pod puškinimi streli ugasnila njihova življenja. Ker so bili Italijani v gradu, se nihče ni upal pokopati talce (isti.); pokopali so jih šele po dveh dneh.

Izvedli so tudi nekaj drugih točk. Po programu so odšli na pokopališče, kjer so se poklonili preostalim padlim borcem pred spomenikom.

Leta 1956 so proslavo ob prazniku priredili v prenovljeni dvorani Partizan, ki so ga na ta dan (23. 9.) tudi odprli. Predvajali so slovenski film »Vesna«, priredili kolesarske dirke, slavnostno sejo, sprejem gostov, govor in počastitev padlih in kulturni program (Dolenjski list, 20. 9. 1956: 3). Praznik je organiziral Krajevni odbor Zveze borcev. Pionirji so okrasili grobove in spomenike padlih borcev. Sodelovali so tudi v kulturnem programu pod vodstvom učiteljstva (Kronika OŠ Otočec 1956/57, zvezek 2.: b.n.s.).

Naslednje leto so proslavo premaknili v Zagrad k Beceletovi jami. Zbrali so se na Otočcu in se nato skupaj peš in v povorki odpravili do zaključnega prizorišča. Organizator je bil zopet krajevni odbor Zveze borcev. Proslavo so izvedli pionirji. Pripravili so govor, recitacije, telovadni nastop in petje (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.).

Slika 13 Kulturni dom, okrašen z zastavami ob 100-letnici šole in krajevnem prazniku (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/66).

Leta 1962 je bila pri Beceletovi jami proslava v počastitev krajevnega praznika, na kateri so pionirji sodelovali z deklamacijami, pevsкими in telovadnimi točkami (Kronika OŠ Otočec, 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Ravno tako so praznik proslavili v letu 1963 in 1964.

Leta 1965 so imeli več obeležij. Praznovali so 100-letnico osnovne šole, odkrili spominsko ploščo in s slavnostno akademijo odprli obnovljeni dom Partizan. Tovarišica Slavka Becele - Ranković je razvila prapor krajevne organizacije Zveze borcev (Dolenjski list, 28. 10. 1965: 6). Igrala je godba na pihala Godbenega društva Novo mesto. Ob 100-letnici so okrasili otoško šolo, zbrali so se praporščaki krajevnih organizacij Zveze borcev iz novomeške občine. »Pred šolo so v družbi starih aktivistov videli tovariša Aleksandra Rankoviča - Marka, podpredsednika SFRJ, njegovo soprogo Slavko, domačinko iz Zagrada za Starim gradom, glavnega urednika komunista tov. Bogdana Osolnika, predstavnik novomeške občinske skupščine, občinskega komiteja ZKS in občinskega odbora SZDL ter predstavnik krajevnih organizacij in društev. Lepo vreme je dvigalo veselje številnih domačinov in pionirjev, ki so nestrpno čakali na začetek proslave pred svojim hramom učenosti – domačo osnovno šolo, ki je to jutro slovesno počastila stoletnico svoje ustanovitve.« (Dolenjski list, 4. 11. 1965: 4).

Slika 14 Kulturni program pred otoško šolo ob 100-letnici šole in krajevnem prazniku (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/1966).

Tovarišica Florjančičeva je odkrila spominsko ploščo in jo izročila v varstvo Pionirskemu odredu Franceta Beceleta. Sledile so recitacije otoških šolarjev. Predstavniki organizacij so položili pred ploščo na šoli vence in šopke. Tovarišica Slavka Becele Ranković je razvila prapor krajevne organizacije Zveze borcev in ga izročila tovarišu Lapanjetu. Sledil je nastop

Šentjernejskega okteta. Obiskovalci so se nato odpravili v obnovljeni dom Partizana, kjer je bila slavnostna akademija. Šolski upravitelj Mihelič je opisal ustanovitev in prehojeno pot otoške šole ter njene sedanje potrebe. Zopet so šolarji recitirali pesmi, imeli telovadni nastop, zapel je pevski zbor cicibanov. (isti.)

Slika 15 Levo: Pionirji ob obletnici šole prejmejo televizijski sprejemnik, desno: recitacija učenke ob 100-letnici šole (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/1966).

Ob krajevnem prazniku Otočca so učenci OŠ Otočec v dar prejeli televizor. Podarila jim ga je Slavka Becele, ki je bila tudi sama učenka te šole (isti.). Dan pred krajevnim praznikom so imeli pionirji v razredih govore o pomenu tega dne – krajevnega praznika (Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.).

Otočani so s svojim krajevnim praznikom leta 1977 zaključili vsa partijska in Titova praznovanja, od dneva JLA (december 1967), dan mladosti, proslavo ob 70-letnici gasilskega društva in lovsko proslavo ob 70-letnici lovstva v Sloveniji. Kot so se pohvalili, so vsa omenjena praznovanja uspela zaradi uglašene sodelovanja med družbenopolitičnimi organizacijami, osnovno šolo in krajevno skupnostjo (Dolenjski list, 10. 6. 1977: 4). Proslava v počastitev krajevnega praznika je potekala 24. septembra, v kulturnem programu pa so nastopili učenci Osnovne šole Otočec (Dolenjski list, 29. 9. 1977: 15).

Osrednja proslava za krajevni praznik leta 1978 je bila pri Beceletovi jami. Pri proslavi so sodelovali tudi novomeški jamarji, Zveza borcev Otočec, Osnovna šola Brusnice in otoška šola (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1979 je bil za krajevni praznik pripravljen kulturni program (Kronika OŠ Otočec 1979/80, zvezek 4.: b.n.s.) za vse krajanke, pri izvedbi pa je sodelovala tudi šolska mladina.

V letu 1982 so si Otočani za krajevni praznik vzeli cel teden – od 21. do 26. septembra. Bilo je pomembno leto, saj je potekala 40-letnica od tragičnega dogodka v Beceletovi jami, ki je bil razlog za praznovanje krajevne skupnosti. Krajanke so pripravili skromen, vendar bogat teden prireditvev (Dolenjski list, 23. 9. 1982: 18). Šolska mladina je ob začetku praznovanja obiskala spominska obeležja na območju krajevne skupnosti, jih okrasila in prižgala svečke (isti.). Naslednji dan je na hribu nad vasjo zagorel kres, ki ga je pripravila mladina. 23. september (tretji dan prireditve ob prazniku) je bil namenjen športnim dogodkom. Otoški šolarji so se na šolskem igrišču pomerili v rokometu s šmarješkimi in škocjanskimi šolarji. Četrty dan prireditve je prišel na petek in je bil namenjen gasilskemu tekmovanju pionirjev in mladincev, ki je ravno tako potekalo na šolskem igrišču. Vsi dogodki so bili namenjeni vsem krajanom. 25. september je bil namenjen nogometu, ki potekal na nogometnem igrišču pod Starim gradom (Pluska), na njem pa so se ekipe pomerile za pokal KS Otočec. Istega dne so v osnovni šoli odprli razstavo ročnih del krajanov. Teden proslavljanja se je bližal koncu. Na nedeljo, 26. septembra, je bila osrednja slovesnost. Začela se je s slavnostno sejo skupščine krajevne skupnosti, sledil je kulturni program s podelitvijo priznanj najzaslužnejšim krajanom (Dolenjski list, 23. 9. 1982: 18). Domačinka Joža Škufca je pripravila daljši zgodovinski govor o dogodkih iz vojne, nato pa je o povojnem razvoju spregovoril takratni ravnatelj Franc Pavkovič (Dolenjski list, 30. 9. 1982: 14). Slovesnost je potekala v prenovljenem kulturnem domu. Po kulturnem programu so si vsi skupaj ogledali gradnjo gasilskega doma.

Krajanke Otočca so po večletnem premoru znova praznovali svoj krajevni praznik 23. septembra 1989. Zbrali so se v kulturnem domu, kjer so se spomnili na vojne dogodke pred 46 leti. Program ob prazniku so pripravili učenci Osnovne šole Gubčeve brigade (OŠ Otočec) in domači mešani pevski zbor (Dolenjski list, 28. 9. 1989: 4). Ob prazniku so podelili krajevna priznanja najzaslužnejšim aktivistom in organizatorjem del, ki so bili trajnega pomena za prebivalce (isti.). Krajevni praznik je bil tudi odlična priložnost za slovesno odprtje večnamenskega doma družbenih organizacij in društev, ki se je gradil od leta 1981.

Krajevni praznik so Otočani proslavljali svečano, javno in množično. Poudarjali in spominjali so se dogodkov iz časa NOB. Ob tej priložnosti so imeli tudi slavnostna odprtja prenovljenega kulturnega doma in zgrajenega gasilskega doma. Krajevni praznik so proslavljali s kulturnimi programi, skupščinami, športnimi dejavnostmi in podobno. Za organizacijo je poskrbela Zveza borcev Otočec (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Osnovnošolska učiteljica mi je med pogovorom navedla primer proslavljanja in organiziranja krajevnega praznika, katera organizatorica je bila Zveza borcev. *»Moral si vse počistiti, okoli Beceletove jame, se dogovoriti s soudeleženci, povabiti pomembne goste. Pri proslavi je sodeloval pevski zbor, deklamacije, uprizorjen je bil skeč. Najbolj se spominjam uprizoritev V temnem gozdu pri tabornem ognju, prikaz kjer so punce plesale in je bilo tako lepo da so morale trikrat ponoviti, to je bil folklorni prikaz, da so prikazovale in zraven pele in plesale v krogu, sama sem temu rekla prikazija. Navzoči so bili tudi nekateri takrat še živeči borci NOB, bolj pomembneži in mi smo se jim zelo prilagajali, nisi smel pozabiti povabiti koga od pomembnejšev«* (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

O krajevnem prazniku je bilo v lokalnem časopisu največ govora, saj je bil za Otočane najpomembnejši dogodek v letu. Zanimivo je, da se ravno tega praznika moji sogovorniki niso spominjali. Kot mi je povedala sogovornica, krajevni praznik *»je bil, vendar se ga mi nismo udeleževali, to so bili bolj tisti, kateri so bili v odborih ... se pa spomnim, da so ob takih praznikih bile otvoritve, ampak nismo veliko hodili, dokler smo v šolo hodil, smo, potem pa ne več«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Dan mrtvih – 1. november²²

V Otočcu niso imeli posebnih praznovanj in dogodkov na ta dan. Omenjen je le zapis v Dolenjskem listu iz leta 1970, ko so pionirji z osnovne šole v Otočcu obiskali in uredili več spomenikov padlih borcev (Dolenjski list, 5. 11. 1970: 18). Na žalni komemoraciji so sodelovali s programom in položili šopke jesenskega cvetja pri Beceletovi jami ter pri drugih obeležjih NOB (isti.). Sicer so v šoli na dan pred praznikom imeli komemoracijo na pokopališču (gl.

²² Dan vseh svetih ali vsi sveti je praznik, ki izvira iz krščanskega verovanja. *»Krščanstvo je poganska verovanja v duše rajnih ali prednikov spremenilo v trpeče verne duše v vicah in jim namenilo poseben praznik dan pozneje 2. novembra«* (Bogataj 2011: 287). Po drugi svetovni vojni, leta 1948, je bil praznik uzakonjen kot državni praznik. Praznik je služil za dan obujanje spominov na mrtve partizane in revolucionarje ter druge vojne žrtve (Repe 1999b: 160). Kakor se je politika v Jugoslaviji branila verskih praznikov, so praznik dan spominov na mrtve obdržali. Spremenili so mu ime in obujanje spominov na ljudi, ki so bili zaslužni za osvobodilno vojno ter revolucijo. Leta 1988 se je naredil preobrat, kjer so posamične skupine ljudi z manifestacijami začele izražati spomine na pobite nasprotnike partizanov (gl. isti.).

Kroniko OŠ Otočec, zvezek 5.). Sodelovali so tudi pri čiščenju in vzdrževanju spominskih obeležij.

Za proslavo ob dnevu mrtvih leta 1977 je bila zadolžena učiteljica Marjeta Pavkovič (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Kot vsako leto so pionirji dan pred praznikom očistili šolsko okolico, uredili grobišča in spomenike iz NOB, prinesli cvetje in sveče. Na dan praznika je potekala komemoracija na pokopališču ob spomeniku NOB (gl. isti.).

Leta 1978 je komemoracija na pokopališču potekala 31. oktobra (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.). Pred praznikom je potekala velika očiščevalna akcija, med katero so pionirji uredili grobove in prinesli cvetje. Komemoracija je bila ob spomeniku padlih borcev na pokopališču.

Vsa leta so pionirji dnevom pred praznikom namenili očiščevanju okolice ter grobišč. Počistili so spomenike padlim borcem iz NOB, jim priložili cvetje. Na dan dneva mrtvih pa so imeli vsakoletno komemoracijo na pokopališču pred spomenikom NOB. Tega se spominjajo tudi sogovorniki.

Slika 16 Komemoracija na pokopališču leta 1977 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/1978).

Dan republike – 29. november

Slika 17 Pionirji za dan republike leta 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1975/1976).

29. novembra 1946 so ta dan praznovali kot II. zasedanje AVNOJ-a v Jajcu in ne kot dan republike.²³ Tudi v letu 1951 se je praznik še vedno imenoval praznik AVNOJ-a. Ob tej priložnosti so učence 3. razreda sprejeli v pionirsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1951/52, zvezek 2.: b.n.s., in Kronika OŠ Otočec 1952/53, zvezek 2.: b.n.s.).

Leta 1962 so Otočani za dan republike priredili krajevno proslavo v domu Partizan. Pionirji otoške šole so sodelovali s kulturnim programom.

Tudi leta 1964 so priredili javno proslavo in sprejeli cicibane v pionirsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). V domu Partizan so imeli krajevno proslavo ob dnevu republike tudi leta 1965 (Kronika OŠ Otočec, 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.). Krajevno proslavo ob

²³ Praznik dan republike je bil z odlokom AVNOJ-a razglašen 28. novembra 1944. Dan republike se je praznoval z velikimi proslavami, sprejemi, odpiranjem raznih objektov, na ta dan so bili poudarjeni veliki uspehi jugoslovanske družbe, pravilnost poti v samoupravni socializem ter bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Po Titovi smrti so delegacije na ta dan polagale cvetje na njegov grob. Zadnjič se je dan republike po celotni Jugoslaviji praznoval leta 1990 (vse gl. Repe 1999b: 161).

dnevu republike so priredili tudi leta 1967 (Kronika OŠ Otočec 1967/68, zvezek 3.: b.n.s.), kaj več o načinu proslavljanja ni zapisano.

Leta 1974 so dan republike obeležili s kulturnim programom in sprejemom cicibanov v Zvezo pionirjev Slovenije (Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1975 je bila proslava ob dnevu republike v učilnici otoške šole in je bila internega značaja. Istega dne so bili cicibani sprejeti v pionirsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.).

Dan republike so leta 1976 proslavili s kulturnim programom in sprejemom cicibanov v pionirsko organizacijo (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.).

Leta 1977 je proslava ob dnevu republike potekala 25. novembra. Za proslavo je lutkovni krožek pripravil igrico. Cicibani so bili sprejeti v pionirsko organizacijo. Prireditev se je končala s plesom (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.).

28. novembra 1978 so pionirji pripravili kulturni program ob dnevu republike v telovadnici. Na isti dan so bili v pionirsko organizacijo sprejeti tudi cicibani. Odbor pionirske organizacije je za nove člane pripravil pogostitev in zabavo (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.).

Ob dnevu republike je šola sodelovala s kulturnimi točkami (Kronika OŠ Otočec, 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.), glavni organizatorji so bile različne organizacije, kot je Kulturno-umetniško društvo Otočec (Kronika OŠ Otočec 1987/88, zvezek 5.: b.n.s.). Pionirji so dopoldne praznovali v šoli, popoldne pa proslavljali skupaj s krajanji (Kronika OŠ Otočec 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.), ali pa so si le ogledali film. Leta 1984 je bil to film Napad na Drvar (Kronika OŠ Otočec, 1984/85, zvezek 5.: b.n.s.).

Kot je razvidno iz članka v Dolenjskem listu, so dan republike proslavljali vsako leto razen leta 1985. V tem letu je zapisano, da »Krajevna konferenca SZDL Otočec v imenu družbenopolitičnih organizacij, društev, skupščine in sveta krajevne skupnosti obvešča krajanje, da zaradi pomanjkanja prostora (gradnja šole) odpade proslava ob dnevu republike« (Dolenjski list, 28.11.1985: 4).

Dan republike je tudi eden izmed državnih praznikov, ki so ga sogovorniki izpostavili kot najpomembnejšega in za katerega so prirejali množične proslave. »29. novembra smo tudi zelo praznovali v kulturnem domu ... je tudi iz mesta vojska prišla ... se spomnim, ko smo bile kot mlade punčke, smo se vojakov bale, nobena ni šla plesat kar tako« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Otočani so dan republike oziroma sprva dan zasedanja AVNOJ-a praznovali vsako leto. Za praznik so imeli interne proslave, namenjene le učencem, in javne za krajane. Program so popestrili s kulturnim programom, filmom, plesom, lutkovno igro itd. Prireditve sta organizirali šola in tudi SZDL (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija). Na proslavi so bili cicibani sprejeti v pionirsko organizacijo. Vedno je prišel tudi kakšen predstavnik šolskega ministrstva (isti.).

Sprejema v pionirsko organizacijo so se sogovorniki bolj spominjali kot pa sprejema v mladinsko organizacijo. *»Se spomnim, kot bi bilo danes. Dal so nam kapice pa rutke, pa ko smo morali zaobljubo povedat, ko smo jo morali znat na pamet«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Nekaterim je sprejem ostal v lepem spominu, nekaterim spet ne. Kot je povedala Jožica Jožef Beg, se sprejema v mladinsko organizacijo ne spominja, za sprejem v pionirsko organizacijo pa je povedala: *»Se pa spomnim sprejema v pionirsko organizacijo, ker nisem bila zraven in ker sem ležala v hiši nasproti šole pri stari mami, bila sem odsotna zaradi bolezni in to ravno tisti čas, ko je potekal sprejem v pionirsko organizacijo /.../ in potem mi je tovarišica prinesla kapico in rutko, ampak jaz sem bila žalostna, ker nisem dobila torte (smeh), vedela sem, da so tortico dobili ali neko rolado in to je bilo takrat res veliko«* (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Dan Jugoslovanske ljudske armade – 22. december

V Otočcu so praznik dan JLA²⁴ tudi praznovali, vendar ni zaslediti, kje je bila proslava organizirana. Za 10. obletnico JLA je nastopil tovariš Stane Somrak iz Okrajnega ljudskega odbora in predaval o pomenu obletnice, o razvoju Jugoslovanske ljudske armade in o njeni vlogi (Dolenjski list, 11. 5. 1951: 3). *»Mladinske in osnovna partijska organizacija so se izkazale z recitacijami. Tovarišica Mimi Florjančič pa je prebrala črtico »Partizanski materi«. Telovadna skupina je pokazala vajo »Gor čez izaro«. Pevski zbor je zapel pesem »Zdaj zaori«. Pogrešali so nastop mladincev predvojaške vzgoje«* (isti.).

Leta 1965 so priredili proslavo ob dnevu JLA, na kateri so sodelovali pripadniki Jugoslovanske ljudske armade. Predvajali so tudi film iz časa NOB (Kronika OŠ Otočec 1865/66, zvezek 3.: b.n.s.).

²⁴ V bosanskem mestu Rudo so 22. decembra ustanovili prvo narodnoosvobodilno partizansko udarno brigado. Praznik je bil sprejet leta 1947. Vojska je na ta dan, dan Jugoslovanske ljudske armade, »organizirala proslave po vojašnicah, razstave orožja, parade, športna tekmovanja in druge manifestacije ter svečane akademije. Na proslavi so poudarjali, da je armada ljudska vojska in vojska vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, branik pred zunanjo nevarnostjo in zaščitnica ustavne ureditve« (Repe 1999b: 165).

Organizacija SZDL Otočec je leta 1967 priredila program ob prazniku, ki ga je popestril nastop pripadnikov JLA (Dolenjski list, 28. 12. 1967: 4).

Leta 1972 so za dan JLA pionirji otoške šole obiskali Vojašnico Milana Majcna v Novem mestu (Kronika OŠ Otočec 1972/73, zvezek 3.: b.n.s.). Tudi naslednje leto so obeležili praznik z obiskom garnizije (Kronika OŠ Otočec 1973/74, zvezek 3.: b.n.s.).

V šoli so leta 1983 prazniku namenili šolsko uro proslave po šolskem radiu (Kronika OŠ Otočec 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.).

V Otočcu dneva JLA niso proslavljali svečano oziroma o tem vsaj ni zapisov, pa tudi sogovorniki se proslav ob tem prazniku ne spominjajo. Pionirji so večkrat na ta dan obiskali novomeško vojašnico – *»izbranih je bilo le nekaj otrok – tanartabulši, pridni v šoli«* (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija) – ali pa so prazniku namenili šolsko uro.

Novoletna jelka in dedek Mraz

Prvi zapisi v kroniki OŠ Otočec o obdaritvi segajo v leto 1952. Za novoletno jelko so bili pionirji 1. januarja bogato obdarjeni (Kronika OŠ Otočec 1951/52, zvezek 2.: b.n.s.). V letu 1955/1956 so učencem priredili novoletno jelko s kolektivnimi in posameznimi obdaritvami (Kronika OŠ Otočec 1955/56, zvezek 2.: b.n.s.). Naslednje leto je bila novoletna jelka enaka, izpustili so le kolektivno obdarovanje (Kronika OŠ Otočec 1956/57, zvezek 2.: b.n.s.). Konec leta 1957 so pionirji imeli svoj otroški praznik in ob tej priložnosti so bili vsi pogoščeni in obdarjeni. Imeli so tudi lepo prireditev, na kateri so igrali sami (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.).

Leta 1958 se je dedek Mraz²⁵ k otoškim učencem pripeljal z vozom in se ustavil pred občinsko hišo, kjer so ga otroci že nestrpno čakali. Skupaj so se odpravili v dvorano prosvetnega doma,

²⁵ Leta 1952 so izšle razglednice v založbi Zveze prijateljev mladine Slovenije, kjer je bil upodobljen dedek Mraz po delu Maksima Gasparija. Po naročilu je pripravil tri upodobitve politično izumljenega dedka Mraza. Izdaja teh razglednic je bila ena od marketinških akcij za uvedbo mitološkega lika, ki naj bi v novi družbeni ureditvi po 2. svetovni vojni postopoma nadomestil Miklavža in Jezuščka. Tudi dedka Mraza je postopoma uvedlo novoustanovljeno večdnevno praznovanje novoletne jelke, in sicer že leta 1948, najprej v Ljubljani, še brez dedka Mraza, pač pa s pravljичno gozdno scenerijo v športni dvorani na Taboru z nagačenimi živalmi, akrobati, glasbeniki, tudi s partizani in njihovim orožjem ter pripovedmi partizanskih borcev. Novoletna jelka je od tega leta postajala vse pomembnejša in je postopoma izrinjala miklavževanje iz javnega življenja. (vse gl. Bogataj 2011: 362-363). Dedek Mraz je značilen konstrukt ruskega telesa, slovenske preobleke in amerikanističnega paradnega nastopa. Na začetku uvajanja novega lika so celo razmišljali o drugačnem imenu, ki ne bi bil neposredni prevod sovjetskega deda Mraza, ampak bi se imenoval Sneženi mož, tudi oča Triglav. Predlagan je bil tudi ženski lik, babica Zima (isti.)

kjer so pionirji izvedli lep program. Na koncu so bili obdarovani pionirji in cicibani (Kronika OŠ Otočec 1958/59, zvezek 2.: b.n.s.).

V prednovoletnih večerih je dedek Mraz obiskoval vse vasi v novomeški občini (Dolenjski list, 22. 12. 1960: 1). V letu 1960 je bilo praznovanje novoletne jelke slavnostno. Učenci otoške šole so v dneh pred novim letom videli sprevoz dedka Mraza, ki je s spremstvom na avtomobilu potoval po vseh vaseh občine (Kronika OŠ Otočec 1960/61, zvezek 2.: b.n.s.). Otrokom so prikazali kratek program z godbo, dedek Mraz pa je z govorom in bomboni razveselil otroke. Tudi šolarji so v domu Partizan pripravili program z več kratkimi igrkami in nastopom dedka Mraza (isti.).

Tudi leta 1961 je bil dedek Mraz nekaj posebnega. Otoške otroke je obiskal nekaj dni pred novim letom. Otrokom so pripravili kratek program, dedek Mraz pa jih je obdaril z bomboni (Kronika OŠ Otočec 1961/62, zvezek 2.: b.n.s.). Tudi otroci so dedku Mrazu pripravili kratek program. Po programu so bili obdarjeni le šolski otroci, dobili so tudi kolektivna darila – žogo za rokomet in odbojko (isti.).

Obdarovanje je potekalo v domu Partizan v Otočcu. Pred obdaritvijo so pionirji pripravili kulturni program (Dolenjski list, 13. 1. 1966: 21). Za obdaritev je največ denarja prispeval hotel Grad Otočec, pomagale so tudi družbene organizacije in šola (isti.). Čeprav se je program in obdaritev odvijal v kulturnem domu, so pionirji pred šolo postavili novoletno jelko in jo okrasili z raznobarnimi žarnicami (isti.). Hotel Grad Otočec je bil tudi šolski pokrovitelj (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). Kot je zapisano v kroniki OŠ Otočec za šolsko leto 1963/64, je lovska družina prispevala 5000 din, gasilsko društvo 3000 din, Zveza borcev 1000 din, SZDL 4000 din in hotel Grad Otočec 25000 din.

V letu 1967 so novoletno jelko proslavili javno in razredno (Kronika OŠ Otočec 1967/68, zvezek 3.: b.n.s.).

Kot že rečeno, je največ za darila vedno prispeval kolektiv hotela Grad Otočec, zato so jim učenci otoške šole v letu 1971 v njihovi restavraciji pripravili proslavo (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1974 je za novoletno jelko potekal kulturni program z obdaritvijo šolskih in predšolskih otrok. Obdaritev je organiziral ravnatelj z razredniki (Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s.).

Leta 1976 je 30. decembra potekala novoletna jelka. Učenci so sodelovali v kulturnem programu, obiskal jih je dedek Mraz. Program sta pripravili učiteljici Liljana Plevnik in Zofija Turk (Kronika OŠ Otočec 1976/77, zvezek 4.: b.n.s.).

V letu 1977 je bila za kulturni program ob praznovanju novoletne jelke zadolžena Liljana Plevnik (Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 4.: b.n.s.). Poleg kulturnega programa so otroke razveselili tudi z risankami. Dedek Mraz je obdaril otroke, po obdaritvi pa je potekala zabava.

Leta 1978 so pionirji sodelovali v kulturnem programu na proslavi za predšolske in šolske otroke (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.). Obdarjeni so bili otroci od 1. do 4. razreda.

Leta 1979 je obdarovanje otrok prevzela Zveza prijateljev mladine; obdarili so 170 otrok (Kronika OŠ Otočec 1979/80, zvezek 4.: b.n.s.). V tem letu je vlogo dedka Mraza prevzel predsednik gasilskega društva Ivan Gričar (isti.).

Ob novoletni jelki so otrokom predvajali risanke, jih pogostili, organizirali ples (Kronika OŠ Otočec, 1983/84, zvezek 5.: b.n.s.) ali pa so imeli razredna praznovanja in ogled filma (Kronika OŠ Otočec, 1985/86, zvezek 5.: b.n.s.). Konec osemdesetih let so novoletno jelko in dedka Mraza premaknili v šolske prostore. Pionirji so pomagali pri organizaciji novoletne jelke za predšolske otroke v krajevni skupnosti. Iz Novega mesta se je na okrašenem kamionu ob glasbi pripeljal dedek Mraz s spremstvom. Njegov prihod in program je organizirala Občinska zveza prijateljev mladine. Učitelji in praktikanti pedagoške gimnazije so okrasili novoletno jelko v vasi in pomagali deliti darila« (Kronika OŠ Otočec, 1987/88, zvezek 5.: b.n.s.). To je bilo 26. decembra, 30. decembra pa so otroci postavili novoletno jelko v šoli, v osrednjem prostoru v jedilnici, in jo okrasili. Otrokom so predvajali barvne risanke, priredili srečelov in ples z razrednim zborom in obdaritvijo (isti.).

Prvo proslavljanje novoletne jelke so v Otočcu praznovali leta 1952. S tem letom so se začela tudi prva obdarovanja cicibanov in pionirjev. Obiskoval jih je dedek Mraz s spremstvom in jim pripravil kratek zabavni program. Razvedrilni program so pripravili tudi učenci v sodelovanju s svojimi učiteljicami. Proslave in obdaritve so se največkrat odvijale v kulturnem domu na Otočcu, pokrovitelji obdarovanja pa so bila razna otoška društva. Največ je k obdarovanju prispeval kolektiv hotel Grad Otočec, ki je bil tudi pokrovitelj otoške šole.

Novoletna jelka in dedek Mraz sta sogovornikom ostala v lepem spominu. »Pri šoli je bila ena velika okrašena smreka s tistimi tavelikimi žarnicami barvastimi« (Majda Tratnik, 27. 2. 2017,

osebna komunikacija). Dedka Mraza smo vedno imeli, se spomni sogovornica Mojca Rataj in nadaljuje »se spomnim, sem še snežinka bila, sem plesala, ko je bil dedek Mraz, je bil nastop. Se še spomnim, ko me je Alenka rihtala ... tudi darila smo dobil« (Mojca Rataj, 27. 2. 2017, osebna komunikacija). Ob novoletni proslavi je bil za višje razrede organiziran tudi ples. V spominu je ostal ples »puštrtanc«.²⁶ Melita se ga dobro spomni: »/.../ smo mel ples zadnji dan v šoli, to je bilo orkamadona, tiste povštr smo čakale, ker dec ji bo povštr vrgu ...« (27. 2. 2017, osebna komunikacija). Novoletni ples so imeli ali v šolskem razredu ali v dvorani.

Tudi samega obdarovanja se spominjajo: »/.../ to je bil tak dren ... tudi tu je bilo zmeraj zelo lepo ... tako lepe spomine imam, ja ... dobil smo kakšen bonbon ... ampak bili smo srečni, ker se je prikazal, ko smo ga videli, nam je bilo to joooj ... se spomnim, pa tudi ko se je pripeljal mimo, ko je šel po cesti ... dvorane se jaz spomnim, ko je na oder prišel pa lepo oblečen,« se nostalgичno spomni Olga Kocjančič (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Vse sogovornice imajo dedka Mraza v lepem spominu: »/.../ to mi je v velikem spominu ... tudi igrice je bila zmeraj, ki so jo pripravili šolski otroci, tudi kakšna lutkovna igrice, ples snežink /.../ zapeli smo Siva kučma, bela brada ... vsi otroci ... v glavnem tudi pevski zbor« (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Jožica Jožef Beg se spominja tudi lepo odigrane igre Sneguljčica, ki so jo pripravili višji razredi, »in to tako lepo kot pravi igralci; bili so v kostumih in to sem si zapomnila« (isti.). Največ je otrokom pomenilo, da so videli dedka Mraza, po navadi niso prejeli velikih daril, »kakšne sladkarije, nič posebnega« (isti.). Ivanka pa se spomni bogatejših daril: »/.../ ko sem bila v tretjem razredu v šoli, ne vem, od kod so denar dobili, to smo dobil toliko tistih daril, ki so jih od nekod pripeljali ... svinčnike, zvezke, sladkarije in ne vem, kaj vse, sem bila v tretjem razredu, smo bili tako obdarjen« (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Dedek Mraz je v vas prišel z »vozom in spremstvom, svojimi škrati, vilami ... vedno prišel in naredil en program in obdaril otroke z bonboni« (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija)

Novoletna jelka in dedek Mraz sta vedno potekala v dvorani (kulturnem domu), le v času prenove je potekalo v šolskih prostorih, ob lepem vremenu pa tudi pred šolo. Bilo je »vsakoletno obdarovanje v dvorani, si dobil vrečko, pomarančo, figo, pa kakšen piškot ... ni bilo igrač« (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Program je imel dedek Mraz s spremstvom, s svojimi nastopi pa so ga dopolnili tudi otoški učenci. Če je ostalo še kaj ljudi, so bile po

²⁶ »Povštrtanc« ples v krogu, kjer je na sredini kroga stal fant z blazino, nato jo je položil pred dekletom in pred katero je blazina padla, sta se morala poljubiti (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija).

končanem programu vedno tudi pogostitve (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Obdarovanje so financirali »tudi otoški (op. p. kolektiv hotela Grad Otočec), verjetno tudi Zveza borcev kaj /.../ vedno se je vedel, da je paket dala občinska mladinska organizacija prijateljev mladine (op. p. Zveza prijateljev mladine), v samem kraju se mi zdi, da je delovala skupaj z Rdečim križem ali nekaj takega, potem kasneje je bila pa samostojna (op. p. ZPM)« se spominja osnovnošolska učiteljica (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Kot je pojasnila osnovnošolska učiteljica, so sprva obdaritve financirali otoški (hotel Grad Otočec) ali pa verjetno tudi SZDL, kasneje pa Zveza prijateljev mladine (isti.).

Slika 18 levo: Okrašena novoletna jelka pred šolo; desno: Dedek Mraz z šolarji (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec1973/1974).

Analiza praznikov

Za ljudi so bili najpomembnejši prazniki: dan OF, praznik dela, Titov rojstni dan ali dan mladosti, dan republike, novoletna jelka in dedek Mraz in tudi dan borca. Moji sogovorniki so jih ohranili v lepem spominu in se jih najbolj spominjajo. Drugačno zaporedje praznikov se kaže z vidika pomembnosti za lokalni časopis. V Dolenjskem listu so poročali o prireditvah ob naslednjih praznikih: krajevni praznik Otočca, dan OF, dan žena, kurirčkova pošta (ta je pustila pečat tudi pri sogovornikih), dan borca, dan vstaje, kulturni praznik, novoletna jelka in dedek mraz, praznik dela, dan mladosti, dan republike in dan mrtvih. Priljubljenost praznikov med sogovorniki in pojavnost praznikov v časopisu bom prikazala v tabelah.

Prazniki, kot so novoletna jelka in dedek Mraz, praznik dela, dan borca in dan republike, so bili državni prazniki (Praznici u SFRJ 2017), zato so si jih po mojem mnenju ljudje tudi najbolj zapomnili. Praznovanja so bila množična, proslave so prirejali tako v večjih kot manjših krajih, zato tudi vsak zapis o obeleževanju ni pristal v lokalnem časopisu, pristal pa je v spominu ljudi. Republiški prazniki so bili dan OF, dan vstaje in dan mrtvih (isti.). Te so ravno tako kot državne praznike proslavljali množično, torej je za neskladnost med pisnimi in ustnimi viri isti kot pri državnih praznikih. Dan OF so si sicer sogovorniki zapomnili veliko bolj kot pa dan vstaje, ki so se ga spomnili le redki.

Pomenski prazniki so bili preostali obravnavani prazniki, kot so: dan mladosti, kulturni praznik, dan žena, dan zmage, dan JLA (gl. isti.) in tudi krajevni praznik. Dan mladosti so praznovali v vsakem majhnem kraju, kar je tudi razlog, da vsi zapisi niso pristali v Dolenjskem listu, omenjeno je bilo le, če je vas sodelovala pri prenosu štafete mladosti ali če je bil dogodek dovolj »zanimiv«, da je pristal v lokalnem časopisu. To je bil praznik mladine, ki se je ob tem prazniku športno in kulturno družila s preostalo mladino, veljal je za druženje ob športu. Pri vseh sogovornikih je ostal v lepem spominu.

Po mojem mnenju so med sogovorniki ostali v najlepšem spominu ravno prazniki, ki so bili dela prost dan in prazniki ter akcije, namenjene mladini.

V nadaljevanju bom tokrat povzela zaporedje praznikov 1.) po pomembnosti pri sogovornikih in 2.) po pomembnosti v Dolenjskem listu oziroma številu zapisov o prazniku v Dolenjskem listu.

Otočani so praznik dela in dan OF skoraj vsako leto praznovali skupaj. Za dan OF je bilo tudi značilno, da je šola povabila nekoga iz vrst Zveze borcev, da so govorili o svojih spominih. Praznika sta bila zaznamovana s proslavami, kulturnim programom, pihalno godbo, veselico,

kurjenjem kresov, recitacijami, deklamacijami, plesom, petjem, telovadno/ritmično točko, slavnostna akademija. Večkrat so bili organizirani pohodi k Beceletovi jami, praznika sta bila lahko tudi priložnost za odkritje spominskih plošč. Za prvi maj je bil v vasi najbolj značilen šolski radio, ki so ga dali na okensko polico in na polno glasnost, tako da ga je bilo slišati po celi vasi.

Prvi zapis o proslavljanju dneva OF sega v leto 1951 (Dolenjski list, 20. 4. 1951: 1), ko še ni bil združen s praznikom dela. Naslednje leto (1952) je bil praznik prestavljen na 22. julij (gl. Repe 1999b), vendar so v Otočcu praznik vseeno proslavljali in to skupaj s praznikom dela (gl. Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.; Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.). V obdobju med 1945 in 1970 je praznovanje dneva OF in praznika dela omenjeno le trikrat. Leta 1968 dnevu OF vrnejo status državnega praznika (gl. Repe 1999b). To se odraža tudi v zapisih šolske kronike, kjer se pojavi več zapisanega gradiva. Dan OF so v Otočcu prenehali praznovati leta 1990 (Kronika OŠ Otočec 1989/1990, zvezek 5.: b.n.s.), vendar so v šoli prazniku kljub temu namenili šolsko uro (isti.).

Med organizatorji praznikov sta bili najpogosteje omenjeni Zveza borcev in krajevna konferenca SZDL. S programi je vedno sodelovala tudi šola (mladinska organizacija in pionirska organizacija pod mentorstvom učiteljev). Kot prostori družabnosti so bili največkrat izpostavljeni naslednji kraji: Beceletova jama, šola in kulturni dom. Po pričevanju sogovornikov so se družili tudi na Gotlipovem hribu, kjer je mladina prižigala kresove.

V Jugoslaviji so Titov rojstni dan proslavljali od leta 1945. Temu prazniku je bilo posvečeno prenašanje Titove štafete. Leta 1956 se je na željo predsednika Tita praznik spremenil v dan mladosti in Titova štafeta v štafeto mladosti. Prvi zapis o proslavljanju Titovega rojstnega dne v Otočcu je iz leta 1947, zadnji zapis o praznovanju dneva mladosti pa iz leta 1990. Praznik je bil namenjen predvsem mladini, tako pionirski kot mladinski organizaciji, zato je tudi zapisov v šolskih kronikah veliko več. Posebno obeleževanje je bilo leta 1958, kar je posledica gradnje avtoceste bratstva in enotnosti. Otoški šolarji so obiskali delovne brigade, imeli kulturni program, nastopali so z deklamacijami, telovadno točko in pevskim zborom (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek. 2.: b.n.s.).

Skoraj vsako leto so otoški pionirji dan mladosti preživeli skupaj s šmarješkimi ali brusniškimi šolarji. Lokacija obeleževanja je bila na jasi pri gradu Otočec, pred otoško šolo, pri Beceletovi jami, na igrišču pod Starim gradom ali v Šmarjeti. Praznik je bil v znamenju kulturnega programa, kamor sodijo pesmi, deklamacije, recitacije in podobno. Zaključili so s športnimi

dejavnostmi. Praznik je bil vedno v športnem duhu, saj so imeli različne pohode v partizanske kraje ali le pohod do kraja prireditve. Ob tej priložnosti so prirejali tudi drugačna tekmovanja, kot so: matematično tekmovanje, tekmovanje v kolesarski vožnji, tekmovanje v atletiki (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). Zanimivo je, da so se sogovorniki bolj spominjali praznovanja dneva mladosti kot pa potovanja štafete mladosti, čeprav je po pisnih virih štafetna palica prišla v vas vsaj desetkrat, vendar – tudi zanimivo – samo do leta 1967. Da je štafetna palica prišla vsako leto v vas vsaj do leta 1958, priča tudi zapis v šolski kroniki: »Kakor vsako leto v mesecu maju, je tudi letos šla 9. 5. Titova štafeta skozi naše vasi« (Kronika OŠ Otočec 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.). Po letu 1967 ni več zaslediti zapisa o prihodu štafetne palice v vas.

Dan republike so v Otočcu prvič proslavili leta 1946 kot II. zasedanje AVNOJ-a (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.). Prvič so cicibane sprejeli v pionirsko organizacijo leta 1951 (Kronika OŠ Otočec 1951/52, zvezek 2.: b.n.s.). Zapisi o proslavljanju praznika so pomanjkljivi, tako da izvemo le, da so bile to množične proslave s kulturnim programom in sprejemom cicibanov v pionirsko organizacijo. Več zapisov je zaslediti od leta 1974 do leta 1985, ko je bil objavljen tudi zadnji zapis, češ da zaradi pomanjkanja prostora praznika ne bodo proslavili s prireditvijo (Dolenjski list, 28. 11. 1985: 4). Praznik je na sogovornike pustil velik vtis, vsi so ga izpostavili kot enega izmed najpomembnejših. Skoraj vsi sogovorniki se spominjajo tudi sprejema v pionirsko organizacijo na ta dan. Prireditev je bila v kulturnem domu.

Novoletna jelka z dedkom Mrazom se je v Otočcu prvič proslavila leta 1952 (gl. Kronika OŠ Otočec 1952/1953, zvezek 2.), istega leta kot so izšle razglednice Maksima Gasparija z motivi dedka Mraza. Zapisi o obdarovanju otrok in prihodu dedka Mraza so skrbno zapisani vse do leta 1987, ko je tudi zadnji zapis. Obdarovanje je največkrat potekalo v dvorani kulturnega doma ali v šolskih prostorih. Okrašena novoletna jelka je stala na dvorišču pred otoško šolo. Sogovorniki imajo ta praznik v lepem spominu, saj jim je skromno obdarovanje veliko pomenilo, ravno tako razvedrilo s plesom, ki je sledilo obdarovanju.

Dan borca je bil kot državni praznik uzakonjen leta 1956 (gl. Repe 1999b) in istega leta so pripravili proslavo tudi v Otočcu pri gradu Otočec (Dolenjski list, 29. 6. 1956: 5). Zapisi o proslavljanju praznika so skopi, sogovornikom pa je najbolj ostalo v spominu obeleževanje tega praznika na Starem gradu. Sprva je proslavo ob prazniku pripravljala Zveza borcev Otočec, leta 1971 pa je organizacijo prevzela Lovska družina Otočec in jo prirejala vse do leta 1979. Leta 1980 je pri organizaciji pomagala tudi Zveza borcev. Leta 1980 je bilo kot glavni organizator

Gasilsko društvo Otočec. Zadnji zapis o proslavljanju praznika je iz leta 1984, ko je prireditev potekala v kulturnem domu. Če povzamemo, so bili organizatorji proslavljanja dneva borca Zveza borcev Otočec, Lovska družina Otočec in Gasilsko društvo Otočec, proslave pa so se odvijale pri Beceletovi jami, Starem gradu, gradu Otočec, v kulturnem domu ali pri lovskem domu na Pahi.

Prvi zapis o sprejemu kurirčkove pošte v Otočcu je iz leta 1965 (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.), vendar se je akcija v Sloveniji začela leta 1963. Kurirčkovo pošto so otoški pionirji prenašali v dveh smereh, in sicer iz smeri Šmarješke Toplice, Bela Cerkev–Otočec (Kronika OŠ Otočec 1965/64, zvezek 3.: b.n.s.) ali iz smeri Novo mesto–Otočec (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s., Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s., Kronika OŠ Otočec 1977/78, zvezek 3.: b.n.s.). Mitinge in predaje kurirčkove torbice so organizirali na različnih lokacijah, kot so: pred otoško šolo (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s., Kronika OŠ Otočec 1965/66, zvezek 3.: b.n.s.), pred spomenikom padlih borcev v Otočcu (Kronika OŠ Otočec 1971/72, zvezek 3.: b.n.s.), v gozdu pri Dolenji vasi (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.), v Mačkovcu (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.), v gozdu pri Gumberku (Dolenjski list, 3. 4. 1980: 1), Dragi (Kronika OŠ Otočec 1988/89, zvezek 5.: b.n.s.) in na Marofu (Dolenjski list, 21. 4. 1988: 1). Poleg predaje so potekali kratki kulturni programi in miting z govorom borcev. Kot govorci so bili v zapisih najbolj izpostavljeni: narodni heroj Luka Vidmar (Kronika OŠ Otočec 1974/75, zvezek 3.: b.n.s.), Franc Becele (Dolenjski list, 13. 4. 1978: 1), tovariš Golob, tovariš Rifelj (Kronika OŠ Otočec 1978/79, zvezek 4.: b.n.s.) in borka Ivanka Jaketič - Potočar (Dolenjski list, 3. 4. 1980: 1). Leta 1989 je kurirčkova torbica v Otočec pripotovala zadnjič, nosila je ekološko sporočilo (Kronika OŠ Otočec 1988/89, zvezek 5.: b.n.s.) in ne več sporočila predsedniku Titu. Sogovorniki se kurirčkove pošte spominjajo in omenjajo lokacije, pohode, proslave s partizanskimi pesmimi in prebiranjem pisma ter govori nekdanjih partizanov. V pisnih virih je bilo kurirčkovo pošto največkrat zaslediti v 70. in 80. letih 20. stoletja. Ker je bila to akcija namenjena šolarjem, je bila tudi bolj vestno opisana v šolski kroniki Osnovne šole Otočec. V primerjavi z dnevom mladosti so o njej večkrat poročali tudi v Dolenjskem listu

Krajevni praznik Otočca je potekal 24. septembra. Prvi zapis je iz leta 1955, iz njega pa lahko ugotovimo, da ga proslavljajo že tretjič (Dolenjski list, 30. 9. 1955). Kot je razvidno iz pisnih virov, so se na praznik pripravljali z očiščevalno akcijo (isti.), na dan praznika so bili govorniki šolski upravitelj (Dolenjski list, 4. 11. 1965: 4) in druge pomembne osebnosti. Ob praznovanju krajevnega praznika so odkrili spomenik padlih borcev (Dolenjski list, 30. 9. 1955: 3), se

spomnili na padle učitelje in borce (isti.), razvili prapor (Dolenjski list, 28. 10. 1965: 6) in izvedli kulturni program s telovadnimi točkami, recitacijami, deklamacijami, pesmijo in podobnim. Najodmevnejše obeleževanje krajevnega praznika je bilo leta 1965, ko so hkrati proslavili še 100-letnico šole. Izstopa leto 1982, ko je obeleževanje krajevnega praznika potekalo cel teden. Proslave za praznik so potekale pred občinsko hišo (Dolenjski list, 30. 9. 1955: 3), otoško šolo (Dolenjski list, 28. 10. 1965: 6), Beceletovo jamo (Kronika OŠ Otočec, 1957/58, zvezek 2.: b.n.s.) ali v kulturnem domu (Dolenjski list, 28. 9. 1989: 4). Največ pisnih zapisov je iz šestdesetih let 20. stoletja, ko so praznik proslavili leta 1962, 1963, 1964 in 1965. Nato še trikrat v 70. letih 20. stoletja. V 80. letih so praznik obeležili le dvakrat. Krajevni praznik so Otočani proslavljali svečano, javno in množično. Poudarek je bil na spominjanju časov NOB, saj je bi tudi datum praznika povezan z dogodkom iz tistega časa (smrt aktivistov OF, ki so bili leta 1942 zajeti pred Beceletovo jamo in jamo v Žlebeh pod Trško goro). Organizator je bil vsa leta krajevni odbor Zveze borcev. Sogovorniki se praznika ne spominjajo oziroma na prireditve ob prazniku niso hodili.

Leta 1946 se je praznik dan žena imenoval praznik matere in otroka (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.), njena organizatorka pa Antifašistična fronta žena. V istem letu so praznik v Otočcu tudi prvič obeležili. Do leta 1950 so matere obiskale svoje otroke v šoli, prisostvovala pouku, otroke obdarile s pecivom. Zapisov, kako se je v 50. letih 20. stoletja praznik obeleževal, ni znano. V kroniki OŠ Otočec je zaslediti ponoven zapis šele leta 1963, ko je proslava potekala v otoški šoli (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Proslavo za krajane so imeli tudi v domu Partizan (Kronika OŠ Otočec 1964/65, zvezek 3.: b.n.s.) oziroma kulturnem domu. Proslava je potekala v znamenju kulturnega programa, zakuske, druženja in športnega tekmovanja. Pionirji so pisne čestitke s šopki cvetje odnesli na domove ženam in materam (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.), obiskali stare in onemogle žene (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.). V sedemdesetih letih 20. stoletja je kot glavno organizatorko zaslediti krajevno konferenco SZDL (Kronika OŠ Otočec 1969/70, zvezek 3.: b.n.s.). Pionirji so se v kulturnem programu predstavili z deklamacijami, folkloro, pevskim zborom, lutkovno igro ipd. Največ zapisov za omenjeni praznik je zaslediti v sedemdesetih letih, ko so v vasi prirejali tudi dve proslavi, v šoli internega značaja in v kulturnem domu javnega značaja. Po pisnih virih sodeč, je bilo v osemdesetih letih 20. stoletja proslav manj, le leta 1983, 1986, 1988 in 1989. Vse so bile javnega značaja in so potekale v kulturnem domu.

Leta 1952 so kot državni praznik ukinili dan OF (gl. Repe 1999b) in ga prestavili na 22. julij. V Otočcu se je dan oborožene vstaje obeležil leta 1956 (Dolenjski list, 20. 7. 1956: 5), nato leta

1962 (Dolenjski list, 30. 8. 1962: 11) in leta 1975 (Dolenjski list, 24. 7. 1975: 19). To so tudi edini trije zapisi o obeleževanju omenjenega praznika v Otočcu. Kot glavna organizatorica je v virih zapisana Zveza borcev, prostor dogajanja pa Beceletova jama in grad Otočec. Kot pove osnovnošolska učiteljica, se je praznik obeleževal. Predvidevamo lahko, da v šolskih kronikah ni zapisov, ker je bilo praznovanje med poletnimi počitnicami. Vendar so otroci kljub počitnicam s kulturnim programom sodelovali na proslavi.

Slovenski kulturni praznik so v Otočcu praznovali vsako leto. Prvi zapis je zaslediti v šolski kroniki leta 1965 (1964/65, zvezek 3.: b.n.s.). Otoški pionirji so imeli javno ali interno proslavo ob prazniku. Največ podatkov, kako so praznik obeleževali, je iz leta 1977. Sedemdeseta in osemdeseta leta je največ zapisanih virov o praznovanju praznika, vendar še to zelo malo podatkov. Po pričevanju osnovnošolske učiteljice so praznik vedno obeleževali v dvorani (kulturnem domu), povabili so znane pisatelje, imeli kulturne programe in podelili bralne značke. Čeprav je zapisov o obeleževanju praznika malo, so mi sogovorniki potrdili, da je bila proslava ob prazniku bila vsako leto.

Dan mrtvih je bil vedno verski praznik, le za časa Jugoslavije so ga želeli preimenovati v dan, posvečen mrtvim herojem, borcem in talcem, da bi izkoreninili verske korenine praznika in ga spremenili v skladu s takratno ideologijo. Praznik se je v vasi obeleževal vsako leto. Pionirji otoške šole so očistili okolico spomenikov in imeli komemoracijo na pokopališču. K spomenikom so prinesli cvetje. Urejali so okolico, grobišča, prinašali sveče in cvetje. Za pionirje je bil ta praznik bolj očiščevalna akcija, saj je v vsakem pisnem viru navedeno, da so dan pred praznikom očistili okolico, spomenike in grobišča. (vse gl. Kronike OŠ Otočec)

Dan zmage so v Otočcu, sodeč po pisnih virih, prvič obeležili leta 1966 (Dolenjski list, 12. 5. 1966: 21). Praznik je bil povezan z Rdečim križem, saj so na ta dan sprejeli v svoje vrste podmladek (isti.). Po televiziji so si ogledali vojaško parado (gl. Kronika OŠ Otočec 1976/66, zvezek 4., Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.; Kronika OŠ Otočec 1984/85, zvezek 5.). V zapisih o obeleževanju praznika ni drugih podatkov. O proslavljanju v vasi je bilo zaslediti le en pisni vir.

Malo podatkov je tudi o praznovanju dneva JLA. Prvi zapis sega v leto 1951 (Dolenjski list, 11. 1. 1951: 3), ko so ga obeležili s kulturnim programom. Nato sledijo skromni zapisi iz let 1965, 1967, 1972 in 1983. Iz teh skromnih podatkov lahko sklepamo, da so v Otočcu praznik največkrat obeležili v šestdesetih letih.

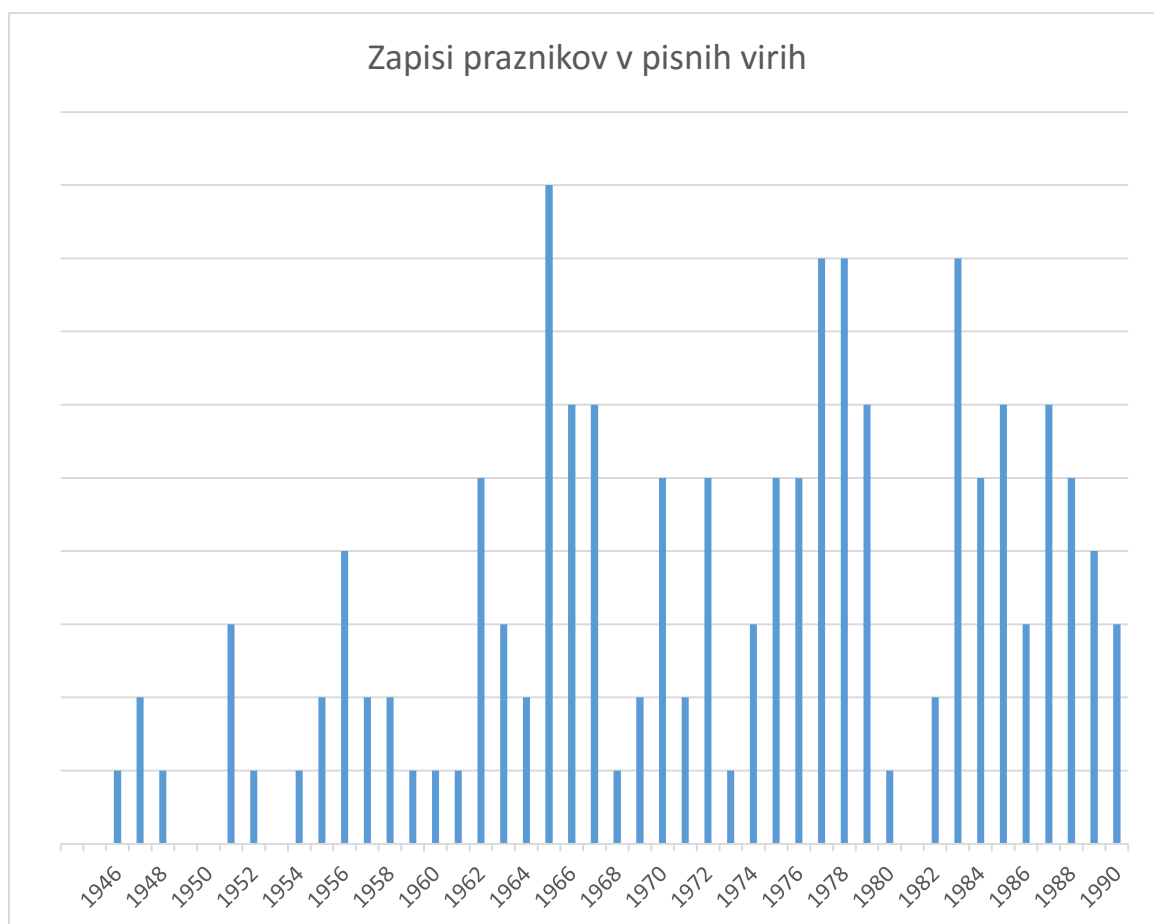

Tabela 2 Prikaz zapisov o praznik v pisnih virih

Kot je razvidno iz zgornje tabele o zapisih praznikov v pisnih virih, je bilo največ zapisov v šestdesetih letih 20. stoletja, nato drugi polovici sedemdesetih let 20. stoletja in drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja. Najmanj zapisov o praznovanju praznikov je v obdobju po drugi svetovni vojni in v petdesetih letih 20. stoletja. Prvi razlog za to je, da je začel Dolenjski list izhajati šele leta 1950, torej predstavlja v prvem povojnem obdobju pisni vir le šolska kronika. Drugi razlog za pomanjkljive zapise je v zapisovalcu šolske kronike, saj so v šolski kroniki skopi podatki o praznovanju praznikov. Do šolskega leta 1949/50 je večinoma zapisano »S proslavami smo kakor druga leta, lepo proslavili vse državne praznike« (Kronika OŠ Otočec, 1948/49, zvezek 2.: b.n.s.), to so bili 29. november, 27. april, 1. maj, 9. maj in 25. maj. Po navadi so posebej zapisali še 8. marec. Vrzeli o praznikih v pisnih virih je opaziti tudi v prvi polovici osemdesetih let 20. stoletja, saj v kroniki bodisi ni zapisov o praznovanju praznika bodisi so ti zelo skopo opisani, kot recimo »izvedene so bile vse proslave, ki so po šolskem koledarju določene ob praznikih in spominskih dnevih« (Kronika OŠ Otočec, 1981/1982, zvezek 5.: b.n.s.) ali pa »25. 5. 1981 – rokomet – Otočec – Šmarjeta – Škocjan« (Kronika OŠ Otočec 1980/81, zvezek 5.: b.n.s.). Ti podatki nam ravno ne povedo, kako so praznovali, kje, s

kom, kdo so bili npr. gostje, kdo je sodeloval pri proslavi, kdo jo je organiziral in podobno. Tu gre le za pomanjkanje zapisov, saj kakor so mi povedali tudi sogovorniki, so se v kraju vedno proslavljali vsi prazniki.

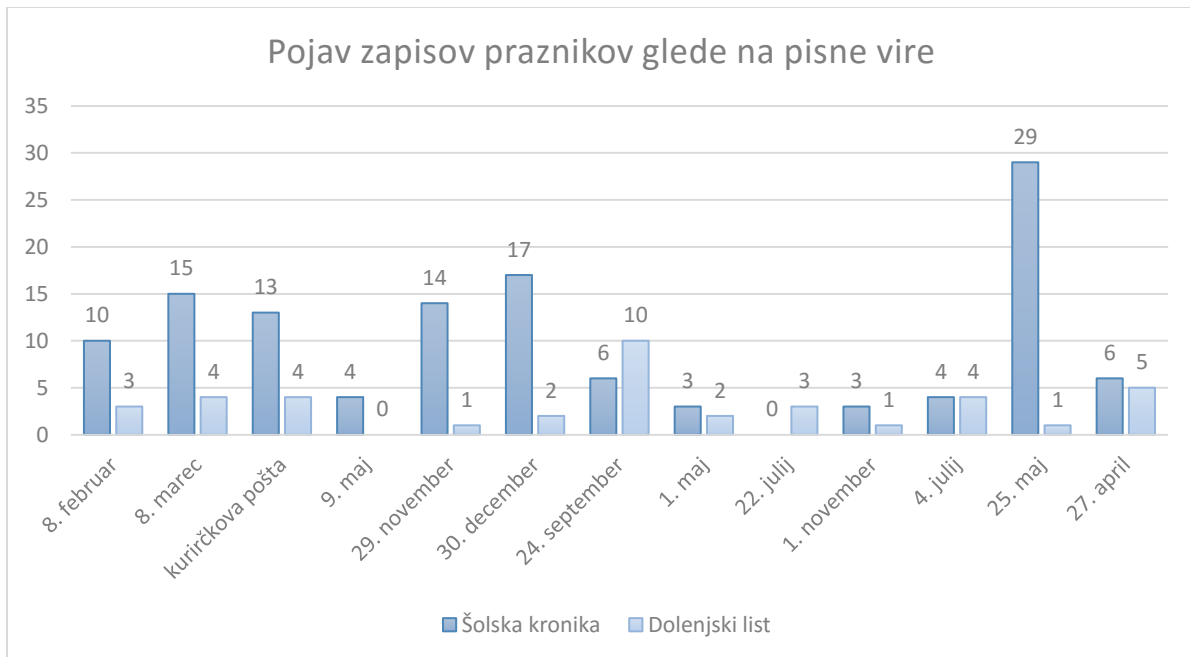

Tabela 3 Pojavljanje zapisov v pisnih virih (Kronika OŠ Otočec in Dolenjski list) glede na posamezne praznike

V tabeli 3 so označeni posamezni prazniki, ki so jih proslavljali v Otočcu, in njihova pojavnost v pisnih virih, kot sta Dolenjski list in šolska kronika. Največ zapisanih virov o praznovanju določenega praznika v šolski kroniki je za naslednje praznike: dan mladosti – 25. maj, novoletna jelka in dedek Mraz – 30. december, dan žena – 8. marec, dan republike – 29. november, kurirčkova pošta in slovenski kulturni praznik – 8. februar. Na drugi strani imamo zapise o obeleževanju praznikov v Dolenjskem listu, kjer je največ zapisov za naslednje praznike: krajevni praznik Otočca – 24. september, dan OF – 27. april, dan žena – 8. marec, kurirčkova pošta in dan borca – 4. julij.

Tabela 3 daje vpogled v pojavnost praznikov v pisnih virih glede na leto in obdobje, kateri pisni viri so bili najbolj zgovorni v šestdesetih letih, drugi polovici sedemdesetih let in drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja. Domnevam, da je število objav v lokalnem časopisu odvisno predvsem od novinarjev na terenu oziroma od krajana, ki je zapisal prispevek za Dolenjski list. Prav tako je odvisno tudi od zapisovalca šolske kronike, kako vestno in obširno je zapisal in opisal potek praznika. Tabela nam daje tudi vpogled v pomembnost praznikov glede na pisne vire, in sicer o katerem prazniku so največ pisali, če sploh so pisali. V šolski kroniki je tako največ zapisov o praznikih, ki so bili pomembni za mladino oziroma bili namenjeni učencem.

To so novoletna jelka in dedek Mraz, kurirčkova pošta, dan mladosti in dan republike. V Dolenjskem listu je kar nekaj zapisov o kurirčkovi pošti, saj so javnosti sporočali, po kateri poti gre torbica. Tako je velikokrat omenjen tudi Otočec. V Dolenjskem listu je zaslediti največ zapisov o praznovanju krajevnega praznika. Širši javnosti so po vsej verjetnosti želeli sporočiti pomen otoškega krajevnega praznika, ki se je nanašal na aktivist Osvobodilne fronte, ki so jih 24. septembra ustrelili Italijani. Ker je bilo v SFRJ v praksi, da so poudarjali zgodovino NOB, tako ni čudno, da so zapisi o tem prazniku tako množični.

V tabeli 4 prvi stolpec prikazuje število vseh mojih sogovornikov, drugi pa delež sogovornikov, ki so se spomnili, oziroma jim je najbolj v spominu ostal naveden praznik. Sogovorniki so tako najbolj izpostavili (navajam kronološko): praznik dela, dan mladosti, dan borca, dan republike ter novoletno jelko in dedka Mraza.

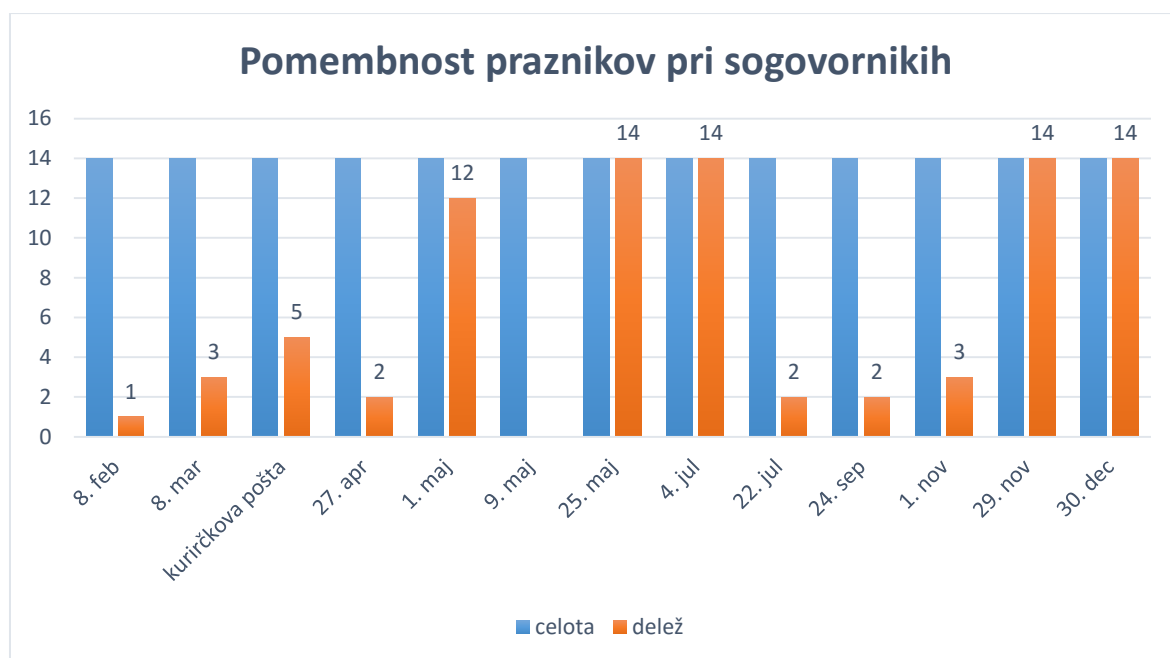

Tabela 4 Pomembnost praznikov pri sogovornikih

Tabela 4 daje vpogled v pomembnost praznikov za sogovornike. Tem so se kot najpomembnejši ohranili v spominu prazniki, ki so bili povezani z dela prostim dnevom, in prazniki, ki so se navezovali na mladino.

Prostori družabnega življenja v vasi Otočec

Institucije, ki jih bom omenjala, so sodelovale med seboj. Kulturni dom je svoje prostore nudil šolarjem tako za proslave kot za telovadbo. Pri praznovanjih so sodelovali tudi pionirji in člani kolektiva hotel Grad Otočec (Dolenjski list, 6. 6. 1963: 14). Skupaj so uredili tudi dom Partizan. Hotel Grad Otočec je denarno prispeval za obdaritev otrok za dedka Mraza (Dolenjski list, 13. 1. 1966: 21). Tudi v šolski kroniki Osnovne šole Otočec piše, da je šola sodelovala z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami in društvi ter s hotelom Grad Otočec (Kronika OŠ Otočec 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.).

Po pomembnosti institucij so sogovorniki izpostavili 1.) šolo, ki je bila bolj mišljena v smislu organiziranja kot pa samega prostora dogajanja, saj le-ta ni imela primernih prostorov, imela pa je v upravljanju kulturni dom; 2.) kulturni dom (vsi moji sogovorniki so ga poimenovali na kratko dvorana), kjer so se odvijali različni družabni dogodki ob praznikih, pa tudi neodvisno od praznikov, le za razvedrilo vaščanov; 3.) različne lokacije na vasi, kot so npr. Tekstarjevo dvorišče, Gotlibov hrib, Vidrihov kozolec in podobno; 4.) Beceletovo jamo, kjer so se odvijale raznorazne proslave ob praznikih, vezanih na NOB, in 5.) Stari grad, ki ravno tako ni imel ustreznih prostorov, kjer bi se odvijale veselice, ampak so se tam odvijali predvsem kulturni programi.

V nadaljevanju bom po navedenem vrstnem redu predstavila vse institucije oziroma boljše rečeno prostore družabnosti, kjer so se odvijali družabni dogodki. Povzela bom njihovo zgodovino po drugi svetovni vojni do razpada Jugoslavije in predstavila njihovo vlogo oziroma oblike družabnega življenja, ki so jih izvajali v omenjeni instituciji. Znotraj poglavja o posamezni instituciji oz. prostoru družabnosti bodo sproti po pomembnosti (glede na sogovornike) predstavljena tudi društva in organizacije, ki so skrbele za družabno dogajanje prebivalcev.

V Otočcu je delovalo kar nekaj društev in organizacij, ki so skrbele za splošen razvoj kraja, družabno življenje, kulturo, aktivnosti in tudi za čistočo kraja. Obravnavala bom TVD Partizan, Gasilsko društvo Otočec, Zvezo borcev Otočec, Lovsko družino Otočec in pionirsko ter mladinsko organizacijo v Otočcu.

V prvih povojnih letih so krajanje poročali, da naj bi organizacije zaspale. Kot so šaljivo pripomnili, naj bi bila najboljša organizacija vaška obrekljivost oziroma združenje obrekljivcev. »Nismo zato oblast, da rušimo skupnost, ampak zato, da jo gradimo in da se skupinsko borimo za boljše življenje delovnega človeka« (Dolenjski list, 22. 5. 1950: 4). Tudi

na občem zboru TVD Partizan so ugotavljali, da društvo ne deluje dobro in da imajo čedalje manj članov (gl. Dolenjski list, 31. 1. 1957: 5). Člani Partizana so se bali, da bo organizacija propadla, veliko krivdo so prevalili na organizacijo dela. Delovala naj bi le pionirska vrsta, ki je sodelovala na raznih prireditvah. Težave niso bile le v organizaciji Partizana, iste težave naj bi se pojavljale pri vseh organizacijah v Št. Petru oziroma Otočcu. Poudarjali so, naj društvo skuša v svoje vrste pridobiti čim več mladih, saj naj bi bili ti uspešnejši na gostinskem področju kot pa v društvih (gl. Dolenjski list, 31. 1. 1957: 5). Tudi v nadaljnjih letih se situacija naj ne bi popravila. Delo v mladinski organizaciji je bilo težko, saj so mladinci hitro odraščali in člani organizacije so se hitro menjavali. Tudi sodelovanje in pomoč preostalih organizacij naj bi bila slaba (gl. Dolenjski list, 14. 3. 1963: 13). Kot so leta 1963 poročali v Dolenjskem listu, naj bi imelo gasilsko društvo največ uspeha, ker se ni ukvarjalo s političnimi vprašanji (isti). Kmalu za njim je bil Partizan, ki so ga še nedolgo nazaj kritizirali in se pritoževali nad njegovim delom. Partizan naj bi imel največ težav zaradi pomanjkanja primerne prostora za svoje delovanje (isti).

Zaključimo lahko, da je društvo Partizan doživljalo največ vzponov in padcev, enkrat zaradi organizacijskih razlogov, drugič zaradi pomanjkanja vodstva in sodelovanja. Sodelovanje med organizacijami je ključnega pomena, vendar naj bi ga primanjkovalo med vsemi društvi, ki so delovala na Otočcu. K razvoju kraja so veliko prispevali gasilsko društvo, Zveza borcev in druge organizacije, ki jih bomo spoznavali v nadaljevanju.

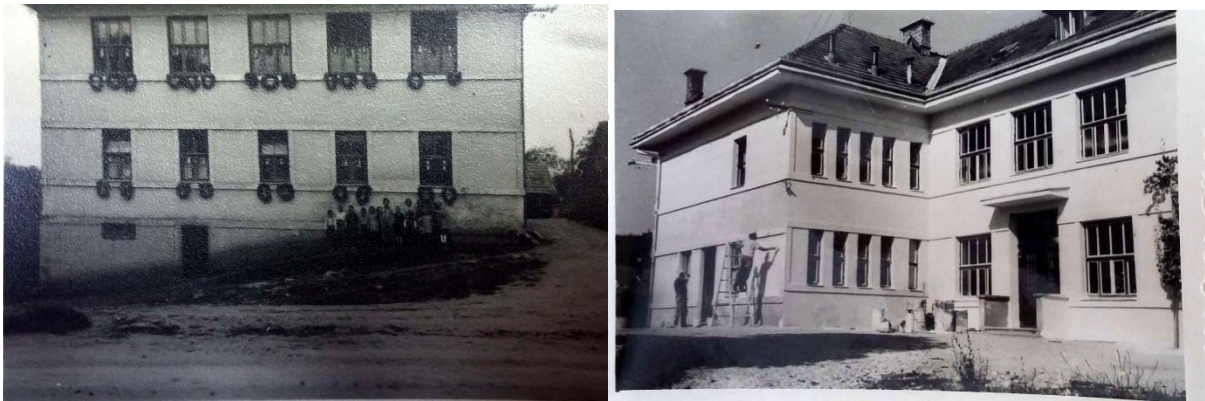
V lokalnem časopisu je bilo zaslediti zapise o dejavnostih različnih društev, kot so: Zveza borcev, SZDL, Kulturno umetniško društvo s pevskim zborom, TVD Partizan in Lovska družina Otočec. O gasilskem društvu, ki naj bi prirejalo veselice, ni zapisov. Omenjeno je le ob različnih tekmovanjih in proslavi z veselico ob pridobitvi nove gasilske opreme. Nasprotno so sogovorniki dali drugačno podobo. Kot najbolj aktivni društvi v kraju so označili gasilsko društvo in Rdeči križ, nato pa še Zvezo borcev in KUD Otočec. Seveda so poudarjali, da je bila šola *»tista, ki je vse nosila, in učitelji, ker smo od njih to pričakovali, da so bili organizatorji in to pripravljali /.../ šola je takrat pokrivala vse proslave«* (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija).

V domeni Zveze borcev so bili naslednji prazniki: dan ustanovitve OF, praznik dela, dan zmage, sprva dan borca, dan oborožene vstaje, krajevni praznik Otočca. Člani so kot govorniki sodelovali na prireditvah, posvečenih kurirčkovi pošti, in na slovesnostih ob dnevu mrtvih. Krajevna konferenca SZDL je zapisana kot organizatorka pri dnevu žena (poleg AFŽ in šole), dan ustanovitve OF, dan republike in dan JLA. Lovska družina je prevzela organizacijo

praznovanja ob dnevu borca. Vendar pri vseh naštetih praznikih, ki naj bi jih koordiniralo organiziralo katero od društev, je bila v ospredju šola kot izvajalec programa, društvo pa je kot organizator ali koordinator ostajalo v ozadju.

Sogovorniki so kot glavne tvorce družabnosti navajali: 1.) učitelje, pionirsko in mladinsko organizacijo, 2.) gasilsko društvo, 3.) Zvezo borcev in lovsko družino, 4.) Kulturno-umetniško društvo s pevskim zborom ter 5.) krajevno konferenco SZDL in TVD Partizan.

Osnovna šola Otočec

Slika 19 Stara otoška šola, v kateri so bili otroci do leta 1986 (leva slika: posneta pred letom 1965, desna slika: šolsko leto 1965/66; hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec).

Leta 1863 so ločili šolstvo in cerkev, država je prevzela vodstvo in nadzor nad vzgojo in izobraževanjem, cerkvam pa prepustila nadzor nad verskim poukom (gl. Okoliš 2009). Novi zakon je med drugim določal, da je treba šolo postaviti tam, kjer je bilo v petletnem povprečju več kot 40 otrok in so imeli več kot 4 km do najbližje obstoječe šole (gl. isti.).

Po tem odloku je leta 1865 svojo šolo dobil tudi Št. Peter. Šolo so zgradili na prostoru, kjer je stala majhna kočica za cerkvenika (Videnič, Miklič 2016: 13). V stavbi se je šolsko leto začelo 2. januarja 1866.

Leta 1883 je začela v Št. Petru delovati dvorazredna šola. V istem letu je šola dobila v najem zemljišče in začeli so obdelovati šolski vrt (Videnič, Miklič 2016: 15). Šola je bila tesno povezana s cerkvijo, proslavljali so tudi praznike in obletnice cesarja. Med prvo svetovno vojno so morale učenke in učiteljice šivati zimsko perilo za vojake (isti: 18). Za šolsko mladino so organizirali akcijo Rdeči križ. Zaradi strahu pred napadom na kraj je šola prejela poziv in navodila: »Kdor prvi zasliši zračni ropot aeroplanov, naj takoj obvesti še druge razrede. Vsi razredi naj se umaknejo v pritlične prostore ali še bolje, koder je mogoče, v kleti. Učiteljstvo

zapusti šolske sobe nazadnje in skrbi za to, da se umikajo učenci v redu in brez razburjanja« (Kronika OŠ Otočec 1915/16, zvezek 1; cit. v Videnič, Miklič 2016 :19).

Po ustanovitvi Kraljevine Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS) so v šolah odpravili poučevanje v nemškem jeziku, uvedli poučevanje v materinščini, srbohrvaški jezik pa je postal kot učni predmet. »Vzgoja in izobraževanje v tem obdobju sta temeljila na vdanosti kralju in domovini« (Videnič, Miklič 2016: 19). Zakon je uvedel splošno in obvezno osemletno šolo, razdeljeno na štiriletno osnovno in štiriletno višjo narodno šolo (gl. Okoliš 2009). V letu 1931 je Št. Peter dobil novo šolsko poslopje, sezidati so morali tudi novo mežnarijo in tako je šola od cerkve odkupila služnostno pravico, ki jo je imela v stari šoli (Videnič, Miklič 2016: 21).

Med drugo svetovno vojno slovensko ozemlje okupirale tri različne države, zato se ni izoblikoval enoten učni sistem v vseh pokrajinah. Nemški okupatorji so izvajali hitro ponemčevanje, ukinili slovenske šole, učitelje pa izgnali. Ustanovili so nemške šole in vrtce, vanje pa namestili nemške učitelje. Italijanski okupatorji so Slovincem priznali kulturno avtonomijo, jugoslovanski sistem je ostal nespremenjen, spremenili so samo učne načrte za zgodovino, zemljepis in državljanstvo ter popravili nekatere jugoslovanske učbenike (Okoliš 2009: 103). Poučevali so v materinščini, italijanščina je bila učni predmet. Cilj Italijanov je bil, da počasi pridobijo prebivalstvo na svojo stran, uveljavili so fašistični pozdrav in prebivalstvo vključevali v fašistične organizacije (gl. isti.).

V šentpeterski šoli se je prve dni maja leta 1941 nastanilo 20 nemških *Schutzpolizeiev* (varnostni policaji) s poveljnikom, v šolo so se tako nastanili nemški vojaki (Videnič, Miklič 2016: 23). Istega leta junija so se Nemci umaknili, za njimi pa je prišla zdravniška ekipa, ki je tudi v šolskih prostorih izvajala zdravstvene preglede. Šolsko leto 1941 se je začelo pod italijansko okupacijo. Po kapitulaciji Italije so nemške čete 21. 10. 1943 zopet zasedle Št. Peter. Pouk je vseeno potekal, vendar v zasebnih hišah (tega se spominja tudi sogovornica Marija Šinkovec), saj je bila v šolski stavbi še vedno vojska. Ves čas okupacije je pouk potekal v slovenskem jeziku. Maja 1945 so se domobranci umaknili pred partizansko vojsko, vas je bila osvobojena 8. maja.

»Po koncu druge svetovne vojne je šola postala sestavni del državnega aparata za marksistično preobrazbo celotne družbe. Šolstvo ni bilo več samo stvar državne politike, postala je tudi ideologija vladajočega režima. Prevladovalo je utrjevanje komunistične totalitarne oblasti in uresničevanje njenih ideoloških ciljev. /.../ Razvoj šolstva je temeljil na idejnih smernicah, ki jih je določal program Komunistične partije. Poudarek je bil vedno na izobraževanju delavske in kmečke mladine ter na vzgoji tehnično strokovnega kadra.« (Okoliš 2009: 108-109).

Do leta 1948 so na proslavah in v berilih slavili Sovjetsko zvezo, Stalina in Rdečo armado. Na podlagi tega so spremenili učni sistem, iz knjižnic pa odstranili knjige, ki niso bile v skladu z ideologijo. Zamenjava je prišla tudi pri učenju tujih jezikov, saj se niso več učili italijanščine in francoščine, ampak ruščino in angleščino (gl. Ribarič 2002). V otoški šoli so se učenci do začetka šestdesetih let učili nemščino, nato pa jo je zamenjala angleščina.

Nova reforma se je začela z letom 1958 in je trajala do leta 1962. Cilj reforme je bila idejna čistost vzgoje v socialističnem duhu, in sicer z željo, da mladi mislijo tako, kot misli partija (Okoliš 2009: 110). Opirali so se na partizansko šolstvo, ki je temeljilo na sovjetskem šolstvu. Najpomembnejša sprememba je bila, da so iz šolskega sistema popolnoma umaknili cerkev.²⁷ Vzgajali so v duhu revolucionarnih pridobitev NOB ter nadaljnjega razvoja socializma (isti.). Strogo so bili proti veri in verouku, ki so ga sicer obdržali v učnem sistemu kot izbirni predmet, vendar so morali učitelji odvrčati učence od njegovega poučevanja in po tem se je merila tudi njihova uspešnost.²⁸ Učitelji so morali biti tudi idejno opredeljeni, širiti so morali marksistično ideologijo, niso smeli biti verni, saj so bili drugače preganjeni in jim je bil onemogočen poklic učitelja (gl. Okoliš 2009).

V 60-ih letih so se v šolah srečevali s slabimi materialnimi pogoji, večizmenskimi poukom, primanjkovali prostori, učiteljev, primernih učbenikov ter učnih pripomočkov (Balkovec Debevec 2002: 115). V Št. Petru, kasneje Otočcu so se s prostorsko stisko v šoli in dvoizmenskimi pouki srečevali vse do izgradnje nove šole leta 1986. V šolski kroniki OŠ Otočec je zapisano, da so bili otroci 5., 6., 7. in 8. razreda v dopoldanski izmeni, v popoldanski izmeni pa otroci 1., 2., 3. in 4. razreda (Kronika OŠ Otočec 1984/1985, zvezek 5.: b.n.s.). Pomanjkanje prostora je pripeljalo tudi do tega, da je čedalje manj otrok obiskovalo šolo na Otočcu. Starši so svoje otroke raje vozili na šolanje v Novo mesto, kjer so bili tudi zaposleni. Šolarjem so lahko v šoli zagotovili le malico,²⁹ šola se je nahajala na prometno nevarni točki, telovadnica je bila v drugi stavbi čez prometno cesto, ni bilo zagotovljenega varstva ne kosila, učitelji niso imeli kabinetov.

Leta 1984 so se občani na referendumu potrdili samoprispevek za izgradnjo nove montažne šole. Naslednjega leta marca so že stekla gradbena dela za novo šolo. Predvidena je bila

²⁷ Npr. na božično jutro je v šolo prišel miličnik in preveril, kateri otroci so neupravičeno odsotni od pouka (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

²⁸ V otoški šoli ni bilo zaznati pretiranega nasprotovanja veri oziroma drugačne obravnave otrok, ki so bili verni. Govorim o odnosu med učitelji in učenci. Sogovorniki so poudarili, da se je večja razlika delala med bogatimi in revnimi otroki ter tistimi, ki so živeli v Otočcu, in tistimi iz ostalih vasi.

²⁹ Kot mi je povedala sogovornica, so hrano v šolo nosili tudi sami, da so jim kuharice lahko nato pripravile malico.

izgradnja šestih učilnic za razredno stopnjo in devetih učilnic za predmetno stopnjo, vendar so na koncu zgradili za vsako stopnjo po dve učilnici manj, in sicer zaradi nujne gradnje zaklonišča, kamor so bile postavljene garderobe (Videnič, Miklič 2016: 47). Poleg šole so želeli zgraditi telovadnico za uradna tekmovanja, vendar zaradi pomanjkanja denarnih sredstev niso mogli. Na koncu so postavili tolikšno, kot je bila za potrebe šole in kraja načrtovana na začetku (Dolenjski list, 21. 3. 1985: 4). Otvoritev otoške šole je bila na praznik novomeške občine 29. oktobra 1986 (Dolenjski list, 9. 10. 1986: 4). Ob odprtju so pripravili prireditev, razstavo ter slavnostno zasedanje občinske skupščine in vodstev družbenopolitičnih organizacij (isti.). Za kulturni program so poskrbeli pevci Šentjernejskega okteta in kvartet trobil iz oddelka Glasbene šole Metlika (Dolenjski list, 6. 11. 1986: 1). Svečana otvoritev in poimenovanje šole je bila ob 13.30. Šola je bila poimenovana po Gubčevi brigadi³⁰ NOV Otočec. Spominsko ploščo Gubčevi brigadi je odkril narodni heroj in nekdanji komandant brigade general polkovnik JLA Stane Potočar - Lazar. Učenci so na ploščadi pred šolo pripravili bogat kulturni program (gl. Kronika OŠ Otočec 1986/87, zvezek 5.).

Po končani izgradnji nove šole so se med krajanji kmalu porajala vprašanja, kaj s staro šolo. Stavbo so sprva želeli dati v upravljanje Ljubljanskemu arhivu – enoti za Dolenjsko in Belo krajino, dva prostora v pritličju pa bi bila namenjena za delo Kulturnega društva Otočec (gl. Videnič, Miklič 2016). Ljubljanski arhiv naj bi imel v teh prostorih skladišča (Dolenjski list, 19. 3. 1987: 7). Prišlo je tudi do idej, da se stari šolski prostori dajo v uporabo društvom in organizacijam in bi tako postali večnamenski dom krajanov (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Iz tega na koncu ni bilo nič. Krajanji so želeli, da se v te prostore naseli Mercator, vendar le-ta zanje ni bil zainteresiran (Dolenjski list, 4. 12. 1986: 4). Na koncu so dali v najem dva prostora za trgovsko dejavnost (mešano blago in pohištvo), enega za gostinsko dejavnost in enega za storitveno obrt (frizerstvo) (Kronika OŠ Otočec 1988/89, zvezek 5.: b.n.s.).

Šola je z družbenim okoljem sodelovala tako, da je bila povezana z delom organizacij in društvom v kraju. Največ je sodelovala z Zvezo borcev, Gasilskim društvom Otočec, Rdečim križem in tudi SZDL (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija). Učitelji so bili aktivni v različnih organizacijah in društvih, šola kot celota pa se je vključevala s pionirsko in mladinsko organizacijo v življenje in delo v kraju tako, da je pripravljala proslave, izvajala

³⁰ Za spominjanje in ohranjanje na narodnoosvobodilno borbo so poimenovali med drugim tudi stavbe po znanih borcih, partizanskih enotah ali po pomembnih dogodkih. Pri tem so upoštevali pomembnost bojev, borbenost enote, odnos med borci do prebivalcev itd. Za OŠ Otočec sta se izoblikovala dva predloga: poimenovanje po Dolenjskih odredih in po Gubčevi brigadi (obveljala je slednja). Tako je leta 1986 bila Osnovna šola Otočec preimenovana v Osnovna šola Gubčeve brigade, vendar se to poimenovanje ni prijelo in je bilo kmalu tudi ukinjeno.

razne delovne akcije, skrbela za spomenike NOB, nudila pomoč starejšim občanom, sodelovala v obrambnih pripravah v krajevni skupnosti itd. (Kronika OŠ Otočec 1980/81, zvezek 4.: b.n.s.).

»Šola ni bila tako vase zaprta, kot je sedaj, krajani smo veliko računali na to, da bo ostala še naprej tako aktivna na kulturnem in športnem področju, da bi bila aktivna in imela odprta vrata... takrat je šola nadomeščala kulturno življenje na vasi« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija).

Aktivno so s krajem sodelovali tako učitelji kot učenci iz osnovne šole ter pripomogli k družabnosti, kulturi, športu, urejenosti kraja in podobno. *»Šola je živela s krajem in kolikor so nastopali, so nastopali šolski otroci, v glavnem – včasih je bila osnovna šola duša kulturnega dogajanja v kraju«* (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Šolska mladina je bila v kraju vključena tudi v čistilne akcije. V šolski kroniki je zapisano, da je šola povezana s krajevno skupnostjo in njenimi delovnimi akcijami: očiščevalna akcija pri Beceletovi jami in v vasi Otočec, priprava kresa za krajevni praznik, grabljenje listja v kraju, popraviljanje ceste (Kronika OŠ Otočec 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.). Mladinska organizacija, ki je delovala na šoli, je bila najbolj aktivna pri čiščenju kraja. Tudi sogovornice, ki so bile aktivne kot mladinke, se spomnijo, da so čistili okolico Beceletove jame. Kot pripoveduje osnovnošolska učiteljica *»otroci pa recimo, da so tudi imeli skrb za spomenike, kulturne spomenike, ki so bili povezani z Zvezzo borcev, kot je recimo Beceletova jama, tam smo bili celo napisani, da smo soodgovorni za red in čistočo ... potem ravno tako spomenik pri Starem gradu, potem so bili pa tile spomeniki pri kulturnem domu in na pokopališču. Če pa spomeniki niso bili očiščeni, so ga slišale učiteljice oziroma mentorice, šola je bila kriva. Drugače so bili otroci zelo pridni in so pospravljali pri Beceletovi jami, smo posekal grmovje«* (14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Šolarji so se vključevali tudi v organizacijo Rdečega križa.³¹ Predsednik občinskega odbora Rdečega križa je otoškimi članom na slavnostni akademiji podelil odlikovanja (Dolenjski list, 23. 5. 1968: 10), učenci pa so pripravili kulturni program. Organizacija Rdečega križa je v Otočcu obstajala vse od prve svetovne vojne naprej. Tesno je sodelovala tudi s šolo. Akcij

³¹ Rdeči križ je deloval tudi na šoli, prispevke so zbirali tudi šolarji. Svojih družabnih dogodkov, kot se spominja osnovnošolska učiteljica, niso ravno imeli, bili so bolj sodelavci pri proslavah ali pa so bile proslave v čast Rdečega križa (14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Rdečega križa se spominjajo tudi vsi moji sogovorniki, vendar ker je bila humanitarna organizacija in ni imela toliko družabnih dogodkov, je nisem zajela v nalogi.

Imeli so tudi šolsko športno društvo, kulturno društvo (Kronika OŠ Otočec 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.), folkloro, lutkovni krožek, pevski zbor (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija) in zgodovinski krožek. Slednji je leta 1985 izdelal več nalog o dogodkih v njihovem kraju v času NOB (Dolenjski list, 27. 6. 1985: 4). V pomoč so jim bili borci.

Učitelji

Pred drugo svetovno vojno so učitelji veljali za redke izobražence v kraju, zato jim je v družbi tudi pripadalo posebno mesto. Njihova vloga je bila pomembna tudi pri kulturnem in gospodarskem napredku kraja (Balkovec Debevec 2013: 232). »Tako je bil učitelj pogosto svetovalec na različnih področjih, deloval je na kulturnem področju, največkrat kot pobudnik in režiser gledaliških prireditev, pogosto je bil ustanovitelj različnih društev, širil znanje o kmetijstvu, se zavzemal za napredek gospodarstva« (Balkovec Debevec 2013: 233). Tudi v kroniki Osnovne šole Otočec je zapisano, da so učitelji »še vedno najbolj delovno zaveden sloj naroda. Večina bolezni prebolimo stoje in na delu, samo če je nevdržno, nas spravi v posteljo za 2 do 3 dni. K temu nas sili tudi način nagovarjanja: če si bolan dobiš samo določen procent plače od povprečja v preteklem letu« (Kronika OŠ Otočec 1986/87, zvezek 5.: b.n.s.).

Sprva so lahko poučevali le moški, nato so zakon spremenili in poučevati so lahko začele tudi ženske. Konec 19. stoletja je bil sprejet zakon, ki je določal enakopravnost in enako plačilo za učitelje in učiteljice (Videnič, Miklič 2016: 15). Seveda pa se je od učiteljic zahteval samski stan, preživljale so se same in plačevale visok strošek za najemniška stanovanja (isti.).

Po drugi svetovni vojni so učitelji prevzeli vlogo obujanja narodne zavesti. Narodno zavest so še posebej krepili s petjem in zemljepisom, kjer so dajali poudarek zamejskim Slovencem (gl. Balkovec Debevec 2013: 230-231).

»Učiteljstvo je vse šolsko leto vzgajalo mladino v pravem duhu Osvobodilne fronte, kajti mladina je ona garancija in oni pravi steber na katerega so zidali naši narodi vsa 4 leta težkega boja. Vliti ji moramo resnično ljubezen in spoštovanje do domače grude saj je vendar vsak košček naše zemlje prepojen s krvjo naših najboljših sinov in hčera. Naši partizani so s herojskimi borbami dokazali, da ne maramo kapitalizma in fašizma.« (Kronika OŠ Otočec 1945/46, zvezek 2.: b.n.s.).

Nekaj časa (v času ravnatelja Pavkoviča) je bilo v šoli tako, da je ravnatelj sam določeval učiteljem praznike in proslave (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija), in sicer tako, da je bila vsaka učiteljica zadolžena za določen praznik, za katerega je pripravila program. Kot mi je povedala osnovnošolska učiteljica, je bila velika razlika tudi med učiteljicami, ki so živele na vasi ali v mestu. *»Meške so bile pardonirane večernih sestankov in proslav, veliko manj so imele kot pa me vaške ... meške niso vedele kaj je življenje na vasi ... to si šel po vasi pa te je srečal (op. p. član društva) pa je rekel ooo tebe rabim, pa bi imeli lovci (op. p. proslavo) pa da bi kaj naredili, to si fasal ko si šel po vasi«* (isti.). Pove tudi, da je bilo to delo kar naporno, ampak vedno je dala vse od sebe, da je bila s končnim programom zadovoljna in da je program dobro izpadel, od učiteljev so tudi veliko pričakovali (isti.).

Mladinske organizacije

Temeljno organizacijsko načelo mladinske organizacije je bila *»samoupravna socialistična družbenost«* (Sruk 1983: 33). Organizacijsko naj bi omogočala in pospeševala pomlajevanje, prenavljanje, posodabljanje družbe in njeno obračanje k prihodnosti (isti.). Mladinska organizacija je morala imeti možnosti za svoje lastne posebne pobude, s katerimi se je vključevala v družbenopolitično življenje in dogajanje (isti: 35). V Jugoslaviji so se v narodnoosvobodilnem boju³² in v ljudski revoluciji začeli učiti bratstva in enotnosti³³ (Sruk 1983: 128). Največ poudarka so dajali na gojenje tradicije NOB ter ljudske revolucije, o drugih izročilih je bilo redko slišati.

V Jugoslaviji je obstajalo več mladinskih organizacij: Zveza komunistične mladine Jugoslavije (ZKMJ oziroma SKOJ),³⁴ Zveza socialistične mladine Jugoslavije (ZSMJ), Zveza mladine

³² Med drugo svetovno vojno so se mladi organizirali v protifašistično fronto pod okriljem Komunistične partije Jugoslavije, SKOJ in OF, ki so si zadale cilj, da mlade obvarujejo pred okupatorjevim nasiljem in jih vključijo v narodnoosvobodilni boj (Repar 1978: 7). Pionirji so se povezovali v fronto mladih, ki je bil aktiven način samoobrambe in aktivne udeležbe v boju, primernem za pionirje. Svojo aktivnost so pokazali s pomočjo partizanom, zbiranjem zdravil, obleke, hrane, obveščanjem in kurirsko službo (isti.). Svoje naloge so pionirji izvajali na osvobojenih ozemljih, pa tudi na okupiranih. Partija in SKOJ sta se zavedali, da le *»stalna akcija mladih lahko ohrani nacionalno in osvobodilno zavest, ustvari enotnost mladega rodu in razvije samostojne samoobrambne sposobnosti«* (isti: 8).

³³ Jedro tega je bilo, da si morajo vsi narodi in narodnosti v zvezni državi pošteno in resno prizadevati, da bi lahko živeli v odnosih popolne pravičnosti; vsak narod naj bi se kar najbolj opiral na lastne sile: kadar bi mogel in bi bilo zares potrebno, bi pomagal drugim, ko pa bi pomoč potreboval, bi drugi pomagali njemu ... Kar zadeva mladi rod, mora do kraja zresnjeno gojiti tako slovenski kot jugoslovanski patriotizem (Sruk 1983: 128).

³⁴ Organizacije, kot sta SKOJ in ZMJ, so imele največjo vlogo pri kulturnem in družabnem življenju med drugo svetovno vojno. Spodbujali so k narodnoosvobodilnem boju in širili revolucionarne ideje. Po vojni pa so izgubile pomen, ker so jih nadomestile druge organizacije. Po vojni sta bili na vseh področjih najbolj dejavni ZSMS in ZPJ, v katere so se člani avtomatično vključili. Njihove glavne aktivnosti so bile delovne akcije (krajevne, občinske, državne, republiške), seznanjanje z NOB, kurirčkova pošta in najpomembnejša prireditve dan mladosti oziroma na začetku Titova štafeta (gl. Ivanič 2001). Organizirali so razne proslave in prireditve ob državnih praznikih ali pomagali pri njihovi izvedbi in bili v krajevnih skupnostih poleg delujočih društev eden izmed večjih akterjev zaslužnih za kulturno in družabno življenje.

Slovenije (ZMS), Zveza slovenske mladine (ZSM), Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS) in Zveza pionirjev Slovenije (ZPS). V njih se je vključevala tudi otoška mladina in pomagala pri organizaciji različnih prireditev in proslav.

Delovanje mladinske in pionirske organizacije lahko povzamemo s sestavkom, ki je bil zapisan v kroniki OŠ Otočec v šolskem letu 1963/64: »Na šoli so bili vsi učenci vključeni v pionirsko organizacijo, razen 8. razreda. Cicibani so bili sprejeti v pion. org. 29. nov. Sprejem je bil slovesen. Junija so bili pion. 7. razr. sprejeti v mlad. organizacijo. Tudi ta sprejem so lepo pripravili mladinci in prizadevni pionirji. Pionirji so sodelovali na vseh proslavah. Za praznične dneve so tudi lepo okrasili šolo. Ob štafeti, v kateri so sodelovali, so okrasili tudi pošto in trgovino. Za vse državne praznike so pionirji očistili in okrasili tudi partizanske grobove in spomenike padlim borcem. Uredili so res lepo in jim gre vsa pohvala. Posebno lepo so se pripravili za svoj praznik pionirski dan. Poleg proslave so imeli tudi slavnostno sejo.« (Kronika OŠ Otočec 1963/64, zvezek 3.: b.n.s.)

Zveza socialistične mladine Slovenije

Iz Ljudske mladine Jugoslavije je leta 1963 nastala Zveza mladine Jugoslavije (ZMJ), ravno tako v Sloveniji nastane Zveza mladine Slovenije. Vanjo so bile povezane tako republiške kot pokrajinske mladinske organizacije. Usmerjala in usklajevala je politično, gospodarsko, učno-vzgojno, športno, kulturno, turistično dejavnost mladih (Ivanič 2001: 259). Organizirala je mladinske delovne akcije in politične šole. Prirejali in pomagali so pri praznovanjih, kot so 1. maj, 25. maj, sodelovali na proslavah ob Titovi štafeti in kresu za praznik mladosti (Šolska kronika OŠ Otočec, 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). V letu 1974 se je organizacija preimenovala v Zvezo socialistične mladine Jugoslavije in Zvezo socialistične mladine Slovenije (Ivanič 2001: 259).

V Zvezo socialistične mladine Slovenije (ZSMS) so se vključevali člani v 7. razredu osnovne šole, njihovo članstvo pa je trajalo do 27. leta (Vidovič-Miklavčič 2001: 272, Kržan 1978). Sprejem v zvezo ZSM se je opravljal posamično na skupni svečanosti ob dnevu mladosti (Kržan 1978: 204). Sprejem ni bil le praznik pionirjev, ampak praznik »vseh nas, je torej pomemben dogodek za šolo, krajevno skupnost, občino in za celotno družbeno skupnost« (isti). Zveza je organizirala mladinske delovne akcije, politično izobraževanje članov in prireditve, povezane s štafeto mladosti (isti.). Organizacija je bila razpuščena leta 1990.

Mladinska organizacija (Zveza mladine Slovenije) je bila v Otočcu ustanovljena 8. marca 1963, in ravno na ta dan so v organizacijo sprejeli 17 pionirjev 8. razreda (Šolska kronika OŠ Otočec

1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Novim članom organizacije so ob tej priložnosti pripravili čajanko. Dva meseca kasneje (23. 5.) so v organizacijo sprejeli še 24 novih pionirjev. Ravno tako so sprejetje počastili s čajanko in proslavo (gl. isti.).

Organizacija na Otočcu se je povezovala z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami ter društvi v krajevni skupnosti, sodelovali so s pionirsko organizacijo na šoli, z mladinskimi organizacijami iz drugih šol in vojaki Vojašnice Milana Majcna v Novem mestu (Videnič, Miklič 2016: 43). Mladinci so večkrat organizirali različne dejavnosti.³⁵ Kot pravi ena od sogovornic, so vsaj enkrat na leto šli na pohod (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija).

V ZSMS so bili pionirji sprejeti 25. maja. Sprva so pionirje v zvezo sprejemali po različnih lokacijah v kraju, kot je na primer jasa pri gradu, lovska koča, travnik pod Starim gradom itd. Nato pa je tradicionalno postalo, da so bili v ZSMS sprejeti na Bazi 20, skupno celotna dolenska regija, kjer je bila množična proslava (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija). Moram tudi poudariti, da je bila ZSMS aktivnejša v šoli kot v kraju. V šoli je bila uspešnejša, ker je bila vodena pod mentorstvo, kasneje je bilo vse odvisno od lasnega interesa (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Nekateri so se angažirali po lastnih interesih npr. v kulturi, športu in podobno. V gimnazijah so od mladincev pričakovali, da bodo aktivni v lastnem kraju; ta se je štela tudi kot delovna praksa.

Zveza pionirjev

Zveza pionirjev³⁶ Slovenije (ZPS) je bila organizacija osnovnošolske mladine. S šolskimi in zunajšolskimi dejavnostmi je ohranjala izročila NOB. Združevala je otroke od 7. do 13. leta starosti, ko so se nato včlanili v ZSMS. Cicibane so med pionirje sprejeli 29. novembra, ki je od leta 1962 veljal kot dan pionirjev (Stanič 2001: 261).

Zveza pionirjev je na Otočcu obstajala od šolskega leta 1945/46. Bila je zelo močna organizacija in vsi učenci so bili njeni člani (Kronika OŠ Otočec 1945/46, zvezek 2.: b.n.s.). Ob sprejemu v organizacijo so prejeli pionirske rute, kape in zastave. Uspešno so sodelovali v

³⁵ Krajevna organizacija ZRVS Otočec je za ZSMS Otočec, dijakinje srednje zdravstvene usmeritve, vojake, brigadirje IMV, člane GD Otočec in šolarje otoške šole pripravila tabor mladih (Dolenjski list, 27. 5. 1982: 5). Vikend so preživeli v Zgornjem Grčevju, kjer so se poskušali preživeti s pomočjo rastlin, ki so jih nabrali v gozdu in travniku. Imeli so tudi pohod, na katerem so spoznali poglavja iz topografije, taborni ogenj z spominsko uro z borci XII. SNOUB (isti.).

³⁶ V Bihaću je bila sprejeta odločitev o ustanovitvi Zveze pionirjev, ki jo je sprejel USAOJ (Repar 1978: 8) v letu 1942. Zveza se je pod »mentorstvom KPJ, SKOJ in ZMJ razvila v široko družbeno organizacijo otrok, se prilagodila novim okoliščinam pri obnovi in izgradnji domovine, vsrkala je osnovne značilnosti družbenega, idejnega, vzgojnega in kulturnega razvoja ter se še tesneje povezala v jugoslovanskem prostoru« (isti: 9).

pevskem in dramskem krožku ter nastopali na vseh prireditvah in proslavah (isti.). Kasneje so ustanovili več krožkov, v katere so se vključevali pionirji.

Slika 20: Cicibani sprejeti v Pionirsko zvezo na dan republike, na sliki pionirji s pionirskimi simboli (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/78).

V zvezo so bili sicer sprejeti na dan republike, vendar pa je moral biti to strogo ločen dogodek, saj so poudarjali pomembnost sprejetja v pionirske vrste in so želeli, da se otroci pri sprejemu v Zvezo pionirjev čutijo posebne. Kot so mi povedali sogovorniki, v Otočcu posamičnih praznovanj in sprejetja cicibanov v pionirske vrste ni bilo. Dan republike je simboliziral rojstvo nove družbene ureditve, prinesla je možnost za lepše in srečnejše življenje vseh, še posebej mladih, prihajajočih generacij, zato je bil dan republike primeren za svečan sprejem novih članov v Zvezo pionirjev (Paravina 1978: 178). Veliko vlogo so imeli tudi starši in vzgojitelji, saj so morali otroke navdušiti in jih pripraviti na to, da bodo postali pionirji. Svečan sprejem je pripravil pionirski odred, v programu pa so sodelovale tudi druge organizacije iz krajevne skupnosti in občine (isti: 179). Sprejem novih članov v Zvezo pionirjev je bil splošno pomemben družbeni dogodek tako za novosprejete člane kot tudi za preostale pionirje, starše, učitelje in vse odrasle (gl. Paravina 1978). V dvorani, kjer je potekal sprejem, se je nujno nahajala velika slika »tovariša Tita s pionirji, fotografije ali risbe raznih pionirskih dejavnosti,

kak pomemben izrek, zastave in pionirske zastavice, cvetje, itd. (Paravina 1978: 194). Otoški cicibani so bili v zvezo pionirjev po navadi sprejeti v dvorani (Videnič, Miklič 2016: 37) oziroma kulturnem domu.³⁷ Novi člani so dali obljubo, kakšen bo kot pionir, katero dejanje je bilo ohranjeno kot spomin na prve vojne pionirje, ki so se zaobljubili, da se bodo častno borili (gl. Paravina 1978). Ob sprejemu so novi člani dobili pionirske simbole: kapo titovko s peterokrako zvezdo, pionirsko knjižico in pionirsko značko in rutko.

Poudarjala je bistvene karakteristike otroške organizacije, zadovoljevala je otrokove potrebe po igri, športu, kulturnem udejstvovanju, organizirala raznovrstne oblike ohranjanja tradicij NOB, razvijala in utrjevala bratstvo in enotnost, organizirala letovanja, itd.³⁸ (Repar 1978: 10). V otoški šoli je bila pionirska organizacija izredno močna (Videnič, Miklič 2016: 36), odred se je imenoval po aktivistu OF Francu Beceletu – Odred Franca Beceleta (isti.).

Kot nagrado za dobro opravljeno delo so konec šolskega leta prejeli pionirske rute in zastave. Ko so pionirji zapuščali Zvezo pionirjev in se vključili v Zvezo socialistične mladine, jih je industrija perila Labod obdarila s srajcami (Dolenjski list, 20. 5. 1963: 14).

Na Otočcu so se pionirji vključevali v zbiralne akcije starega papirja in železa, izvajali vse državne praznike, krasili grobove padlih aktivistov, spremljali Titovo štafeto – Štafeto mladosti, oskrbovali špalirni nasad hrušk in jabolk, prirejali lutkovne igre, itd. (gl. Videnič, Miklič 2016). Na šoli sta delovala uspešen pionirski pevski zbor in dramski krožek, ki sta tudi nastopila na vseh proslavah in prireditvah (isti.).

Otoški pionirji so »sodelovali na vseh javnih in razrednih proslavah. Delo pionirjev je bilo prizadevno, kar se je odražalo pri kulturnem udejstvovanju« (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.).

³⁷ Leta 1966 je bil za novosprejete pionirje poseben dan, saj so 29. 9. ob počastitvi dneva pionirjev sprejeli tovariša Tita in gospo Ulbricht v Otočcu (Kronika OŠ Otočec 1966/67, zvezek 3.: b.n.s.). Poleg sprejema pomembnih gostov so imeli tudi prijateljsko srečanje s pionirji brusniške šole.

³⁸ Vsebine in oblike sodelovanja pionirjev v jugoslovanskem prostoru so bile naslednje:

- vključevanje v proslavljanje jubilejev tovariša Tita, Zveze komunistov in dogodkov, vezanih na rojstvo in razvoj SFRJ in revolucije; aktivno sodelovanje pionirjev v tednu mladosti, na prireditvah in srečanjih, posvečenih tovarišu Titu;
- pionirje so povezovale Jugoslovanske pionirske igre, ki so potekale z določenimi temami;
- solidarnostne akcije, zbiralne akcije, delovne akcije;
- taborjenje »Sutjeska«, ki je imelo namen, da se pionirji spoznavali življenje delovnih ljudi, zgodovino NOB in dejavnost pionirjev. (Repar 1978: 10–11).

Leta 1962 je bilo jubilejno leto, proslavili so 20. obletnico ustanovitve (Kronika OŠ Otočec 1962/63, zvezek 3.: b.n.s.). Za okroglo obletnico organizacije je kolektiv hotela Grad Otočec otoškim pionirjem podaril žogo in 3 šahovske garniture (isti.).

Dejavnost šole pri proslavah, prireditvah, družabnem življenju in povezovanje s krajem

Šole so bile vpete v širša družbenopolitična, kulturna in gospodarska dogajanja (Balkovec Debevec 2014: 127). »Na vseh pomembnejših prireditvah v kraju je bila vedno navzoča tudi šola, torej učenke in učenci ter učiteljice in učitelji. Pogosto je šola tudi pripravila in izvedla kulturni program prireditve. Različne praznične dni in pomembne dogodke, ki so jih v kraju javno praznovali in kjer je bil kot pomemben sestavni del udeležencev tudi šolska mladina z učitelji. Učenci in učenke so bili vključeni v slovesnosti ob odprtju novih cest, tovarn, pomembnih stavb. Pogosto so s svojimi mentorji pripravili tudi krajši kulturni program za tovrstne prireditve« (isti: 128–131).

Ravnatelj osnovne šole Otočec se je sicer pritoževal, da šola opravlja delo, ki bi ga moralo organizirati Društvo prijateljev mladine Otočec, in izpostavil organizacijo praznovanj za najmlajše, ki jih je vedno organizirala šola, čeprav naj bi bila to naloga DPM – Društva prijateljev mladine (Kronika OŠ Otočec 1982/83, zvezek 5.: b.n.s.). Ob obisku pomembnih gostov, kot so politični veljaki, pesniki, pisatelji, druge osebnosti s področja kulture ali gospodarstva, so okrasili prostore z zelenjem, cvetjem in zastavami (Balkovec Debevec 2014: 134). Obiski pomembnih osebnosti, zlasti političnih veljakov, so tesno povezani s prazniki, ki so posebej izrazito poudarjali državno, domoljubno, ideološko vzgojo. Šoloobvezni otroci so bili vedno najbolj primerni za državno in ideološko vzgojo, saj se je tudi s pomočjo obeleževanja praznikov in poudarjanja idej gradila in oblikovala osebnost, ki naj bi ustrezala konkretnim družbenim zahtevam. Vedno so bili tem vplivom izpostavljeni tudi učitelji (isti: 135).

Do sredine šestdesetih let 20. stoletja so v kroniki Osnovne šole Otočec zapisana naslednja praznovanja: 8. marec, 27. aprila, 1. maj, 8. maj, 9. maj, 25. maj, 23. september in 29. november. Nato pa se v šolskem letu 1955/1956 pojavijo: 23. september, 29. november, 8. februar, 8. marec, 27. april, 1. maj, 25. maj in praznovanje novoletne jelke. Večji poudarek v kroniki do začetka šestdesetih let 20. stoletja so dajali praznovanju novoletne jelke in Titovega rojstnega dne. Obeleževali so vse državne praznike in tudi kakšne pomembne ali manj pomembne zgodovinske dogodke.

»Nekaj časa smo celo napad na Jugoslavijo 6. aprila praznovali, ampak samo tako, da se je obeležilo z mogoče eno šolsko uro, veliko je bilo takih ur v šoli, ko se je kakšnim dnevom posvetilo ali pa ko je letalo padlo v Štravberku, pa smo se dolgo časa tega spominjali... ta ura je bila tako nekako zgodovinska včasih pa smo tudi da je otrok kaj deklamiral iz teh časov« (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Osnovnošolska učiteljica pripoveduje »v glavnem za vse organizacije, ki so bile v kraju, je šola vedno skoraj vedno dala svoje kulturne točke in prispevek, drugače govore to je bilo pa že bolj od organizacij, kateri so bili na primer Zveza borcev« (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Šola je pomagala tudi pri pripravah, kot je na primer srečelov – učiteljica je na primer nekoč celo noč pisala srečke za srečelov.

Titova štafeta, dan mladosti, kurirčkova torbica in razne delovne akcije so bile najbolj priljubljene množične prireditve. »Večina praznikov je poudarjala pomembno vlogo pionirjev in pionirske organizacije, ki naj bi jo imeli pri izgradnji in razvoju domovine. V ospredju praznovanj je bilo ohranjanje vrednot narodnoosvobodilnega boja, osrednji lik najpomembnejših praznovanj je bil maršal Tito, predstavljen kot idol in hkrati največji prijatelj mladine« (Balkovec Debevec 2014: 139).

Od konca druge svetovne vojne pa do sedemdesetih let 20. stoletja so bile v ospredju partizanske pesmi, nato pa je duh NOB počasi izgubljal pomen. Kot je dejala osnovnošolska učiteljica, so na proslavah čedalje manj poudarjali vsebino NOB, še posebej se je začelo to dogajati po osemdesetem letu 20. stoletja. »Po 80. letu pa smo že tudi druge pesmi dajali v program, saj so bile Kajuhove in Borove lepe, samo lobanje pa to ... upiralo se mi je, ni bilo take otroške vsebine in bile so pretežke /.../ preveč teh partizanskih pesmi, pa ne da sem proti, proslave so bile že monotone, že vnaprej si vedel, kere pesmi boš izbral, težko je bilo poiskati otrokom primerno pesem« (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

V Osnovni šoli Otočec so proslavljali vse praznike, ki so bili predpisani s šolskim koledarjem in ki so jim bile posvečene spominske ure (Kronika OŠ Otočec 1988/1989, zvezek 5.: b.n.s.). Šola je sodelovala tudi s krajevnimi organizacijami in društvi. Pomagala je pri organizaciji dogodkov ali pa pripravila kulturni vložek. Večkrat je pripravila tekmovanje »Pokaži, kaj znaš«, ki je obsegalo pevske točke, deklamacije, oponašanje pevcev, nekaj časa tudi folklorne točke. Bil je večji dogodek, na katerega so prihajali tudi učenci z drugih šol (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Kulturni dom

V Št. Petru sta bili dve stavbi, v katerih so imele svoje dejavnosti ali pisarne različne organizacije in društva. Če gledamo iz smeri Novega mesta–Otočec je prvi kulturni dom, desno od njega pa je stala mestna hiša. Kulturni dom je deloval vsa leta in deluje še danes. V tem poglavju omenjam oba objekta, saj sta imela večnamenske prostore, ki so jih uporabljala tudi društva in organizacije, in sta tudi zato krojila družabno življenje v Otočcu.

V šentpetrsko občinsko hišo sta se leta 1952 preselila Občinski ljudski odbor in matični urad. V isti zgradbi so bile pisarne kmetijske zadruge in poštni urad. Ni manjkala tudi trgovina kmetijske zadruge s skladišči. Kasneje je trgovino prevzel Mercator. Krajanji so bili zadovoljni, da so bili vsi občinski uradi in kmetijska zadruga pod eno streho (gl. Dolenjski list, 27. 11. 1952: 6). V pritličju sta se tako nahajali trgovina (sprva Zadruga, nato Mercator) in pošta, v prvem nadstropju krajevni urad, v drugem pa so bili stanovanjski prostori.

V Šentpetru se je največ kulturnih in prosvetnih dogodkov odvijalo v kulturnem domu. Dom je bil zgrajen leta 1922 (Videnič, Miklič 2016: 39). Lastnik zemljišča je bila cerkev, na njem so zgradili sokolski dom (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Po podatkih iz Dolenjskega lista se je sprva imenoval Dom ljudske prosvete (med drugo svetovno vojno in nekje do sredine petdesetih let 20. stoletja). Po drugi svetovni vojni je kulturni dom prešel v last telovadnega društva Partizan, ki ga je upravljal do leta 1970 (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.). Leta 1956 lokalni časopis poroča, da so ob krajevnem prazniku odprli prenovljeni kulturni dom (Dolenjski list, 20. 9. 1956: 3). V tem obdobju (prvem desetletju po 2. svetovni vojni) so pospešeno obnavljali in na novo gradili prostore, v katerih so se odvijali kulturni dogodki, saj je bila »kulturna politika usmerjena v razvoj poklicnih kulturnih ustanov, veliko pozornost pa je namenjala tudi kulturnemu razvoju podeželja« (Pihler 1992: 69). Od takrat naprej je kulturni dom novo ime – po telovadnem društvu, ki ga je dobilo v upravljanje, so ga poimenovali dom Partizan.

Dom je bil večkrat potreben obnove. Prvič so ga leta 1963 obnovili učenci OŠ Otočec in zaposleni hotela Grad Otočec. Uredili so dom Partizan in zgradili športno igrišče za domom. S tem so pripravili prostor za kulturne prireditve v domu, za športna srečanja pa na novem igrišču za domom (gl. Dolenjski list, 6. 6. 1963: 14). Kot se spomni osnovnošolska učiteljica, je vstajala že ob šestih zjutraj in hodila urejat igrišče, kamor so pripeljali konje z vpregami, da so preorali teren, na katerem je bilo polno drevesnih korenin (14. 3. 2017, osebna komunikacija). S tem so omogočili delovanje in razvijanje marsikateremu krajevni društvu in organizaciji.

Akcija je koristila tudi osnovni šoli, saj ni imela telovadnice. Prikrajšani niso bili niti krajani, saj je obnova pomenila splošen razvoj v kraju in s tem omogočila več kulturnih in športnih dogodkov. Kljub temu so že v naslednjem letu v Dolenjskem listu poročali, da je prosvetni dom v zelo slabem stanju in bi mu bilo treba nameniti več pozornosti (Dolenjski list, 30. 12. 1964). Dom so zopet začeli prenavljati. »Dom TVD Partizan so prebelili zunaj in od znotraj, ob domu so uredili nove sanitarije s tekočo vodo, napeljali so vodovod do doma in uredili dovozno cesto« (Dolenjski list, 4. 11. 1965: 12). Otvoritev s slavnostno akademijo so imeli za otoški krajevni praznik leta 1965 (Dolenjski list, 28. 10. 1965: 6).

V domu Partizan je bila nekaj let tudi ljudska knjižnica, ki je začela delovati v Prešernovem tednu leta 1969 (Dolenjski list, 16. 1. 1969: 14). Knjižnico so uredili mladinci, ravno tako so kupili police za knjige. Kot sem že omenila, so bila sedemdeseta leta 20. stoletja zelo slaba za dom Partizan. V njem se nekaj časa niso odvijali niti kulturni dogodki, otrok pa tudi niso radi spuščali k telovadbi. Tako tudi ni bilo več pogojev za delovanje knjižnice, ki je bila stisnjena v precej nedostopen prostor za odrom. Spomladi 1975 je bil v kulturnem domu podtaknjen požar in Dolenjski list je istega leta 1975 poročal, da od požara 2000 knjig čaka na primernega skrbnika in streho nad glavo: »nekaj knjig se je začasno naselilo na šoli, za druge pa so našli prostor na nekem skednju« (23. 10. 1975: 9). Večji del knjig so namreč osnovnošolci znesli v prostor nad opuščenimi hlevi na posesti Milke Florjančič (hišno ime Tekstar), del fonda pa v osnovno šolo (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Za obnovitev knjižnice se je zavzemalo kulturno-prosvetno društvo in ob podpori Študijske knjižnice Mirana Jarca iz Novega mesta doseglo ureditev prostora za odrom prenovljenega kulturnega doma. Študijska knjižnica je dopolnila knjižni fond z novimi knjigami. Za vodenje knjižnice, ki je bila odprta vsako nedeljo po dve uri, je bila zadolžena mladinska organizacija. Jožica Jožef Beg je kot članica mladinske organizacije vodila knjižnico skozi celo srednjo šolo, dokler ni odšla na študij v Ljubljano. Delo v knjižnici jo je zanimalo tudi zaradi študijskih interesov, poleg tega pa so v srednjih šolah, predvsem gimnazijah, od mladincev pričakovali, da so aktivni v svojem kraju. Obisk v knjižnici je bil slab, verjetno tudi zato, ker je bil knjižni fond star. Iz Študijske knjižnice Mirana Jarca so občasno pošiljali nove knjige, vendar pa jih je bilo premalo, med njimi pa so bile tudi takšne, ki bralcev iz vaškega okolja niso preveč zanimale (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Zapisi iz Dolenjskega lista pravijo, da je odgovornost za dom Partizan podedovala otoška šola. Pred njimi, kot že rečeno, jo je imelo v upravljanju društvo TVD Partizan, ki pa že nekaj časa ni več na Otočcu (gl. Dolenjski list, 22. 3. 1973: 5). Z zamenjavo upraviteljev pa se je počasi

začelo spreminjati tudi ime. Iz doma Partizan v Kulturni dom, med sogovorniki znan pod imenom dvorana. To naj bi bilo nekje na začetku sedemdesetih let 20. stoletja.

Po požaru spomladi 1975 je obnova kmalu stekla (Dolenjski list, 23. 10. 1975: 9) in leta 1976 je bila notranjost doma že obnovljena. Prizidali so garderobe in pripravili prostor za avtomatsko telefonsko centralo. Prenovljena dvorana je dobila tudi centralno ogrevanje (gl. Dolenjski list, 26. 8. 1976: 11). Za novo streho in nov lesen strop je poskrbelo podjetje Novograd (Kronika OŠ Otočec 1975/76, zvezek 4.: b.n.s.). Imeli so dobro motivacijo za hitro obnovitev doma. Otoška šola je bila brez telovadnice, društva brez prostora za svoje dejavnosti, krajani pa brez zabavnih programov.

Obnova kulturnega doma oziroma nekdanjega doma Partizan se je zaključila oktobra leta 1976. Za njegovo otvoritev je Dolenjski list poročal, da so se za krajevni praznik 23. oktobra 1976 ob novem asfaltnem igrišču za prenovljenim kulturnim domom zbrali prebivalci celotnega kraja. Ravnatelj Franc Pavkovič je poudaril pomen stavbe za kulturno in športno življenje kraja. Prispevek v lokalnem časopisu poudarja, da je kulturni dom pravzaprav popolnoma nov, nova je bila vsa oprema, nov je prizidek za garderobo, pa tudi športno igrišče, ki je velika pridobitev za krajane in šolo, saj je bila ta brez telovadnice. Pouk telesne vzgoje se bo izvajal v prenovljeni dvorani kulturnega doma, služila pa bo tudi za kulturne prireditve. Po slovesni otvoritvi je šolska mladina na igrišču nastopila z gimnastično vajo (28. 10. 1976: 17).

Leta 1980 so poleg kulturnega doma začeli z dozidavo gasilskega doma. Dobili so večnamensko zgradbo, v kateri so prostor našli gasilski dom, pošta, krajevni urad in mladinski center oziroma prostor za kulturno-prosvetno dejavnost. Leta 1981 je bil položen temeljni kamen. Gradili so ga krajani z udarnišskimi urami. Več o obnovi iz tega obdobje bom omenila v delu o gasilskem društvu, saj je bila za to društvo velika pridobitev.

Sedanji kulturni dom je doživel kar nekaj obnov. Prve so bile v letih 1956 in 1963. Prva večja obnova je bila leta 1965, po obnovi pa so pripravili svečano otvoritev s slavnostno akademijo. Ravno tako je bilo leta 1975, ko so morali dom obnoviti zaradi požiga. V letu 1980 so zraven kulturnega doma začeli z dozidavo gasilskega doma, celotna gradnja pa je bila zaključena v začetku devetdesetih let 20. stoletja.

Dom je zamenjal tudi kar nekaj imen. Sprva je bil Dom ljudske prosvete (v povojnih letih). Ko je prišel v upravljanje društvu Partizan, se je preimenoval v dom Partizan. Do sredine šestdesetih let 20. stoletja je zaslediti dvojno poimenovanje: Dom prosvete in dom Partizan, zagotovo pa velja, da se je od leta 1965 imenoval dom Partizan. Leta 1973 doma ni več

upravljalo društvo Partizan, upravljanje je podedovala Osnovna šola Otočec. Od tedaj naprej se ni več uporabljalo ime dom Partizan, ampak le še kulturni dom oziroma dvorana.

Slika 21 Levo: Igrišče za kulturnim domom, igranje nogometa (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1972/1973)

Slika 22 Desno: Prednji del kulturnega doma, vhod v dvorano in šolsko igrišče po požaru spomladi 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1975/1976).

Slika 23 Zadnja stran kulturnega doma (pogled s ceste), leta 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana; enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec)

Družabni dogodki v dvorani

V kulturnem domu so se odvijale razne gledališke predstave, lutkovne predstave, nastopi pevskih zborov, kulturni programi ob državnih in krajevnih praznikih. Odvijale so se tudi kinematografske predstave. Dom je služil krajanom kot večnamenska dvorana za vse priložnosti. Ravno tako je kulturni dom definiran tudi v Slovenskem etnološkem leksikonu:

»Kulturni dom je največkrat samostojno stoječa stavba ali prostor v večnamenski stavbi, povečini namenjena t. i. kulturno-prosvetnim dejavnostim, ki zlasti v ljubiteljskih okvirih združuje pevske, gledališke, knjižničarske, folklorne, fotografske, kinematografske, zadružniško ... dejavnosti. Kulturni dom je povezan z delom kulturnih in prosvetnih društev – prostovoljnih združenj (Sokol, Orel, TVD Partizan, gasilci ...), ki so jih na Slovenskem ustanavljali od 2. pol. 19. stoletja naprej. V 70. letih 20. stoletja so postavili precej kulturnih domov« (Hazler 2004: 268).

Kot so mi pripovedovali sogovorniki, so se v kulturnem domu največkrat odvijale proslave ob različnih praznikih, gledališke igre in filmske predstave. Po pričevanju sogovornikov so se tu odvijali tudi plesi in plesne vaje za valetu (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Gledališke igre

Kulturni oz. sprva prosvetni dom je bil tudi prostor za uprizarjanje iger. Tako je Kulturno-umetniško društvo (KUD) Št. Peter 28. maja 1950 uprizorilo igro »Navadnega človeka« (Dolenjski list, 1. 7. 1950: 4). S to igro je društvo obudilo do tedaj speči oder. V naslednjem letu je bilo Kulturno umetniško društvo bolj dejavno. Na odrih prosvetnega doma so uprizorili »Županovo Micko« in kasneje še »Razvalino življenja« (Dolenjski list, 11. 5. 1951: 4). V istem letu so uprizorili tudi »Volkodlaka« (Dolenjski list, 29. 6. 1951). »Obisk je pokazal, da si ljudje želijo prireditev in iger. Naj bi prišlo vse premalo iger na oder, saj imajo tako igralce kot prostor. Kulturno-umetniško društvo pa obstaja zato, da bi dvignilo vse ljudi na višjo kulturno stopnjo« (isti.). Tudi mladina naj bi dokazala, da je željna napredka skupnosti in se rade volje udeležuje v kulturnih dejavnosti. Premalo pa naj bi bilo sodelovanja med mladino in organizacijami, slednji jim naj ne bi kaj dosti pomagali (gl. isti.). Organizacije so menile, da se skozi igro »ljudstvo pri tem vzgaja« (Dolenjski list, 29. 6. 1951: 4). Njihove prve igre so bile »Glavni dobitek«, »Raztrganci« (Kronika OŠ Otočec 1947/48, zvezek 2.: b.n.s.), »Milijon težav« (Kronika OŠ Otočec, 1948/49, zvezek 2.: b.n.s.), »Vrnitev« (Kronika OŠ Otočec, 1950/51, zvezek 2.: b.n.s.). Mladina je s pomočjo starejših igralcev uprizorila še »Razvalino življenja« (Kronika OŠ Otočec 1950/51, zvezek 2.: b.n.s.). V naslednjih letih so odigrali »Bele vrtnice«, »Nezakonsko dete« (Kronika OŠ Otočec 1951/52, zvezek 2.: b.n.s.).

Kot je zapisano v Dolenjskem listu, naj bi obisk predstav pokazal, da si ljudje želijo več tovrstnih dogodkov (Dolenjski list, 11. 5. 1951: 4). Kulturno-umetniško društvo naj bi imelo nalogo, »da bi dvignilo vse ljudi na višjo kulturno stopnjo« (isti.), pri tem se ljudstvo tudi »vzreja« (Dolenjski list, 29. 6. 1951: 4). Večkrat je v Dolenjskem listu zapisano, da kulturno-umetniško društvo ni delovalo dobro zaradi sebičnosti ljudi, nesloge in osebnih ozkih pomislekov (gl. Dolenjski list, 11. 5. 1951: 4 in 29. 6. 1951: 4).

Šentpetrčani so radi uprizarjali igre in gostovali tudi v drugih krajevnih skupnostih. Tako je bilo z igro »Domen«, ki so jo najprej predstavili na domačem odru, nato pa gostovali še po drugih krajih (Dolenjski list, 26. 1. 1961: 9). Predstavili so se tudi amaterski igralci s Trške gore in Sevnega. Odigrali so komedijo Marjana Marinca »Poročil se bom s svojo ženo« (Dolenjski list, 14. 4. 1988: 7).

Tudi sogovorniki se spominjajo: *»smo hodili na igre, ki jih je uprizarjal KUD, se je igralo, Janko in Metka se spomnim... imeli so igre in hodila sem jih gledat«* (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), *»KUD je imel kakšne igre seveda, že od vojne naprej je delovalo«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), *»pred vojno je imela tu tudi cerkev proslave ... pa igre so imeli, k je bil oder ... in po vojni so bile še igre so jih prirejal, vem ... so Miklovo Zalo tako lepo igrali tuki notr. Je bilo tako lepo,«* se nostalgичno spominja Marija Šinkovec (22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Za oglaševanje iger so uporabljali plakate v vasi, saj drugih medijev ni bilo, razen lokalnega časopisa, malokdaj pa so razposlali tudi vabila (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Oder v kulturnem domu ni bil namenjen le domačim igralcem in društvom. Na otoškem odru so igro »Pero« (francoska komedija) predstavili člani KUD Otona Župančiča (Dolenjski list, 16. 4. 1964: 14).

Oder kulturnega doma so odstopili tudi članom KUD iz Orehovice, ki so z domačini organizirali skupno prireditev. Nastopili so mešani pevski zbori iz obeh krajev (Orehovica, Otočec) in šolarji (Dolenjski list, 21. 3. 1985: 7). Ob peti obletnici svojega delovanja je tudi Mešani pevski zbor Otočec pripravil koncert z gosti. Takrat so poleg domačinov nastopili še pevski zbor iz Šentjerneja, Šentjernejski oktet in trio Novina (Dolenjski list, 23. 4. 1987: 4).

Kinematografske predstave

»Pozimi Otočani drugega družabnega življenja niso imeli, zato bi jim kino kako prav prišel« (Dolenjski list, 21. 1. 1965: 22). Otočani so si želeli, da bi jih potujoči kino večkrat obiskal in jim popestril zimske mesece. Krajanji so si na filmskem platnu radi ogledali filme, ki so jih predvajali v kulturnem domu. S filmom »Vesna« so krajane razveselili 22. septembra leta 1956 na krajevni praznik Otočca (gl. Dolenjski list, 20. 9. 1956: 3). Večkrat jih je obiskal tudi potujoči kino »Krka«. Potujoči kino je deloval v zimskih mesecih, vse skupaj so se vrteli približno štiri filmi v zimskih mesecih. Predvajali so na primer francoski barvni film »Klevška princesa« (Dolenjski list, 30. 3. 1967: 18), Ne joči, Peter, Dolina miru, Tarzanova borba, Nekateri so pritekli, Potovanje na divji zapad itd. (Dolenjski list, 13. 1. 1966: 21). Sogovorniki se filmskih predstav spominjajo. Kot mi je napisal Zvone Šeruga: »Prvi film, ki sem ga v življenju videl, je bil prav tam (op. p. kulturni dom) Na svoji zemlji« (Zvone Šeruga, 29. 1. 2017, elektronsko pismo). Jože pa se spominja filma »Koga bogovi ljubijo«, filma o Mozartu (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Olga se naslovov filmskih predstav ne spominja, vendar se spominja, da so se filmi tam vrteli »in celo vem, kdo je hodil: Kotnik iz Novega mesta je prihajal s kinoprojektorjem« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Jožica se filmskih predstav spomni iz otroštva »mislim, da so filme predvajal v kulturnem domu enkrat na teden, ampak otroci nismo hodili« (1. 3. 2017, osebna komunikacija). Kot se spominja, so bile predstave do začetka sedemdesetih let 20. stoletja, potem pa so v domove že prihajali televizijski sprejemniki in je obisk predstav upadal. Spomni pa se, da si je ogledala film Kekec, še črno belega in ve, da so hodili gledat Winetouja, kavbojke (isti.). Kot se še Zvone spominja, »so se filmi vrteli ob nedeljah popoldne, običajno črno-bele kavbojke, po petkrat do desetkrat se je film vmes strgal« (29. 1. 2017, elektronsko pismo).

Gasilsko društvo

Gasilsko društvo³⁹ na Otočcu je bilo ustanovljeno leta 1907, saj se je že v prvih desetletjih 20. stoletja pokazala potreba po sodelovanju in reševanju imetja občanov (Kronika PGD Otočec

³⁹ Gasilsko društvo je organizirana skupina ljudi, ima skupne cilje, deluje po pravilih in je tudi uradno registrirano društvo (Balkovec Debevec 2008: 76), gasilstvo je »prostovoljna društvena in poklicna dejavnost, ki se strokovno ukvarja s preprečevanjem in gašenjem požarov, odpravljanje posledic naravnih, elementarnih in prometnih nesreč« (Balkovec Debevec 2004: 139–140). Na Slovenskem imajo gasilska društva posebno mesto in se ponašajo z bogato tradicijo. »S svojim načinom organizacije so poleg nalog, za katere so bila ustanovljena, bogato razgibala tudi kulturno in družabno življenje, zato so eden najbolj reprezentativnih primerov našega družabnega življenja, ki je znal vedno presegati tudi razna osebna, politična, strankarska in druga nasprotja in povezovati ljudi« (Balkovec Debevec 2008: 76). Pomembna je bila narodno buditeljska vloga gasilstva. Še pred 1. svetovno vojno so bile močne težnje po rabi slovenščine pri poveljevanju in sestavi pravil. Poudarjanje nadstrankarske pripadnosti gasilstva je bilo in je ostalo pomembna stalnica položaja gasilstva v družabnem življenju. Gasilski domovi so še središča kulturnega in družabnega življenja. Gasilske veselice so bile dolgo in

1997: 3). Oblikovala se je vaška požarna obramba, ki so jo sestavljali gospodarji kmetij. S prostovoljnimi prispevki so zgradili prvi gasilski dom ter nabavili najnujnejšo opremo. Šentpetrsko požarno obrambo so podpirali tudi otoški grofje in okoliško plemstvo. Sčasoma se je v društvo začela vključevati tudi šolska mladina. Med 1. svetovno vojno društvo ni bilo aktivno, saj je bila večina članov mobilizirana v vojsko. Med 2. svetovno vojno pa je bilo uničene večine opreme (čelade in uniforme) (Kronika PGD Otočec 1997: 5). Original listine o ustanovitvi društva so med vojno izginile (Dolenjski list, 18. 4. 1957: 3).

Po drugi svetovni vojni so izvolili novo vodstvo ter začeli z delom. V društvo so se vključevali tudi novi mladi člani in pionirji (gl. Kronika PGD Otočec 1997). Ustanovili so okrajno gasilsko zvezo, ki je pogosto organizirala gasilska srečanja in tekmovanja z orodjem (Kronika PGD Otočec 1997: 6). Sestavili so skupine pionirjev, ki so se udeležili prvega zleta bratstva in enotnosti v Novem mestu (isti.).

Leta 1976 je bila dana pobuda za izgradnjo novega gasilskega doma. Imeli so težave pri lokaciji, vendar so se na koncu odločili za sedanjo lokacijo. Samo pridobivanje lokacije in gradbenih dokumentov je trajalo vse do leta 1981 (Kronika PGD Otočec 1997: 11).

Leta 1981 se je začela gradnja novega gasilskega doma. Jože Lampret, predstavnik pokrovitelja Krke – Tozd Grad Otočec, je položil temeljni kamen za začetno gradnjo novega gasilskega doma (Dolenjski list, 2. 7. 1981: 18). Zgrajen je bil do prve plošče in urejena je bila vsa dokumentacija (Kronika PGD Otočec 1997: 14). Kot je zapisano v Dolenjskem listu, so se krajanji trudili postaviti nov gasilski dom (2. 9. 1982: 14). Zgradba je bila namenjena za shranjevanje gasilske opreme in druge potrebe gasilcev, nekaj prostorov je bilo večnamenskih, kar je bilo v korist vsem krajanom (isti). Gasilski dom so gradili krajanji z udarniški urami, nekateri so si vzeli celo dopust (isti.). Pri gradnji novega doma so sodelovali tudi učenci otoške šole (Kronika OŠ Otočec 1980/81, zvezek. 4: b.n.s.). Šola je spodbujala k temu, da se zgradi na tej lokaciji, saj je tako vedela, da bodo prostori telovadnice in večnamenske zgradbe prešli v dobre roke – gasilskemu društvu.

Streha novega gasilskega doma je bila končana 22. 8. 1982 s postavitvijo mlaja in znakom sirene (Kronika PGD Otočec 1997: 15). Leta 1983 so dela še potekala, počasi se je začelo zapiranje poslopja in dom je dobival svojo obliko.

so ponekod še pomemben družabni dogodek na podeželju, vendar imajo včasih slabšalen prizvok. (Balkovec - Debevec 2004: 139–140)

Gradnja doma se je nadaljevala v leto 1984. Leta 1985 je bil gasilski dom skoraj zgrajen.

Za krajevni praznik Otočca je leta 1989 potekala tudi slovesna otvoritev novega gasilskega doma in večnamenskega doma družbenih organizacij in društev (Dolenjski list, 28. 9. 1989: 4). Gasilci so že leta 1981 položili temeljni kamen, celotna gradnja pa je potekala osem let, največ z udarnišskimi urami (gl. isti.).

Gasilsko društvo Otočec je bilo aktivno vsa leta. Člani so se udeleževali tekmovanj, kjer so beležila veliko uspehov. Šolskim otrokom so tudi večkrat prikazali kakšno gasilsko vajo (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Slika 24 S postavljanjem mlaja so proslavili zaključna dela na strehi novega gasilskega doma (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1981/1982).

Aktivnosti na področju družabnega življenja

Ko sem sprva zbirala podatke iz kronik in časopisa, je vse kazalo na to, da gasilsko društvo v Otočcu ni bilo aktivno na področju družabnega življenja, edina izjema veselice ob jubilejih in prejemu nove gasilske opreme.

Leta 1957 je gasilsko društvo praznovalo 50-letnico svojega obstoja. Člani so pripravili proslavo, povorko z vojaško godbo in veselico v prosvetnem domu (Kronika PGD Otočec 1997:

9) oz. kulturnem domu. V slavnostni sprejem so vključili tudi pionirje (Dolenjski list, 18. 4. 1957: 3). Leta 1960 je bilo gasilsko društvo bogatejše za novo brizgalno. V ta namen so 14. avgusta priredili proslavo, na kateri so slavnostno sprejeli novo pridobitev. Pripravili so tudi mokre vaje. Proslavljali so skupaj s sosednjimi gasilskimi društvi (gl. Dolenjski list, 11. 8. 1960: 1). Novo pridobitev so dobili tudi leta 1974, in to nov gasilski avtomobil ter motorno brizgalno. V ta namen so na Pluski priredili slovesnost (Dolenjski list, 1. 8. 1974: 4).

70. obletnico svojega obstoja je društvo obeležilo leta 1977. Proslavljali so 2. in 3. julija. Hkrati so proslavili še Titove in partijske jubileje. Imeli so mimohod čet, kulturni program, podelitev priznanj zaslužnim članom, razstavo, razvitje prapora in še marsikaj (gl. Dolenjski list, 23. 6. 1977: 19). Istega leta so pripravili tudi gasilsko veselico, na kateri so krstili novo brizgalno (Kronika PGD Otočec 1997: 17). V letu 1990 je bila po dolgem času organizirana veselica 30. junija (isti.: 25).

Iz pogovorov s sogovorniki sem predvidevanje o nedejavnosti gasilcev na področju družabnega življenja lahko le zavrgla. Sogovorniki so kot enega izmed najbolj aktivnih društev vsi izpostavili ravno Gasilsko društvo Otočec. *»Pa gasilci so velik prirejal, ja zelo veliko, veselice, so bili zelo dejavni, lej, so mel gasilski dom, pa je bil tako kilav, veselice smo pa mel take lepe in tako muzko, k nam so prvi prišli Slaki špilati, to je bilo lepo«* (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). To potrdi tudi Štefka Pucelj: *»/.../ ja, gasilci so pa imeli veselice več let pri Tekstarjevih na vrtu, pa so imeli pri Vidrihovich na vrtu ... gasilci, največkrat da se spomnim da so imeli (op. p. veselice), enkrat se spomnim, da so imeli, poleti, ansambel, enkrat je bilo uzad za trgovino tastaro so tam špilali, pa v dvorani pozimi, gasilci so bili dejavni še najbolj«* in nadaljuje *»oder so naredili sami, bili so pridni in požrtvovalni, tudi pri Tekstarjevih pod kozolcem so betonsko ploščo naredili, da je bilo plesišče«* (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Kot pa se tudi spominja, so vedno poslovali z izgubo, čeprav je veliko bilo obiska. Kot sama pravi, je po vsej verjetnosti iz neznanih razlogov *»denar dobival noge«* (isti.). Štefka je na veselicah tudi večkrat sodelovala pri peki mesa, pečenka je šla najbolj v promet. Sogovorniki so gasilske veselice označili kot prijetne (Melita Pečjak, 27. 2. 2017, osebna komunikacija), v spominu imajo veliko zbranih domačinov, *»bila je celotna vas«* (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija). Gasilske veselice so bile za vaščane res nekaj posebnega in *»vsako leto smo čakali gasilsko veselico, te so bile tudi zelo obiskane, navsezadnje smo bili vsi otroci pri gasilcih«* (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Pravi tudi, da je bilo gasilsko društvo najbolj aktivno na področju družabnega življenja, *»ker smo se vsi našli, kateri smo kolikor toliko videli dlje od svojega nosa in smo se tu lahko dosti društveno in družabno*

izživljali, ker je gasilsko društvo organiziralo veselice in druge prireditve, delali smo za družabno življenje» (isti.).

Če povzamem, je bila veselica vsaj enkrat letno, kdaj pa tudi večkrat. Gasilci so bili iznajdljivi in požrtvovalni, sami so postavili oder in uredili prizorišče dogajanja, namenjenega vsem vaščanom. Veselice so se odvijale, kjer so pač dobili prostor na razpolago, največkrat na vrtovih, omenjata se tudi dvorana v kulturnem domu in Pluska.

Sogovornik Jože je bil med drugim tudi član gasilskega društva Otočec, zato me je zanimalo, kako to, da v njihovi kroniki ni zapisa o vsakoletnih veselicah. Odgovoril mi je *»ker to je bilo tako rutinsko ... do veselic smo imeli odpor, ker iz ekonomskega vidika gledano je bilo neproduktivno ... in mi smo to, ker pač drugačne rekreacije, veselja, druženja ni bilo in drug ni bil noben tako organiziran kot gasilci, smo pač gasilci organiziral vsako leto veselico, enkrat na leto obvezno«* (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija).

Kulturno-umetniško društvo

Partizani so imeli že med drugo svetovno vojno pestro kulturno življenje,⁴⁰ kar izpričuje tudi Bože Repe v knjigi *»S puško in knjigo«*, kjer zapiše: *»Osnovna oblika partizanske kulturne dejavnosti so bili mitingi. Na njih so poleg govornikov nastopali tudi recitatorji in pevci ter gledališčniki v improviziranih gledaliških predstavah«* (2015: 105). Omenjeni mitingi so se ohranili tudi v povojnem obdobju in lahko bi rekli, da so tovrstne kulturne dejavnosti, rojene med NOB, ohranile in izvajale v vseh povojnih letih.

Delo kulturnikov se je nadaljevalo tudi po vojni, ko so nalogo prevzeli organi civilne oblasti. Po osvoboditvi so skrbeli za kulturno življenje in kulturno dediščino.

Organizacija za kulturo in prosveto je v prvih povojnih desetletjih delovala tudi v Otočcu, in sicer pod imenom Kulturno-umetniško društvo Otočec. Društvo je bilo ustanovljeno novembra leta 1947 in se je sprva imenovalo Kulturno prosvetni svet. Obsegalo je vasi Grčevje, Ždinja vas in Št. Peter. Skrbelo je, da se pridobitve narodnoosvobodilnega boja izvajajo v družbenih organizacijah (Kronika OŠ Otočec 1947/48, zvezek 2.: b.n.s.). Kulturno prosvetni svet Št. Peter se je v šolskem letu 1948/49 preimenoval v Kulturno umetniško društvo (KUD) (Kronika OŠ Otočec, 1948/49, zvezek 2.: b.n.s.). V to društvo je spadala tudi pevska sekcija, ki je bila po pričevanju sogovornikov zelo aktivna. K pevskim zborom so odhajali množično (Jožica Jožef

⁴⁰ Že v času druge svetovne vojne so se kulturni delavci vključevali v NOB, se borili in umetniško ter kulturno ustvarjali. Po pomembnih ustvarjalcih slovenske kulture so bile poimenovane tudi posamezne partizanske enote. Značilnost kulturno-prosvetne dejavnosti je vsekakor množičnost, spontanost umetniškega izražanja, vseslovenskost in organiziranost v OF (Durjava 1992: 70).

Beg, 3. 1. 2017, osebna komunikacija), sprva ga je vodila Barbka Medja, ki je bila *»čudovita zborovodkinja in nas je zelo lepo naučila peti, da smo bili dober zbor, peli smo na vseh proslavah«* (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Peli so mešane pesmi, večina s partizansko tematiko in narodne pesmi (isti.).

Svoje akcije in dela so prikazovali v prosvetnem domu oziroma kasneje v domu Partizan. Kulturno društvo Otočec se je v novoletnem času trudilo za kulturno vzdušje, prav tako ob slovenskem kulturnem prazniku; sodelovali so pri vsaki kulturni prireditvi.

Delovanja v društvu se spominja tudi članica KUD Jožica Jožef Beg: *»Sodelovala sem v dramski skupini, ampak nisem igrala, bila sem bolj pomočnica pa prišepetovalka ... ko so nastopal v kulturnem domu, obisk je bil velik ... tako kot zdaj... dvorana je bila vedno premajhna za te dogodke«* (1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Na začetku osemdesetih let 20. stoletja se je društvo imenovalo Kulturno umetniško društvo Otočec (KUD Otočec), nato pa se je v drugi polovici osemdesetih let preimenovalo v Kulturno društvo Otočec. Društvo je delovalo enako kot poprej in bilo zadolženo za iste kulturne dogodke in prireditve. Imelo je tudi svoj mešani pevski zbor (mešani pevski zbor KUD Otočec) in dramsko zasedbo.

TVD Partizan

Po drugi svetovni vojni v ospredje⁴¹ pride telovadno društvo Partizan. Prizadevalo si je za načrtno vzgojo mladine (Cerar 2005: 111). Partizan je bila zveza za *»športno rekreacijo in telesno vzgojo, družbena organizacija, ki spodbuja, razvija in organizira športno-rekreativno dejavnost in telesno vzgojo za vse starostne skupine, še posebej za otroke in mladino«* (Bužga 1994: 263).

Omenjeno društvo je delovalo tudi v Otočcu. Pod okriljem so imeli dom Partizan, ki se je na začetku sedemdesetih let 20. stoletja preimenoval v Kulturni dom, ko ga ni več upravljalo društvo Partizan. V TVD Partizan so bile vključene sekcije: nogomet, odbojka, namizni tenis, šah, prosvetna dejavnost in mali nogomet (Dolenjski list, 13. 1. 1966: 22).

⁴¹ V začetku 30-ih let 20. stoletja so imela telesnovzgojna in kulturna društva vlogo pri ohranjanju stika z volilno bazo razpuščenih strank, istočasno ko je bilo politično življenje v Kraljevini Jugoslaviji omejeno (Pavlin 2005: 62). Začetki prirejanja različnih športnih in drugih tekmovanj so se odražali v kmečkih in športnih panogah. Za njih so skrbele različne kulturno-prosvetne zveze. Zveza kmečkih fantov in deklet, njihovi telesno-vzgojni odseki so se posvečali *»kmetsko-mladinskemu športu«* (isti: 63). V začetku 20. stoletja, ko se pojavijo sokolska društva, šport in telovadba nista bila več družabno-socialna in narodno-vzgojna dejavnost. Postala sta profesionalna, strokovna in množična. V Otočcu so pred 1. svetovno vojno delovali tako orli kot sokoli.

Mladina v Otočcu se je za šport zelo zanimala, bil jim je zelo pri srcu, prav tako so se zavedali njegove pomembnosti (Dolenjski list, 24. 6. 1950: 4). Oviro so jim predstavljali starši, saj jim niso dovolili, da bi se udeleževali večernih vaj (Dolenjski list, 14. 8. 1953: 3), ki jih je pripravljalo društvo Partizan. Že leta 1957 so se člani društva Partizan zavedali, da ne delujejo dobro in da je čedalje manj članov (Dolenjski list, 31. 1. 1957: 5). Krivili so organizacijo dela, zaradi katere so bili dejavni le pionirji, ki so sodelovali na raznih prireditvah. Kljub slabemu delovanju je društvo beležilo več uspehov. Sklenili so, da bodo v prihodnje posvetili telesni kulturi več pozornosti in aktivno vključevali šolsko mladino (Dolenjski list, 30. 12. 1964: 16), vendar društvo vseeno ni bilo tako aktivno, kot bi lahko bilo. Najaktivnejša je bila sekcija za mali nogomet, ki je sodelovala na različnih občinskih prvenstvih (Dolenjski list, 13. 1. 1966: 22). Primanjkovalo jim je kadra za vodenje. Leta 1968 so se na pobudo mladinske organizacije sestali člani TVD Partizan Otočec in gostje iz Novega mesta. Razpravljali so o delovanju društva in prišli do ugotovitve, da je zanimanje članstva za dejavnost društva velika, vendar je bil pristop vodstva nepravilen (Dolenjski list, 21. 11. 1968: 9). V tem letu so vse svoje moči usmerili v obuditev društva, vendar ni bilo rezultatov. V sedemdesetih letih 20. stoletja je društvo prenehalo delovati.

V prvih povojnih desetletjih so bili zelo dejavni na kulturnem in družabnem področju, prav tako pri doseganju rezultatov.

Pripravili so celodnevni festival s kolesarskimi dirkami, tekme v plavanju (14. 8. 1953: 3), smučarska tekmovanja pionirjev in mladincev (Dolenjski list, 19. 2. 1954: 3) ter tekmovanje v šahu (Dolenjski list, 5. 8. 1950: 4). Organizirali so tudi več tekmovanj in gostovanj v malem nogometu (Dolenjski list, 4. 8. 1966: 10). Sodelovali so tudi v programu ob različnih praznikih.

Moji sogovorniki se njihovega delovanja niti ne spominjajo; v spominu ga imajo le bežno. *»TDV Partizan je bil, ko sem že jaz kot otrok, ko sem bila majhna, samo je vse skupaj zamrlo. Drugače pa so vse usposabljal, je bilo to organizirano«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Krajevna konferenca SZDL

Organizacija SZDL⁴² je temeljila na prostovoljstvu, odprtosti, povezanosti strokovnega in prostovoljnega dela, vključenost v okolje in povezovanje najrazličnejših dejavnikov (Blaha

⁴² Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije je nastala na podlagi izkušenj predvojnega ljudskofrontnega gibanja, iz Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Preimenovala se je na 4. kongresu OF leta 1953, s težnjo po prilagoditvi vloge in dejavnosti razvojnim potrebam socialistične samoupravne družbe (Vlaj 1998: 111). SZDLS je obstajala od leta 1953 do leta 1990.

1986: 5). Organizacija je spodbujala prostovoljno delo, in sicer zaradi bogatitve vsebine in obsega posameznih dejavnosti kot tudi zaradi razvijanja humanejših odnosov med ljudmi. V prostovoljno delo v okviru krajevnih skupnosti je vključevala čim širši krog delovnih ljudi in občanov, od pionirjev do upokoencev, s čimer je prispevala k utrjevanju generacijske povezanosti (isti. 6). Bila je kot politična organizacija, vendar je delovala tudi na kulturnem področju. Državljanji so bili v organizacijo vključeni samodejno. Podeljevala je tudi priznanja za delo npr. na kulturnem področju in takšno priznanje za svoje delo na kulturnem področju je dobila tudi moja sogovornica osnovnošolska učiteljica (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Sogovornikom dejavnost SZDL-ja ni ostala posebej v spominu, vendar je organizacija sodelovala pri nekaterih proslavah. Znan podatek je, da naj bi organizirala proslavo ob dnevu republike leta 1985, vendar je ta zaradi pomanjkanja prostora odpadla (Dolenjski list, 28. 11. 1985: 4). Lahko da je bila večkrat glavna organizatorka, vendar o tem ni podatkov, krajanji pa se tudi ne spominjajo, saj je bila pri vseh proslavah vedno vidna le šola (pionirji in mladinci), niso pa poznali glavnih organizatorjev. Kot je tudi povedala osnovnošolska učiteljica, je šola sodelovala s SZDL (14. 3. 2017, osebna komunikacija). SZDL je sodelovala pri pomembnejših dogodkih v kraju (npr. otvoritvi dvorane), in sicer tudi pri sami organizaciji (isti.).

Kulturno turistično društvo

V Otočcu je delovalo tudi Kulturno turistično društvo, ki ga sogovorniki ravno tako niso izpostavljali, saj njegovo aktivnost vidijo šele v današnjih časih. Ustanovljeno je bilo leta 1966 zaradi gradu Otočec, ki je postal od šestdesetih let 20. stoletja naprej zelo privlačen za turiste. Združeno je bilo s Šmarjeto in se je imenovalo Turistično-kulturno društvo (Dolenjski list, 5. 6. 1969: 23) oziroma Športno-turistično društvo Otočec–Šmarješke Toplice (Markelj 2017). Društvo je bilo dejavno tako na turističnem kot kulturnem področju. V člankih Dolenjskega lista je bil najodmevnejši dogodek »Pod dedovo lipo«, ki ga je organiziralo omenjeno društvo. Delovali so v okviru prireditve Dolenjsko poletje. Turistično-kulturno društvo se je zelo povezovalo s kolektivom hotela Grad Otočec. Skupaj so pripravljali različne kulturne, kulinarne in zabavne prireditve, plese in koncerte. Društvo je delovalo tudi v vasi Otočec, kjer je leta 1969 skupaj z drugimi organizacijami in društvi poskrbela za čistost kraja, ureditev okolice in avtobusne postaje (Dolenjski list, 5. 6. 1969: 23).

Prostori družabnosti zunaj vasi Otočec

Beceletova jama

Beceletova jama je po drugi svetovni vojni postala prostor družabnosti, proslav in spominskega obeležja. Krajevna organizacija Zveze borcev je na tem mestu največkrat organizirala proslave ob praznikih, kot sta dan ustanovitve OF in praznik dela. Poleg šole, ki je bila zadolžena za čiščenje in urejanje, so bili nekakšni oskrbniki spomenikov NOB. V tem poglavju bomo spoznali organizacijo Zvezo borcev in praznike, ki so jih organizirali ali koordinirali, ter druge praznike, vezane na NOB in organizacijo s strani Zveze borcev. Ne smemo pozabiti Lovske družine Otočec, ki je prevzela praznik dan borca in ga ravno tako obeleževala pri Beceletovi jami in Starem gradu, dokler ni dobila lastnega doma na Pahi.

Kot je bila praksa v Jugoslaviji, je mladina večkrat obiskovala spominska obeležja iz časov NOB. Pri obeležjih so svoj govor imeli borci ter mlade poučili o narodnoosvobodilnem boju in revoluciji. Prostor so uporabili za različne proslave, vezane na NOB in revolucijo.

Beceletovo jamo je obiskal tudi Jamarski klub Novo mesto, in sicer med organiziranim pohodom na Stari grad in Trško goro. Pri jami je predsednik kluba spomnil na tragične dogodke.⁴³ Novomeški jamarji so sklenili, da se njihov klub od tedaj naprej imenuje po narodnem heroju Vinku Paderšiču - Batreji (Dolenjski list, 31. 1. 1964: 18). Za 1. maj je mladina ESŠ ravno tako obiskala Beceletovo jamo, kjer so proslavo z recitacijo Faturjeve pesmi Minuta tišine namenili padlim borcem (Dolenjski list, 10. 5. 1962: 9). Kot že omenjeno, so Beceletovo jamo obiskovali predvsem ob državnih praznikih, vezanih na NOB. V letu 1975 je novomeški Partizan v sodelovanju z občinsko konferenco SZDL organiziral množični pohod k Beceletovi jami (Dolenjski list, 1. 5. 1975: 4). Na dan mladosti so imeli mladi iz osnovnih in srednjih šol Novega mesta organiziran pohod od Novega mesta do Beceletove jame. Program so jim pripravili člani družbenih organizacij in jim pri sami jami pripravili kulturni program (Dolenjski list, 31. 5. 1979: 1).

Slavna Beceletova jama je gostila več obiskov pohodnikov, ki so si prišli ogledat obeležje NOB ter spoznati njegovo zgodovino. Da pa so z leti spominska obeležja padlim partizanom med mladimi izgubljala pomembnost, govori tudi prispevek iz Dolenjskega lista – *Utrujena mladost na pohodu* (Dolenjski list, 2. 4. 1981: 4). Dijakinje iz zdravstvene šole so imele orientacijski pohod do Starega gradu in velika napaka je bila, da so šle mimo Beceletove jame, »ne da bi jo

⁴³ Leta 1942 so Italijani zajeli aktiviste OF iz novomeškega okrožja pri Beceletovi jami in v jami pod Trško goro.. Vinko Paderšič je streljal na italijanske okupatorje, dokler mu ni ostal zadnji naboj, ki ga je namenil sebi (Dolenjski list, 22. 9. 1960: 5).

opazile ali da bi jih kdo iz vodstva opozoril na ta spomenik iz naše revolucionarne preteklosti« (isti.).

Slika 25 Proslava (ob kateri priložnosti ni znano) pri Beceletovi jami (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/78).

Zveza borcev

Naloge članov Zveze borcev⁴⁴ v Jugoslaviji so bile: »1.) reševanje socialno humanitarnih vprašanj borcev in udeležencev NOB po osvoboditvi, 2.) zakonsko urejanje pravic borcev in udeležencev narodnoosvobodilnega boja, vojaških vojnih invalidov in žrtev vojnega nasilja, 3.) razvijanje dejavnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, 4.) razvijanje mednarodnega sodelovanja, 5.) pospeševanje dejavnosti na področju kulture in umetnosti, založništva, zgodovinopisja, informatike in medmrežja, 6.) sodelovanje z

⁴⁴ Zveza združenj borcev NOB Slovenije se je ustanovila 4. julija leta 1948. Ustanovljena je bila v Unionski dvorani v Ljubljani. Leto prej je bila ustanovljena Zveza borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije, na pobudo Josipa Broza Tita. Zveza je bila nestrankarska, domoljubna organizacija civilne družbe (ZZB NOB Slovenije 1998: 19). Člani so lahko postali nekdanji borci NOV, aktivisti OF in drugi, ki so aktivno podpirali osvobodilno gibanje, udeleženci odpora proti okupatorju zunaj Slovenije ter žrtve fašističnega nasilja (Cigale 2001: 276). Po družbenih spremembah leta 1990 je zveza izgubila status družbenopolitične organizacije in se leta 1991 preoblikovala v Zvezo združenj borcev in udeležencev NOB Slovenije (isti.). Od leta 1997 so se v zvezo lahko vključevali tudi tisti, ki niso udeleženci NOB; s tem je postala splošna domoljubna organizacija, ki ohranja in razvija izročila in vrednote NOB (isti.: 275).

družbenimi organi oblasti, političnimi strankami in organizacijami civilne družbe, 7.) ohranjanje in razvijanje izročila in vrednote NOB z delovanjem borcev enot in služb narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ter spomeniške dejavnosti« (gl. isti: 20).

Njene zadolžitve, ki nas bodo tu najbolj zanimale, so bile obnavljanje porušene domovine in razvoj družbe na vseh področjih (utrjevanje ljudske oblasti, gospodarstva, socialnega in zdravstvenega varstva, kulture, prosvete, šolstva itd.) ter prenašati te izkušnje na mlade generacije (ZZB NOB Slovenije 1998: 22). Med drugim je bila tudi zadolžena za postavitve in vzdrževanje spomenikov in spominskih znamenj, urejanje grobišč padlih ter za ureditev muzejev in spominskih zbirk NOB (Cigale 2001: 276).

Zveza združenj borcev NOB Slovenije je izpeljala številne slovesnosti ob jubilejih upora proti okupatorju, prireditve, povezane s spominom na pomembne boje z okupatorji in njihovimi pomagači, spomin na posamezne tragične dogodke teh enot in služb med narodnoosvobodilnim bojem, množične komemorativne slovesnosti v spomin padlih borcev, Kurirčkov festival, Kurirčkova pošta, sodelovanje pri organizaciji Titove štafete itd. (ZZB NOB Slovenije 1998: 46–47).

V Št. Petru je bila Zveza borcev ustanovljena v šolskem letu 1949/50 (Kronika OŠ Otočec 1949/50, zvezek 2.: b.n.s.), njihove prve naloge so bile postaviti spomenike padlim borcev v Otočcu. Odkritje prvega spomenika je potekalo na 10. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte – 27. 4. 1951 (Kronika OŠ Otočec, 1950/51, zvezek 2.: b.n.s.). Prizadevali so si, da bodo postavili spomenike vsem padlim borcem in žrtvam druge svetovne vojne.

V Otočcu je delovala Zveza borcev Otočec, kjer je v sodelovanju z drugimi pripravljala proslavo ob dnevu borca (Dolenjski list, 29. 6. 1956: 5), dnevu vstaje (Dolenjski list, 20. 7. 1956: 5), krajevnem prazniku Otočca (Dolenjski list, 20. 9. 1956: 3), kurirčkovi pošti, štafeti mladosti, spominski komemoraciji itd. Mladino so seznanjali s spomini iz narodnoosvobodilnega boja, ob različnih praznikih in priložnosti so jim približali dogodke, ki so se dogajali pri Beceletovi jami in podobno. Zveza borcev Otočec je sodelovala tudi z drugimi društvi in organizacijami v Otočcu. Pri nekaterih dogodkih je bila glavna organizatorica, pri nekaterih pa le sodelovala pri pripravah.

Na Otočcu je v prvih povojnih letih obstajala tudi organizacija Osvobodilne fronte (OF). Njeni člani so pripravljali bralne večere, ki so se jih vaščani v zimskem času z zanimanjem udeleževali (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.).

Stari grad

Na vzpetini kilometer od vasi Otočec stoji Stari grad. Po eni izmed pripovedk naj bi grad zgradil velikan Samson, zato naj bi bila še zdaj na zid naslikana orjaška moška oseba, ki drži vogal na rami. Ena izmed pripovedk govori o tem, da so grad sezidali že leta 37 ali 11 pred našim štetjem (Dolenjski list, 7. 3. b 1974: 32). O nastanku gradu in sami zgodovini kroži mnogo pripovedk. Prvič se ga v listinah omenja leta 1300 v povezavi z njegovimi lastniki Altenburg (Stari grad 2017). Leta 1418 je bil grad prodan Celjanom, sredi 19. stoletja pa so ga podedovali grofje Margheri di Comandona (isti.). Grofica Alma Margheri je med obema svetovnima vojnama grad podarila konventu usmiljenih bratov iz Kandije (Jakše Gazvoda 2009). Med drugo svetovno vojno je bil tako kot grad Otočec požgan in po vojni tudi deloma obnovljen (isti.). Po drugi svetovni vojni je bil grad nacionaliziran in ga je v skrbništvo vzela Skupščina občine Novo mesto (Jakše Gazvoda 2009). Leta 1972 je Skupščina občine Novo mesto grad predala v upravljanje tovarni zdravil Krka (isti.)

Slika 26 Stari grad (vir: Otočec (spletna stran); Stari grad, 13. 5. 2017).

Njegove prostore so po drugi svetovni vojni uporabljali največkrat ob dnevu borca, ko se je v poslopih gradu odvijal kulturni program. Ko je Lovska družina Otočec dobila svoj dom na Pahi, na Starem gradu niso več prirejali proslav. Drugih prireditev na tej lokaciji ni bilo zaslediti, le travnik pod gradom je večkrat uporabljala šola za izvajanje svojih interesnih dejavnosti.

Stari grad je eden izmed dokazov, da se grad Otočec ne bi razvil, če mimo ne bi potekala avtocesta. Prostori Starega gradu so bili in so še vedno prazni, grad pa tudi ni doživel večjih obnov. Še vedno sameva na vzpetini, medtem ko je v prostorih gradu Otočec hotel za premožne goste.

Lovska družina Otočec

Lovska družina Št. Peter je bila ustanovljena leta 1946 in je bila predhodnica današnje lovske družine Otočec (Dolinar 1997: 21). V letu 1950 sta se na pobudo članov združili Lovska družina Št. Peter in Lovska družina Bela Cerkev, ime društva je bilo Lovska družina Št. Peter (isti.), od leta 1955 pa LD Otočec. Družino so na začetku sestavljali večinoma kmetje in delavci, »združili so se preprosti podeželski ljudje, ki jih je družila strast do lova in ljubezen do narave« (Dolinar 1997: 3).

Ob 25-letnici obstoja, so razvili svoj zaščitni znak – prapor. Družina ni imela svojega prostora, zato jim je tovarna zdravil Krka odstopila poslopje Starega gradu. Ob svojem jubileju so proslavili tudi dan borca (Dolenjski list, 1. 7. 1971: 15). Krka je bila tudi njihov pokrovitelj proslave ob njihovem jubileju. Proslava je potekala dva dni, pripravili so odmeven kulturni program (gl. isti.). Igral jim je ansambel Košmrlj; nastopal je tudi pevski zbor »Gorjanci« (Dolenjski list, 1. 7. 1971: 15). Na isti lokaciji so proslavili svoj 30. jubilej. Prvi dan so pripravili zabavo ob tabornem ognju, drugi dan pa so počastili 35-letnico vstaje slovenskega naroda in 30-letnico ustanovitve svojega društva (Dolenjski list, 12. 8. 1976: 15). Ravno tako so za svoj jubilej pripravili slavje pri Beceletovi jami, kjer je potekala spominska slovesnost v počastitev padlih borcev in aktivistov, združena s sprejemom lovskih patrolj in s kulturnim programom, na katerem so sodelovali tudi otoški šolarji (Dolenjski list, 18. 8. 1977: 22). Ob svojem jubileju so proslavili tudi vse Titove in partijske jubileje. Po kulturnem programu je sledilo tovariško druženje z lovsko veselico (isti.). Lovci so svoje jubileje in druge prireditve do leta 1978 prirejali v prostorih Starega gradu.

Leta 1975 so na Vrh pri Pahi odkupili parcelo in začeli graditi lovski dom. Zgrajen je bil s prostovoljnimi delovnimi urami in prostovoljnimi prispevki. Naslednje leto je bil dom pod streho, šop strehe so okrasili s smrekico. Gradnja se je končala leta 1978. Novi dom so slovesno odprli s kulturnim programom, na katerem so sodelovale tudi druge lovske družine. Otvoritev so nadaljevali z lovsko veselico (gl. Dolinar 1997: 129).

Ko so imeli zgrajen svoj dom, so svoje proslave prirejali prav tam. »Njihov praznik«, ki so ga organizirali vsako leto, je bil dan borca. Tako so omenjeni praznik proslavili tudi na novi

lokaciji. Pri organizaciji so jim pomagali še otoški borci (Zveza borcev), krajevna skupnost in otoška mladina (Dolenjski list, 2. 7. 1981: 18). Svojo 40-letnico so proslavili leta 1987, ravno tako pri lovskem domu na Pahi (Dolenjski list, 30. 7. 1987: 4).

Otočec ali Otočca?

Avtocesta Ljubljana–Zagreb; Cesta bratstva in enotnosti

Gradnja avtoceste oziroma hitre ceste Ljubljana–Zagreb, znane tudi kot Cesta bratstva in enotnosti, bo obravnavana z dveh vidikov: 1.) kot splošna gradnja avtoceste, ki je Otočec z okolico spremenila v turistično točko in mu dala splošno pomembnost in prepoznavnost, in 2.) kot splošno družabno okolje, saj je v času gradnje avtoceste ob delu potekalo tudi živahno družabno življenje.

Po mojem mnenju in mnenju mojih sogovornikov je bila izgradnja ceste za Otočec prelomno obdobje, saj lahko od takrat začnemo govoriti o dveh Otočcih, in sicer o vasi, ki je vsa leta zaostajala v modernizaciji in po večkratnih ugotovitvah krajanov tudi v skrbi za čistočo, in o drugem, tj. »turističnem« Otočcu,⁴⁵ kjer so rasli objekti, ki so domačini lahko našli zaposlitev, prostor pa so zgodaj komunalno modernizirali, saj je postal pomembna turistična destinacija, kamor so zahajali in se tam ustavljali elitni gosti. Z drugega vidika pa je gradnja ceste bratstva in enotnosti predstavljala splošno družabno okolje, saj so se ob udarni delovni akciji družili mladi s celotne Jugoslavije. Ob gradnji so si krajšali večere z različnimi razvedrilnimi programi, med udarniško akcijo je vladalo veselo vzdušje.

Po osvoboditvi je maršal Tito dal pobudo za izgradnjo ceste z besedami: »Da bi bili napredna dežela, moramo najprej zgraditi avtocesto med Zagrebom in Beogradom in na ta način povezati ne le naših največjih mest, ampak tudi na tisoče prebivalcev, desetine mest ob tej poti. Z delom velja pokazati, s kakšnimi koraki in po katerih poteh se bo razvijala nova Jugoslavija ...« (cit. v Belopavlovič 1978: 9). Na šestem kongresu Narodne mladine Jugoslavije je bil sprejet Titov predlog, da se začne izgradnja avtoceste Ljubljana–Zagreb in se s tem ponovno organizira zvezna delovna akcija (Belopavlovič 1978: 11). Cesta je povezala narode Jugoslavije ter vključila Jugoslavijo v mednarodne gospodarske tokove.

Pojem cesta bratstva in enotnosti »ni zgolj simboličen, ni le geslo ali parola, slehernemu od graditeljev pomeni dosti več kot to. Pomeni upravičen ponos na opravljeno delo, saj je cesta resnično zblížala, ne le med gradnjo, temveč tudi po njej, Slovenijo s Srbijo, Hrvaško z Makedonijo, Makedonce s Slovenci, Srbi« (Belopavlovič 1978: 9). Med izgradnjo ceste je skupno delo simboliziralo enotnost Jugoslovanskih narodov in mladine, mladina se je

⁴⁵ Na prostoru, kjer se sedaj nahajajo kompleksi gradu Otočec, so se pred drugo svetovno vojno nahajale grajske njive in gozdovi, ki so jih upravljali grajski graščaki. Na mestu otoške restavracije je stal kozolec. (gl. Grad Otočec skozi stoletja 2006)

medsebojno spoznavala in zblížala, bila je izvor novih radosti, dajala je možnost razvijanja raznovrstnega in zanimivega kulturnega življenja (gl. isti.)

Gradnje ceste mimo Otočca se starejša generacija sogovornikov še spominja. Kot so mi pripovedovali, *»takrat ni bilo strojev, takrat so sm korole vozil pa lopate pa kante z vodo ... to je bilo nekaj kamionov pa kiparjev ampak to se je delalo vse na roke«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Gradnje se je udeležila⁴⁶ tudi novomeška mladina, ki jo je na cesto poslal okrajni štab MDB. Poslani so bili v treh izmenah – spomladanski, poletni in jesenski (Dolenjski list, 12. 2. 1958: 1). Pomladna izmena je pripravila taborišča in objekte, imeli so tudi možnost stalne plačane zaposlitve na avtocesti (isti.). Objekte, ki so jih zgradili, so kasneje ostali za potrebe občine, postavili so enonadstropnice, v katerih naj bi bile potem vaške šole (isti.). Gradnja ceste se je začela 1. marca leta 1958. Glavni štab se je nastanil v gradu Otočec, ki so ga zasilno obnovili za bivanje. Na desnem bregu Krke so postavili brigadirsko barako.⁴⁷ Pred grad so v spomin na gradnjo avtoceste Ljubljana–Zagreb postavili velik kip »Brigadir«, delo Lojzeta Dolinarja; na slovesnosti ga je odkril predsednik Ljudske mladine Jugoslavije Mika Tripalo (Dolenjski list, 6. 6. 1958: 1).

Mladinska delovna brigada je *»temeljna delovna, organizacijska samoupravna celica. V brigadi so brigadirji, čete, komandirji čet, štab brigade, aktiv ZK, referenti za posamezna področja dela, traser. Brigada ima svoje ime, svojo zastavo, svoje plane in načrte, probleme, brigadne konference. Povezujejo se z drugimi brigadami v naselju, na delovišču, se koordinira z njimi«* (Belopavlovič 1978: 16). Mladinske delovne akcije so bile značilna in ravno tako pomembna oblika delovanja jugoslovanske mladine. Mladina se je ravno na delovnih akcijah krepila vrednote, kot so tovarštvo, bratstvo in enotnost, ljubezen do domovine (Belopavlovič 1978: 17). Prostovoljstvo, udarništvo, tovarštvo, bratstvo in enotnost, usposabljanje, kulturno in športno življenje, tekmovalni duh med brigadami (Bratina 197?: 2) – to so bile značilnosti

⁴⁶ Izbirali so le dobre študente, izbirali so jih selektivno. Morali so imeti dobre ocene v šoli, biti dobri učenci in zdravi (gl. Matošević 2015). Interesa za sodelovanje na delovnih akcijah je bilo zelo veliko, kot v svojem prispevku ugotavlja A. Matošević (2015: 97), zato so jih izbirali selektivno glede na uspešnost v šoli in zdravje. Med brigadirji v udarniških delovnih akcijah je bilo več moških kot pa žensk, te so bile v manjšini (Matošević 2015: 99).

⁴⁷ V isti baraki, ki je bila namenjena brigadirjem v času izgradnje ceste, je kasneje prebivala sogovornica Štefka. Po izgradnji ceste je barako prevzel Hotel grad Otočec, ter tam namestil svoj kolektiv, dokler ni v vasi Otočec zgradil treh stanovanjskih blokov. Barake so bile iz lesenih desk, voda je bila, stranišče na splakovanje, v eni sobi je prebivalo pet deklet. Kopalnic ni bilo, zato so jim odstopili oziroma dali v uporabo eno izmed kopalnic v gradu. Barake so bile v slabem stanju, pozimi zaradi mraza niso bile primerne za bivanje. V zimskem času so jim odstopili mobilne hišice, ki so imele centralno kurjavo, bile so lepe, tople sobe s kopalnicami (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

brigad. Mladinske organizacije s svojimi mladinci in pionirji so bile dejavne že med drugo svetovno vojno, tako na okupiranem kot na osvobojenem ozemlju.

»Puške so zamenjali krampi in lopate, potoke krvi so zamenjali potoki znoja, a cilj je ostal enak – nadaljevati revolucijo, graditi samoupravno socialistično družbo, družbo pobratenih narodov in narodnosti z vseh strani naše domovine. Začetki segajo s prvimi dnevi vstaje med NOB, ko so mladinske delovne skupine krenile iz partizanskega Užica na koruzna polja. V glavnem mestu partizanske republike je mladina opravljala tudi mnoga druga dela. Delovne brigade so se vključile v najrazličnejše dejavnosti od prenašanja ranjencev, živeža in orožja do čiščenja ruševin. Slovenska mladina, organizirana v svoji organizaciji, se je množično vključila v oborožene enote, doma so v glavnem ostale mladinke in pionirji in tisti mladi, ki se niso mogli vključiti v oboroženi boj« (Belopavlovič 1978: 17-18).

Delovne brigade in udarniško akcijo gradnje Ceste bratstva in enotnosti gledamo tudi z vidika družabnega življenja. Na delovišču so se družili mladi iz različnih krajev in iz vseh republik. Pripravljali so razne prireditve, športne igre, gostovanja, izlete, filmske in gledališke predstave, razna tekmovanja (Belopavlovič 1978: 12), glasbene prireditve, ples, humoristične programe in brigadne večere (Bratina 197?: 103), ki so delo spremenili v vesel in mladosten dogodek, poln zanimivega dogajanja. Med opravljanjem skupnega dela so krepili medsebojne odnose, »ki so bili zasnovani na uveljavljanju socialističnih vrednot in za zadovoljevanje svojih ter družbenih potreb in interesov« (Živković 1983: 39). Olga se spominja brigadirjev kot mladih in lepih ljudi, imeli so naselje, čez poletje so stanovali tudi v otoški šoli (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Sogovorniki se ne spominjajo, da bi delali javne družabne dogodke, in pripomnijo, da so verjetno delali interne. Olga se spominja, kako so delali in zraven popevali »*ko so prihajali na delo in ko so odhajali, so peli*« (isti.). Spomni se tudi, da je bila enkrat prisotna zvečer, ko so dvigovali zastavo in se spominja, da »*so se imeli lepo v tistem naselju*« (isti.). Predvidevamo lahko, da so imeli organizirane družabne dogodke, kakršne omenjata Belopavlovič in Bratina. To so športne igre, filmske in gledališke predstave, glasbene prireditve, plesi in drugo.

Dve večji proslavi v čast brigadirjem in udarniškem delu sta potekali v Novem mestu. Prva je potekala ob otvoritvi dela v aprilu leta 1985 in je bilo na njej prisotnih več kot 9000 brigadirjev (gl. Belopavlovič 1978). Naslednji dan po otvoritveni proslavi so začeli delati. Druga proslava je potekala ob zaključku in hkrati ob otvoritvi dokončane ceste, ravno tako v Novem mestu. 21. novembra je bil velik zabavni večer (Dolenjski list, 6. 6. 1958: 1), 23. novembra so prerezali

trak na novi cesti, nato pa je sledil miting na Glavnem trgu v Novem mestu. Mitinga in proslave se je udeležila tudi šolska mladina iz Otočca (gl. Videnič, Miklič 2016).

Na Otočcu so obeleževali tudi jubileje izgradnje ceste. Brigadirji so pripravljali shode oziroma tovariška srečanja. Ob 30-letnici izgradnje avtoceste Ljubljana–Zagreb je potekala proslava za vse brigadirje – veterane, ki so gradili avtocesto, in vse druge, ki so bili udeleženi v kateri koli delovni akciji (gl. Dolenjski list, 8. 9. 1988: 9).

Delovne akcije so potekale tudi v Otočcu, resda niso bili udarniške, bile pa so pomembne za kraj. Družabno življenje se je odvijalo v okviru ravno teh delovnih akcij, ko je bilo treba zgraditi ceste, kanalizacijo, elektrifikacijo, izgradnja hiš in podobno. »Družabno življenje s krampi in lopatami ... druženje ob delu« (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Kot mi je pripovedovala Marija, je bila oblika druženja tudi spravilo kurilnega lesa, ko so se zbrali otroci in ob sekanju drv prepevali (22. 2. 2017, osebna komunikacija). V Otočcu je bila gotovo ena izmed pomembnih oblik družabnosti tudi druženje ob delu za dobro skupnost ali za lastno dobro.

Dva Otočca

Grad Otočec je bil požgan med drugo svetovno vojno s strani partizanov. Delovne brigade in delavci gradbenega podjetja Pionir so leta 1958 grad za silo obnovili, da je bilo mogoče bivanje v njem, saj je bil med gradnjo avtoceste Ljubljana–Zagreb tam glavni štab brigadirjev. Upravni odbor Jugoslovanske investicijske banke je občinskemu ljudskemu odboru Novo mesto odobril posojilo 35 milijonov dinarjev za preureditev gradu v turistični objekt (Dolenjski list, 4. 12. 1958: 1). Ljudska oblast je poskrbela za obnovo gradu, dvignila grad v vsej njegovi lepoti, služil je vsem slojem prebivalstva, domačim in tujim gostom. Leta 1974 se je grad Otočec spremenil v prestižno destinacijo za petičneže. Vrnili so se stoletja v preteklost, ko tlačani niso imeli vstopa v grad: tudi v sedemdesetih letih v gradu niso bili zaželeni ravno vsi sloji prebivalstva. Grad je bil namenjen pomembnejšem, tujcem z debelo denarnico, predsednikom in drugim pomembnim javnim osebnostim.

Rečemo lahko, da je za turistični Otočec prva prelomna letnica 1958 – izgradnja avtoceste Ljubljana – Zagreb, pod drugim imenom znana cesta bratstva in enotnosti. To potrjujejo tudi moji sogovorniki: »/.../ *seveda Otočec ne bi bil znan, avtomatsko se je grad obnovil, ko je šla mimo avtocesta, če bi šla cesta drugje, bi bili izključeni*« (Ivanka Jerič in Marija Šinkovec, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), »*poglej Stari grad... nič ne bi bilo, tu je bilo veliko denarja vložnega, če ne bi bilo avtoceste, se Otočec ne bi razvil. Končna!*« (Olga Kocjančič, 22. 2.

2017, osebna komunikacija). Gradnja ceste je koristila tudi naselju Otočec: *»/.../ preden se je avtocesta začela graditi, so v vasi postavili glavni vodovod, za celotno vas pipa pri kapelici. Drugače bi bila ena revščina, ne bi se Otočec razvil, ne bi ga niti obnovili, tudi vas bi se slabo razvila«* (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Ker je Otočec postal zaželena turistična točka tako za Slovence kot tujce, so začeli pri gradu Otočec graditi nove komplekse. Na levem bregu Krke, nasproti gradu Otočec, so leta 1960 zgradili prvi motel v Sloveniji, ki je bil namenjen motoriziranim gostom. Motelsko restavracijo, ki je gostila različne družabne dogodke, so zgradili leta 1963. V letu 1967 so bile zgrajene vikend hišice z lastnimi sanitarijami. Istega leta so ob Petrolovi črpalki odprli lokal z delikateso, ki je ravno tako spadal pod komplekse gradu Otočec. Hotel z bazenom in drugimi športno-zabavnimi prostori je bil zgrajen leta 1970. Leta 1986 so v kletnih prostorih restavracije odprli diskoteko Otočec.

V desetih letih so zrasli štirje novi kompleksi v sklopu grada Otočec. Pri tem ne štejemo diskoteke Otočec, ki je bila v kletnih prostorih restavracije, zgrajene leta 1963. Domačinom iz vasi Otočec niso dali le možnosti za zaposlitev, ampak tudi veliko priložnosti za družabne dogodke, ples, razvedrilo, športne dejavnosti itd. Turistični Otočec ni rasel sorazmerno z naseljem Otočec. Prekašal ga je v vsesplošni modernizaciji in komunalnih zadevah. Ko so bili zgrajeni kompleksi gradu Otočec (motelska restavracija in motel), so se krajani Otočca zavzeli za gradnjo kanalizacije in vodovoda in za ureditev v higienskem pogledu (gl. Dolenjski list, 11. 2. 1965: 14), vendar so kanalni zbiralnik in čistilne naprave dobili šele leta 1985. Sredi osemdesetih let 20. stoletja se šolarji še vedno stiskajo v premajhnih učilnicah, pouk poteka v dveh izmenah, šolska kuhinja je majhna ... Na drugi strani se šopiri pet kompleksov v sklopu grada Otočec. Lovski dom je bil zgrajen s prostovoljnim delom in samoprispevki leta 1978. Novo šolo je Otočec dobil šele leta 1986. Novi gasilski dom poleg starega kulturnega doma so začeli graditi že leta 1981, vendar je bil zaradi pomanjkanja delovne sile in financ dokončno zgrajen šele leta 1989.

»Turistični« Otočec se je začel razvijati že v 60. letih 20. stoletja, naselje Otočec pa šele v 80. letih 20. stoletja. Za izgradnjo javne družbene in druge infrastrukture so krajani v nasprotju s turističnim Otočcem potrebovali kar 20 let. »Turistični« Otočec je sicer vplival na razvoj naselja. Spodbujal in silil ga je k hitri modernizaciji, saj so morali turisti imeti karseda lepo mnenje o celotnem okolišu, vključno z vasjo. Tudi takratni direktor hotela Grad Otočec, Jože Lampret, se je zavedal pomembnosti razvoja vasi, saj bi zaostajanje lahko metalo slabo luč na turistični Otočec (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Ko govorim o dveh Otočcih,

lahko tudi rečemo, da naselje ni bilo turistična destinacija in domačini niso imeli dosti stikov s turisti. Ti so se omejevali predvsem na bivanje v »turističnem« Otočcu, ki je bil vse bolj namenjen domačim in tujim turistom, vse manj pa so tja zahajali domačini. Kot je bilo zapisano v članku iz Dolenjskega lista, je sprva na družabne dogodke prihajalo veliko domačinov, nato pa čedalje več tujih gostov (1. 8. 1974: 12). Kolektiv hotela Grad Otočec domačinov oziroma Otočanov ni imel za ciljno množico, kljub temu pa je vzdrževal stike s krajevno skupnostjo.

Kolektiv hotela Grad Otočec je pomagal pri financiranju popravil v kulturnem domu. Bil je pokrovitelj Osnovne šole Otočec in učence za dedka Mraza obdaril s kolektivnimi darili ter največ prispeval k financiranju daril. Otoška mladina je svoj praznik – dan mladosti preživljala na otoškem kopališču ob gradu Otočec. »Vaški« in »turistični« Otočec sta bila povezana in sta sodelovala med seboj. Tudi osnovnošolska učiteljica poudari: *»/.../ mi bi lahko težko živeli brez grada Otočec ... oni so nam tolikokrat prišli na roke ali pa priskočili na pomoč, otroci so čistili okolico okoli gradu, šola je za njih priredila proslave, ko so imeli kakšne podelitve nagrad, na primer Krkine nagrade ali kaj podobnega in smo šli šola dol s svojim programom in so oni to nam bogato plačali, ne samo z malico, otroci so imeli potem v restavraciji dolga leta valete, lepo so nas pogostili. Tako da grad Otočec so tudi denarno pomagali so že kaj dali, na primer za 100-letnico šole so dali celotno malico za goste, so oni tudi sem prinesli, to je bila krasna malica, čudovita, otrokom so takrat podarili žogo in še kakšne praktične stvari so dajali, včasih pa tudi primaknili denarno, kar je to vedel bolj ravnatelj... darila za otroke pa so veliko dajali, pa so bila tudi vredna«* (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija).

Če povzamemo, je gradnja avtoceste Ljubljana–Zagreb spremenila grad Otočec v turistični Otočec, ki je bil namenjen tujim gostom in eliti, občanom in prebivalcem z drugih koncev Slovenije. Njegova rast se je začela takoj po izgradnji ceste in obnovitvi gradu, nato pa rasla vse do sedemdesetih let 20. stoletja. Na drugi strani imamo naselje Otočec, ki je moralo dohitevati »turistični« del Otočca, skrbeti za komunalni razvoj, čistočo in urejenost, saj je hotelo biti na dobrem glasu. Razvoj krajevne skupnosti Otočec se je začel šele po zaključeni gradnji kompleksov pri gradu Otočec. Krajanje so s prostovoljnimi prispevki in prostovoljnim delom zgradili lovski dom in gasilski dom. Ne nazadnje so Otočani dobili tudi novo šolo, ko je stara štela že 120 let. To je bilo v osemdesetih letih 20. stoletja.

Čeprav je vidna velika razlika med rastjo »vaškega« in »turističnega« Otočca, pa podatki kažejo na sodelovanje med njima. Leta 1963 je kolektiv hotela Grad Otočec krajanom pomagal urediti dom Partizan in športno igrišče ob njem. Leta 1962 so pri gradu organizirali piknik za krajanje. Svoje zunanje površine (park, travnik pred gradom in kopališče) so večkrat odstopili za

obeleževanje praznikov, kot je na primer dan mladosti. Tudi zapisi v kroniki Osnovne šole Otočec večkrat pričajo o sodelovanju med šolo in hotelom oziroma gradom Otočec (gl. Kronika OŠ Otočec). Do tega je vsekakor moralo priti, saj je veliko delavcev, zaposlenih v kompleksih hotela Grad Otočec živelo v vasi Otočec, kjer so bili leta 1963 prav za njih zgrajeni stanovanjski bloki. Sodelovanje hotela s krajem je bilo ob praznikih in večjih dogodkih, kot so obiski elitnih gostov, za katere je bilo treba pripraviti manjši kulturni program. Med seboj so sodelovali pri čistilnih akcijah in ne nazadnje tudi pri obdarovanju otrok za dedka Mraza.

Turistični Otočec in vas Otočec sta se razlikovala po ciljni množici organiziranih družabnih dogodkov. Tako so bili ciljna množica prvega predvsem tujci, elitni gostje in Novomeščani, medtem ko je imelo naselje Otočec za ciljno množico prebivalce – domačine iz samega Otočca in ostalih vasi krajevne skupnosti. Razlika je vidna tudi pri družabnih dogodkih. V naselju so le občasno prirejali gledališke ali filmske predstave, proslave ob praznikih in veselice. Na drugi strani je »turistični« Otočec za družabno življenje poskrbel vsakodnevno. Organizirali so plese in razne tematske večere, modne revije, razvedrilo za otroke in odrasle, razna tekmovanja in še marsikaj.

»Turistični« in »vaški« Otočec sta se torej razlikovala v pogledu infrastrukture in modernizacije prostora, vendar nista delovala popolnoma ločeno drug od drugega. Med seboj sta si pomagala tako pri urejanju okolice kot tudi pri modernizaciji turističnega kraja in naselja. Med seboj sta tudi veliko sodelovala pri pripravi kulturnih programov, proslav, hotel je šoli in društvom pomagal tudi finančno. Razlikovala sta se na področju družabnega življenja, kar je razumljivo, saj morajo turistične destinacije poskrbeti za razvedrilo in družabno življenje svojih gostov.

Grad Otočec⁴⁸

Prvi lastniki gradu so bili gospodi Werd. Grad so imeli v lasti od leta 1252 do začetka 15. stoletja, ko je prešel v last rodbine Vilander (Grad Otočec 2017). Prvotno ime je bilo Werdel, po kranjsko Otočec. Slovensko ime naj bi dobil po vodah, ki se tod stekajo ter se pod gradom združujejo, nemško pa, ker je bil dedovina gospodov Werd, njegovih prvih lastnikov (Dolenjski list, 13. 4. 1976: 10). Do 17. stoletja je imel grad Otočec veliko lastnikov: zvrstili so se Turjačani, Babanič, celjski grofje, Lenkoviči, Dovolič, Sonce in rodbina Breckerfeld (Grad Otočec 2017, Kamra 2017). Leta 1727 je postala lastnik gradu rodbina Schweiger. Leta 1854 kupi grad grof Margheri, čigar rodbina je bila lastnica gradu vse do leta 1942 (Kamra 2017), ko je grad prodala italijanskemu nakupnemu podjetju Emona (Poljanec 2010: 43).

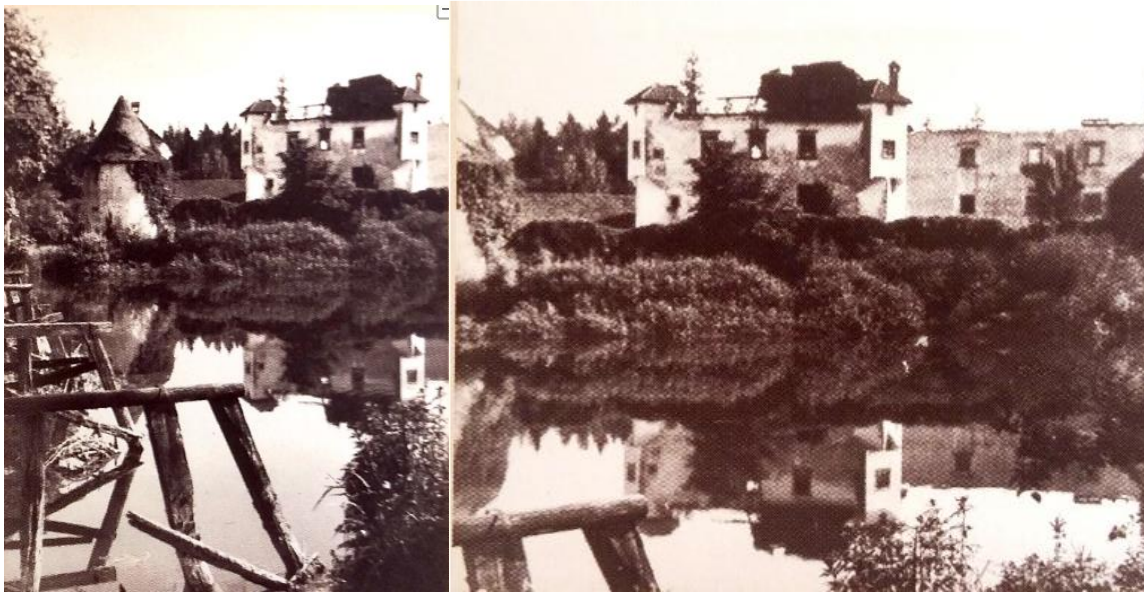
V drugi svetovni vojni so maja 1942 grad zasedli Italijani in ga konec istega leta zaradi partizanske grožnje zapustili. Partizani so grad skupaj z mlinom in žago požagali (Grad Otočec skozi stoletja 2016: 14). V letu 1943 so ga z italijansko podporo zasedli belogardisti in plavogardisti (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31). Grad je bil najbolj poškodovan v južnem kraku in na pregibu obeh krakov (Poljanec 2010: 65). Po vojni so grad Otočec nacionalizirali. Leta 1961 je grof Karl de Villavicenzion - Margheri, vložil zahtevek za vrnitev premoženja. Zahtevek je bil negativen, saj ni imel jugoslovanskega državljanstva (isti: 44).

⁴⁸ Prvi zapis o gradu kot fevdalni postojanki je iz leta 1252, ko jo je imel v zakupu ministerial Henrik Otoški (Poljanec 2010: 29). V letu 1254 je grad prešel pod freisinško škofijo in ministerial grofa Višnjegorskega (isti.). Po plemičih Werd – Otoških so grad prevzeli plemiči Villanders, ki so na gradu vladali v 15. stoletju. Ko je izumrla družina Otoških, je gospostvo prišlo v last baronov Lenkovičev, za njimi družini Davolič. Lastniki so se hitro menjavali. Po rodbini Davolič je grad prišel v last rodbini Sonce, ki so vladali do leta 1724 (Poljanec 2010: 35). Njegovi nasledniki so bili Schweigerji (isti: 37). Zadnji lastniki so bili družina Margheri, kateri so bili na gradu do leta 1942 (isti: 39), ko so grad zasedli belogardisti.

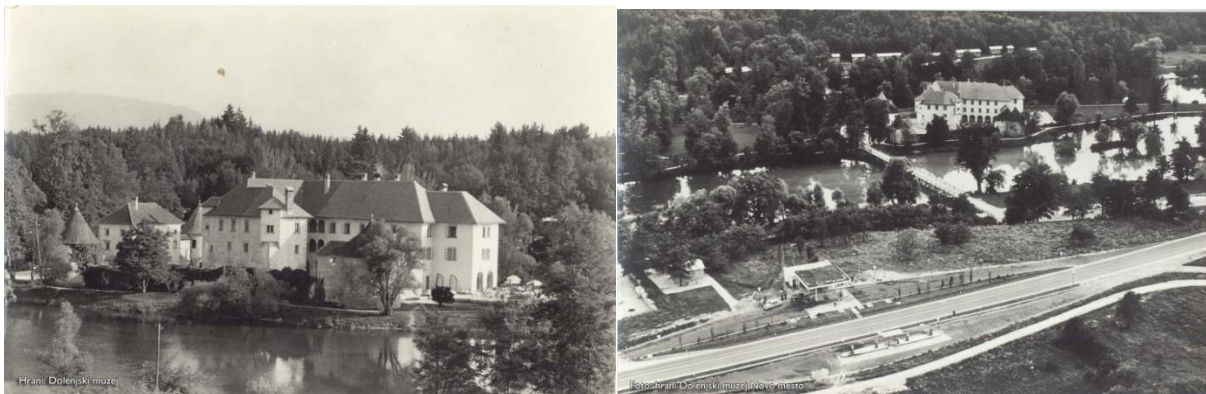
Zadnji otoški graščak, grof Margheri je bil znan po kvartopirstvu, lovu in neobrzdanim zalezovanju žensk. »Nič čudnega, če so za rdečelasimi otroki po fari šepetali: „Glejte, ta je tudi Margherijev!“« (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31).

V času, ko je Valvasor pisal Slavo vojvodine Kranjske, je besedo namenil tudi otoškemu gradu, v času, ko je bil lastnik gradu Wolf Jakob Sonce. V času turških vpadov je bil grad močno utrjen z obzidjem in stolpi ter dviznim mostom. O tem je pisal tudi Tavčar v romanu Otok in Struga (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31).

Otok, na katerem stoji grad, je bil nekoč poraščen z vrbami in je imel 156 metrov nadmorske višine. V davnini naj bi grad stal na desnem bregu reke, pozneje pa so ga zavarovali še na južni strani z umetno izkopano strugo (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31). S tem je grad dobil današnjo podobo, da stoji na otoku sredi reke Krke. To naj bi se zgodilo v času hudih srednjeveških vojn z Ogrji in Hrvati, morda v 13. stoletju iz strahu pred grozečimi Mongoli (isti.). Nekateri pa pravijo, da grad stoji na naravnem otoku, ki ga je napravila sama reka Krka. Z obeh bregov Krke vodi na otok lesen most, vendar ko so bili mostovi v slabem stanju, je bilo na otok možno priti le z ladjami (isti.).

Slika 27 Stanje gradu Otočec po drugi svetovni vojni (vir: Vitezi Otoški 2006: 12)

Slika 28 Levo: grad Otočec, desno: grad Otočec, Cesta bratstva in enotnosti ter novozgrajene bencinske črpalke (vir: Otočec (spletna stran); grad Otočec, 13. 5. 2017).

Po vojni je grad začel hitro propadati, skoraj v celoti se je porušil poznorenesančni južni trakt (Poljanec 2010: 65). Prve obnove na gradu so stekle leta 1952, ko ga je obnovil Zavod za spomeniško varstvo Ljudske republike Slovenije, spomeniška služba, pod vodstvom konservatorja Ivana Komelja in po načrtih arhitekta Marjana Mušiča (Kamra 2017).

Leta 1958 so začele delovne brigade graditi avtocesto Ljubljana–Zagreb. Brigadirji so v tem času bivali v lesenih barakah na desni strani Krke nasproti gradu Otočec, štab brigade pa se je nastanil v gradu Otočec, ki so ga za potrebe bivanja za silo uredili. Obnovili so ga delavci Pionirja, ki so delali dan in noč, da je bila možna vselitev (Dolenjski list, 2. 4. 1958: 3). Po izgradnji avtoceste so grad leta 1959 prenovili v hotel, njegov upravitelj je bilo podjetje Grad Otočec (Poljanec 2010: 50). Pobudo za ureditev gostinsko-turističnega objekta je dal občinski ljudski odbor Novo mesto (Dolenjski list, 4. 12. 1958: 1). Hotel je bil namenjen tako turistom kot domačinom. »Da bi ta znamenita in slikovita starina ne ostala žalostna ruševina, je

poskrbela ljudska oblast. Dvignila je grad sredi Krke v vsej njegovi nekdanji lepoti, mladinske brigade pa so ga še olepšale. Poslej bo namenjen vsem slojem prebivalstva to in onstran naše državne meje. Mladini vsega sveta bo v bližini na voljo moderen camping. Tako bo tudi grad sredi Krke s svojo rajsko okolico posredovalec bratstva med narodi. Spomenik Brigadirja, veliko umetniško delo Lojzeta Dolinarja, pa bo trajno pričevanje, kako je mladi rod naših narodov uresničil naročilo maršala Tita« (Dolenjski list, 13. 11. 1958: 31). Po šestnajstih letih se je zgodba spremenila. Danes je »pravzaprav spet tako kot pred stoletji: takrat dolenski tlačani niso mogli (in tudi smeli ne!) v grad, kjer je gospodoval otoški graščak, danes pa smejo, a ne morejo: cene so dostopne zvečine le turistom z debelo denarnico, v kateri so marke, franki ali morebiti celo lire« (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31). Da je bil grad namenjen le elitnim gostom in ljudem z debelo denarnico, kaže tudi naslov članka v Dolenjskem listu »Namenjeno tujcem in poslovnežem« (19. 3. 1987: 4), ki so ga objavili, ko so tako imenovano elito želeli obvestiti o zaprtju gradu zaradi obnove. Nadalje še napišejo »Grad Otočec je namenjen za elito, osebe, ki si želijo mir in prvovrstne usluge. Za avtobusne skupine se v bližini nahaja hotel in motel Otočec« (isti.).

Farmacevtsko podjetje Krka se je na začetku sedemdesetih let 20. stoletja začelo ukvarjati z zdraviliško in turistično dejavnostjo. Leta 1973 so ustanovili TOZD-e, tj. temeljne organizacije združenega dela (Poljanec 2010: 90). Tudi Tovarna zdravil Krka, ki se je v sedemdesetih letih začela ukvarjati še s turistično-zdraviliško dejavnost, se je organizirala v TOZD-e, ki so imeli vso administracijo kot podjetje, le določene funkcije podjetja so bile skupne (kot so finance, nabava, itd.) (Jožef, Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). V TOZD Zdravilišča sta se najprej vključili zdravilišči v Šmarjeških in Dolenjskih Toplicah, leta 1974 pa se jima je pridružil še hotel Grad Otočec s svojimi kompleksi. (Poljanec 2010: 90). S tem je pomemben del turizma na Dolenjskem prišel pod upravljanje tovarne zdravil Krka. Kot mi je povedal Jožef Beg, se je to za turistične objekte splačalo zaradi osebja. V turizmu so želeli mlade ljudi, vendar kam s starimi? Tako so mladi delali v turističnih objektih, starejši gostinski delavci pa so nato dobili zaposlitev v tovarni zdravil Krka: »v turizem mlade, v tovarno stare« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija).

Strnimo osnovne podatke o gradu po drugi svetovni vojni. Po vojni je bil grad Otočec nacionaliziran ter s tem prešel v last Republike Slovenije in je v njeni lasti še danes (Kamra 2017). Sprva je bil njegov upravitelj podjetje Grad Otočec, to je bilo od leta 1959 do leta 1974, ko se je priključil tovarni zdravil Krke, ki se je organizirala v TOZD-e (Poljanec 2010: 50), danes pa deluje pod imenom Terme Krka.

Leta 1942 so bili v gradu Otočec nastanjeni belogardisti, zato so ga partizani požgali. Na pobudo občinskega ljudskega odbora Novo mesto (Dolenjski list, 4. 12. 1958: 1) je Zavod za spomeniško varstvo Ljudske republike Slovenije v letu 1952 začel s prvimi obnovitvenimi deli (Kamra 2017). Pod njegovim okriljem je obnova potekala vse do leta 1962, ko so prekrili in obzidali med vojno porušene stavbne dele in jih preuredili v hotel (Poljanec 2010: 65). Leta 1958 je pri obnovi pomagalo tudi gradbeno podjetje Pionir (Dolenjski list, 2. 4. 1958: 3), ki je grad obnovilo do te mere, da so se v njem lahko nastanile delovne brigade. Leta 1959 je bil grad Otočec spremenjen v gostinsko-turistični objekt. Grad je bil deležen obnove še leta 1972 in 1987. V letu 1987 je bil deležen temeljite prenove: uredili so apartmaje in sobe z lastno kopalnico ter obnovili pohoštvo (Dolenjski list, 19. 3. 1987: 4).

Po pripovedovanju sogovornikov hotel Grad Otočec s kompleksi ni bil za domačine, saj je bilo predrago; vanj so hodili največ Zagrebčani in Italijani. To je zapisano tudi v lokalnem časopisu Dolenjski list: »/.../ cene so dostopne zvečine le turistom z debelo denarnico, v kateri so marke, franki ali morebiti celo lire« (Dolenjski list, 4. 4. 1974: 31). Ivanka Jerič se spominja: »*Eno obdobje je bil sam Zagreb in Italija registracije, Italijani so hodili na nedeljska kosila, kere dogodke so delal, je bilo za prestižne in mestne gospode za reveže, je bilo vedno drago tam ... za domačine ni to prišlo v poštev*« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). To potrdi tudi Štefka Pucelj, ki je bila v hotelu zaposlena kot vajenka v kuhinji. »*Veliko je bilo tujcev, veliko Italijanov, bilo je veliko gostov takrat, bilo je bolj živo, soboto in nedeljo, to so bila vsa parkirna mesta polna avtomobilov, to je bilo, kot da bi se svet odprl na Otočcu ... ljudje so hodili z vseh koncev, Otočec je bil nekaj posebnega*« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). V grad so hodili tudi poslovneži in poslovni partnerji: »*Otočec je bil zakon, to je bilo eno tako pestro središče*« (isti.).

Pikniki in srečanja

Krajevna organizacija Zveze borcev je v počastitev dneva borcev in dan vstaje leta 1956 priredila proslavo pri gradu Otočec (gl. Dolenjski list, 29. 6. 1956: 5 in 20. 7. 1956: 5). Tega piknika se spominja tudi moja sogovornica, ki pravi, da ve, da je bila veselica, ko grad še ni bil obnovljen in je bila vse skupaj ena razvalina (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Kolektiv hotela Grad Otočec je leta 1962 v svojih prostorih priredil tudi piknik, gostom pa so bili na izbiro odojki, janjci, ražnjiči, čevapčiči in vino (Dolenjski list, 21. 9. 1962: 4).

Grad Otočec je bil v šestdesetih letih tudi prostor druženja izseljencev iz Amerike. Dogodek so organizirale tri velike izseljenske organizacije: Slovenska narodna podpora (SNPJ), ki je novi Jugoslaviji pomagala že vsa leta narodnoosvobodilnega boja in po vojni; Kranjsko-slovenska katoliška jednota in Slovenska ženska zveza (Dolenjski list, 2. 6. 1960: 1). Izseljensko prireditev oziroma »piknik«, kot so ga poimenovali organizatorji, so priredili tudi leta 1962 na 4. julij,⁴⁹ tj. na dan, ko praznujejo prebivalci Združenih držav Amerike svoj narodni praznik (Dolenjski list, 25. 1. 1962: 1). Na začetku šestdesetih let so se na gradu družili rojaki iz Amerike. Leta 1963 je prišlo veliko mladih, ki se niso rodili v Sloveniji. V kulturnem programu so sodelovali slovenska folklorna skupina »Franca Marolta«, Slovenski oktet in straška godba na pihala (Dolenjski list, 27. 6. 1963: 1).

Ker je bil grad Otočec glavni štab delovnih brigad med gradnjo Ceste bratstva in enotnosti na odseku Ljubljana–Zagreb, sta ga izbrali tudi za srečanje brigadirjev in veteranov. Srečanja so prirejali ob okroglih obletnicah. Eno izmed srečanj je bilo leta 1988, ko so organizatorji pričakovali zlasti graditelje avtoceste in brigadirje, ki so sodelovali na drugih mladinskih akcijah (Dolenjski list, 1. 9. 1988: 4). Na dogodek so bili vabljeni tudi preostali občani. Organizatorjev omenjenih srečanj ni bilo zaslediti.

V okviru prireditve zleta bratstva in enotnosti je leta 1960 na gradu potekala folklorna revija, na kateri so se predstavile najboljše folklorne skupine iz okraja in celotne Slovenije (Dolenjski list, 25. 2. 1960: 5).

Dolenjsko poletje

Največ družabnih dogodkov se je odvijalo v okviru programa Dolenjsko poletje, ki ga je organiziral Zavod za kulturne dejavnosti Novo mesto. Pripravljali so kulturni in umetniški program, saj so imeli večere opernih arij, balet in gledališče igre. Po zasledenih podatkih iz Dolenjskega lista je Dolenjsko poletje potekalo po tri mesece od leta 1967 do leta 1986.

V gradu Otočec se je odvijalo kar nekaj prireditev v sklopu Dolenjskega poletja. V originalnem okolju otoških grajskih zidov so odigrali dramo Garcia Lorce »Dom Bernarde Albe« (Dolenjski list, 20. 7. 1967: 14). Odigrali so jo člani novomeškega Odra mladih. Ista dramska skupina je

⁴⁹ Dan neodvisnosti je državni praznik Združenih držav Amerike, ki ga obeležujejo 4. julija kot spomin na politični dogodek, ko so podpisali deklaracijo o neodvisnosti in so bile ustanovljene Združene države Amerike (Santino 1995: 124). Praznik je eden izmed glavnih državnih praznikov v koledarskem letu (isti: 118). Spremljajo ga simboli, kot sta ameriška zastava in poletno cvetje (to je eden izmed glavnih simbolov poletnih praznikov) (isti.). 4. julij je v znamenju vrtnih piknikov, vikend izletov na priljubljene destinacije, zabav na plaži, kot najpomembnejši pa so ognjemet in kresovi (isti: 130–131). Pri prazniku je najpomembneje, da se ga obeležuje s preživljanjem na prostem »being outside« (isti: 118).

odigrala tudi dramsko priredbo Tavčarjevega romana »Otok in Struga« (Dolenjski list, 17. 8. 1967: 7). Priredili so tudi večer opernih arij. Peli so jih Vilma Bukovec, Ladko Korošec in Rajko Koritnik – člani ljubljanske Opere. Zapeli so arije: Prodana nevesta, Rusalka, Evgenij Onjegin, Tosca, Don Kihot, La Boheme, Trubadur, Figarova skladba, Thais, Rigoletto, Seviljski brivec in Manon (Dolenjski list, 10. 8. 1967: 8). Nastopili so tudi s komično opero G. Donizettija Don Pasquale (Dolenjski list, 10. 7. 1969: 12). Imeli so baletne večere, na katerih je med drugim nastopila baletna skupina KUD Franceta Prešerna iz Ljubljane. Izvedla je baletno pantomimo »Pastirjeva pesem« (Dolenjski list, 24. 3. 1967: 7). Z baletno točko so se predstavili solisti Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane (Dolenjski list, 15. 7. 1971: 6). V okviru Dolenjskega poletja sta študentski klub iz Ljubljane in novomeški Zavod za kulturno dejavnost priredila plesni turnir in dvoboj čeških in slovenskih plesalcev (Dolenjski list, 31. 7. 1969: 1). V okviru tekmovanja je potekala tudi revija latinskoameriških plesov.

V sodelovanju z ansamblom Orioni so priredili prireditev, na kateri so izbrali glas Dolenjske (Dolenjski list, 23. 10. 1986: 16). Zmagovalec je za nagrado dobil snemanje v ljubljanski radijski hiši.

Kot je bilo zaslediti iz Dolenjskega lista, je bil v Otočcu glavni organizator Turistično društvo Otočec–Šmarješke toplice v sodelovanju z Zavodom za kulturne dejavnosti Novo mesto. Sam dogodek Dolenjsko poletje pa je organiziral Zavod za kulturne dejavnosti Novo mesto.

Prizorišče filmarjev

Grad Otočec s svojo okolico je bil tudi prizorišče mnogih tujih filmov. Leta 1962 so italijanski producenti snemali filma »Leto 79« in »Stara zaveza« (gl. Dolenjski list, 23. 8. 1962: 1). Ljubljansko podjetje Filmservis jim je nudilo tehnične usluge. Pri snemanju je bila najeta tudi domača delovna sila. Tri leta kasneje so na Otočec prišli filmski delavci rimske družbe Jolly film iz Rima (Dolenjski list, 21. 7. 1965: 1). Tudi tokrat jim je pomagal ljubljanski Filmservis. Snemali so film »Mademoiselle de Maupin« s tematiko iz XVI. stoletja (isti.). Prizorišče so si zopet prilastili Italijani in posneli film po romanu »Pasje srce« (gl. Dolenjski list, 5. 6. 1975: 24). Prizorišče si je izbral italijanski režiser Alberto Latuada, ki je na Krki v starinskem lesenem čolnu posnel več ljubezenskih prizorov.

Dve sogovornici se snemanja italijanskih filmov še vedno spominjata. Ivanka se spominja italijanske igralko in snemanja njenega prizora pod Vidrihovim kozolcem ter snemanja na Otočcu pri gradu. Bilo je zanimivo in kot pravi »*pa smo hodil otroc šnofat*« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Olga se spominja igralko Rosane Podesta, ki je ravno tako igrala v italijanskem

filmu, ter Katarine Spac, ki je bila pa francoska igralka. V zvezi s slednjo se spominja, kako je imela lepo obleko in tudi igralka je bila lepa ženska, pa tudi: »/.../ spomnim se prizora, ko se je peljala v čolnu in je bila kot princeska« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Leta 1986 je jugoslovansko-ameriška koprodukcija snemala »Akademijo za princeske« (Dolenjski list, 23. 1. 1986: 29). Filmski studio je bil postavljen v poslopje srednjeveškega gradu Otočec. Filmsko zgodbo so večji del posneli na Otočcu, nekaj kadrov še v Dolenjskem muzeju, v Birčni vasi, Zagrebu in Los Angelesu. Film je bil takratna sodobna komedija, ki je prikazovala življenje v takratni visoki družbi (gl. isti.).

Obiski pomembnih gostov

Po izgradnji avtoceste Ljubljana–Zagreb (1958) je grad Otočec s središčno lego med prestolnicama postal priljubljen turistični kraj, ki je privabil samega predsednika Josipa Broza, druge državnike in pomembneže.

Kot že omenjeno, je bil grad Otočec namenjen takratnim elitnim gostom in visokim obiskom. Na gradu so se ustavili italijanski minister za promet Giuseppe Spatara (Dolenjski list, 18. 5. 1961:1), pomembneži iz italijanskih industrijskih tovarn Fiat, Neccd in Montecatini (Dolenjski list, 27. 5. 1965: 1), novinarji največjih italijanskih časnikov II Giorno, II Popolo II Sole, 24 Ore, predstavniki družb za letalski promet RAI in Al Italia, predstavniki občine Milano in Instituta za mednarodno politiko (isti.).

Na gradu se je mudil tudi premier Ugande, dr. Milton Obote, v spremstvu članov izvršnega sveta Slovenije Janka Smoleta in Majde Gaspari ter Eda Brajnika (Dolenjski list, 15. 7. 1965: 1). V spremstvu predsednika SFRJ Tita in njegove žene Jovanke se je na gradu ustavil predsednik državnega sveta Nemške demokratične republike in generalni sekretar CK SED Walter Ulbricht z ženo in sodelavci (Dolenjski list, 29. 9. 1966: 1). Prišla je tudi kitajska delegacija na čelu z generalnim sekretarjem KPK Hu Yaobangom (Dolenjski list, 19. 5. 1983: 1). Vse goste so lepo sprejeli in jim podarili cvetje.

Na gradu Otočec so sprejeli tudi posadko Apollo-15. Američani Scott, Worden in Irwin so ob prihodu dobili nageljne v gumbnice (Dolenjski list, 3. 2. 1972: 16), nato so jih pogostili s hrano in pijačo. Pogostili so jih s slovensko pojedino (postrv, grajska juha, sirovi štruklji, beluši z gobami, kmečka pojedina in mešana solata) (gl. isti.).

Najbolj je odmeval obisk predsednika Josipa Broza Tita in predsednika Hruščova, ki sta grad Otočec obiskala leta 1963. Zastave in transparenti ob avtocesti so pozdravljali predsednika. »Na

nadvozih so transparentni govorili o ustvarjalnem, miroljubnem sožitju in o miru v svetu. Ljudje so na priključkih v trumah pozdravljali drage goste in kmalu po 10. uri se je kolona avtomobilov ustavila pred okrašenim vhodom v hotel Grad Otočec. Tovariš Tito je izstopil s predsednikom Hruščovom, sledili pa sta jima obe soprogi in ostali« (Dolenjski list, 5. 9. 1963: 1). Skupina novomeških pionirjev je pozdravila visoke goste in jim izročila šopke cvetja. Pionirčki so okrasili gumbnice vseh gostov z nageljni in rožmarinom. Zakoncema Hruščov so podarili nekaj izdelkov narodne obrti: ženi belokranjski prt s slamnatim cekarčkom, predsedniku pa lesen sodček. »Navdušena množica ja goste ob prihodu pred grad spet toplo pozdravljala. Po prisrčnem objemu in poljubu tovariša Marinka in Hruščova ter slovesu od vseh drugih gostov so se tovariši Tito, Hruščov in Bakarič v avtomobilu s kolono odpeljali z Otočca proti Zagrebu. To je bil drugi obisk tovariša Tita na Otočcu; prvič je predsednik republike obiskal biser dolenjskih gradov ob otvoritvi avtomobilske ceste Ljubljana–Zagreb, v nedeljo pa smo njega in njegove visoke goste že drugič prisrčno pozdravili sredi naše pokrajine« (Dolenjski list, 5. 9. 1963: 1).

Slika 29 Predsednik Hruščov in predsednik Josip Broz Tito pred gradom Otočec (vir: Staro Novo mesto (FB stran), 17. 8. 2016).

Med množico obiskovalcev je stal tudi takrat mladi Lojze in mi razlaga: *»je bil v gradu in takrat smo ... cela šola je šla dol ... zastavce vsi v roke mahal ... tako da ni bila samo otoška šola, ampak tudi druge šole, to nas je bilo otrok kot drobiža kot mravelj ... tega se spomnim, ko se je pripeljal, je šel po otoku in takrat je varnostnikom malo pobegnil ... vem, da ta obisk je bila ena velika zadeva«* (Alojz Jožef, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Učenci so s svojimi nastopi sodelovali pri sprejemu pomembnih obiskov. Otoški pionirji so ob prihodu ruske delegacije (3. januar 1947) sodelovali s pesmijo *Soča bela* in *Grem v Korotan* (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.). Kadar je prišel Tito z državniki, so otroci vedno sodelovali pri sprejemu, sprva le novomeški (naj bi bili bolj sposobni od vaških otrok), nato pa so s svojim programom sodelovali otoški pionirji. Otoški pionirji *»so se dobro odrezali, je bilo na nivoju in lepo«* (osnovnošolska učiteljica, 14. 3. 2017, osebna komunikacija). Priprave za nastop so vodile učiteljice, ki po besedah sogovornice pred prihodom pomembnih gostov zaradi živcev in pritiska niso spale tudi več dni.

Ko se je maršal Tito peljal skozi vas, se je prebivalstvo zbralo ob cesti in ga pozdravljalo. Prvič je maršal prišel na otvoritev avtoceste. Ta spomin je živ pri vseh sogovornikih, ki se ga nostalgичno spominjajo. *»Najbolj se spomnim, kadar se je Tito mimo peljal, smo bili vsi vedno za cesto. To se najbolj spomnim, ko smo hodil z zastavico mahat za cesto po avtocesti, ko so jo naredili«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Lepe spomine ima tudi Štefka Pucelj in pripoveduje, kako je videla Tita: *»Enkrat sem bila pa v kuhinji (op. p. grajski kuhinji), pa so rekli, na hitro poglej čez okno na teraso ... pa smo ga videli na terasi ... ampak to je bilo tako, kot da bi se Bog prikazal ... tako so ga vsi občudovali, veseli bili in ga častili, bil je velika ikona tisti čas«* (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Šolski otroci so vedno vedeli, kdaj se bo mimo vasi peljal Tito. Kot pripoveduje osnovnošolska učiteljica, *»so otroci vedno spraševali, učiteljica kaj bo odpadlo matematika ali zgodovina? To ti vse pove, eni so bili navdušeni, ker je pouk odpadel, drugi pa so bili zelo navdušeni nad njegovim prihodom, bilo je zelo odvisno«* (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Vendar vedno, kadar se je mimo vasi peljal Tito, so se krajani zbrali ob avtocesti ter mu mahali z zastavicami in cvetjem. Kot so mi pripovedovali, se je Tito zelo rad oglašal na Otočcu zaradi lepega ambienta, krajani *»smo pa vsi dol hamlal, da smo ga videl ... ga pozdravljali z zastavcami pa ploskali... otroci iz šole so mu pa tudi zapeli«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Maršala Tita in indonezijskega predsednika so otoški pionirji leta 1960 pozdravljali z zastavami in mahanjem ob cesti, nato pa še maršala Tita s predsednikom ZAR (Kronika OŠ Otočec 1959/60, zvezek 2.: b.n.s.).

Obisk predsednika Hruščova je med sogovorniki pustil največji pečat. Kot pripoveduje osnovnošolska učiteljica, je tudi vsem nastopajočim otrokom podaril medvedka, *»take majhne medvedke, talismančke ... meni je njegova žena dala medvedka«* (14. 3. 2017, osebna komunikacija) mi pove učiteljica z velikim nasmehom na obrazu. Ob tem dogodku mi pove tudi anekdoto: *»Tokrat je bila proslava pa v republiškem merilu in so naša dekleta nastopala ... nato pa prinori eden politik do mene, joooj, ena od deklet ima pa križec, ima pa verižico pa križek, pa kaj pa naj jaz naredim, pa sem vedela, katera je, pa sem pozabila reči ... lepo je deklamirala in glavni šopek je imela za Tita ... pa sem rekla: ja pa pojdite vi tja, pa recite, kaj naj jaz zdaj... In kaj je bilo? ... Prišel je Tito do nje, jo pobožal in meni se zdi, da so rekli, da je rekel, da ima lepo verižico ... Tito je bil človek ...«* (isti.). Tokrat so otoški pionirji nastopili s pesmijo in plesali Zeleno kolo.

Obisk Naserja se z navdušenjem spominja Olga, ko je s svojo nečakinjo stala pred vhodom v grad: *»/... se spomnim, ko sta šla Naser in Tito mimo naju in se obrne k nama Naser in Tito in nečakinjo po glavi poboža in se nama nasmeje in gre še Jovanka mimo in se nama nasmeje«* (22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Ko je bil leta 1990 na obzorju viden razpad Jugoslavije, so se v gradu Otočec sestali voditelji Hrvaške demokratske stranke z dr. Franjem Tuđmanom in predstavniki Demosa, ki jih je vodil Jože Pučnik. V delegaciji so bili tudi dr. France Bučar, Lojze Peterle, Janez Janša, Igor Bavčar ter drugi (gl. Dolenjski list, 24. 5. 1990: 1). Pogovarjali so se o političnih razmerah v Jugoslaviji. Sprejeli so izjavo, ki je zavračala izjavo predsednika predsedstva SFRJ dr. Borislava Joviča, v kateri je izpodbijal z ustavo določeno suverenost slovenskega in hrvaškega naroda ter njunih držav. Nadalje je v izjavi poudarjeno, da javno sporočilo predsedstva SFRJ vnaša zaskrbljenost za mir, varnost in demokratično preobrazbo, z najavo nujnih ukrepov, ki sicer niso predvideni v ustavi, pa grozi slovenski in hrvaški demokraciji ter s tem odpira nevarno nevralgično točko in krizno žarišče v Evropi. Na Otočcu so še poudarili, da ukaz zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, na podlagi katerega naj bi orožje in strelivo Teritorialne obrambe in civilne strukture oddali v vojaška skladišča oz. pod nadzor JLA, ni v skladu z 239. členom zvezne ustave ter da ga je zaradi tega treba preklicati. (Dolenjski list, 24. 5. 1990: 1).

Poroke

Konec osemdesetih let 20. stoletja je tovarna zdravil Krka iskala nove zamisli za razširitev ponudbe na gradu Otočec. Poroke je iz Novega mesta preusmerila na omenjeni grad in to v viteško sobo. Prvi pari so se na gradu poročili leta 1986 (Dolenjski list, 24. 7. 1986: 20).

Poročne pare, priče in svate so s kočijo in vozom peljali po mostu v grad in nazaj. Poroke so bile zastoj, vožnjo s kočijo so zaračunali s simbolično vsoto.

ČE SE BOM ŽENIL, SE BOM POLETI... ... IN TO NA GRADU OTOČEC!

hotel grad otočec

KRKA, tovarna zdravi n. spol. o.
TOZD ZDRAVILIŠČA NOVO MESTO

KRKA

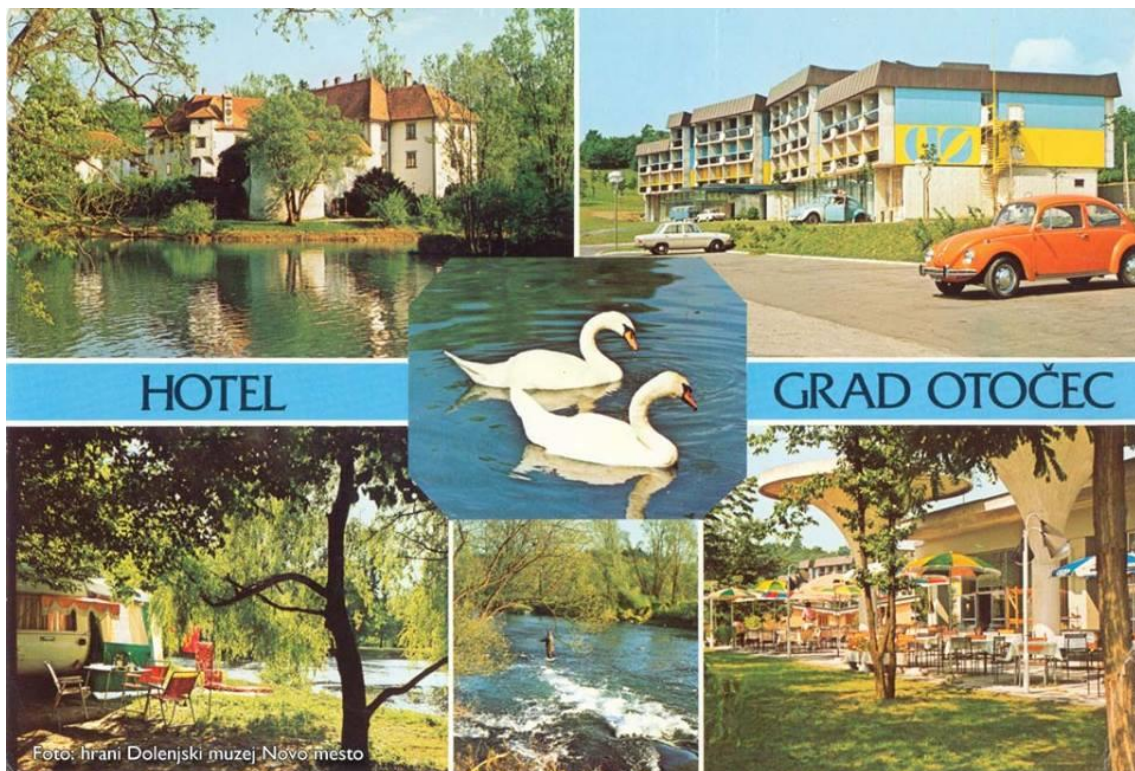
POROČIMO SE ENKRAT V ŽIVLJENJU! (VSAJ PRVIČ)
PREŽIVIMO TA POMEMBNI DOGODEK TAKO, DA SE GA BOMO ŠE DOLGO SPOMINJALI!

V Novem mestu smo vam omogočili, da opravite poročni obred v prostorih grada Otočec. Napravili smo vse, da bo ta dogodek lep in slovesen, tako kot je bil nekdaj ● Do predzvečerja gradu se boste pripeljali s kočijo, nato pa boste na grajski terasi ali v lovski sobi posejeli še zadnjih pet minut pred odločilnim trenutkom ● Poročni obred bo potekal v viteški sobi, sredi čudovitega ambienta, ki ga lahko ustvari le patina preteklih stoletij ● Po končanem obredu vas bomo ob spremljavi znamenite poročne koračnice pospremili do posebej za vas pripravljene mize, kjer boste nazdravili ženinu in nevesti ● V restavraciji v gradu vam po vaših željah pripravimo tudi poročno kosilo

ZA VSE INFORMACIJE SMO VAM NA VOLJO NA TEL. ŠTEVILKI: (068) 85-150
in 21-830

Slika 30 Promoviranje porok na gradu Otočec v Dolenjskem listu (vir: Dolenjski list, 17. 7. 1986, str. 13).

Kompleksi hotela Grad Otočec

Slika 31 Levo zgoraj grad Otočec, levo spodaj kamp Otočec, desno zgoraj motel Otočec in desno spodaj restavracija Otočec (vir: Hostel Situla "Diskoteka Otočec za en večer", 15. 11. 2016).

Hotel Grad Otočec je bil in še vedno je namenjen elitnim obiskovalcem in premožnejšim turistom. Nudijo jim prenočišča in kosila na visoki ravni, ki si je ne more privoščiti kdor koli. Zato so na drugi strani, tj. na desnem bregu Krke, zgradili več objektov, namenjenih povprečnim obiskovalcem (Dolenjski list, 19. 3. 1987: 4). Za mobilne turiste so zgradili prenočišča in restavracijo, s tem da je bila slednja namenjena tudi za vse občane. V ta sklop, ki jih imenujem kompleksi hotela Grad Otočec, spadajo motel Otočec, motelska restavracija Otočec, bungalovi, diskoteka Otočec in športna dvorana. Desni breg Krke se je začel razvijati v šestdesetih letih 20. stoletja in je svoj vrhunec in prepoznavnost dobil nekje v drugi polovici sedemdesetih let in je trajal vse do razpada Jugoslavije. Seveda so bili objekti uspešni tudi pozneje, vendar to ni moj časovni okvir raziskovanja.

Kompleksi hotela Grad Otočec naj bi zavzeli 20 ha površin med avtomobilsko cesto in gozdom nad njo. Tu se nahajajo hotelsko-gostinski in rekreacijski objekti. V načrtu so imeli gradnjo treh novih garni hotelov. Skupaj bi imeli 520 postelj, hkrati so gradili tudi novo kuhinjo in restavracijo ter kavarno. V kletnih prostorih hotela so želeli postaviti igrišča za bowling, kegljišče, namizni tenis, avtomati in diskoteko. Za motorizirane goste so predvideli več trgovin, salonov, frizerski, kozmetični in brivski salon, zimski bazen in savno. Vzhodni del je bil namenjen rekreaciji, kjer naj bi bili pokrit in odkrit bazen, teniška igrišča, igrišča za mali nogomet, odbojko, badminton, mobilni golf. (Dolenjski list, 13. 8. 1970: 12). Vse naj bi bilo zgrajeno v enem letu.

Prvi motel v Sloveniji je bil zgrajen novembra 1960 prav na Otočcu, v okviru kompleksov hotela Grad Otočec. Nahaja se nad hotelom Grad Otočec ob nekdanji avtomobilski cesti Ljubljana–Zagreb. Motel šteje dve stavbi in je bil namenjen za prehodne goste. V načrtu so že imeli izgradnjo dveh novih zgradb (Dolenjski list, 17. 11. 1960: 1).

Leta 1963 je stekla gradnja za novo motelsko restavracijo, ki pa je bila v istem letu že zgrajena. Restavracijo Otočec je projektiralo podjetje Emonaprojekt iz Ljubljane; arhitekt stavbe in notranje opreme je Miloš Lapajne. Restavracijo je gradilo novomeško gradbeno podjetje Pionir. Investitorji so bili kolektiv hotela Grad Otočec (Dolenjski list, 28. 1. 1967: 1).

Avgusta 1967 so pri restavraciji Otočec zgradili počitniške hišice oziroma bungalove, ki so se raztezali vse do gozda. Vse hišice so bile opremljene s sanitarijami in kopalnicami (Dolenjski list, 10. 8. 1967: 1).

Decembra leta 1967 so ob Petrolovi črpalki odprli nov bife z delikateso, ki je deloval 24 ur (Dolenjski list, 28. 12. 1967: 1). Zgrajen je bil v sklopu hotela Grad Otočec.

V poletnih mesecih so imeli v bifeju »Večere karlovškega piva«. Gostje so za tri popita piva dobili četrtega zastoj, poleg pa še kupon za nagradno žrebanje. Srečni dobitnik je dobil lepe nagrade ob zaključku, delavci so pripravili zabavne igre, ples ob zvokih ansambla Miss Dior (Dolenjski list, 8. 9. 1988: 24). Bife je prišel še kako prav, ker je bil odprt 24 ur. Obiskovalci diskoteke Otočec si niso predstavljali noči, da ne bi svojega rajanja zaključili v omenjenem bifeju.

Leta 1970 se je začela gradnja hotela s pokritim bazenom in igralnimi avtomati. Zgradili so tudi štiristezno avtomatizirano kegljišče in manjšo dvorano za namizni tenis (Dolenjski list, 19. 2. 1970: 24). V garni hotelu Otočec so leta 1975 odprli notranji bazen. Dolg je bil 16 metrov in širok 9 metrov. V tem delu so bile tudi savne in električne masaže (Dolenjski list, 23. 1. 1975: 17).

Kompleksi hotela Grad Otočec so v sklopu športnih dejavnosti postavili trim stezo. Otvoritev je bila 14. 11. 1973. Trim steza na Otočcu je bila prva na Dolenjskem. Ob otvoritvi so prikazali vseh 20 vaj, in sicer na vseh postajah z napravami za rekreacijo na trim stezi (Dolenjski list, 15. 11. 1973: 1). Novo trim stezo so kmalu začele izkoriščati športne organizacije in podjetja. Partizan Slovenije je v sodelovanju z Zvezo za športno rekreacijo in telesno vzgojo iz Ljubljane pripravil trim akcijo – VIII. orientacijski pohod Partizana Slovenije in trim orientacijo (Dolenjski list, 24. 10. 1974: 11).

Do leta 1980 so planirali izgradnjo trim kabineta s 50 rekviziti, zunaj zgraditi dve igrišči za tenis, igrišče za košarko, roket, odbojko in nogomet. Namen so imeli povečati restavracijo, jo prenoviti in bolj funkcionalno urediti (Dolenjski list, 27. 7. 1978: 14).

V kletnih prostorih restavracije je začela 19. decembra 1986 delovati diskoteka (Dolenjski list, 18. 12. 1986: 20). Sprejela je do 200 gostov, odprta pa je bila vsak dan od 20. ure do 3. ure zjutraj. Večkrat so organizirali tudi koncert z živo glasbo, za goste iz Novega mesta pa so poskrbeli z organiziranim avtobusnim prevozom. Nastopali so skupina Agropop (Dolenjski list, 19. 2. 1987: 24), Simona Weiss (Dolenjski list, 23. 3. 1989: 24), Pop Design (Dolenjski list, 25. 5. 1989: 20), Make up (Dolenjski list, 21. 12. 1989: 20), Vikend, klapa Zadar (Dolenjski list, 8. 3. 1990: 20), Zlatko Dobrič (Dolenjski list, 10. 5. 1990: 20).

V diskoteki je potekel finalni izbor za najbolj fotogenično dekle. Dekleta so nastopala v vlogi manekenk in plesalk (Dolenjski list, 16. 4. 1987: 20). Izbirali so tudi najboljšega disko plesalca v državi; tekmovanje je vodil didžej Milan Mlakar (Dolenjski list, 12. 11. 1987: 24).

Ob četrtkih so prirejali večere koktajlov in evergrinov (Dolenjski list, 19. 11. 1987: 24). Na večeru so nastopili tudi Black Jack (Dolenjski list, 11. 2. 1988: 24). Potekali so španski večeri s špansko glasbo, gostom pa so ob tej priložnosti postregli s primorskim vinom in pršutom (Dolenjski list, 19. 10. 1989:20). Pripravili so tudi večer grških in dalmatinskih pesmi ter ob njih pripravili velik izbor vin (Dolenjski list, 15. 2. 1990: 4) in morske dobrote, različne sire (Dolenjski list, 8. 3. 1990: 20). Na tematske večere je zahajala tudi sogovornica, ki pravi, da je bil dalmatinski večer lep in je bila ravno takrat, ko je igral Alfi Nipič (Majda Tratnik, 27. 2. 2017, osebna komunikacija). Kot so mi govorili sogovorniki, na tematske večere niso hodili namenoma, ampak so se jih udeležili, če so ravno naleteli nanje.

Aktivnosti in dogodki v kompleksih

Ker je bil Otočec središčna točka gostinstva in turizma na Dolenjskem, so v poletnih mesecih organizirali živo glasbo, ob kateri so obiskovalci lahko zaplesali. Organizirali so dneve karlovškega piva, modne prireditve dolenjskih tekstilnih industrij, poskrbeli za zabavo najmlajših in še mnogo. Nudili so tudi tečaje plavanja pod akcijo »Naučimo se plavati« (Dolenjski list, 10. 5. 1984: 16).

V zimskih mesecih so se trudili za zabavo najmlajših. Med zimskimi počitnicami so pripravili različne programe za preživljanje prostih dni, nekaj dejavnosti pa so namenili tudi staršem. Program je pripravil kolektiv hotela Grad Otočec. Da je kolektiv med zimskimi počitnicami privabil otroke in njihove starše, je zanje pripravil: plesni tečaj, video program bazen, borilne veščine, tečaj oblikovanja, tečaj angleščine, disko matinejo, razstavo ilustracij, turnirje v igri Človek, ne jezi se, pikado in kolesarjenje, celodnevne programe (tečaj borilnih veščin, plavanje v bazenu, kosilo, video program, diskoteka), živžav (glasba, risanje, žrebanje bazenskih vstopnic, predstavitev tečajnikov, podelitev priznanj), kuharski tečaj za odrasle, ki ga je vodil Jože Jeriček, in aerobiko (Dolenjski list, 18. 1. 1990: 16).

V okviru Dolenjskega poletja so junija leta 1973 pripravili plesno revijo. Pomerili so se v standardnih plesih. Tekmovanje je potekalo med jugoslovanskimi in nemškimi pari (Dolenjski list, 7. 6. 1973: 1). Nastopila je tudi Tereza Kesovija (Dolenjski list, 25. 7. 1974: 1). Potekala je modna revija Novoteksa, na kateri so predstavili žensko, moško in otroško kolekcijo (Dolenjski list, 19. 9. 1977: 3). Leta 1986 je v restavraciji potekal turistični ples, ki je pomenil zaključek turistične sezone. Popestrili so ga z nagradnimi šaljivimi igrami in turističnim kvizom. Prepevala sta mešani pevski zbor iz Otočca in trio Novina iz Gumberka. Izbirali so tudi miss turizma, ki ga je prejela Otočanka Janja Pate (Dolenjski list, 4. 9. 1986: 20). 20. junija 1988 so v motelu Otočec nastopili Malmo Brass Band iz Švedske. Na celovečernem koncertu

so predstavili »brass band« glasbo (Dolenjski list, 16. 6. 1988: 7). Zanje je značilno, da igrajo le na glasbila iz medenine – pihala.

Imeli so tudi več umetniških razstav. Med drugim tudi razstava ikeban – cvetličnih aranžmajev (Dolenjski list, 11. 10. 1973: 1).

V prostorih restavracije so tekstilna podjetja prirejala modne revije za različne znamke oblačil. Tako je svojo kolekcijo predstavil novomeški Labod (Dolenjski list, 22. 1. 1970: 5), Novoteks, ljubljanska Volnenka in mariborska Svila (Dolenjski list, 11. 6. 1970: 12). Po modnih revijah je sledila tudi zabava; goste sta zabavala Majda Sepe in Ivo Robič (isti.). Labod se je s svojo kolekcijo večkrat predstavil na Otočcu. Revija je bila svečan dogodek z vsem bliščem; nastopili so poklicni manekeni, televizijska napovedovalka Nataša Dolenc in pevec Alfi Nipič. Labod je predstavil kolekcijo pomlad-poletje 1977 (Dolenjski list, 9. 9. 1976: 10). Predstavilo se je tudi Obrtno združenje Novo mesto – sekcija za frizerstvo in tekstil. Na modni reviji so predstavili modne pričeske in modo (Dolenjski list, 17. 9. 1987: 20). Po reviji sta nastopila kantavtor Miro Tomšič in skupina klovnov iz plesne delavnice Borisa Vovka (Dolenjski list, 15. 10. 1987: 24).

Modnih revij se je dvakrat udeležila tudi moja sogovornica. Udeležila se je Labodovih modnih revij tovarne Labod, ki je imela enkrat svoje manekenke, drugič najete. Kot pravi, je bilo to »zelo lepo, krasno« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Organizirali so tudi tako imenovani »Zabavni večer Pulja« (Dolenjski list, 22. 3. 1984: 14). Zabaval jih je ansambel Nevera, organizirali pa so modno revijo trikotaže Arena. Dogodek so popestrili z zabavnimi igrami in nagradami (isti.).

Leta 1984 avgusta so v garni hotelu Otočec pripravili razstavo modnih ženskih oblačil in drugih tekstilnih izdelkov (Dolenjski list, 16. 8. 1984: 12). Leta 1988 modno revijo erotičnih oblačil in obutve. Poleg modne revije so pripravili tudi tekmovanje »zgoraj brez«, baletna skupina Blue Bell pa je izvedla erotični kabaret (Dolenjski list, 22. 9. 1988: 24).

Društvo tekstilnih inženirjev in tehnikov novomeških tovarn Novoteks in Labod je priredilo prvi ples prej omenjenega društva in modno revijo obeh tovarn (Dolenjski list, 27. 11. 1986: 20).

V restavraciji so potekala tudi brucevanja. Organiziral jih je Klub dolenjskih študentov pod pokroviteljstvom občinskih skupščin (Dolenjski list, 8. 2. 1968: 1). To je bil elitni ples z brucevanjem v tradicionalnem slogu. Namen brucevanja je bil med drugim tudi zbiranje denarnih sredstev za študente, ki so bili potrebni pomoči (Dolenjski list, 13. 2. 1969: 16).

Brucevanje na Otočcu je prišlo že v tradicijo, leta 1981 jih je zabaval ansambel Orioni, spremljal pa zanimiv program (Dolenjski list, 5. 3. 1981: 16). Brucevanja so začeli pripravljati tudi v mesecu decembru (Dolenjski list, 10. 12. 1981: 16).

V zimskih mesecih je v restavraciji potekal tradicionalni ples novinarjev. Prvi je potekal leta 1967 (Dolenjski list, 19. 1. 1967: 4). Igrali so jim različni ansambli in pevci, kot so: De Hors, Marjana Deržaj, Nino Robič in Tatjana Gros (Dolenjski list, 3. 2. 1968: 1). V sklopu plesa je potekla modna revija najboljših proizvajalcev oblek in perila v organizaciji Centra za sodobno oblačenje iz Ljubljane (isti.). Svoj ples je organizirala tudi smučarska sekcija SGP Pionir iz Novega mesta (Dolenjski list, 14. 1. 1988: 19).

Od sedemdesetih let 20. stoletja naprej oziroma od takrat, ko so bili kompleksi gradu Otočec v končni gradnji, se je v Otočcu uveljavilo silvestrovanje v teh omenjenih kompleksih. Kot so poročali v Dolenjskem listu, so novoletno noč imeli v zakupu Zagrebčani in Ljubljančani (29. 12. 1977: 15). Gostinski delavci so na najdaljšo noč pripravljali obložene mize, poskrbeli za ples, zdravice in veselje (Dolenjski list, 7. 1. 1982: 1). Kot zapisujejo v Dolenjskem listu, so najdaljšo noč v letu praznovali »tujci« v restavraciji Otočec. Domačini in preostali bližji krajanji so to noč raje preživeli doma. V navadi pa je bilo, da so se na novoletni dan zbrali domačini in rajali do jutra (Dolenjski list, 29. 12. 1977: 15). Razlog za to, da so domačini in ostali raje silvestrovali 1. in 2. januarja, so bile veliko cenejše vstopnine (Dolenjski list, 6. 1. 1983: 1) kot na novoletno noč. Tradicionalno je postalo, da je za občane Novega mesta, s tem tudi za Otočane, restavracija Otočec v prvih januarjskih dneh »najbolj obiskan gostinski raj« (Dolenjski list, 5. 1. 1984: 1). Silvestrovanja se spominja sogovornica v sedemdesetih letih 20. stoletja, ko je ravno izšla pesem Alfi Nipiča Silvestrski poljub. V restavracijo se je odpravila z možem in prijatelji, imela je lepo svileno belo obleko in vsi so bili zelo urejeni. Nato pa razlaga *»da ti vidiš, koliko Hrvatov prišlo, tako lepe babe, tako krasne... ko bi ti vedela, kako so to lepi prišli notri. Po polnoči ena baba prijela prt pa – fukkk – miza (op. p. v zrak vrgla mizo) al je bilo vsega konec«* (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija). Po tem incidentu se je zabava končala, saj je Hrvatica naredila kaos.

Restavracija Otočec in motel sta prirejala tudi ples v maskah. Pustno rajanje je potekalo na pustno soboto in na pustni torek (Dolenjski list, 5. 2. 1970: 15). Na zabavi so nagradili najboljše maske. Na pustnem plesu so gostom peli Marjana Deržaj (Dolenjski list, 5. 2. 1970: 15), Orioni z Mileno Zupančič (Dolenjski list, 24. 2. 1977: 6) in mnogi drugi. Poleg pustnega rajanja in nagrado za najboljšo masko so delavci motela Otočec pripravili posebno nagradno igro. V

pustne krofe so dajali žetone, kdor je našel največjega, mu je ta prinesel denarno nagrado (Dolenjski list, 26. 1. 1989: 24).

Živahen in za turiste zanimiv program so v restavraciji Otočec pripravljali za dan žena. Priznani barmani so za nežnejši spol mešali koktajle, ki jih je podarjala mirenska Dana (Dolenjski list, 2. 3. 1989: 20). Tokrat so združili praznika dan žena in dan mučenikov. Pod njihovim pokroviteljstvom je potekala v restavraciji Otočec vrsta tekmovanj, gostje so uživali v modni reviji in koktajlih, ki so jih mešali barmani (Dolenjski list, 9. 3. 1989: 8).

Na začetku sedemdesetih let so se začeli v restavraciji odvijati maturantski plesi. Kot pravi moja sogovornica, naj bi maturantski plesi zmanjšali obiskanost plesov ob petkih in sobotah. Srednješolci so porabili vse termine v spomladanskih mesecih, restavracijam se je to izplačalo, saj so imeli zagotovljeno polno restavracijo in kot pravi, se je s tem družabno življenje še bolj zatrla (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

V poletnih mesecih so prirejali vsakodnevne plese, na katere so bili vabljeni vsi; sprva naj bi prihajalo veliko domačinov, nato pa čedalje več turistov (Dolenjski list, 24. 10. 1974:11).

Slika 32 Obvestilo v Dolenjskem listu o vsakodnevnikih plesih (vir: Dolenjski list, 20. 7. 1967: b.n.s.).

Za ples so namenili tudi mesec november, ko so potekali ob četrtnih in petkih. Sogovorniki so mi potrdili, da je na tovrstne plese zahajalo več meščanov kot pa domačinov. Iz vasi so hodile le nekatere družine. Kot mi pripoveduje Olga, »je bila zelo dobra muzka in krasno je bilo... smo hodil dol plesat, to smo bili stalni gostje ob sobotah ... pa smo skupaj plesali pa noreli mi smo mel Otočec, vidiš, zdaj ni pa nič« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Mladi Šentpetrčani so zahajali v restavracijo na plese s prijatelji (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija), vendar prevladovali so Novomeščani.

Tekmovanje v plesu polke in valčka je potekalo avgusta leta 1986 (Dolenjski list, 7. 8. 1986: 20). Ravno tako leta 1989, ko je hotel Grad Otočec postregel z zabavnim, družabnim in tekmovalnim dogodkom (Dolenjski list, 13. 7. 1989: 20).

Garni hotel Otočec in pred njegovo izgradnjo Grad Otočec sta bila prizorišče podeljevanja Krkinih nagrad. Podeljevali so nagrade za desetletno in dvajsetletno delovno dobo. Leta 1982 sta slovesnost obogatila z opernim petjem Vilme Bukovec in Ladko Korošec (Dolenjski list, 20. 5. 1982: 3).

Med drugim so svoje zborovanje imeli tudi slovenski trenerji in inštruktorji kolesarjenja (Dolenjski list, 29. 9. 1983: 14). Potekalo je strokovno srečanje urbanistov (Dolenjski list, 14. 11. 1985: 1), mladih iz RTV-centrov Jugoslavije (Dolenjski list, 29. 5. 1986: 2). Na Otočcu so imeli posvet slovenski sociologi (Dolenjski list, 28. 5. 1987: 1), zdravniki (Dolenjski list, 11. 5. 1989: 2) in etnologi (Dolenjski list, 11. 10. 1973: 10).

V garni hotelu je potekala tudi vsakoletna skupščina Počitniške zveze Slovenije, ki je veljala za najbolj množično organizacijo. Združevala je mlade iz osnovnih in srednjih šol ter skrbela za njihova potovanja, letovanja in rekreacijo (Dolenjski list, 29. 1. 1981: 4).

V restavraciji Otočec je potekalo vsakoletno tekmovanje v okviru pionirskih, mladinskih in cicibanovih hranilnic, ki ga je organizirala Ljubljanska banka (Dolenjski list, 2. 6. 1983: 2). V prostorih restavracije je potekala zaključna prireditev, kjer so podelili priznanja, značke in nagrade (isti.).

Leta 1972 je bilo na Otočcu ustanovljeno vinogradniško društvo, ki so ga ustanovili dolenjski vinogradniki (Dolenjski list, 22. 6. 1972: 11). Na isti lokaciji je potekalo tudi ocenjevanje cvička, ki so ga za vzorec prinesli vinogradniki. Priredili so tudi »Teden cvička«, ki je potekal tri dni in so ga organizirali krški Agrokombinat, novomeški Hmeljnik, hotel Grad Otočec, KZ Krka, Dolenjski turistična zveza ter Dolenjsko vinogradniško društvo (Dolenjski list, 14. 3. 1974: 1).

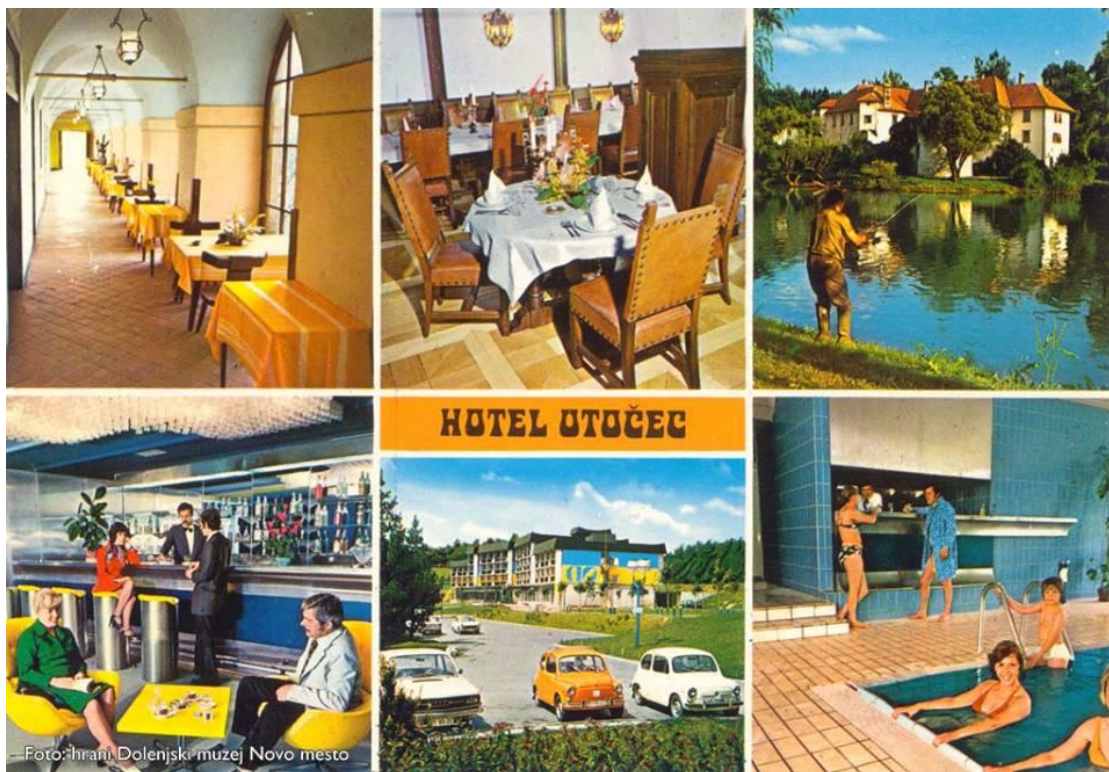
Kolektiv hotela Grad Otočec, je v sodelovanju z različnimi zvezami in društvi pripravil več kulinarčnih izkušenj. V prostorih motela Otočec je Krkin TOZD Zdravilišča pripravil 1. pokušino hrane in pijače za dolenjske gostinske delavce (Dolenjski list, 30. 5. 1985: 1), ki so jo dopolnili s kulturnim in zabavnim programom. Pripravili so tudi pokušino salam oziroma »salamijado« (Dolenjski list, 3. 4. 1986: 20). Tekmovanje je potekalo za pokal Otočca. Najboljši so dobili praktične nagrade in pokale. Pripravili so tudi strokovno predavanje o

pripravi in hrambi suhomesnatih izdelkov (isti.). Salamijada je potekala dva dneva: prvi dan ocenjevanje in drugi dan razstava najboljših izdelkov ter podelitev priznanj (Dolenjski list, 9. 4. 1987: 12). Motelska restavracija je pripravila tudi pokušino slovenskih narodnih jedi (Dolenjski list, 25. 9. 1986: 24). Kolektiv Otočec je sodeloval s sekcijo za gostinstvo pri Obrtnem združenju Novo mesto (isti.). Po pokušini je potekal zabavni program.

Konec osemdesetih let 20. stoletja je kolektiv hotela Grad Otočec začel prirejati tudi martinovanje. Po starih običajih so novo vino krstili, pripravili okusne jedi, glasbo in družabne igre (Dolenjski list, 9. 11. 1989: 24).

Kolektiv hotela Grad Otočec je v sodelovanju z društvom barmanov priredil tekmovanje v mešanju koktajlov (Dolenjski list, 13. 12. 1990: 1). Tekmovali so barmani iz Jugoslavije, Italije, Zahodne Nemčije, Avstrije, Češkoslovaške in Madžarske.

Ob nedeljah je bil čas za najmlajše, ki so lahko zaplesali, sodelovali v zabavnih igrah, se osvežili s sladoledi in sadnimi kupami (Dolenjski list, 13. 7. 1989: 20). V motelski restavraciji je za najmlajše potekal tudi tako imenovani »Otroški živžav« (Dolenjski list, 12. 10. 1989: 4). Najmlajši so lahko risali, tekmovali v zabavnih igrah in peli. Ob živi glasbi jih je zabaval ansambel Miss Dior, svoje čarovniške spretnosti je prikazoval čarovnik Jani (isti.). Slatniški šolarji so pripravili lutkovno predstavo (Dolenjski list, 10. 5. 1990: 20).

Slika 33 Razglednica hotela Otočec (vir: Hostel Situla "Diskoteka Otočec za en večer", 15. 11. 2016).

Kopališče oziroma jasa na Otočcu

Slika 34 Ob poletnih dnevih je bilo kopališče na jasi polno (Dolenjski list, 12. 7. 1971, str. 1).

V neposredni bližini gradu Otočec je na levem bregu Krke travnik oziroma jasa. Travnik ob Krki je bil v obdobju Jugoslavije poznan tudi kot prostor družabnosti, saj so na njem prirejali piknike, kresovanja, športne igre, prireditev »Pod dedovo lipo«. V sedemdesetih letih 20. stoletja se je na tem prostoru odvijala tudi rock prireditev, ki je svojo veliko prepoznavnost doživela v samostojni Sloveniji.

Travnik ni bil prepoznaven le po zgoraj naštetih dogodkih, ampak je bil namenjen vsem krajanom in občanom, ki so se hladili v poletnih mesecih. Za domačine je bil prostor družabnega življenja sleherni dan v poletnih mesecih. Ob travniku je tudi prostor za več športnih dejavnosti.

Na kopališče so radi prihajali tako domačini kot drugi občani. Leta 1984 so za kopalce postavili nov montažni objekt, ki je kopalcem nudil več izbire pri prehrani (Dolenjski list, 17. 5. 1984: 4). Uredili so tudi plažo in postavili tuše.

Kot že rečeno, so se na kopališču v osemdesetih letih 20. stoletja odvijale igre, imenovane »Pod dedovo lipo«. Kulturno-športno prireditev so v sodelovanju pripravile krajevne skupnosti Bela

Cerkev, Brusnice, Mali Slatnik, Podgrad, Šmarjeta in Otočec. Igre so potekale v poletnih mesecih na travniku ob gradu Otočec. »Ekipa so tekmovala v 10 igrah, ki so se navezovale na mlačev. Igre so spremljali folklorni nastopi s petjem starih pesmi, različna dela, kot so spravilo žita in mlačev s cepci, klepanje kose in brušenje. Na prireditve so se ekipe pripeljale na okrašenih lojtrskih vozovih, s petjem in harmonikami. Zaključilo se je z ljudskim rajanjem.« (Dolenjski list, 8. 8. 1985: 4, in Dolenjski list, 17. 8. 1989: 12). Igre so zaradi uspešnosti in velikega obiska nadaljevali tudi v naslednjih letih. Teme iger so se vsako leto menjale, tako so imeli v naslednjih letih temo: košnja trave in spravilo sena (Dolenjski list, 21. 8. 1986: 20) in dela v vinogradu (Dolenjski list, 10. 8. 1989: 16). Igre »Pod dedovo lipo« so se prvič izvedle leta 1981, moj zadnji zapis pa pravi, da so se končale leta 1989. Igre so bile prava turistična, zabavna, kulturna in športna prireditve, ki je popestrila dolenjsko turistično ponudbo. Vsako leto so se igre izvajale na kopališču pri gradu Otočec.

Kopališče je uporabljal tudi hotel Grad Otočec, saj je tam prirejal tradicionalna kresovanja. Osrednja točka je bilo prižiganje kresa. Za zabavo so poskrbeli s kmečkimi igrami (19. 6. 1986: 20), igrali so različni gostujoči ansambli ali pa so jim igrali Orioni (Dolenjski list, 14. 6. 1984: 24), ki so imeli s hotelom podpisan dogovor o dolgoletnem sodelovanju. Nastopila je tudi folklorna skupina Ivan Navratil iz Metlike (Dolenjski list, 19. 6. 1986: 20), za goste so pripravili mnoga druga presenečenja.

Leta 1988 je potekala velika mladinska veselica, ki jo je organiziral OK ZSMS Novo mesto v sodelovanju z osnovnimi organizacijami ZSMS delovne organizacije Krka Novo mesto. Mladino je zabaval ansambel Cof (Dolenjski list, 26. 5. 1988: 4). Veselica je spadala v okvir praznovanja meseca mladosti. Tudi leto poprej je mladina organizirala na istem mestu piknik, vendar tokrat septembra (Dolenjski list, 10. 9. 1987: 24), zabaval pa jih je ansamble Veseli planšarji. Nastopili so tudi harmonikarji, priredili so še srečelov in tombolo (isti.). Organizacijo je tokrat prevzela mladina iz tovarne zdravil Krka.

Vodstvo tovarne zdravil Krka je na kopališču pripravljalo tudi piknike za vse svoje zaposlene. Imeli so veselico, razna tekmovanja in rekreacijo (Dolenjski list, 24. 9. 1981: 18). Krkine pikniki so postali tradicionalni, saj jih še dandanes proslavljajo na istem prostoru.

Hotel Grad Otočec je priredil tudi medrepubliški turnir v malem nogometu (Dolenjski list, 13. 9. 1984: 16), na katerem je igral ansambel Kombo-5. Turnir v malem nogometu je na istem kraju priredilo tudi društvo TVD Partizan že leta 1964 (Dolenjski list, 18. 6. 1964: 12).

Tradicionalna tekmovanja v malem nogometu pa je pripravljala tudi tovarna zdravil Krka (Dolenjski list, 25. 7. 1985: 19).

Leta 1976 je potekal festival najboljših slovenskih rock skupin in samostojnih glasbenikov. Dogodek je organiziral OK ZSMS in Mladinska turistična poslovalnica Novo mesto (Dolenjski list, 9. 9. 1976: 16). V letu 1983 je rock festival potekal dva dneva. Organizirala ga je občinska konferenca ZSMS in mladinska turistična poslovalnica Novo mesto (Dolenjski list, 23. 6. 1983: 20). Nastopili so številni slovenski ansambli in skupine iz drugih jugoslovanskih republik in tujine. Na prizorišču so omogočili brezplačno kampiranje, poskrbljeno je bilo za hrano in pijačo, urejeni so bili prevozi do Novega mesta in nazaj. Vstopnina je znašala 20 dinarjev za en dan, dvodnevna karta pa je stala 400 dinarjev (isti.).

Kopališče je gostilo tudi šolo Kyokushikai (Dolenjski list, 14. 7. 1977: 24). Na prostor so se naselili za cel teden, kjer so vadili večšine karateja. Na večšine je prišlo 70 članov iz 7 jugoslovanskih mest (isti.). Svoj tabor so ogradili, tako da krajani niso mogli priti do kopališča. Člani karate kluba so vstop obiskovalcem kopališča prepovedali (Dolenjski list, 21. 7. 1977: 5). Kopališče pa so zaprli z dovoljenjem hotela Grad Otočec, saj naj bi karateisti odplačali ta del travnika in ga vzeli v najem od hotela (isti.). Obiskovalci so bili željni hlajenja v reki Krki, zato so nekateri prestopili mejo, nakar je prišel uslužbenec hotela Otočec in obiskovalce napodil, češ »da Otočec lahko proda komur koli vse, kar je njegovega, in da tudi travnik ter breg Krke lahko oddajo kot sobo v hotelu« (isti.). Med občani je to sprožilo veliko odpora in zamere do hotela, češ kako si lahko javne površine prisvojijo in jih oddajajo kot svoje ter drugim onemogočijo dostop do teh površin (isti.).

Kot so mi povedali sogovorniki, sami niso hodili na kopališče, saj so se v hladnih mesecih raje ohladili pri lesenem mostu pod vasjo Otočec oz. Šentpeter. Na Otočec naj bi bolj hodili Novomeščani. Tudi preostalih dogodkov se sogovorniki ne spominjajo. Imajo ga bolj v spominu, ko so praznovali dan mladosti. Dve sogovornici pa se spominjata dogodka »Pod dedovo lipo«. Drugi dogodki za domačine niso bili odmevni, ravno tako ni bila zanje zanimiva lokacija.

Prostor za ribiške družine

Otočec ni imel lastnega ribiškega društva, vendar je bilo ribiško društvo iz Novega mesta aktivno in je svoje dogodke organiziralo na Otočcu. Tako so leta 1961 priredili tekmovanje v metu umetne muhe in obtežilnika v daljavo in v cilj ter v športnem ribolovu (Dolenjski list, 15. 6. 1961: 6). Tekmovanje je bilo VIII. državno prvenstvo športnih ribičev FLRJ. Omenjeni

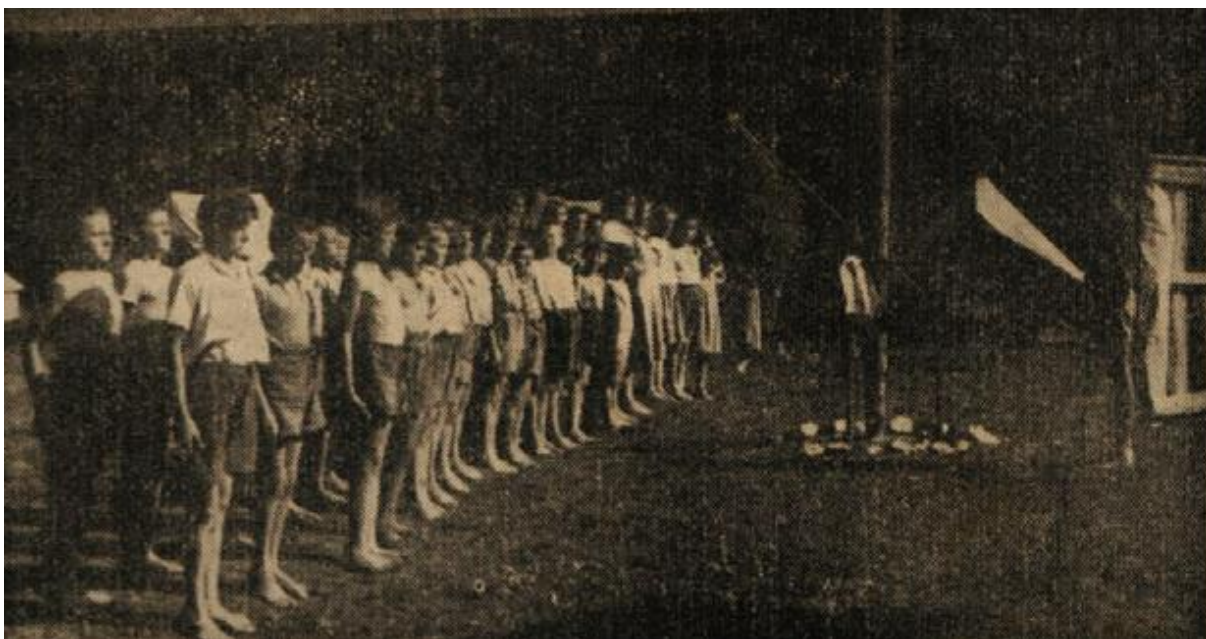
dogodek sta organizirali Ribiška zveza Slovenije in Zveza ribiških družin iz Novega mesta (isti.). Sredi osemdesetih let 20. stoletja so ribiči postali bolj aktivni. Organizirali so tudi tekmovanje v športnem ribolovu. Po tekmovanju so priredili zabavne igre in ples, ponudili so tudi z morskimi specialitetami (Dolenjski list, 18. 7. 1985: 16). Na kopališču so pripravili ribiški piknik in tekmovanje za najtežji skupni ulov (Dolenjski list, 10. 7. 1986: 20). Sledila je veselica ob glasbi skupine Orioni. Priredila je ribiško družabno srečanje za člane in njihove družine (Dolenjski list, 1. 9. 1988: 20). Ni manjkalo tekmovanja v ribolovu.

V Otočcu je učne ure ribištva priredilo nemško podjetje Hanns Balzer iz Lauterbacha v Hessenu (Dolenjski list, 10. 6. 1965: 2). Tečaj je bil namenjen tujim ribičem.

Taborniki in taborjenje na jasi

Prostor ob kopališču je bil med drugim namenjen tudi kampiranju, čeprav je bil v neposredni bližini tudi Kamp Otočec. Avtokamp na Otočcu je najstarejši tovrstni turistični objekt na Dolenjskem in se nahaja na majhni lokaciji med gozdom in reko Krko na njenem levem bregu. Svoje podobe v času socializma ni bistveno spreminjal, čeprav so mnogi menili, da bi ga zaradi slovesa imena Otočec morali posodobljati (gl. Dolenjski list, 13. 8. 1987: 10). Kljub zastarelosti je bil kamp v poletnih mesecih vedno poln turistov. Med gosti kampa so našteli največ Nizozemcev, Nemcev, Francozov, Angležev, manj pa Avstrijcev in Italijanov (gl. isti.). Turiste so motile predvsem neurejene in premajhne sanitarije, pogrešali so toplo vodo za prhanje, želeli so tudi več miru (isti.). V kampu je precej hrupno, saj je mimo peljala krajevna cesta.

Novomeški pionirji so na travniku »malo nižje od grajskih razvalin« (Dolenjski list, 25. 7. 1952: 3) taborili skupaj z novomeškimi taborniki. Opisana lokacija nakazuje, da naj bi taborili v avtokampu. Vedno pa ni razvidno, ali so taborili na kopališču ali v kampu.

Slika 35 Pionirski tabor na jasi (vir: Dolenjski list, 24. 7. 1953, str. 4).

V letu 1953 je potekal pionirski tabor. Ali je bilo to na lokaciji kopališča ali prostora za kampiranje, ni znano. Na travniku so postavili več platnenih hišic, ki so si jih izmenjavali taborniki različnih krajevnih skupnosti in organizacij. Taborili so dlje časa, zadnji dan svojega taborjenja pa so namenili praznovanju dneva vstaje. Pionirji so pripravili program ob tabornem ognju (Dolenjski list, 24. 7. 1953: 4). Slovenski taborniki so se zbrali na tabornem prostoru poleti leta 1962 in se med seboj pomerili v tabornih veščinah (Dolenjski list, 30. 8. 1962: 11). Na tabornem prostoru niso taborili le slovenski taborniki in pionirji, temveč tudi taborniki iz Splita (Dolenjski list, 30. 7. 1964: 11). Več let so tu taborili taborniki pod imenom »Sutjeska« iz Zveze pionirjev (Dolenjski list, 19. 7. 1973: 4). Taborjenje je bilo namenjeno temu, da se pionirji seznanijo z življenjem delovnih ljudi. Pionirjem so ob prihodu priredili sprejem ter jih seznanili z vlogo Dolenjske v NOB in povojnim gospodarskih in družbenim razvojem (isti.). Kamp prostor je gostoval veliko tabornikov iz različnih krajev in držav. Med drugimi so tu gostovali tudi taborniki iz Celja in Trsta (Dolenjski list, 10. 7. 1957: 1).

Leta 1985 je taborilo 30 otrok taborniške čete KS Ločna –Mačkovec (Dolenjski list, 5. 9. 1985: 16). V letu 1989 so mirenski taborniki organizirali mnogoboj, ki so se ga udeležili taborniki iz Šentjerneja, Šmarjete, Straže, Metlike, Trebnjega in Novega mesta. Pomerili so se na orientacijskem pohodu, v streljanju z lokom, poznavanju Morsejeve abecede, postavljanju šotorov itd. (Dolenjski list, 1. 6. 1989: 24).

V kampu na Otočcu so beležili številne tuje turiste, ki jim je Otočec predstavljal zgolj vmesno postojanko. Ustavili so se za nekaj dni in nato nadaljevali do ciljne destinacije. Turisti so hvalili lokacijo, bili zadovoljni s trgovino v kampu, navdušeni so bili nad prijaznimi domačini ter delavci hotela Otočec, ki naj bi dobro govorili angleško (Dolenjski list, 23. 7. 1982: 24).

V kamp so zahajali tudi nekateri domačini, kot je povedala sogovornica: *»/.../ hodili smo na pijačko, k je bil mejhen bifejček pa recepcija ... ni bilo nič drugega tam, tam se je nekaj dogajalo ... pa domačini so hodil na pijačo ... tujcev ni bilo toliko ... so bli tujci, ampak se nismo z njimi družil«* (Melita Pečjak, 27. 2. 2017, osebna komunikacija).

V kampu je bilo vedno veliko ljudi: *»to je bilo živo in mir obenem, trudili so se za udobje vseh gostov, vse naj naj za gosta«* (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Povzetek dogajanj v gradu Otočec in njegovih kompleksih

V tem delu bom povzela dejavnosti, ki so se dogajale v gradu Otočec in njegovih kompleksih, po pomembnosti med sogovorniki. Na prvem mestu so obiski pomembnih gostov. Med sogovorniki so si sogovorniki najbolj zapomnili obiske predsednika Tita z drugimi predsedniki. Kot pomemben dogodek se je štela že vožnja predsednika Tita mimo vasi Otočec, čeprav ni nujno, da se je tudi ustavil na gradu. Takrat so ga vsi vaščani hodili pozdravljat ob avtocesto in mahat z zastavicami.

Grad Otočec se je leta 1959 iz povojnih ruševin spremenil v gostinsko-turistični objekt. Sprejemal je mnogo tujih gostov in tudi pomembne državnike in predsednike. Po znanih podatkih je prvi pomemben obisk beležen leta 1947, ko ga je obiskala ruska delegacija (Kronika OŠ Otočec 1946/47, zvezek 2.: b.n.s.), ob tej priložnosti pa so s programom sodelovali otoški šolarji. Po zasledenih pisnih virih iz Dolenjskega lista so bili obiski pomembnih gostov najpogostejši v šestdesetih letih 20. stoletja, ko je grad Otočec po izgradnji ceste Ljubljana–Zagreb postal zaželena turistična točka. Leta 1960 Otočec obišče predsednik Tito prvič v spremstvu z indonezijskim predsednikom (Kronika OŠ Otočec 1959/1960, zvezek 2.: b.n.s.) in drugič v spremstvu s predsednikom Južnoafriške republike (isti.). Leta 1961 se na gradu mudijo različni italijanski ministri (Dolenjski list, 18. 5. 1961: 1). Eden izmed najpomembnejših obiskov v spominu moji sogovornikov je bil obisk predsednika Tita in predsednika Hruščova ter njunih soproj (Dolenjski list, 5. 9. 1963: 1). Sogovornikom je ostal v spominu tudi obisk predsednika Naserja, vendar pisnega zapisa o njegovem obisku nisem zasledila. Grad v letu 1965 obiščejo pomembneži iz italijanskih industrijskih tovarn (Dolenjski list, 27. 5. 1965: 1) in

tudi premier Ugande (Dolenjski list, 15. 7. 1963: 1). Tito spet obišče Otočec leta 1966, tokrat z ministrom Ulbrichom (Dolenjski list, 29. 9. 1966: 1). V sedemdesetih letih leta 1972 Otočec obišče posadka Apollo 15 (Dolenjski list, 3. 2. 1972: 16) in v osemdesetih letih še kitajska delegacija (Dolenjski list, 19. 5. 1983: 1). Največ »pomembnih« obiskov je bilo torej v šestdesetih letih 20. stoletja in po zasledenih pisnih virih je v istem obdobju tudi Tito največkrat obiskal Otočec.

Pomembnim obiskom sledijo prizorišča za snemanje filmov. Teh se spominjajo predvsem sogovorniki iz starejše generacije, mlajši se tega ne spominjajo. Največ filmov so v okolici Otočca posneli Italijani, prva dva z naslovom »Leto 79« in »Stara zaveza« v letu 1962 (Dolenjski list, 23. 8. 1962: 1). Nato so rimski producenti leta 1965 posneli film »Mademoiselle de Maupin« (Dolenjski list, 21. 7. 1965: 1); v letu 1975 je bil posnet film »Pasje srce« (Dolenjski list, 5. 6. 1975: 24), katerega snemanje se moje sogovornice tudi najbolj spominjajo, še posebej ljubezenskega prizora na čolnu in v vasi Otočec pod Vidrihovim kozolcem. Leta 1986 je bil posnet še film »Akademija za princeske« (Dolenjski list, 23. 1. 1986: 29).

Za visoke goste in filmske ekipe je bilo najplodnejše obdobje v šestdesetih letih 20. stoletja; takrat je beleženih največ obiskov državnikov in tujih filmskih ekip, ki so si izposodili Otočec za snemanje filmskih prizorov.

Aktivnosti, kot so pikniki, srečanje in Dolenjsko poletje, se moji sogovorniki niso spominjali. Le ena sogovornica se spominja proslavo in piknika ob praznovanju dneva borca in dneva vstaje, ki ga je organizirala Zveza borcev leta 1956 (Dolenjski list, 29. 6. 1956: 5). Po spominih sodeč, domačini tudi niso bili ciljna množica srečanj, piknikov in drugih dogodkov pri gradu Otočcu.

Sprva sem predstavila dogodke, ki so se odvijali v gradu Otočec in njegovi okolici. Sedaj pa bom glede na pomembnost dogodkov svojih sogovornikov predstavila še družabne dogodke v drugih kompleksih grada Otočec.

Prvi motel v Sloveniji so odprli ravno na Otočcu leta 1960. Sledila je izgradnja motelske restavracije, leta 1963, nato leta 1967 vikend hišice in bife z delikateso pri Petrolovi črpalki. Leta 1970 odprejo hotel Otočec in nato leta 1986 diskoteko v kletnih prostorih motelske restavracije.

Mojim sogovornikom so bili najzanimivejši plesni večeri. Ti so se odvijali ob koncu tedna, v poletnih mesecih pa vsakodnevno. Z množičnim pojavom maturantskih plesov v motelski

restavraciji pa se pojavi zaton omenjenih plesov. Vzpon plesov vidim v obdobju sredi šestdesetih let oziroma od otvoritve motelske restavracije leta 1963, nato pa sledi zaton konec sedemdesetih let oziroma začetek osemdesetih let.

Na druge tematske večere, ki jih je prirejal kolektiv hotela Grad Otočec, moji sogovorniki niso zahajali oziroma so se ga udeležili, če so nanj ravno naleteli. Ena izmed sogovornic se je udeležila dalmatinskega večera, ko je nastopil Alfi Nipič. Druga sogovornica se je udeležila silvestrovanja leta 1976, v letu, ko je Alfi Nipič izdal skladbo Silvestrski poljub. Kot mi je povedala, so imeli v zakupu restavracijo večinoma Ljubljancani in Zagrebčani. Ista sogovornica se je udeležila tudi nekaj modnih revij, ki sta jih organizirali novomeški tovarni tekstila Novoteks in Labod. Tematski večeri v hotelu Grad Otočec tako med domačini ni požel večjega interesa, da bi na te dogodke redno zahajali.

Mlajša generacija se spominja, da so hodili ob koncu tedna na kakšno pijačo v restavracijo, ko so bili organizirani plesi. Redko so zavili v diskoteko, ki je bila v kletnih prostorih restavracije. Sem so večinoma zahajali meščani, ki so imeli tudi organiziran avtobusni prevoz. Priljubljen dogodek je bil večer zimzelenih melodij. Menim, da je diskoteka doživela svoj vzpon v devetdesetih letih 20. stoletja; redni obiskovalci diskoteke so se samooklicali generacija Ribja čorba.

Kot že zgoraj povedano, je kolektiv hotela Grad Otočec imel za ciljno množico predvsem Novomeščane in tujce. To so mi potrdili tudi sogovorniki, saj na teh dogodkih, če so jih že obiskali, niso srečali veliko domačinov.

Po virih iz Dolenjskega lista bi lahko rekli, da je motelska restavracija doživela svoj vzpon in ponujala raznovrstno ponudbo v osemdesetih letih, saj se takrat pojavi tudi največ zapisanih dogodkov. Ti so bili raznovrstni: na primer kulinarčne predstavitve, tematskih večeri, modne revije, maturantski ples. V sedemdesetih letih je bilo zaslediti več zapisov o plesnih večerih, pustovanju in dogodkih v okviru Dolenjskega poletja, ki so ravno tako potekali v prostorih hotela Grad Otočec. Šestdeseta leta so obdobje, za katero je najmanj zapisov o aktivnostih v kompleksih, zato pa je za tisti čas največ zapisov o različnih plesih. V 60-ih in 70-ih letih pa so moji sogovorniki največkrat zahajali v omenjene komplekse.

Če povzamem, se je kolektiv hotela Grad Otočec v 60-ih in 70-ih letih trudil svoje goste najbolj pritegniti s plesnimi večeri in ti so bili tudi množično obiskani. V 80-ih letih je začel razširjati svojo raznoliko ponudbo in prirejal še tematske večere, modne revije in kulinarčne dogodke, ki so bili ravno tako množično obiskani, vendar med gosti ni bilo veliko domačinov.

Na kopališču v neposredni bližini gradu Otočec je v 80-ih letih potekalo kulturno-športno tekmovanje »Pod dedovo lipo«. To so bile kmečke igre, ki so imele vsako leto drugo temo. Tekmovanje so ga prirejale različne krajevne skupnosti, med njimi tudi krajevna skupnost Otočec.

Na istem prostoru so se večkrat odvijala tudi tekmovanja v nogometu. Tega so organizirali hotel Grad Otočec, TVD Partizan in tovarna zdravil Krka. Od leta 1981 so se na jasi odvijali tudi Krkini pikniki, ki jih je organizirala tovarna zdravil Krke za svoje zaposlene.

Od leta 1961 so potekala tudi ribiška tekmovanja, ki so bila, sodeč po zapisih v pisnih virih, najbolj množična v osemdesetih letih 20. stoletja.

Vsem omenjenim dogodkom je sledila veselica z ljudskim rajanjem. Igrali so Orioni (Dolenjski list, 14. 6. 1984: 24), ansambel Cof (Dolenjski list, 26. 5. 1988: 4), ansambel Kombo – 5 (Dolenjski list, 13. 9. 1984: 16), Veseli planšarji (Dolenjski list, 10. 9. 1987: 24) in drugi. Leta 1976 je bil organiziran tudi rock festival, ki ga je organizirala ZSMS Novo mesto v sodelovanju z Mladinsko turistično poslovalnico Novo mesto (Dolenjski list, 9. 9. 1976: 16). Leta 1983 je rock festival potekal dva dneva. Festival je gostil mnoge slovenske ansamble in skupine iz drugih jugoslovanskih republik (Dolenjski list, 23. 6. 1983: 20). Omenjen festival je bil predhodnik kasnejšega rock festivala Rock Otočec, ki je potekal tri dni in na isti lokaciji.

Hotel Grad Otočec je leta 1984 spremenil podobo kopališča. Dodal mu je tuše, uredil kopališče in postavil montažni objekt, ki je ponujal hrano (Dolenjski list, 17. 5. 1984: 4). Po pisnih virih sodeč, se je največ družabnih dogodkov odvijalo v osemdesetih letih 20. stoletja. Samo kopališče pa je bilo prepoznavno že od šestdesetih let 20. stoletja naprej. Omenjeno kopališče ni privabljal domačinov, saj so se ob hladnih mesecih hladili v vasi ob reki. Na kopališče ob gradu so zavili občasno.

V neposredni bližini kopališča je tudi kamp Otočec, ki je bil tranzitna točka za tujce, medtem ko so na kopališče že od 50-ih let naprej zahajali tako domači kot tuji taborniki. Leta 1953 so postavili platnene hišice (Dolenjski list, 24. 7. 1953: 4), ki so stale celo poletje, skupine tabornikov pa so se menjavale. V 60-ih letih so taborniki prirejali tudi taborniško tekmovanje med ekipami (Dolenjski list, 30. 8. 1962: 11). Največ zabeleženih zapisov o taborjenju na jasi oziroma kopališču so iz petdesetih in šestdesetih let 20. stoletja.

Grad Otočec s svojimi kompleksi se je začel razvijati v šestdesetih letih 20. stoletja, kopališče pa je svoje prve tabornike sprejel že v petdesetih letih. Vse omenjene lokacije in kompleksi so

privabljali večinoma turiste ali prebivalce drugih krajev in meščane, medtem ko domačini iz vasi Otočec niso bili ciljna množica in na omenjene lokacije niso zahajali oziroma so se udeležili posameznih tematskih večerov, več pa plesov v otoški restavraciji in občasno hodili na pijačo v kamp Otočec. Kot so mi povedali sogovorniki, so bili grad in njegovi pripadajoči kompleksi za prestižne goste. Velik naval tujcev je bilo vse od izgradnje avtoceste, obnovitve gradu in izgradnje otoške restavracije pa vse do začetka 80-ih let, kar sovпада tudi s pisnimi viri, ki pričajo o tem, kako je kolektiv hotela Grad Otočec razširjal ponudbo na področju družabnosti. Po vsej verjetnosti so začeli izgubljati svoje redne goste (tujce, kot so Italijani in Zagrebčani), zato so morali poskrbeti za raznovrstno ponudbo in popestriti družabni program, diskoteka Otočec pa je svoj sloves in veliko obiskanost pridobila v 90. letih.

Zaključek

»Spremembe oblasti je prinesla spremembo tudi v šolska praznovanja. Prvič letos nismo več praznovali dneva pionirjev, ker pionirske organizacije v šoli ni več. Tudi dan Republike – 29. november – dan Jugoslavije v propadanju, je letos samo še na koledarju praznik – s proslavami pa se ne praznuje več. Ostaja praznovanje dneva mrtvih /.../ Novi šolski minister krščanskih demokratov je poskrbel, da so bili letošnji božični in novoletni prazniki skupaj /.../ Pouka prost dan je bil tudi 8. februar.« (Kronika OŠ Otočec, 1990/1991, zvezek 5.: b.n.s.)

Jugoslavija je propadla in nastala je samostojna Slovenija, kot pravi osnovnošolska učiteljica »prišla je svoboda« (14. 3. 2017, osebna komunikacija). Za družabno leto Otočanov (in Slovenijo) je to pomenilo spremembo koledarskega praznovanja. Iz koledarjev so se umaknili prazniki, ki so se vezali na predsednika Tita, državo Jugoslavije in jugoslovanske vojske. Umaknili so se prazniki, povezani z narodnoosvobodilnim bojem, in s tem tudi splošno izobraževanje mladih na to tematiko, s tem tudi obiskovanje obeležja NOB, kot je Beceletova jama. Ukinjeni sta bili pionirska in mladinska organizacija.

Ostali so šola in kulturni dom ter vse druge organizacije in društva v Otočcu. Družabno življenje ni izginilo, ampak samo spremenilo svojo obliko in poudarek. V kompleksih hotela Grad Otočec so še vedno potekali družabni in razvedrilni dogodki. Diskoteka je dobila svoje privrženke in bila zelo obiskana; postala je središče druženja in plesa, v restavraciji Tango so imeli plesne večere, svoj sloves je dobila tudi restavracija Šoferska (sogovornica H. K., elektronsko pismo). Motelska restavracija je svoje dogodke izvajala v isti meri še naprej. Mogoče je upadel le turizem iz drugih držav.

Otočec je postal prepoznaven z gradnjo Ceste bratstva in enotnosti. Ta je prinesla tudi prvo modernizacijo naselju Otočec, in sicer vodovodno pipo za celotno vas. Od leta 1959 je šel razvoj »turističnega« Otočca samo še navzgor, vas pa ga je dohitevala in z njim delom sodelovala v vseh pogledih. Grad Otočec je povečeval prepoznavnost in postal zaželena turistična točka. Zaposleni v hotelu so bili aktivni in zelo uspešni na področju družabnega življenja. Prva generacija mojih sogovornikov (rojeni do leta 1950) se družabnih dogodkov v kompleksih ni udeleževala, kajti bili so preveč prestižni, pa tudi čas ni dopuščal. Kasnejše generacije so še posebej rade zahajale v restavracijo, kjer so bili organizirani plesi in tematski večeri. V omenjenih kompleksih res nisi mogli najti veliko Šentpetrčanov, kot stalni gostje so tja zahajale posamezne družine, kasneje pa tudi veliko več mladih, ki so »cuzali eno pijačko cel večer« (Olga Kocjančič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija) in uživali v ritmu glasbe. Kot so sogovorniki poudarili, se je v kompleksih grada Otočec zadrževalo največ Novomeščanov, Zagrebčanov in Italijanov; kompleksi so bili na visoki ravni in elitni.

Vas Otočec se je začela širiti v sedemdesetih letih 20. stoletja. Takrat so prišla prva gradbena dovoljenja za izgradnjo novih hiš. Če smo prej rekli, da je Cesta bratstva in enotnosti pospešila razvoj in modernizacijo kraja, jo je po drugi strani tudi zavirala. V načrtu je bila namreč izgradnja dvopasovnice, zato niso izdajali gradbenih dovoljenj za hiše, ker še niso natanko vedeli, kje naj bi potekal drugi pas avtoceste. Na koncu do izgradnje drugega pasa avtoceste ni prišlo in gradnja hiš se je lahko začela. Lahko bi rekli, da so zato sedemdeseta leta 20. stoletja drugo prelomno obdobje za vas Otočec. Brez širitve vasi in s tem dviga demografije izgradnja nove šole ne bi bila možna. Začelo se je priseljevanje v kraj, prišlo je do novogradenj in na koncu do povečanja števila prebivalcev. Z izgradnjo domov pa je upadla potreba po družabnem življenju. Ljudje so postajali individualisti, svoj prosti čas so vlagali v gradnjo svoje hiše, »družabno življenje se je odvijalo pri betoniranju« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). V domove so začeli prihajati televizijski sprejemniki, ni bilo več potrebe po gledaliških igrah in potujočem kinu. Mobilnost je prinesla svoje, saj mladina ni bila več omejena na svojo vas in se je lahko odpeljala v sosednje kraje, kjer so imeli gostilne z živo glasbo in diskoteke. V sedemdesetih letih se je začel kazati proces modernizacija,⁵⁰ če le-tega gledamo kot »proces družbenih sprememb, ki je potreben zato, da manj razvite družbe pridobijo lastnost in strukturo razvitih družb« (Petelin 2016: 309). S tem procesom se vzpostavi prehod iz tradicionalnih, predmodernih družb v moderno, industrijsko družbo. Industrializacija pa povzroči »visoko družbeno delitev dela, visoko stopnjo družbene mobilnosti, urbanizacijo, visok nivo izobrazbe, sekularizacijo verskih prepričanj, sprejemanje inovacij, ipd.« (isti.). Vendar so antropološke raziskave modernizacije pokazale, »da je preoblikovanje nekapitalistične v kapitalistično družbo mogoče in uspešno le, če temelji na družbi lastni tradiciji« (Godina 2010: 49). Proces modernizacije in z njo industrializacije je v Otočec prinesel družbeno mobilnost, urbanizacijo vasi, sprejemanje inovacij, skupaj s socializmom pa tudi sekularizacijo verskih prepričanj. Ideja o modernizaciji ne pomenijo le družbenih predstav, temveč tudi dejansko »preoblikovanje življenja ljudi /.../ z razvojem družbe se je začelo spreminjati tudi vsakdanje življenje ljudi, njihovo obnašanje, doživljanje in čustvovanje. /.../ v ospredje je stopil individualizem, ki je poudarjal avtonomnost in izvirnost. Individualizirani posameznik se sicer osvobaja tradicionalnih vezi, vendar pa po drugi strani postajajo vse bolj

⁵⁰ Modernizacija je bila v socialistični Jugoslaviji predstavljena kot vsakodnevni veliki skupni dosežek, ki naj bi razkrival naprednost delavskega samoupravljanja in bili ljudem v ponos (Petelin 2016: 311). Povojna jugoslovanska oblast si je zadala za cilj vse tisto, česar predvojni kraljevi režim ni zmožel oziroma hotel izvesti: agrarna reforma, nacionalizacijo gospodarstva, pospešeno obnova in industrializacijo, ločitev cerkve od države. V skromnih povojnih razmerah so skušali zagotoviti večjo socialno in zdravstveno zaščito, varstvo otrok, enake možnosti pri šolanju za vse sloje prebivalstva in žensko enakopravnost, vključno z vpeljavo splošne volilne pravice (isti.: 312).

odvisni od pritiskov drugih socialnih institucij, predvsem trga delovne sile, izobraževalnega sistema, birokratskih organizacij.« (Petelin 2016: 310).

Družabno življenje in kultura sta bila po vojni veliko pomembnejša oziroma so na to dajali večji poudarek. »Po vojni je bila kultura pomembna, ko se je čutilo, da je bil boj za osvoboditev tudi boj za slovensko kulturo /.../ ja, potem je pa to vse skupaj začelo zamirat« (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Pojavila sta se individualizem in zapiranje vase, »ko so se začel zapirat ljudje, je vse zamrlo ... ko so se nehali družiti« (isti.) in tudi industrializacija je naredila svoje (Alojz Jožef, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Sedemdeseta leta 20. stoletja tudi sovpadajo z upadanjem družabnih dogodkov in družabnih dejavnosti v vasi Otočec. Pred tem prelomom so imeli ljudje večjo željo po druženju in tudi prosti čas je dopuščal druženje. Če pogledamo gledališke igre, ki so se odvijale v kulturnem domu, je največ zapisov iz Dolenjskega lista in šolskih kronik iz štiridesetih in petdesetih let 20. stoletja. Dramske igre so izgubljale privlačnost. Najprej so jih zamenjale kinematografske predstave, kar kažejo tudi zapisi iz Dolenjskega lista, kasneje pa jih izrine televizija. Leta 1965 je prišel v vas prvi televizijski sprejemnik, v šestdesetih letih 20. stoletja pa je zaslediti največ omemb o prihodu potujočega kina v Otočec. To so tudi leta, kjer se poveča število zapisov o praznovanju praznikov – teh je največ v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja, na kar bi lahko vplivali drugi dejavniki, kot je npr. več novinarjev na terenu ali pa je novinar prihajal iz Otočca. To menim zato, ker so sogovorniki rekli, da so bila po vojni praznovanja večja in bolj množična.

Šola je bila najvidnejša gonilna sila družabnega življenja. S šolo mislim na aktivnost učiteljic, pionirske organizacije in mladinske organizacije. Sodelovala je pri vseh proslavah in družabnih ter pomembnih dogodkih, kot je na primer obisk predsednika Tita. »Šolske tovarišice so se najbolj trudile« (Štefka Pucelj, 22. 2. 2017, osebna komunikacija), »šola je nadomeščala kulturno življenje na vasi« (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija), »šola je bila nosilec vsega« (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Vendar za šolo so stale druge organizacije, ki so učitelje zadolžile, da pripravijo proslavo.

Zveza borcev je sprva skrbela za praznovanje dneva borca, dneva oborožene vstaje in krajevnega praznika. Organizacija je bila dejavna pri družabnih dogodkih, vendar očitno ni bila v ospredju, saj se tudi vsi sogovorniki ne spominjajo, da bi bilo kar koli pod njenim okriljem. Le redki sogovorniki poudarijo, na primer Ivanka Jerič in Marija Šinkovec, da so bili »najbolj aktivni, komunisti, zveza borcev« (22. 2. 2017, osebna komunikacija). Člani Zveze borcev so

tudi veliko sodelovali kot govorniki, na primer pri sprejemu ali predaji kurirčkove pošte: *»/.../ ko je bil kak poudarek na ohranjanju spomina na NOB in so se ti naši partizani dostikrat tudi na šoli pojavili /.../ in so govorili, se spomnim«* (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija).

Tudi krajevna konferenca SZDL med sogovorniki ni ostala v spominu kot organizatorka prireditev, čeprav je sodelovala pri praznovanju nekaterih državnih praznikov, kot je na primer dan republike. Omemba TVD Partizan ravno tako ni obudila spominov pri sogovornikih. Sogovornice se najbolj spominjajo telovadnih vaj za nastop ob praznikih 1. maja, 25. maja in 29. novembra. *»Vem, da smo z lokom telovadil in ko smo hodili v mesto nastopat, vsi smo bili isto oblečeni«* (Ivanka Jerič, 22. 2. 2017, osebna komunikacija).

Krajevna skupnost je bila bolj usmerjena v modernizacijo kraja in izgradnjo infrastrukture. Za družabno življenje krajanov se ni preveč zanimala. *»Mislim, da je bil problem v Otočcu tudi v tem, da predsedniki krajevne skupnosti niso imeli kakšnega posebnega posluha za te dejavnosti, ni bilo kakšne spodbude s strani vodstva, da bi imeli kakšne kulturne dogodke«* (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija). Vendar dobili pa so vso potrebno modernizacijo in infrastrukturo, kot so ceste, telekomunikacija, vodovod, elektrika in druge komunalne storitve.

Za družabne dogodke je poskrbela tudi Lovska družina Otočec. Ob dnevu borca je prirejala dvodnevne veselice, ki so vedno beležile velik uspeh in obiskanost. Ravno tako Gasilsko društvo Otočec, ki je vsaj enkrat na leto organiziralo veselico na različnih lokacijah po vasi.

Za svoje čase je bilo dejavno tudi Kulturno-umetniško društvo, ki je prirejalo gledališke predstave. Krajanji so se radi udeleževali teh dogodkov, vendar se sogovorniki slabo spominjajo aktivnosti društva in jo primerjajo z zdajšnjo dejavnostjo društva, ki je veliko bolj aktivno in organizirano.

Zapisi v Dolenjskem listu kažejo, da so bili na področju družabnega življenja med društvi in organizacijami najaktivnejši Zveza borcev, SZDL, nato Kulturno-umetniško društvo, Lovska družina Otočec in TVD Partizan. Seveda pa je na prvem mestu šola, ki se je tudi po pričevanju zapisov iz Dolenjskega lista in šolskih kronik pokazala kot najaktivnejša. Drugače je mogoče sklepati iz pričevanj sogovornikov, ki so na prvo mesto postavili Gasilsko društvo Otočec, Lovsko družino Otočec in Rdeči križ. Seveda je tudi pri njih šola na prvem mestu.

Tudi pri praznikih je prihajalo do nasprotij med ustnimi in pisnimi viri. Pisni viri so poudarjali krajevni praznik Otočca, dan žena, dan borca, dan OF, dan oborožene vstaje in kurirčkovo

pošto, sogovorniki pa se najbolj spominjajo praznika dela in dneva OF, Titovega rojstnega dne oziroma dneva mladosti, dneva borca in dneva republike.

Prvo obdobje po vojni (nekje do sredine sedemdesetih let 20. stoletja) je bilo plodno za družabno življenje, saj so po vojni ljudje čutili potrebo po druženju, ker je bilo štiri leta težko (med vojno) (Jožef Beg, 23. 2. 2017, osebna komunikacija). Generacija, rojena po letu 1960, se družabnih dogodkov, ki so se na primer dogajali v kulturnem domu, z izjemo nekaterih proslav spominjali manj. Omenjena generacija je izpostavila druženje na domovih, kjer so kartali pod brajdo, igrali skrivalnice, se streljali, lovili polhe, pekli koruzo in kostanj (Majda Tratnik, Mojca Rataj, Melita Pečjak, 27. 2. 2017, osebna komunikacija).

Po mojem mnenju se je konec sedemdesetih letih 20. stoletja že pojavil individualizem, ki je prišel s procesom modernizacije, ni bilo več velike želje in potrebe po druženju, v hiše so prihajali prvi televizorji, povečala se je mobilnost. Mobilnost je k družabnosti v vasi Otočec tudi veliko pripomogla, vendar negativno. V kino so hodili v Novo mesto (Jožica Jožef Beg, 1. 3. 2017, osebna komunikacija), v diskoteke, gostilne in na ples so hodili v Vrhpolje (Majda Tratnik, Mojca Rataj, Melita Pečjak, 27. 2. 2017, osebna komunikacija). Družabno življenje ni bilo več omejeno le na vas, ampak se je razširilo na celotno regijo. Za isto obdobje je tudi značilno zvišanje življenjskega standarda prebivalstva (Petelin 2016: 320), ki je posledica procesa modernizacije in industrializacija, ki je preplavila povojno Jugoslavijo.

Še večji upad družabnosti se kaže v osemdesetih letih 20. stoletja. Ko je bila zgrajena nova šola, je ta kar nekako zaprla vrata. Večkrat je bilo v šolskih kronikah nato zaslediti: proslava javnega ali internega značaja. Vse proslave niso bile več namenjene celotnemu kraju. To je povezano tudi z dvorano oziroma kulturnim domom, ki ga je imela takrat v upravljanju šola. Z izgradnjo nove šole so pridobili lasten večnamenski prostor, ki si ga niso več delili z vsemi krajanji.

Največ družabnih dogodkov, proslav se je odvijalo v kulturnem domu. Dvorana, kot so jo imenovali sogovorniki, je bila večnamenska in edini prostor v kraju, kjer so se dogodki lahko izvajali v vsakem vremenu. Izpostavili so tudi lokacijo Stari grad, Beceletova jama ter različne lokacije po vasi, kot so Vidrihov kozolec, Tekstarjev kozolec in prostor za mestno hišo.

V vasi Otočec oziroma v vasi se je največ družabnih dogodkov odvijalo v večnamenski dvorani – kulturnem domu. Najaktivnejša pri organizaciji družabnega življenja, praznovanj in na kulturnem področju je bila šola s pionirsko ter mladinsko organizacijo. V času Jugoslavije je bilo družabno življenje v Otočcu v duhu veselice, večjih državnih praznikov in obiskov predsednika Tita. »Turistični« Otočec se je od šestdesetih let 20. stoletja naprej razvil v

zaželeno destinacijo mnogih turistov iz različnih držav in tudi Slovenije. Kolektiv je prirejal razne družabne aktivnosti, pri katerih je vsak gost lahko našel nekaj za svojo dušo. Najbolj so bili obiskani plesi med vikendi in tematski večeri.

Med sogovorniki se je pojavila tudi trditev: »*imeli smo lepšo mladost, kot jo imate vi zdaj*« (Olga Kocjančič, osebna komunikacija, 22. 2. 2017). Gre tu za nostalgijo po lepši preteklosti oziroma da povem bolj specifično za titonostalgijo in jugonostalgijo ali le nostalgijo po mladosti?

Velikonja nostalgijo definira kot »kompleksno, diferencirano in spremenljivo, čustveno polno, osebno ali kolektivno, (ne)instrumentalizirano zgodbo, ki na binaren način slavi romantizirano izgubljene čase, ljudi, predmete, občutke, vonje, dogodke, prostore, odnose, vrednote, politične in druge sisteme, in hkrati – v ostrem kontrastu z manjvredno sedanostjo – žaluje za njihovo izgubo. To je žalovanje za nepovratno izgubo preteklosti, za hrepenenje po njej in pogosto tudi utopična želja in prizadevanje za njeno vrnitev« (Velikonja 2008: 25). Nostalgija se pojavi pri hitrem razvoju, kjer je edina konstanta sprememba, prihodnost je negotova in nepredvidljiva, pojavijo se različne digresije in povratki v preteklostjo. Fred Davis za nostalgijo govori, da je to »prijetna, grenko-sladka vrsta žalosti« (1979: 14; cit. v Velikonja 2008: 24). Idealiziranje starih dobrih časov je tudi posledica sprememb in hitre modernizacije, kjer postanejo edine konstante spremembe (gl. Velikonja 2008), zato se ljudje radi oprijemajo preteklosti.

Postsocialistično obdobje z vsemi svojimi dilemami in rešitvami, krhkostjo in surovostmi je izredno plodno za nastajanje nostalgij. Pogosteje se pojavljajo v hitro spreminjajoči se družbah ob dramatičnih prehodih. Večje so obljube, bolj nerealno so spodbujane želje, večje oziroma hujše je razočaranje, če se te ne izpolnijo, kar pripelje do »nostalgičnih sanjarij o boljših prejšnjih časih« (Velikonja 2008: 30). V državah nekdanje Jugoslavije se imenuje jugonostalgija. Pri nekaterih sogovornikih jo prepoznamo v pričevanjih o množičnih in lepše prirejenih proslavah ob praznikih, za katere pravijo, da dandanes takih ni več. Ravno tako jo je zaznati po veselicah, ki so jim bile včasih bolj všeč, več je bilo druženja in tudi časa za druženje. Za časa Jugoslavije je bilo tudi več organiziranih družabnih dogodkov.

Titostalgijo Velikonja definira kot nostalgični diskurz o pokojnem jugoslovanskem predsedniku na bivših prostorih po razpadu skupne države. »Naklonjenost Brozu danes je čisto drugačna od tiste nekdanj: če je bil prejšnji, režimski titoizem obvezen, dirigiran, sponzoriran, je sedaj titostalgija prostovoljna, voluntaristična; njegova takratna zapovedana kolektivnost se je danes spremenila v individualno izbiro« (Velikonja 2008: 31). Broz se kaže kot sijajna

zgodovinska osebnost, njegovo vladanje uspešno, njegovi časi lepi, njegova država pravična – in do vsega tega imajo titostalgiki pozitiven čustveni odnos (isti: 31). Kot ugotavlja Vidnjevič, je bil Tito in celoten socialističen sistem vzljubljen za nazaj. Ljudje Tita in njegovo ureditev še(le) danes cenijo – in to predvsem zaradi socialne pravičnosti, za katero se je (vsaj) deklarativno zavzemal, čeprav je sam osebno po vojni – kakor se za vsakega predsednika spodobi – živel na veliki nogi (Vidnjevič 2010: 180). Titostalgija se je v moji raziskavi najmočneje orisala. Vsak sogovornik iz starejše generacije mi je želel sprva povedati, kako je bilo, ko je v Otočec ali se mimo vasi pripeljal predsednik Tito. Lepi spomini so se orisali, ko so mi povedali, da so ga videli v živo.

V magistrski nalogi zajemam družabno življenje v času Jugoslavije (1945–1990), ko je bila potreba po druženju večja, solidarnost in kolektivnost med vaščani in manj individualizma. Obdobje bi bilo zanimivo primerjati s sedanostjo, sedanjim delovanjem društev in organizacij, ki jih je po mnenju sogovornikov več. Pri omenjeni primerjavi bi se tudi bolj pokazalo, ali sta pri sogovornikih resnično prisotni jugonostalgija in titostalgija ali gre zgolj za prijetne spomine na otroštvo in mladost.

Možnosti za preučevanje družabnega življenja v Otočcu je še veliko. Zanimivo bi bilo preučiti praznovanje verskih praznikov, primerjati lovske in gasilske veselice, preučiti celotno delovanje kulturnega doma kot pomembnega dejavnika družabnosti in še marsikaj. Ena izmed zanimivejših tem raziskovanja Otočca je identiteta, ki se izraža skozi samopoimenovanje: ali se imajo za Šentpetrčane ali Otočane? Kako se razlikuje identiteta domačinov in priseljenih prebivalcev v Otočcu? Priseljeni krajani se verjetno nimajo za Šentpetrčane, ampak so le Otočani.

Skratka. Otočec odpira še veliko novih raziskovalnih tem, tako za preteklost kot sedanost.

Literatura

Cerar, Estera

2005 `Delo, človek, kultura.' *Podobe družabnosti*. Monika Kokalj Kočevar, ur. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine. Str. 109–118.

Balkovec Debevec, Marjetka

2002 `Šolstvo na slovenskem od 1963 do 1991.' *Šolstvo na slovenskem skozi stoletja: katalog stalne razstave*. B. Šuštar, ur. Ljubljana: Slovenski šolski muzej. Str. 115–120.

2007 `O preučevanju družabnega življenja v etnologiji in kulturni antropologiji. Primer Črnomlja od druge polovice 19. stoletja do druge svetovne vojne.' *Glasnik S.E.D* 47/1, 2.: 63–73.

2008 *V Črnomlju od nekdaj bili so veseli: Črnomelj v kulturnem in družabnem utripu od druge polovice 19. stoletja do druge svetovne vojne*. Črnomelj: Občina Črnomelj.

2013 `Spomin na učitelja – vzgojitelja.' *Šolska kronika* 22=46(1/2): 224–237.

2014b `Od prvega šolskega dne do obletnic matur. Prazniki in praznovanja v šoli.' *Etnolog* 24=75(1): 127–151.

Balkovec - Debevec, Marjetka in Janez Bogataj

2004 `Gasilstvo.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 139–140.

Belopavlovič, Niko ur.

1978 *Mladina gradi. Ob 20-letnici izgradnje ceste Ljubljana–Zagreb*. Ljubljana: Tiskarna Tone Tomšič.

Blaha, Tilka

1986 `Vloga SZDL pri spodbujanju prostovoljnega dela in spodbujanje iniciativ občanov.' *Socialno delo* 25(1): 5–16.

Bogataj, Janez

2011 *Slovenija praznuje. Sodobne šege in navade na Slovenskem*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bratina, Vlasta, ur.

[197?] *Mladinske delovne akcije*. S.l.: s.n.

Bučar, France

2007 *Rojstvo države: izpred praga narodove smrti v lastno državnost*. Radovljica: Didakta.

Bužga, Dragica

1994 'Partizan Slovenije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 8. Ljubljana: Mladinska knjiga: 263–264.

Cigale, Marija

2001 'Zveza borcev NOV Slovenije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 15. Ljubljana: Mladinska knjiga: 275–276.

Dobovšek, Marjan

1971 'Prebivalstvo občine po naseljih 1869–1966.' V: *Krajevni leksikon Slovenije. II. knjiga. Jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del*. Ljubljana: DZS: 466–473.

Dolinar, Tone ur.

1997 *Lovska družina Otočec*. Novo mesto: Lovska družina Otočec.

Durjava, Iztok

1992 'Kulturna – prosvetna dejavnost v NOB.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 6. Ljubljana: Mladinska knjiga: 70–71.

Godina, Vesna

2010 'O indigenizaciji modernizacije in modernosti.' V: *Traditiones*, 39(2): 47–64.

Grad, Franci

1990 'Jugoslavije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 4. Ljubljana: Mladinska knjiga: 318–331.

Grad Otočec skozi stoletja

2006 *Grad Otočec skozi stoletja*. Otočec: Društvo Vitezi Otoški.

Habinc, Mateja

2006 'Posledice spreminjanja prazničnega koledarja v načinu življenja Brežičanov.' Neobjavljena doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta v Ljubljani, oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo.

2008 'Raziskave (post)socialističnih koledarskih praznikov.' V: *Traditiones* 37(1): 79–97.

Hazler, Vito

2004 'Kulturni dom.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 268.

Ivanič, Martin

2001a 'Zveza mladine Jugoslavije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 15. Ljubljana: Mladinska knjiga: 259.

2001b 'Zveze mladine Slovenije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 15. Ljubljana: Mladinska knjiga: 259–260.

Jezernik, Božidar

2013 'Politika praznovanja.' V: *Politika praznovanja. Prazniki in oblikovanje skupnosti na Slovenskem*, Božidar Jezernik, ur. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Str. 7–6.

Kržan, Franci

1978 'Sprejem pionirjev v Zvezo socialistične mladine Slovenije.' V: *Priročnik za delo s pionirji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije. Str. 202–206.

Kopač, Janez

2006 *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv.

Kremenšek, Slavko

1973 *Obča etnologija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Leben, Andrej

2003 *V borbi smo bile enakopravne. Uporniške ženske na Koroškem v letih 1939–1955*. Celovec: založba Drava.

Ložar - Podlogar Helena, Jurij Fikfak, Ingrid Slavec - Gradišnik

2004 'Praznik.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 463.

Martinčič, Vanja

2005 'Partizanski miting.' *Podobe družabnosti*. Monika Kokalj Kočever, ur. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine. Str. 85–90.

Matošević, Andrea

2015 'Omladinske radne akcije kontinuiteti i odmaci iz izkustva akcijaša.' *Traditiones* 44(3): 93–111.

Muzej »25. maj«

1980 *Titova štafeta – Štafeta mladosti*. Beograd.

Nečimer, Josip

1971 'Otočec.' V: *Krajevni leksikon Slovenije. II. knjiga. Jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del*. Ljubljana: DZS: 520–521.

Okoliš, Stane

2009 *Zgodovina šolstva na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

Ovsec, Damjan J.

2004 'Družabno življenje.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 101.

2005 '»Filozofija« družabnega življenja.' *Podobe družabnosti*. Monika Kokalj Kočever, ur. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine. Str. 7–12.

Paravina, Emil

1978 'Sprejem v Zvezo pionirjev.' V: *Priročnik za delo s pionirji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije. Str. 176–201.

Pavlin, Tomaž

2005 'Telovadba in šport med družabnostjo, stroko in narodnostjo.' *Podobe družabnosti*. Monika Kokalj Kočever, ur. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine. Str. 61–70.

Petelin, David

2016 'Vsakdanje življenje v Ljubljani v letih 1945–1965.' Neobjavljena doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino.

Pihler, Natalija in Redakcija Enciklopedije Slovenije

1992 `Kulturni dom.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 6. Ljubljana: Mladinska knjiga: 68–69.

Poljanec, Dragica

2010 `Zgodovina gradu Otočec in njegova turistična funkcija.' Neobjavljeno diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za geografijo, oddelek za zgodovino.

Ravnik, Mojca

2004a `Društvo.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga: 100.

2004b `Krajevna skupnost.' V: *Slovenski etnološki leksikon*. Str. 246-247. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Repar, Stane

1978 `Zveza pionirjev Slovenije sestavni del Zveze pionirjev.' V: *Priročnik za delo s pionirji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije. Str. 7–12.

Repe, Božo

1999a `Praznovanja v socializmu.' V: *Zastave vihrajo*. Ljubljana: Modrijan. Str. 144–151.

1999b `Državni prazniki in vojaške obletnice.' V: *Zastave vihrajo*. Ljubljana: Modrijan. Str. 152–167.

2015 *S puško in knjigo: narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda 1941–1945*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Ribarič, Marjana

2002 `Šolstvo na slovenskem od 1945 do 1963.' *Šolstvo na slovenskem skozi stoletja: katalog stalne razstave*. B. Šuštar, ur. Ljubljana: Slovenski šolski muzej. Str. 102–114.

Rihtman Avguštin, Dunja

1992 `Etnologija socializma i poslije.' V: *Etnološke tribune* 15. Str. 81–89.

Santino, Jack

1995 *All around the year: holidays and celebrations in American life*. Chicago: University of Illinois Press.

Smole, Vera

1994 'Folklorist med prevajanjem in zapisovanjem.' *Traditiones* 23(1994). Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje. Str. 143–154.

Sruk, Vlado

1983 *Na temo družbenost mladih*. Ljubljana: Komunist.

Stanič, Barbara in Liana Kalčina

2001 'Zveza pionirjev Slovenije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 15. Ljubljana: Mladinska knjiga: 261.

Šinkovec, Petra

2013 'Dan mladosti – dan spominov.' Neobjavljeno diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo.

Tomc, Gregor

1989 *Druga Slovenija: Zgodovina mladinskih gibanj na Slovenskem v 20. stoletju*. Ljubljana: UK ZSMS (Krt 54).

Velikonja, Mitja

2008 *Titostalgija – študija nostalgije po Josipu Brozu*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Videnič, Hermina in Mojca Miklič

2016 *Med gradovi stoji učilnica zidana: jubilejni zbornik ob 150-letnici šolstva v kraju Otočec in 30-letnici nove OŠ Otočec*. Hermina Videnič, Mojca Miklič, ur. Otočec: Osnovna šola.

Vidnjevič, Marko

2010 *Josip Broz Tito: grandiozni narcis*. Novo mesto: Goga.

Vidovič - Miklavčič, Anka

2001 'Zveza socialistične mladine Jugoslavije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 15. Ljubljana: Mladinska knjiga: 272.

Vlaj, Stane

1991 'Krajevna skupnost.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 5. Ljubljana: Mladinska knjiga: 361.

1998 'Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije.' V: *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 12. Ljubljana: Mladinska knjiga: 111 – 113.

Vrhunec, Marko

2009 *Josip Broz Tito: osebnost, stvaritve, titoizem: pričevanje*. Ljubljana: Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije.

ZZB NOB Slovenije

1998 *50 let delovanja Zveze združenj borcev in udeležencev narodnoosvobodilnega boja Slovenije*. Ljubljana: Zveza združenj borcev in udeležencev narodnoosvobodilnega boja Slovenije.

Živković, Milodrag, ur.

1983 *MDA – mladost naše dežele*. Beograd: Poslovna politika: Mladost.

Viri

Dolenjski list

1950 25. 5. 'Iz Št. Petra pri Novem mestu.' Dolenjski list, 25. 5. 1950, Z. A. in G. M., str. 4

24. 6. 'Fizkultura v Št. Petru.' Dolenjski list, 24. 6. 1950, str. 4.

1. 7. 'Iz Št. Petra.' Dolenjski list, 1. 7. 1950, str. 4.

5. 8. 'Iz življenja Šentpeterske mladine.' Dolenjski list, 5. 8. 1950, F. G., str. 4.

1951 20. 4. 'V Št. Petru – spomenik padlim borcem.' Dolenjski list, 20. 4. 1951, str. 1.

11. 5. 'Št. Peter pri Novem mestu.' Dolenjski list, 11. 5. 1951, G. M., str. 4.

29. 6. 'Št. Peter.' Dolenjski list, 29. 6. 1951, G. M., str. 4.

1952 11. 1. 'Iz Št. Petra.' Dolenjski list, 11. 1. 1951, M. G., str. 3.

22. 2. 'Razigranost v Št. Petru.' Dolenjski list, 22. 2. 1952, str. 4.

25. 7. 'Pionirji pišejo s tabora na Otočcu.' Dolenjski list, 25. 7. 1952, str. 3.

27. 11. 'Otočec ob Krki.' Dolenjski list, 27. 11. 1952, str. 6.

- 1953 14. 8. 'Iz Otočca ob Krki.' Dolenjski list, S. P., 14. 8. 1953, str. 3.
24. 7. 'fotografija z besedilom.' Dolenjski list, 24. 7. 1953, str. 4.
- 1954 19. 2. 'Smučarska tekma Partizana Otočec.' Dolenjski list, 19. 2. 1954, str. 3.
19. 3. 'Otočec si bo zgradil vodovod.' Dolenjski list, J. F., 19. 3. 1954, str. 3.
5. 3. 'Uganka Starega gradu.' Dolenjski list, Ivo Pirkovič, 5. 3. 1954, str. 6.
- 1955 30. 9. 'V Otočcu so proslavili krajevni praznik.' Dolenjski list, P. Romanič, 30. 9. 1955, str. 3.
- 1956 29. 6. 'Praznik 4. julija na Otočcu.' Dolenjski list, 29. 6. 1956, str. 5.
20. 7. 'Proslava za Dan vstaje v gradu Otočec.' Dolenjski list, 20. 7. 1956, str. 5.
20. 9. '23. september – krajevni praznik Otočca.' Dolenjski list, Anton Lapanje, 20.9.1956, str. 3.
- 1957 31. 1. 'Kaj pa v Otočcu ob Krki?' Dolenjski list, Franc Veber, 31. 1. 1957, str. 5.
18. 4. 'Polstoletni jubilej gasilcev v Otočcu.' Dolenjski list, 18. 4. 1957, Anton Lapanje, str. 3.
10. 7. 'Celjani in Tržačani pri Otočcu.' Dolenjski list, 10. 7. 1957, str. 1.
18. 9. 'Krajevni praznik v Otočcu.' Dolenjski list, M.G., 18. 9. 1957, str. 1.
- 1958 12. 2. 'Avtocesta se bliža.' Dolenjski list, 12. 2. 1958, str. 1.
2. 4. 'Otočec je pripravljen.' Dolenjski list, 2. 4. 1958, str. 3.
29. 4. 'Titova štafeta vzdolž avtoceste.' Dolenjski list, T. S., 29. 4. 1958, str. 1.
6. 6. 'Čez dva tedna...' Dolenjski list, 6. 6. 1958, str. 1.
13. 11. 'Grad sredi Krke.' Dolenjski list, Viktor Pirnat, 13. 11. 1958, str. 6.
4. 12. '35 milijonov za Otočec.' Dolenjski list, 4. 12. 1958, str. 1.
- 1960 25. 2. 'Folklorna revija na Otočcu.' Dolenjski list, 25. 2. 1960, str. 5.
2. 6. 'Prisrčno pozdravljeni!' Dolenjski list, 2. 6. 1960, str. 1.
11. 8. 'Gasilski slavlji v Straži in Otočcu.' Dolenjski list, 11. 8. 1960, str. 1.

18. 8. 'Priznanje ženam v Otočcu.' Dolenjski list, 18. 8. 1960, str. 3.
22. 9. 'Slavje Otočca ob Krki.' Dolenjski list, 22. 9. 1960, str. 5.
17. 11. 'Na Otočcu – prvi motel v Sloveniji.' Dolenjski list, 17. 11. 1960, str. 1.
- 1961 26. 1. 'Delovni mladinci z Otočca.' Dolenjski list, I. Z., 26. 1. 1961, str. 9.
18. 5. 'Italijanski minister Giuseppe Spataro na Otočcu.' Dolenjski list, 18. 5. 1961, str. 1.
15. 6. 'Na Otočcu: VIII. Prvenstvo ribičev FLRJ.' Dolenjski list, 15. 6. 1961, str. 6.
- 1962 25. 1. 'Izletniški piknik bo letos na Otočcu.' Dolenjski list, 25. 1. 1962, str. 1.
10. 5. 'Mladina ESŠ pri Beceletovi jami.' Dolenjski list, 10. 5. 1962, str. 9.
7. 6. 'Študentska brigada na Otočcu.' Dolenjski list, 7. 6. 1962, str. 3.
23. 8. 'Na Otočcu bodo snemali dva filma.' Dolenjski list, 23. 8. 1962, str. 1.
30. 8. 'Najboljši ob Krki, v gozdu in na pohodu.' Dolenjski list, 30. 8. 1962, str. 11.
21. 9. 'Uspeli piknik na Otočcu.' Dolenjski list, 21. 9. 1962, str. 4.
- 1963 14. 3. 'Še o krajevnih organizacijah na Otočcu.' Dolenjski list, 14. 3. 1963, str. 13.
11. 4. 'Hotel Grad Otočec gradi stanovanja.' Dolenjski list, 11. 4. 1963, str. 14.
20. 5. '»Labodovo« darilo otoškimi mladincem.' Dolenjski list, 20. 5. 1963, str. 14.
6. 6. 'Razširjena dejavnost mladine na Otočcu.' Dolenjski list, 6. 6. 1963, str. 14.
27. 6. 'Tudi letos piknik ameriških Slovencev na Otočcu.' Dolenjski list, 27. 6. 1963, str. 1.
5. 9. 'Prisrčno slovo na Otočcu.' Dolenjski list, 5. 9. 1963, str. 1.
27. 11. 'Tudi v Otočcu naj bi bilo živahneje.' Dolenjski list, Marjan Gregorčič, 27. 11. 1963, str. 11.
- 1964 31. 1. 'Novomeški jamarji v Beceletovi jami.' Dolenjski list, 31. 1. 1964, str. 18.
16. 4. 'V nedeljo »Pero« na odru v Otočcu.' Dolenjski list, 16. 4. 1964, str. 14.
18. 6. 'Otočec: uspela turnirja.' Dolenjski list, Marjan Gregorčič, 18. 6. 1964, str. 12.

30. 7. ` »Ča je lipo u Otočcu...« Na Otočcu med splitskimi taborniki, julija 1964.' Dolenjski list, Ivan Zoran, 30. 7. 1964, str. 11.
30. 12. `Novice iz Otočca.' Dolenjski list, Marjan Gregorčič, 30. 12. 1964, str. 16.
- 1965 21. 1. `Otočec sprašuje: kako je s potujočim kinom?' Dolenjski list, 21. 1. 1965, str. 22.
11. 2. `Otočec: krajevna skupnost ustanovljena.' Dolenjski list, 11. 2. 1965, str. 14.
27. 5. `Gostje iz Milana na Otočcu.' Dolenjski list, 27. 5. 1965, str. 1.
10. 6. `Tečaj za tuje ribiče na Otočcu.' Dolenjski list, 10. 6. 1965, str. 2.
15. 7. `Premier Ugande, dr. Obote na Otočcu.' Dolenjski list, 15. 7. 1965, str. 1.
21. 7. `Katherine Spaak na Otočcu.' Dolenjski list, 21. 7. 1965, str. 1.
28. 10. `Otočec ob Krki bo v nedeljo počastil svoj praznik s posebnim slavljem.' Dolenjski list, 28. 10. 1965, str. 6.
4. 11. `Otočec se je pripravil na slavje.' Dolenjski list, 4. 11. 1965, str. 12.
4. 11. `Otočec: »Naprej po poti, ki so jo začeli borci NOV!«' Dolenjski list, 4. 11. 1965, str. 4.
- 1966 13. 1. `Novice iz Otočca.' Dolenjski list, M. G., 13. 1. 1966, str. 21.
13. 1. `Partizan v Otočcu bi bil lahko bil bolj dejaven delaven.' Dolenjski list, Marjan Gregorčič, 13. 1. 1966, str. 22.
12. 5. `Na Otočcu so lepo praznovali.' Dolenjski list, 12. 5. 1966, str. 21.
4. 8. `Novice z Otočca.' Dolenjski list, 4. 8. 1966, str. 10.
29. 9. `Tito in Ulbricht danes na Otočcu.' Dolenjski list, 29. 9. 1966, str. 1.
- 1967 19. 1. `Zimska pravljica.' Dolenjski list, 19. 1. 1967, str. 4.
28. 1. `Restavracija Otočec.' Dolenjski list, 28. 1. 1967, str. 1.
30. 3. `Potujoči kino.' Dolenjski list, 30. 3. 1967, str. 18.
13. 7. `Naravno folklorno okolje.' Dolenjski list, P. B., 13. 7. 1967, str. 10.
20. 7. `Dom Bernarde Albe v otoškem gradu.' Dolenjski list, 20. 7. 1967, str. 14.
10. 8. `Hotel grad Otočec – slika.' Dolenjski list, 10. 8. 1967, str. 1.

10. 8. `Večer opernih arij v gradu Otočec.` Dolenjski list, 10. 8. 1967, str. 8.
17. 7. `Slika – V soboto 19. avgusta.` Dolenjski list, 17. 8. 1967, str. 7.
24. 3. `V soboto na Otočcu »Pastirjeva pesem«.` Dolenjski list, 24. 3. 1967, str. 7.
28. 12. `Nov bife na Otočcu.` Dolenjski list, 28. 12. 1967, str. 1.
28. 12. `Vojaki zabavali Otočec.` Dolenjski list, 28. 12. 1967, str. 4.
13. 4. `Valvasor o gradovih v dolini Krke: Otočec.` Dolenjski list, 13. 4. 1967, str. 10.
- 1968 3. 2. `Poročamo vam z Otočca.` Dolenjski list, 3. 2. 1968, str. 1.
8. 2. `Brucovanje dolenjskih študentov.` Dolenjski list, 8. 2. 1968, str. 1.
23. 5. `Pet odlikovancev na Otočcu.` Dolenjski list, 23. 5. 1968, str. 10.
21. 11. `Oživitev Partizana na Otočcu.` Dolenjski list, M. Gregorčič, 21. 11. 1968, str. 9.
- 1969 16. 1. `Otočec: mladina ureja knjižnico.` Dolenjski list, 16. 1. 1969, str. 14.
13. 2. `V Otočcu so spet oživali.` Dolenjski list, J. Prosinečki, 13. 2. 1969, str. 14.
13. 2. `Brucovanje v Novem mestu.` Dolenjski list, 13. 2. 1969, str. 16.
5. 6. `Otočec bodo polepšali!` Dolenjski list, Jože Prosinečki, 5. 6. 1969, str. 23.
10. 7. `V soboto zvečer v Grad Otočec!` Dolenjski list, 10. 7. 1969, str. 12.
31. 7. `Plesni dvboj ČSSR: SFRJ na Otočcu.` Dolenjski list, 31. 7. 1969, str. 1
- 1970 22. 1. `Novo v zadnjih dneh.` Dolenjski list, 22. 1. 1970, str. 5.
5. 2. `Pustovanje na Otočcu.` Dolenjski list, 5. 2. 1970, str. 15.
12. 2. `3. ples novomeških študentov.` Dolenjski list, 12. 2. 1970, str. 11.
11. 6. `Partizanska slovesnost na Otočcu.` Dolenjski list, 11. 6. 1970, str. 12.
11. 6. `Modna revija na Otočcu.` Dolenjski list, 11. 6. 1970, str. 12.
25. 6. `Otočec: 6 konj za turizem.` Dolenjski list, 25. 6. 1970, str. 12.
13. 8. `Na Otočcu o razvoju Otočca.` Dolenjski list, 13. 8. 1970, str. 12.
5. 11. `Otoški pionirji pri Beceletovi jami.` Dolenjski list, 5. 11. 1970, str. 18.

- 1971 1. 7. `Slavje otoških lovcev.' Dolenjski list, 1. 7. 1971, str. 15.
15. 7. `Balet na Otočcu.' Dolenjski list, 15. 7. 1971, str. 6.
- 1972 3. 2. `Vesoljci z Lune pristali na Otočcu.' Dolenjski list, J. Splichal, 3. 2. 1972, str. 16.
9. 3. `Otočec.' Dolenjski list, 9. 3. 1971, str. 1.
22. 6. `V prid slovesu cvička.' Dolenjski list, M.L., 22. 6. 1972, str. 11.
- 1973 18. 1. `Splav pri Otočcu ni dovolj' Dolenjski list, 18. 1. 1973, str. 8.
22. 3. `Otočec: bo potrebna žrtev?' Dolenjski list, Franc Pavkovič, 22. 3. 1973, str. 5.
7. 6. `Plesni turnir na Otočcu.' Dolenjski list, 7. 6. 1973, str. 1.
19. 7. `Otočec: sprejem za pionirje.' Dolenjski list, 19. 7. 1973, str. 4.
11. 10. `Ikebana na Otočcu.' Dolenjski list, 11. 10. 1973, str. 1.
11. 10. `Etnologi iz vseh republik in tujine.' Dolenjski list, 11. 10. 1973, str. 10.
15. 11. `Otočec.' Dolenjski list, 15. 11. 1973, str. 1.
- 1974 7. 3.a `Na Otočcu za dan žena.' Dolenjski list, 7. 3. 1974, str. 17.
7. 3.b `Stari grad.' Dolenjski list, 7. 3. 1974, str. 32.
14. 3. `Praznik cvička.' Dolenjski list, 14. 3. 1974, str. 1.
21. 3. `Gradovi in usode: Stari grad.' Dolenjski list, A. Bartelj in J. Splichal, 21. 3. 1974, str. 32.
4. 4. `Gradovi in usode: Otočec.' Dolenjski list, A. Bartelj in J. Splichal, 4. 4. 1974, str. 31.
6. 6. `Kaj za Dolenjsko poletje 74?' Dolenjski list, 6. 6. 1974, str. 10.
25. 7. `Kulturnega mrtvila ne bo.' Dolenjski list, J. Simčič, 25. 7. 1974, str. 1.
1. 8. `besedilo pod sliko.' Dolenjski list, 1. 8. 1974, str. 4.
1. 8. `Na Otočcu vsak dan ples.' Dolenjski list, 1. 8. 1974, str. 12.
24. 10. `Otočec: na trimu 1200 ljudi.' Dolenjski list, 24. 10. 1974, str. 11.
- 1975 23. 1. `Otočec: kopanje tudi pozimi.' Dolenjski list, 23. 1. 1975, str. 17.

5. 6. 'Otočec – prizorišče Rusije.' Dolenjski list, R.B., 5. 6. 1975, str. 24.
24. 7. 'Uredili Beceletovo jamo.' Dolenjski list, 24. 7. 1975, str. 19.
23. 10. 'Če kultura nima strehe.' Dolenjski list, I.Z., 23. 10. 1975, str. 9.
- 1976 29. 4. 'Pošta potuje.' Dolenjski list, 29. 4. 1976, str. 5.
12. 8. 'Otočec: 30 let lovske družine.' Dolenjski list, 12. 8. 1976, str. 15.
26. 8. 'Na Otočcu delajo.' Dolenjski list, 26. 8. 1976, str. 11.
9. 9. 'Velika gala predstava.' Dolenjski list, R.B., 9. 9. 1976, str. 10.
9. 9. 'Rock koncert na Otočcu.' Dolenjski list, D. Vovk, 9. 9. 1976, str. 16.
28. 10. 'S složnostjo se daleč pride.' Dolenjski list, 28. 10. 1976, str. 17.
- 1977 24. 2. 'Kulturni praznik na Otočcu.' Dolenjski list, Novinarski krožek OŠ Otočec, 24. 2. 1977, str. 5.
24. 2. 'Pust po dolenjsko.' Dolenjski list, Janez Pavlin, 24. 2. 1977, str. 6.
23. 6. 'Otočec: 70-letnica gasilskega društva.' Dolenjski list, 23. 6. 1977, str. 19.
14. 7. 'Šola »Kyokushikai« na Otočcu.' Dolenjski list, 14. 7. 1977, str. 24.
21. 7. '»Otočec« razprodaja reko Krko.' Dolenjski list, Andrej Bartelj, 21. 7. 1977, str. 5.
18. 8. 'Otoški lovci so proslavljali.' Dolenjski list, 18. 8. 1977, str. 12.
15. 9. 'Pomlad–poletje 78.' Dolenjski list, 15. 9. 1977, str. 3.
29. 9. 'Otočec je slavil.' Dolenjski list, 29. 9. 1977, str. 15.
10. 6. 'Praznik, rojen med NOB.' Dolenjski list, Franc Kirn 10. 6. 1977, str. 4.
29. 12. 'V vseh lokalih veselo.' Dolenjski list, 29. 12. 1977, str. 15.
- 1978 13. 4. 'Pozdravi na tisoč ramah.' Dolenjski list, 13. 4. 1978, str. 1.
27. 7. 'Otočec bo gradil.' Dolenjski list, r. b., 27. 7. 1978, str. 14.
- 1979 19. 4. 'Ni vse zlato, kar se sveti.' Dolenjski list, 19. 4. 1979, str. 6.
31. 5. 'Dan mladosti.' Dolenjski list, 31. 5. 1979, str. 1.

- 1980 3. 4. 'Oživele kurirske poti.' Dolenjski list, J. P., 3. 4. 1980, str. 1.
- 1981 29. 1. 'Počitničarji v krizi: Z letne skupščine počitniške zveze Slovenije na Otočcu.' Dolenjski list, 29. 1. 1981, str. 4.
5. 3. 'Jutri zvečer brucovanje.' Dolenjski list, 5. 3. 1981, str. 16.
2. 4. 'Utrujena mladost na pohodu.' Dolenjski list, 2. 4. 1981, str. 4.
2. 7. 'Temeljni kamen.' Dolenjski list, 2. 7. 1981, str. 3.
2. 7. 'Otoški lovci v čast dneva borca.' Dolenjski list, 2. 7. 1981, str. 18.
24. 9. 'Uspel piknik krkašev.' Dolenjski list, 24. 9. 1981, str. 18.
10. 12. 'Brucovanje na Otočcu.' Dolenjski list, 10. 12. 1981, str. 16.
- 1982 7. 1. 'Ringaraja v novo leto.' Dolenjski list, 7. 1. 1982, str. 1.
11. 2. 'Otočec: Pevci vadijo.' Dolenjski list, 11. 2. 1982, str. 17.
20. 5. 'Jubilanti Krke.' Dolenjski list, 20. 5. 1982, str. 3.
27. 5. 'Preživali ob brezovem kruhu.' Dolenjski list, 27. 5. 1982, str. 5.
8. 7. 'Na Otočcu se že namakajo.' Dolenjski list, 8. 7. 1982, str. 18.
23. 7. 'Otočec v očeh tujih turistov.' Dolenjski list, Tanja Starič, 23. 7. 1982, str. 24.
2. 9. 'Že devet tisoč prostovoljnih ur: Na Otočcu so z udarniškim delom spravili pod streho večnamenski gasilski dom.' Dolenjski list, R. B., 2. 9. 1982, str. 14.
23. 9. 'Otočec: Praznik krajanov.' Dolenjski list, 23. 9. 1982, str. 18.
30. 9. 'Zgledni krajan: Krajevni praznik Otočca.' Dolenjski list, J. P., 30. 9. 1982, str. 14.
- 1983 6. 1. 'Za novoletno noč veselo doma.' Dolenjski list, 6. 1. 1983, str. 1.
14. 4. 'Obrambno znanje na poteh Dolenjskega odreda.' Dolenjski list, 14. 4. 1983, str. 1.
19. 5. 'Kitajski gostje na Otočcu.' Dolenjski list, 19. 5. 1983, str. 1.
2. 6. 'Spodbuda varčevalcem.' Dolenjski list, R. B., 2. 6. 1983, str. 2.

23. 6. 'Rock Otočec '83. Dva dneva rockovske glasbe na loki pri Otočcu.' Dolenjski list, 23. 6. 1983, str. 20.
29. 9. 'Zbor kolesarskih trenerjev.' Dolenjski list, 29. 9. 1983, str. 14.
27. 10. 'V spomin na kruto maščevanje. Pri Starem trgu odkrili spominsko ploščo talcem.' Dolenjski list, J. Pavlin, 27. 10. 1983, str. 1.
27. 10. 'Jesen in zima na Otočcu. Od 1. oktobra 1983 do 29. februarja 1984 imajo gostje Krkinega hotela Grad Otočec številne ugodnosti.' Dolenjski list, 27. 10. 1983, str. 12.
- 1984 5. 1. 'Noč zdravic in veselja.' Dolenjski list, 5. 1. 1984, str. 1.
19. 1. 'Uspeti je treba tudi z malo denarja. Letos vrtca na Lešnici in v IMV – Več družinskega varstva.' Dolenjski list, R. Bačer, 19. 1. 1984, str. 4.
16. 2. 'Otočec vabi.' Dolenjski list, 16. 2. 1984, str. 14.
23. 2. 'Otočec je najbolj potreben. Gradnja nove šole v montažni izvedbi v tretjem referendumskem programu na prvem mestu – v 120 let stari šoli ni več mogoče delati.' Dolenjski list, R. B., 23. 2. 1984, str. 4.
22. 3. 'Zabavni večer Pulja.' Dolenjski list, 22. 3. 1984, str. 14.
10. 5. 'Še je čas za učenje plavanja.' Dolenjski list, 10. 5. 1984, str. 16.
17. 5. 'Otočec: Kopalcem bo ugodneje.' Dolenjski list, 17. 5. 1984, str. 4.
14. 6. 'Kresovanje.' Dolenjski list, 14. 6. 1984, str. 24.
28. 6. 'KUD Otočec za dan borca.' Dolenjski list, 28. 6. 1984, str. 4.
16. 8. 'Moda na Otočcu.' Dolenjski list, 16. 8. 1984, str. 12.
13. 9. 'Otočec: Medrepubliški nogometni turnir.' Dolenjski list, 13. 9. 1984, str. 16.
- 1985 21. 2. 'Orehovčani v Otočcu.' Dolenjski list, 21. 3. 1985, str. 7.
30. 5. 'Pokušnja hrane in pijače.' Dolenjski list, 30. 5. 1985, str. 1.
27. 6. 'Zahvala borcem.' Dolenjski list, 27. 6. 1985, str. 4.
18. 7. 'Ribniški piknik na Otočcu.' Dolenjski list, 18. 7. 1985, str. 16.
25. 7. 'Turnir, kjer se bo splečal celo poraz.' Dolenjski list, 25. 7. 1985, str. 19.

8. 8. 'Igre pod dedovo lipo.' Dolenjski list, 8. 8. 1985, str. 4.
5. 9. 'Taborniki spet na Otočcu.' Dolenjski list, 5. 9. 1985, str. 16.
14. 11. 'Strokovno srečanje urbanistov.' Dolenjski list, 14. 11. 1985, str. 1
28. 11. 'Obvestilo prebivalcem Otočca.' Dolenjski list, 28. 11. 1985, str. 4.
- 1986 23. 1. 'Na Otočcu filmski studio.' Dolenjski list, 23. 1. 1986, str. 20.
3. 4. 'Kje so doma najboljše salame?' Dolenjski list, 3. 4. 1986, str. 20.
10. 4. 'Štafeta v sredo v Novem mestu.' Dolenjski list, 10. 4. 1986, str. 4.
29. 5. 'Majska srečanja mladih RTV centrov.' Dolenjski list, 29. 5. 1986, str. 2.
29. 5. 'Dan mladosti.' Dolenjski list, Andrej Ferkolj, 3.a, OŠ Šmarjeta, 29. 5. 1986, str. 8.
7. 8. 'Akademija za tridesetletnico.' Dolenjski list, B. Budja, 7. 8. 1986, str. 20.
4. 9. 'Za konec turistični ples in miss. Zaključna prireditev meseca turizma.' Dolenjski list, J. P., 4. 9. 1986, str. 20.
19. 6. 'V soboto kresovanje na Otočcu.' Dolenjski list, 19. 6. 1986, str. 20.
10. 7. 'Ribiški piknik.' Dolenjski list, 10. 7. 1986, str. 2.
24. 7. 'Kako poimenovati novo šolo. Prispevek k javni razpravi o poimenovanju osnovne šole Otočec.' Dolenjski list, 11. 9. 1986, str. 8.
24. 7. 'Poroke v gradu Otočec.' Dolenjski list, 24. 7. 1986, Z. L.-D., str. 20.
21. 8. 'Uspešne igre »Pod dedovo lipo«.' Dolenjski list, 21. 8. 1986, str. 20.
28. 8. 'Turistični ples na Otočcu.' Dolenjski list, 28. 8. 1986, str. 4.
25. 9. 'Pokušnja slovenskih narodnih jedi.' Dolenjski list, 25.9.1986, str. 24.
9. 10. 'Prazničen bo ves oktober. Za občinski praznik vrsta prireditev in otovorite.' Dolenjski list, R. B., 9. 10. 1986, str. 4.
23. 10. 'Jože Uhan prvi glas Dolenjske.' Dolenjski list, Z. L. - D., 23. 10. 1986, str. 16.
6. 11. 'Danes je znanje orožje mladih.' Dolenjski list, R. Bačer, 6. 11. 1986, str. 1.
27. 11. 'Zadnji modeli teensa.' Dolenjski list, 27. 11. 1986, str. 20.

4. 12. `Otočec kot razglašen instrument.` Dolenjski list, R. Bačer , 4. 12. 1986, str. 4.
18. 12. `Jutri otvoritev diskoteke na Otočcu.` Dolenjski list, 18. 12. 1986, str. 20.
- 1987 19. 2. `Agropop v diskoteki Otočec.` Dolenjski list, 19. 2. 1987, str. 24.
19. 3. `Namenjeno tujcem in poslovnežem. Hotel Grad Otočec je zaprt zaradi obnove, ki bo končana v aprilu.` Dolenjski list, R. B., 19. 3. 1987, str. 4.
19. 3. `Program obljublja rast kulture.` Dolenjski list, I.Z.,19. 3. 1987, str. 7.
9. 4. `Salamiada 87.` Dolenjski list, 9. 4. 1987, str. 12.
16. 4. `Izbrali najbolj fotogenično dekle.` Dolenjski list, 16. 4. 1987, str. 20.
23. 4. `Otoški zbor praznuje.` Dolenjski list, 23. 4. 1987, str.4.
30. 4. `Pevski zbor na Otočcu. Otoški pevski zbor praznoval prvi jubilej – 5-letnico ustanovitve – Prva Gallusova priznanja.` Dolenjski list, I. Z., 30. 4. 1987, str. 7.
21. 5. `Nesloga še povečuje težave.` Dolenjski list, Z. Lindič - Dragaš, 21. 5. 1987, str. 4.
28. 5. `Posvet sociologov.` Dolenjski list, 28. 5. 1987, str. 1.
30. 7. `Lovci, ki jemljejo malo, dajejo pa veliko.` Dolenjski list, J. P., 30. 7. 1987, str. 4.
13. 8. `Bo na največjem Krkinem otoku turistični kraj.` Dolenjski list, M. Klinc, 13. 8. 1987, str. 10.
10. 9. `Piknik na Otočcu.` Dolenjski list, 10. 9. 1987, str. 24.
17. 9. `Pričeska in moda.` Dolenjski list, R. B., 17. 9. 1987, str. 20.
15. 10. `Pričeske in oblačila naših mojstrov.` Dolenjski list, R. B., 15. 10. 1987, str. 24.
12. 11. `Izbirajo plesalce.` Dolenjski list, 12. 11. 1987, str. 24.
19. 11. `Večer koktajlov in evergreenov.` Dolenjski list, 19. 11. 1987, str. 24.
- 1988 11. 2. `Pustovanje s Šraufcigerjem.` Dolenjski list, 11. 2. 1988, str. 24.
11. 2. `Plesni večeri v diskoteki.` Dolenjski list, 11. 2. 1988, str. 24.
11. 2. `Večer evergreenov v diskoteki.` Dolenjski list, 11. 2. 1988, str. 24.

14. 1. 'Smučarski ples na Otočcu.' Dolenjski list, 14. 1. 1988, str. 19.
14. 4. 'Amaterski igralci v gosteh.' Dolenjski list, 14. 4. 1988, str. 7.
21. 4. 'Tudi kurirji na drug način.' Dolenjski list, 21. 4. 1988, str. 1.
26. 5. 'Mladinska veselica.' Dolenjski list, 26. 5. 1988, str. 4.
16. 6. 'Večer medeninaste glasbe.' Dolenjski list, I. Z., 16. 6. 1988, str. 7.
1. 9. 'Srečanje brigadirjev veteranov.' Dolenjski list, 1. 9. 1988, str. 4.
1. 9. 'Ribiško srečanje.' Dolenjski list, 1. 9. 1988, str. 20.
8. 9. 'S pivom do lepih nagrad.' Dolenjski list, 8. 9. 1988, str. 24.
8. 9. 'Z delom so se veselili življenja.' Dolenjski list, 8. 9. 1988, M. Luzar, str. 9.
22. 9. 'Po hlajenju zdaj ogrevanje.' Dolenjski list, 22. 9. 1988, str. 24.
- 1989 26. 1. 'Grafični bienale na Otočcu bo.' Dolenjski list, I. Zoran, 26. 1. 1989, str. 7.
26. 1. 'S krofom do bogate nagrade.' Dolenjski list, 26. 1. 1989, str. 24.
19. 1. 'Nagradna igra še skrivnost.' Dolenjski list, 19. 1. 1989, str. 20.
23. 2. 'Združili dva praznika.' Dolenjski list, 23. 2. 1989, str. 4.
2. 3. 'Koktejl za boljše polovice.' Dolenjski list, 2. 3. 1989, str. 20.
9. 3. 'Enaka pozornost za oba spola.' Dolenjski list, 9. 3. 1989, str. 8.
16. 3. 'Vezale so kravate mučenikom.' Dolenjski list, 16. 3. 1989, str. 15.
23. 3. 'Simona Weiss v diskoteki Otočec.' Dolenjski list, 23. 3. 1989, str. 24.
11. 5. 'Srečanje slovenskih zdravnikov.' Dolenjski list, 11. 5. 1989, str. 2.
25. 5. 'Pop Design na Otočcu.' Dolenjski list, 25. 5. 1989, str. 20.
1. 6. 'Mirnčani organizatorji mnogoboja.' Dolenjski list, M. L., 1. 6. 1989, str. 24.
29. 6. 'Otoško poletje se začne v soboto.' Dolenjski list, 29. 6. 1989, str. 20.
13. 7. 'Polka – valček na Otočcu.' Dolenjski list, 13. 7. 1989, str. 20.
10. 8. 'Pod dedovo lipo.' Dolenjski list, 10. 8. 1989, str. 16.

17. 8. `Amerikanci »Pod dedovo lipo«.´ Dolenjski list, J. Pavlin, 17. 8. 1989, str. 12.
28. 9. `Nov dom za praznik Otočca.´ Dolenjski list, J. Pavlin, 28. 9. 1989, str. 4.
12. 10. `Otoški živžav na Otočcu.´ Dolenjski list, 12. 10. 1989, str. 4.
19. 10. `Večer španske glasbe.´ Dolenjski list, 19. 10. 1989, str. 20.
9. 11. `Martinovanje na Otočcu.´ Dolenjski list, 9. 11. 1989, str. 24.
21. 12. `V novo leto na Otočcu.´ Dolenjski list, 21. 12. 1989, str. 20.
21. 12. `V diskoteki bo zabavno.´ Dolenjski list, 21. 12. 1989, str. 20.
- 1990 18. 1. `Program počitniških dejavnosti.´ Dolenjski list, 18. 1. 1990, str.16.
15. 2. `Na Otočcu izbrali »vikend«.´ Dolenjski list, 15. 2. 1990, str. 4.
22. 2. `Maske za zabavo in nagrade.´ Dolenjski list, 22. 2. 1990, str. 8.
22. 2. `Dr. Mirko Mahnič o jeziku.´ Dolenjski list, 22. 2. 1990, str. 7.
1. 3. `Tudi za 8. marec ne bo mrtvo.´ Dolenjski list, 1. 3. 1990, str. 4.
1. 3. `Kosovsko demokracijo so prezrli.´ Dolenjski list, J. P., 1. 3. 1990, str. 20.
8. 3. `Dalmatinski večeri na Otočcu.´ Dolenjski list, 8. 3. 1990, str. 20.
26. 4. `Zakaj ne morete v Petelinovo?´ Dolenjski list, T. Jakše, 26. 4. 1990, str. 16.
10. 5. `Jutri Z. Dobrič, v nedeljo živžav.´ Dolenjski list, 10. 5. 1990, str. 20
24. 5. `Tuđman in Pučnik na Otočcu.´ Dolenjski list, 24. 5. 1990, str. 1.
24. 5. `Iz izjave z Otočca.´ Dolenjski list, 24. 5. 1990, str. 1
14. 6. `Med Zagrebom in Ljubljano je Otočec.´ Dolenjski list, 14. 6. 1990, str. 1.
13. 12. `Otočec gosti najboljše barmane.´ Dolenjski list, 13. 12. 1990, str. 1.
20. 12. `Novoletni koncert.´ Dolenjski list, 20. 12. 1990, str. 24.

Grad Struga

2017 `Grad Struga.´ Spletni vir:

<http://www.otocec.si/turizem/znamenitosti/grad_struga.php>, 12. 6. 2017.

Grad Otočec

2017 `Grad Otočec.` Spletni vir:

<http://www.otocec.si/turizem/znamenitosti/grad_otocec.php>, 12. 6. 2017

Jakše Gazvoda, Tanja

2009 `Krka Starega gradu nebo prodala.` Spletni vir:

<http://www.dolenjskilist.si/2009/02/09/12017/reportaze_in_zanimivosti/clanek/Krka_Starega_gradu_ne_bo_prodala/>, 9. 2. 2009.

Kamra

2017 `Grad Otočec. Zgodovina gradu.` Spletni vir: <<https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/zgodovina-gradu-2026.html>>, 12. 6. 2017

Kronika OŠ Otočec

Kronika OŠ Otočec, 1945/46–1961/62, zvezek 2.

Kronika OŠ Otočec, 1962/63–19875/76, zvezek 3.

Kronika OŠ Otočec, 1976/77–1981/1982, zvezek 4.

Kronika OŠ Otočec, 1982/83–1990/91, zvezek 5.

Markelj, L

2017 `Pol stoletja Turističnega društva Šmarješke Toplice.` Spletni vir:

<http://www.dolenjskilist.si/2017/04/18/174239/novice/dolenjska/Pol_stoletja_Turisticnega_drustva_Smarjeske_Toplice/>, 18. 4. 2017.

Praznici u SFRJ

2017 `Praznici u SFRJ.` Spletni vir: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Praznici_u_SFRJ>, 17. 6. 2017.

SSKJ

1998 `Institucija.` V: Slovar slovenskega knjižnega jezika, Anton Bajec, ur. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Str.: 304.

Stari grad

2017 `Stari grad.` Spletni vir: < http://www.otocec.si/turizem/znamenitosti/stari_grad.php>, 13. 5. 2017.

SURS – Republika Slovenija Statistični urad RS

2017a `Popis prebivalstva 1948.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1948_Naselja.asp>, 28. 4. 2017.

2017b `Popis prebivalstva 1953.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1953_Naselja.asp>, 28. 4. 2017.

2017c `Popis prebivalstva 1961.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1961_Naselja.asp>, Spletni vir: 28. 4. 2017.

2017d `Popis prebivalstva 1971.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1971_Naselja_prebivalstvo.asp>, 28. 4. 2017.

2017e `Popis prebivalstva 1981.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1981_Naselja_prebivalstvo.asp>, 28. 4. 2017.

2017f `Popis prebivalstva 1991.` Spletni vir:

<http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1991_Naselja_prebivalstvo.asp>, 28. 4. 2017.

Ilustrativno gradivo

<i>Slika 1 Vas Šentpeter, na sliki levo zgoraj kulturni dom z župniščem, desno zgoraj otoška šola, levo spodaj prva pošta v št. Petru in desno spodaj cerkev Sv. Petra (vir: Turistično društvo Otočec (FB stran), 5. 1. 2017).</i>	14
<i>Slika 2 Zgoraj: Gradnja glavnega kanalizacijskega voda v vasi (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1963/64). Spodaj: Kopanje vodovoda (vir: Dolenjski list, 16. 4. 1970, str. 24).</i>	18
<i>Slika 3 Gradnja ceste Otočec–Paha leta 1982 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1981/1982).</i>	19
<i>Slika 4 Druženje ob delu – gradnja ceste skozi na novo nastali del naselja nad avtocesto konec 70-ih let 20. st. (hrani: Petra Šinkovec, osebni arhiv).</i>	25
<i>Slika 5 Obeleževanje kulturnega praznika v otoški šoli leta 1976 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1975/76).</i>	27
<i>Slika 6 Dekleta gospodinjskega tečaja v Otočcu leta 1957 (vir: Dolenjski list, 11. 4. 1957, str. 4).</i>	30
<i>Slika 7 Kurirčkovo pošto so s čolnom prepeljali prek reke Krke (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1964/1965).</i>	36
<i>Slika 8 Proslava ob sprejemu kurirčkove pošte pred otoško šolo (vir: Dolenjski list, 13. 4. 1978, str. 1).</i>	38
<i>Slika 9 Zgoraj: Sprejem Titove štafete v Kronovem od šmarješki pionirjev leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).</i>	44
<i>Slika 10 Spodaj: Titova štafeta v vasi Otočec leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).</i>	44
<i>Slika 11 Sprejem štafete s kratkim programom pred spomenikom v vasi leta 1963 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1962/63).</i>	45
<i>Slika 12 levo: Telovadna točka 7. razreda ob dnevu mladosti; desno: sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1971/1972).</i>	45
<i>Slika 13 Kulturni dom, okrašen z zastavami ob 100-letnici šole in krajevnem prazniku (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/66).</i>	49
<i>Slika 14 Kulturni program pred otoško šolo ob 100-letnici šole in krajevnem prazniku (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/1966).</i>	50
<i>Slika 15 Levo: Pionirji ob obletnici šole prejmejo televizijski sprejemnik, desno: recitacija učenke ob 100-letnici šole (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1965/1966).</i>	51
<i>Slika 16 Komemoracija na pokopališču leta 1977 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/1978).</i>	54
<i>Slika 17 Pionirji za dan republike leta 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1975/1976).</i>	55
<i>Slika 18 levo: Okrašena novoletna jelka pred šolo; desno: Dedek Mraz z šolarji (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1973/1974).</i>	62
<i>Slika 19 Stara otoška šola, v kateri so bili otroci do leta 1986 (leva slika: posneta pred letom 1965, desna slika: šolsko leto 1965/66; hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec).</i>	74
<i>Slika 20: Cicibani sprejeti v Pionirsko zvezo na dan republike, na sliki pionirji s pionirskimi simboli (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/78).</i>	83
<i>Slika 21 Levo: Igrišče za kulturnim domom, igranje nogometa (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1972/1973).</i>	90
<i>Slika 22 Desno: Prednji del kulturnega doma, vhod v dvorano in šolsko igrišče po požaru spomladi 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec 1975/1976).</i>	90
<i>Slika 23 Zadnja stran kulturnega doma (pogled s ceste), leta 1975 (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana; enota za Dolenjsko in Belo krajino, kronika OŠ Otočec).</i>	90
<i>Slika 24 S postavljanjem mlaja so proslavili zaključna dela na strehi novega gasilskega doma (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1981/1982).</i>	95
<i>Slika 25 Proslava (ob kateri priložnosti ni znano) pri Beceletovi jami (hrani: Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko in Belo krajino, Kronika OŠ Otočec 1977/78).</i>	102
<i>Slika 26 Stari grad (vir: Otočec (spletna stran); Stari grad, 13. 5. 2017).</i>	104

<i>Slika 27 Stanje gradu Otočec po drugi svetovni vojni (vir: Vitezi Otoški 2006: 12)</i>	<i>115</i>
<i>Slika 28 Levo: grad Otočec, desno: grad Otočec, Cesta bratstva in enotnosti ter novozgrajene bencinske črpalke (vir: Otočec (spletna stran); grad Otočec, 13. 5. 2017).</i>	<i>115</i>
<i>Slika 29 Predsednik Hruščov in predsednik Josip Broz Tito pred gradom Otočec (vir: Staro Novo mesto (FB stran), 17. 8. 2016).</i>	<i>121</i>
<i>Slika 30 Promoviranje porok na gradu Otočec v Dolenjskem listu (vir: Dolenjski list, 17. 7. 1986, str. 13).</i>	<i>124</i>
<i>Slika 31 Levo zgoraj grad Otočec, levo spodaj kamp Otočec, desno zgoraj motel Otočec in desno spodaj restavracija Otočec (vir: Hostel Situla "Diskoteka Otočec za en večer", 15. 11. 2016).....</i>	<i>124</i>
<i>Slika 32 Obvestilo v Dolenjskem listu o vsakodnevni plesih (vir: Dolenjski list, 20. 7. 1967: b.n.s.).....</i>	<i>130</i>
<i>Slika 33 Razglednica hotela Otočec (vir: Hostel Situla "Diskoteka Otočec za en večer", 15. 11. 2016).....</i>	<i>132</i>
<i>Slika 34 Ob poletnih dnevih je bilo kopališče na jasi polno (Dolenjski list, 12. 7. 1971, str. 1).</i>	<i>133</i>
<i>Slika 35 Pionirski tabor na jasi (vir: Dolenjski list, 24. 7. 1953, str. 4).</i>	<i>137</i>

Kazalo tabel

<i>Tabela 1 Statistični popis prebivalstva v KLO Št. Peter in KS Otočec od leta 1948 do leta 1991; Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva; spletni vir SURS 28. 4. 2017)</i>	17
<i>Tabela 2 Prikaz zapisov o praznik v pisnih virih</i>	69
<i>Tabela 3 Pojavljanje zapisov v pisnih virih (Kronika OŠ Otočec in Dolenjski list) glede na posamezne praznike ..</i>	70
<i>Tabela 4 Pomembnost praznikov pri sogovornikih</i>	71

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je magistrsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 6. september 2017

Petra Šinkovec

Izjava kandidatke

Spodaj podpisana Petra Šinkovec izjavljam, da je besedilo magistrskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in dovoljujem njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

Datum: 6. september, 2017

Podpis kandidatke: